

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ, ATIF EFENDİ
BÖLÜMÜ, 02254 NUMARADA KAYITLI BİR ŞİİR
MECMUASI: MECMUATİ'L-KASAİDİ'L-MERGUBE
(İNCELEME-METİN-TRANKRİPSİYON)**

Akter METEHİU

2501131407

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Abid Nazar MAHDUM

İstanbul, 2016

Tez Onay Sayfası

	T.C. İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS TEZ ONAYI	

ÖĞRENCİNİN;

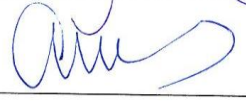
Adı ve Soyadı : AKTER METEHİU Numarası : 2501131407

Anabilim Dalı /
Anasanaat Dalı / Programı : İTÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI Danışmanı : DOÇ.DR.ABİD NAZAR MAHDUM

Tez Savunma Tarihi : 29.06.2016 Saati : 14:00

Tez Başlığı : ' SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ ATIF
EFENDİ BÖLÜMÜ 02254 NUMARADA
KAYITLI BİR ŞİİR MECMUASI
'MECMUATİ' L-KASİD'L MERGUBE
(İNCELEME- METİN- TRANSKRİPSİYON)"

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış,
sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜNE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
-PROF.DR. KEMEL YAVUZ		KABUL
2- DOÇ. DR. ABİD NAZAR MAHDUM		KABUL
3-YRD.D OÇ. DR. CEMAL AKSU		KABUL

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-DOÇ.DR. SİNAN ÇİTÇİ		
2- YRD. DOÇ. DR. MUHAMMET SANİ ADIGÜZEL		

SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ, ATIF EFENDİ BÖLÜMÜ, 02254
NUMARADA KAYITLI BİR ŞİİR MECMUASI: MECMUATİ'L-
KASAİDİ'L-MERGUBE (İNCELEME-METİN-TRANKRİPSİYON)

AKTER METEHİU

ÖZ

Türk Edebiyatına kaynaklık eden eserler arasında mecmuaların rolü büyüktür. Mecmualar yazıldığı devrin şiir zevkini, edebi anlayışını gösterirler. Aynı konu ve türdeki şiirlerin bir araya toplanmasıyla oluşturulmuş mecmuaların yanı sıra farklı şekil ve türdeki şiirlerin toplanmasıyla oluşturulmuş mecmualar da vardır.

Mecmua, Arapça cem' kökünden gelmektedir. Toplanıp biriktirilmiş şeylerin hepsi, seçilmiş yazılardan meydana getirilen yazma kitiap, anlamına gelir.

Divan edebiyatı çeşitli ad ve sıfatlar yakıştırılmış Arapça ve Farsça kelimelerin geniş ölçüde yer aldığı, varlığını 13. yüzyılın sonlarından 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar sürdürmüş olan bir edebiyat geleneğidir. Arapça daha ziyade ilim dili olarak kabul edilmiştir. Divan edebiyatı ilk başlarda Farsça'dan örnek alınsa da her iki dilin edebiyatından alınan şekil ve konuları kendine adapte ederek oldukça gelişmiş bir edebiyattır.

Bu çalışma Süleymaniye Kütüphanesi Atıf Efendi bölümü 02254'te "*Mecmuati'l-Kasaidi'l-Mergube*" adıyla kayıtlı olan 144 varaklı şiir mecmuasının incelenmesini kapsamaktadır. Metnin transkripsiyonu yapılarak şekil ve muhteva bakımından incelenmiştir. Ayrıca genel olarak mecmua kavramı hakkında bilgi verilmiştir. Mecmuada yer alan şiirler, basılmış olan yada daha önce tez olarak çalışılmış divanlardaki şiirlerle kıyaslama yapılmış, farklılıklar dipnotta verilmiştir.

Mecmuaların bir kısmının sahibi belli olmasına rağmen, çalışmamızın konusunu oluşturan mecmuanın yazarı hakkında bilgi yoktur. Mecmuanın derlendiği tarih hakkında bilgi

de eksiktir. Bu çalışmada 15. ile 17. yüzyıl arasında yaşamış şairler yer almaktadır. Bu da mecmuanın 17. yüzyılın sonlarında yada 18. yüzyılda derlenmiş olabileceğini göstermektedir. Çalıştığımız mecmua, şiir mecmuası olduğundan farklı nazım şekilleri yer almaktadır. Bunlar; kaside, gazel, nazire, tahmis, kıt'a, ruba'i, na't, muhammes, müseddes, müstezat, müfred, terki-i bend ve diğer nazım şekilleridir. Mecmuanın tamamı 69 şairin 379 şiirinden oluşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Şiir mecmuaları, Mecmua, Süleymaniye Kütüphanesi, Atıf Efendi bölümü,



**THE LIBRARY OF SÜLEYMANİYE, ATIF EFENDİ SECTION, THE
POEM COLLECTION UNDER THE REGISTRATION NUMBER 02254
MEMUATİ'L- KASAİDİ'L-MERGUBE (ANALYSIS- TEXT-
TRANSCRIPTION)**

AKTER METEHİU

ABSTRACT

The role of the mecmuas on Turkish Literature among other sources is great. The mecmuas show the literary understanding and the poetry pleasure of a certain period of time. There are mecmuas formed by similar themes and types of poems as well as formed by collection of different forms and types of poems.

The term Mecmua comes from the Arabic word *cemà* which means book consisted of selected writings.

The Divan literature is a literary tradition that has continued from the late 13th century to the second half of the 19th century. This literature is “named” by many names and has many Arabic and Persian words. Arabic is accepted more as a language of knowledge. The Divan literature by taking examples from both Persian and Arabic literature and adopting the forms and topics to its own has become a quite sophisticated literature.

This thesis covers the study of the poetry mecmua Suleymaniye Library Atif Efendi 02254 section registered as “*Mecmuati'l-Kasaidi'l-Mergube*” which is composed of 144 pages. The transcription of the text has been studied in terms of form and content. Furthermore, it is given information on the concept of mecmua in general. The poems of the mecmua has been compared with the poems previously published or worked as thesis and differences between them are pointed out in the footnotes.

Despite the fact that some of the authors of the mecmuas are known, the subject of our study is not about the author. The information on the date of the compilation of the mecmua are also missing. In this study are situated the poets who have had lived between 15th and 17th

centuries. Hence, this shows that mecmua could have been completed at the end of the 17th or 18th century. In our study different poetic forms are located such as kaside, gazel, nazire, tahims, kıt'a, ruba'i, na't, muhammes, müseddes, müstezat, müfred, terkib-i bend etc. The mecmua consists of 69 poets and 379 poems.

Key Words: Poetry mecmua, Mecmua, Süleymaniye Library, Atıf Efendi section.



ÖNSÖZ

Divan edebiyatı yıllar boyunca geniş bir sahada Türk milletinin düşüncelerini, duygularını ve hayata bakışını yansıtmıştır. Bu durum klasik edebiyat kapsamında verilen eserleri her zaman incelemeyi ve araştırmayı gerektirir.

Memuaların Türk Edebiyatına katkı ve faydaları çoktur. Mecmualar, farklı dönemlerde yaşamış şairlerin şiirlerine yer verirler. Bunlar tezkirelerde adı geçen bir şairin, çeşitli sebeplerle divanına almadığı yeni bir şiirin tespiti olabileceği gibi, tezkirelerde adı geçmeyen yeni bir şairin tespiti de söz konusudur. Mecmualar şairlerin kimlerden etkilendiği ve kimleri etki altına aldı konusunda bizlere bilgi verirler. Ayrıca daha önce rasıflanmamış önemli bir olayın tarihine, türlerine ve manzumelere mecmualar sayesinde tespit edebiliriz. Bu da mecmuaların Türk edebiyatındaki önemini artırır.

Çalışmamız “18. Yüzyıl Türk Edebiyatı” hakkında bilgi verdiğimiz “Giriş”, birinci bölüm “Türk Edebiyatında Şiir Mecmuası Yazımı”, ikinci bölüm “Mecmuatı’l-Kasaidi’l-Mergube’nin İncelenmesi” ve üçüncü bölüm “Mecmuatı’l-Kasaidi’l-Mergube’nin Tenkidli Metni” kısımlarından oluşmaktadır. Giriş bölümünde 18. Yüzyıl Türk Edebiyatında nazım, nesir ve mahallileşme cereyanı hakkında bilgi verilirken, birinci bölümde çalışmamızın kapsamına giren mecmua kelimesinin anlamını, mecmuaların yazılış sebeplerini ve çeşitlerini, kelime ve kavram olarak edebiyatta kullanımını ve Türk Edebiyatında mecmua yazımının kısa tarihçesinden bahsedilmektedir. İkinci bölüm Mecmuatı’l-Kasaidi’l-Mergube’nin incelenmesini içerir. Burada ilk önce mecmuanın yazma nüshasının genel özellikleri, dış görünüşü, hattı gibi şekil özellikleri incelendi. Bu bölümün ikinci kısmında mecmua muhtava yönüyle incelenerek, mecmuada yer alan şairlerin kadrosu, vezinler ve nazım şekilleri tablo şeklinde verilmiştir. Üçüncü bölümde ise Mecmuatı’l-Kasaidi’l-Mergube’nin transkripsiyonlu metni yer almaktadır.

Tez çalışmamıza, söz konusu mecmuanın transkripsiyon metnini tamamlamakla başladık. Mecmuada yer alan şiirler şairlerin kendi divandaki şekilleriyle, kitap olarak yayımlanmış divanlarla ve daha önce çalışılmış tezlerle karşılaştırılıp, farklılıklar ortaya konulmuştur. Bu çalışmanın daha sonraki aşamasında söz konusu mecmuayı belirlediğimiz şekil ve muhteva

başlıklarına göre inceledik. Mecmuaların bir kısmının sahibi belli olmasına rağmen, bu çalışmanın konusunu oluşturan mecmuanın yazarı hakkında bilgi yoktur.

Mecmuadaki nazım şekillerinin ve vezinlerin akılda kalıcı olması ve anlaşılabilmesi için verileri tablo şeklinde vermeyi uygun gördük.

Mecmuada yer almayıp metne ilave edilen kelimeler; “[]” köşeli parantez içerisinde belirttik. Ayrıca bazı varakların yırtık ve silik olması nedeniyle okunmayan bazı kelimeleri “...” noktalama işareti ile belirttik. Kıyaslama yaparken tez konumuzu oluşturan mecmuadaki farklılıklarını göstermek için “Mecmuayı” “M” şeklinde belirttik.

Çalışmam süresince benden yardımını, ilgi ve desteklerini esirgemeyen, bana sabırla yol gösteren başta saygı değer danışman hocam Doç. Dr. Abid Nazar Mahdum olmak üzere, tez konusunu bulmamda yardımcı olan sayın Arş. Gör. Müslüm Yılmaz’a ve teknik sorunları en az indirmeme yardımcı olan kıymetli Arş. Gör. Filiz Ferhatoğlu’na teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZ	ii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	xxii
RESİMLER LİSTESİ.....	xxiii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xxiv
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ	xxvii
GİRİŞ	1
Birinci Bölüm	10
1. TÜRK EDEBİYATINDA ŞİİR MECMUASI YAZIMI	10
1.1. Kelime ve Kavram Olarak Mecnua	10
1.1.1.Mecnua Tabiri ve İçerliğı	10
1.1.2.Mecnuaların Yazılış Sebebi ve Çeşitleri.....	12
1.1.3.Türk Edebiyatında Mecnua Yazımı	16
İkinci Bölüm	18
2. MECMUATİ'L-KASAİDİ'L-MERGUBE'NİN İNCELENMESİ	18
2.1. Mecnuanın Şekil Yönüyle İncelenmesi	18
2.1.1.Mecnuanın Fiziki Özellikleri.....	19
2.2. Mecnuanın Muhteva Yönüyle İncelenmesi	27
2.2.1.Mecmuada Yer Alan Şairler Kadrosu.....	27
2.2.2.Mecmuada Yer Alan Vezinler Ve Nazım Şekilleri	50
Üçüncü Bölüm	55
3. MECMUATİ'L-KASAİDİ'L-MERGUBE'NİN TENKİDLİ METNİ	55
Tahmīs-i Cinānī - Ġazel-i Bākī.....	55
Tahmīs-i Bākī Ġazel-i Necātī	56
Ġazel-i Bākī.....	57
Ġazel-i Hüsrev	58
Kaşıde-i Bākī Efendi Der-setāiş-i Sulţān Süleymān Hān	58
Seyyid Nesimī.....	63
Ġazel-i Ulvī	64

Fuzûlî Guyed	64
Nesîmî Fermâyed.....	65
Seyyid Nesîmî.....	66
Mevlânâ Fuzûlî	67
Kaşide-i Bahâriyye-i Bâkî Efendi Ez-sitayiş-i Merhûm ‘Ali Pâşâ.....	68
Müseddes Cinânî	73
Ġazel-i Fuzûlî	74
Müstezât-i Habibi	75
Ġazel-i Fuzûlî	77
Kaşide-i Bâkî Efendi ez-berây-ı Sultân Süleymân Hân.....	78
Mezâkî Çelebi.....	82
Nazire-i Fehîm.....	83
‘Azizî Çelebî.....	84
Bâkî Güyed	84
Bâkî Fermâid	85
Kaşide-i Neyleye-i Fehîm Çelebi Berây-i Tarîf-i Eyyüb Pâşâ	85
Sultân-ı Şu‘ar-i Bâkî Efendi	91
Velehu Bâkî Efendi.....	92
Rubâ‘iy Nev‘î.....	93
Kaşide-i Nef‘î Efendi Berâ-yı Tâ‘rîf-i Merhûm Koca Murâd Pâşâ	93
Ġazel-i Bâkî Efendi Rahmetullâh.....	98
Rubâ‘î Taşavvuf	99
Kaşide-i Nef‘î Efendi Der-setâiş Merhûm Sultân Osmân Hân	99
Ġazel-i Bâkî Efendi Suhan Perver	105
Merhûm Yahyâ Efendî Fermâyed.....	106
Müftred Mergûb	106
Velehu Müfred.....	107
Ġazel-i Bâkî Efendi	107
Velehu Bâkî Efendi.....	107
Müfred Bâkî.....	108

Kıt‘ a-i Mergüb.....	108
Kaşıde-i Nef‘î Efendî Der-vaşıf Merhûm Naşûh Pâşâ	108
Ġazel-i Bâkî Efendi	113
Velehu Kıt‘ a-i Bâkî Efendi.....	114
Ġazel-i ‘ Âlî-i Hünerver	114
Ġazel-i Şehrî	114
Kıt‘ a-i Razî ‘ Ali Çelebî.....	115
Ġazel-i Üstâdü’ş-şu‘ arâ Fuzûlî-i Bağdâdî	115
Na‘ t-ı Şerîf-i Şeref-meâb Min-kelâm-ı Efzâlû’ş-şu‘ arâ Fuzûlî.....	116
Kıta‘ -i Ġarrâ Gufte-i Fehîm-i Şîrin-edâ	117
Münâcât nâme-i Fuzûlî-i Bağdâdî	119
Velehu Fuzûlî-i Bağdâdî.....	120
Fuzûlî-i Bağdâdî	121
Velehu Fuzûlî Raḥmetullâhu ‘ Aleyhi.....	122
Üstâdü’-şu‘ arâ Fuzûlî	123
Velehu Fuzûlî Raḥmetullâhu	124
Emlaḥu’ş-şu‘ arâ ve Efşahû’l-büleğâ Fuzûlî	125
Velehu Fuzûlî Redîf-i Rûz ü Şeb.....	126
Fuzûlî Bağdâdî.....	127
Velehu Fuzûlî	128
Ġazel-i Seyyid Nesîmî Ravvaḥallahu ruḥahu.....	129
Ġazel-i Menba‘î.....	130
Ġazel-i Emrî Merhûm.....	130
Ġazel-i Emrî	131
Li-mevlâna Şeyḥ Rüşenî Neverullâhe Ḳabrehu.....	132
Ġazel Nişarî Çelebî Güyed	132
Gazel-i Nâzî Çelebi.....	133
Ġazel-i Meylî Çelebi.....	133
Dânişî Efendi	134
Şabrî Efendi	135

Şabri Efendi	135
Velehu Şabri	136
Velehu Şabri	137
Âlî Efendi	138
Na‘ t-ı Şerîf-i Haylî Beg	138
Ġazel-i Bâkî	145
Na‘ t-i Şerîf Cevrî Çelebî	145
Kaşîde-i Bâkî Efendi Ez-berây-i Sulţan Selîm Hân ‘aleyhi’r-raĥmeti ve’l-gufrân	149
Nâ’ ilî Çelebî	153
Fehîmî Çelebî	153
Ġazel-i Fehîm	154
Meylî Çelebî	154
Nâ’ ilî Çelebî	155
Fehîm Çelebî.....	156
Ġazel-i Fehîm	156
Şu‘ arâyı Rûm’ uñ Bûlbûl-i Naġme-perdâzı Üstâd Fehîm-i Şîrîn-edânîñ Bahâriye-i Ser-âġâzıdır.....	157
Velehu Fehîm-i Çelebî Güfte-est.....	158
Fehîm-i Suĥan-perdâz ve ‘ Âlî-pervâz	159
Naẓîre-i Mezâķî-i Hoş-âġâz.....	159
Âlî Efendi	160
Ġazel-i Âlî	161
Müfred-i Şîrîn.....	162
Fehriyye-i Âlî-i Hüner-ver.....	162
Ġazel-i Bahâyî Efendi Sellemehullahu Te‘ âlâ	164
Ġazel-i Şehrî Çelebî.....	165
Ġazel-i Meylî Çelebî.....	165
Ġazel-i Şehrî Çelebî.....	166
Ġazel-i Güftî Çelebî El-Edirnevî.....	167
Kaşîde-i Fehîm Ender-şikâyet-i Baĥt-i Ber-geşte-i Hud	167
Ġazel-i Fehîm Çelebî Berây-i Ta‘ rif-i Şahbâ	172

Velehu Fehîm-i Rengîn-edâ.....	173
Ġazel-i Güftî Çelebî El'Edirnevî.....	174
Velehu Güftî-i Rengîn-edâ	174
Ġazel-i Fehîm Çelebî.....	175
Velehu Fehîm Rengîn-edâ	176
Ġazel-i Fehîm Çelebî.....	176
Merhûm Fehîm Çelebî.....	177
Na' t-ı Şerîf Fuzûlî Güyed.....	178
Berây-ı Ta' rif-i Kaşîde-i Hazâniye-i Bâkî Efendi	179
Kaşîde-i Nef' î Efendi Berây-ı Ta' rif-i 'İydiyye-i Sultân Ahmed Hân.....	182
Ġazel-i Merhûm Fehîm Çelebî	189
Kıt' a-i Bâkî Efendî	190
Der-sitâyiş-i Kaşr-i ' Abdü'l ' Aziz Efendi İbni Sa' de-dîn Be-asker-i Rûmelî.....	190
Ġazel-i Merhûm Fehîm Çelebî	195
Fârsî Müfred	196
Kaşîde-i Nef' î Der-setâiş-i Şeyhülislâm Merhûm Muhammed Efendi	196
Ġazel-i ' Ulvî.....	203
Ġazel-i Bâkî.....	204
Ġazel-i ' Ulvî.....	205
Kaşîde-i Nef' î Der-setâyiş Merhûm Hâfız Ahmed Pâşâ	205
Ġazel-i Bâkî.....	211
Velehu Bâkî.....	212
Ġazel-i Bâkî.....	213
Der o şâf Merhûm Sultân Ahmed Hân Ber-â-yı Ta' rif Bahâriyye-i Nef' î Efendi	213
Şeyhülislâm Yahyâ Efendî Güyed.....	218
Merhûm Nef' î.....	219
Ġazel-i Vahdetî Efendi Der-na' t-ı Hazret-i Seyyidü'l-enâm.....	219
Ġazel-i Monlâ Fuzûlî.....	220
Kıt' a-i Mergûb.....	221
Kaşîde-i Nef' î Efendi Der-setâyiş Havâce Zâde Es' ad Efendi	221

Ġāzel-i Merḥūm Fehīm Çelebī	225
Ġazel-i Merḥūm Nef'ī Efendi	226
Rubā' -i Mergūb	226
Kaşīde-i Nef'ī Efendi Derā u şāf Sarāy-ı Edrene Berā-yı Ta'rif Aḥmed Ḥān	227
Ġāzel-i Fehīm Şāhib-i Suḥān	230
Ġazel-i Müftī-i Sābiḳ Bahāyī Efendi Selemehullāh	231
Ġazel-i Tıflī	232
Rubā' -i Mergūb	233
Müfred	233
Kaşīde-i Merḥūm Fehīm Çelebī Berāy-i Vālī-i Mısır Muḥammed Ağā	233
Ġazel-i Zihnī Çelebī Selemuhullah	237
Ġazel-i Nā'ilī Çelebī Selemuhullāh	237
Müfred-i 'Aşık	238
Ġazel-i Cevrī Çelebī Selemehullāh	238
Ġazel-i merḥūm Bāḳī Efendi Berāy-ı Ta'rif-i La'lı	239
Kıt'a-i Fehīm Çelebi	240
Ġazel-i Bāḳī Berāy-ı Nakış	241
Müfred-i Sulṭān Selīm Ḥān	241
Ġazel-i Bāḳī Efendi Der-medḥ-i Tezyīl-i Sulṭān Murād Ḥān 'aleyhil'r-raḥmeti ve'l-ḡufrān	242
Ġazel-i Sāmī Çelebī	243
Ġazel-i el-merḥūm Bāḳī Efendi	243
Velehu Bāḳī	244
Taḥmīs-i Zihnī Ġazel-i Meḳālī	245
Muḥammes-i Veysi	246
Taḥmīs-i Kemāl Paşāzāde	247
Muḥammes-i Mişālī	248
Taḥmīs-i Şādıḳī	249
Ġazel-i Raḥmī	250
Ġazel-i Fuẓūlī	251
Ġazel-i 'Ārifī	252

Taḥmīs Ḥayālī – Ġāzel-i Muḥibbī	252
Muḥammes-i Cinānī	254
Taḥmīs-i Mevlevī.....	255
Taḥmīs-i Nādirī.....	256
Ġazel-i Fevrī	257
Muḥammes-i Cinānī	258
Ġazel-i Ḥayālī.....	259
Ġazel-i Necātī	260
Ġazel-i Ḳabūlī.....	260
Ġazel-i Bākī	261
Ġazel-i Bākī	262
Ġazel-i Ḳabūlī.....	262
Ġazel-i Bākī	263
Ġazel-i Ḳabūlī.....	264
Ġazel-i Bākī	264
Ġazel-i Ḳabūlī.....	265
Ġazel-i Bākī	265
Ġazel-i Ḳabūlī.....	266
Ġazel-i Bākī	267
Li-İbni Kemāl Pāṣā.....	268
Ġazel-i Bākī	268
Bākī Efendi	269
Ġazel-i Bākī	269
Bākī Efendi	270
Ġazel-i Bākī	271
Ġazel-i Ḳabūlī.....	272
Ġazel-i Bākī	272
Bākī Efendi	273
Bākī Efendi	274
Ġazel-i Bākī	275

Ḳaṣīde-i Nef'ī Efendi Der Ḥaḳḳ Merḥūm Ḥusrev Pāṣā	276
Ġazel-i Bāḳī Ṣāḥib-i Dil	280
Velehu Bāḳī Efendi.....	281
Velehu Bāḳī Ṣīrīn-i Eda.....	281
Ġazel-i Bāḳī Redīf-i Ḳāf.....	282
Velehu Bāḳī Redīf-i Lām.....	283
Müfred-i Merḡūb	283
Ḳaṣīde-i Nef'ī Efendi Der-setāyīṣ-i Bünyād-ı Sarāy-ı Müftī Es'ad Efendi Merḥūm.....	283
Ġazel-i Bāḳī Efendi	289
Velehu Bāḳī	290
Müfred-i Merḡūb	290
Ḳaṣīde-i Nef'ī Efendi Der-setāyīṣ-i Merḥūm Ḥāfız Aḥmed Pāṣā	291
Rubā'ī-i Aḥmed Pāṣāzāde	295
Ġazel-i Bāḳī Efendi	295
Ġazel-i Semā'ī	296
Müfred-i Bāḳī	296
Ḳıtt'a-i Zuhūrī	296
Ḳaṣīde-i Nef'ī Efendi Der-setāyīṣ-i merḥūm Müftī Es'ad Efendi Raḥmetullāh.....	297
Hāşimī Guft	301
Ġazel-i Bāḳī.....	302
Monllā Ḥāfız Nevverallāhe Ḳabrehu.....	303
Ġazel-i Bāḳī.....	304
Ġazel-i Bāḳī Efendi	305
Müfred-i Merḡūb	305
Velehu Müfred.....	306
Bāḳī Efendi	306
Velehu Riyāzī	306
Rubā'ī-i Riyāzī	307
Velehu Riyāzī	307
Rubā'ī-i Riyāzī Efendi.....	307

Ġazel-i Nef'î-i Rengîn-i Eda Berâ-yı Ta'rif-i Şâna.....	308
Kaşîde-i Nef'î Efendi Der-setâyiş-i Hâzret-i Hâtemü'l-enbiyâ Muhammed 'Aleyhi's-salât.....	308
Ġazel-i Zihni Çelebi-i Rengîn-eda.....	312
Velehu Eyzân 'ammerehullah	313
Kaşîde-i Nef'î Der-setâyiş-i Behşt-aşiyân Firdevs-mekân Sultân Ahmed Hân	313
Âlî Çelebi Rengîn Eda	318
Yahyâ Efendî Raḥmetullâh.....	319
Ġazel-i Sâmi Raḥimehullâh.....	320
Ġazel-i Nef'î Efendi	320
Velehu Nef'î Efendi	321
Kaşîde-i Nef'î Efendi Der-setâyiş Sultân Murâd Ġâzî Ez Ahmed Hân	321
Ġazel-i Nev'î Efendi	325
Ġazel-i Belîġî.....	326
Ġazel-i Bâkî Efendi Merḥûm.....	326
Ġazel-i Zihni.....	327
Ġazel-i Nef'î.....	328
Der evşâf-ı Kaşr-ı 'Âlî-ḳadri ki Cennet-mekân Sultân 'Osmân Hân	328
Ġazel-i Fehîm Çelebi Nesîm Berâ-yı Ta'rif.....	334
Ġazel-i Meşâmî Beg Raḥmetullâh.....	334
Merḥûm Yahyâ Efendî Nevvrallâhu Ḳabrehu	335
Ġazel-i Monllâ Fuzûlî.....	335
Der Medḥ u Şenâ-yı Merḥûm Şultân 'Osmân Diger Kaşîde.....	336
Velehu Nef'î Efendi Mehebâ-i Berâ-yı Ta'rif.....	340
Fuzûlî - Ḥalimî.....	341
Kaşîde-i Bahâriyye Nef'î Efendi Berâ-yı Ta'rif Şeyhü'l-islâm Hoca Zâde Muhammed Efendi	342
Ġazel-i Fehîm Çelebi.....	346
Ġazel-i Monllâ 'Âlî Şîr Nevâyî Çâġatâyî.....	347
Ġazel-i Fehîm Çelebi Berâ-yı Zencîr.....	348
Ḳıṭ'a-i Merḥûm 'Âlî-yi Bağdâdî	349
Tahmîs-i Ġazel-i Hâce Fuzûlî 'Aleyhi'r-rraḥme	349

Müfred-i Berā-yı Dide	350
Ḳaṣīde-i Nef'ī Der Medḥ-i Merḥūm Müftī Muḥammed Efendi Berā-yı Ta'rif-i 'Iyd.....	351
Ġazel-i Bâkî Şîrîn-i Eda.....	355
Müfred-i 'Uṣṣâk	356
Ġazel-i Merḥūm Fehîm Çelebî	356
Ġazel-i Merḥūm Yahyâ Efendî.....	357
Ġazel-i Merḥūm Veysi Efendi.....	357
Merḥūm Hüdâyî.....	358
Merḥūm Fehîm	358
Müfred Mergüb.....	359
Ḳaṣīde-i Nef'ī Der-medḥ-i Merḥūm Şeyḥülislâm-ı Sâbûḳ Muḥammed Efendi.....	359
Bâkî	363
Bâkî Efendi	364
Ġazel-i Bâkî.....	365
Bâkî	365
Bâkî Efendi	366
Ġazel-i Bâkî.....	367
Bâkî Efendi	367
Ġazel-i Bâkî.....	368
Bâkî Efendi	368
Ġazel-i Bâkî.....	369
Bâkî Efendi	370
Ġazel-i Bâkî.....	371
Ġazel-i Ḳabûlî.....	371
Ġazel-i Bâkî.....	372
Ġazel-i Ḳabûlî.....	373
Ġazel-i Bâkî.....	373
Taḥmîs-i Cevrî.....	374
Taḥmîs-i Raḥmî	375
Taḥmîs-i Cevrî.....	376

Tahmīs-i Vālihī.....	377
Müseddes-i ‘Ulvī.....	378
Müseddes-i Tîgī.....	379
Ġazel-i Bâķī.....	381
Bâķī Efendi.....	382
Ġazel-i Bâķī.....	382
Ġazel-i Bâķī.....	384
Müseddes-i ‘Âlī.....	385
Müseddes-i Tîgī.....	386
Müseddes-i ‘Azmī.....	387
Ġazel-i Monllâ Fuzûlî Raĥmetullâhu	389
Ġazel-i Rûhî Bağdādî Şâm-ı Şerîf Berâ-yı Ta‘rîf.....	389
Ķaşîde-i Nef‘î Efendi Der-sitâyiş Merĥûm Sulţân Murâd Ĥân.....	390
Ġazel-i Cevrî.....	394
Ġazel-i Bâķī.....	394
Ķabûlî Guyed.....	395
Bâķī Fermâyed.....	396
Fehîm Çelebî.....	396
Nazîre-i Güftî.....	397
Müseddes Cinânî	397
Ġazel-i Üstâdu’ş-şu‘arâ Fuzûlî-i Bağdādî	399
Merĥûm Yahyâ Efendî Nûrullahe Ķabre.....	400
Ķâfzâde Fâizî Ĥalebî	400
Ķaşîde-i Bâķī Efendi.....	401
Ġazel-i Üstâdu’ş-şu‘arâ Bâķī Efendi.....	404
Şeyĥülislâm Ebû-Sa‘îd Efendi	405
Nazîre-i Bahâyî Efendi ve Tezyîl-i Cemîl	405
Ġazel-i Müftî Ebû-Sa‘îd.....	406
Fuzûlî Guft.....	407
‘Azmî Zâde Çelebî Guft.....	408

Zekeriya-zāde Yahyā Çelebî.....	409
Kıtt' a-i Bâkî Efendi Der Fezâil Nazm-ı Şerîf Sultânı	409
Sultânü's-suşu' arâ Bâkî Efendi.....	411
Ġazel-i Bâkî.....	412
Ġazel-i Bâkî Fermāyid.....	412
Bâkî Efendi	413
Ġazel-i Nev'î	414
Ġazel-i Fuzûlî	414
Ġazel-i Bâkî.....	415
Ġazel-i Emrî	416
Kaşîde-i Hâzâniye Bâkî Efendi Der-fezâ'il H'âce-i 'Âli Kadir.....	416
Gazel-i İshâk.....	420
Ġazel-i 'Ulvî.....	421
Ġazel-i Bâkî.....	422
Bâkî Efendi	422
Ġazel-i Bâkî.....	423
Bâkî Efendi	423
Ġazel-i Bâkî.....	424
Nev'î Efendi	425
Bâkî Üstād	425
Bâkî Güyed	426
Bahâriye-i Şerîf-i Şefî'î Çelebî.....	427
Şerîf Hâlim Der-ta'rif Hışar	428
Der Setâyiş-i Hâzret-i Muhammed Resûlullâh 'Aleyhi's-salât	428
Ġazel-i Mergûb Fehîm Güyed	429
Kaşîde-i Nef'î Efendi Der-şâgt-ı Behişt-i Âşiyân Sultân Ahmed Hân.....	430
Ġazel-i Reîs Kadri Efendi.....	435
Ġazel-i Nef'î.....	436
Ġazel-i Veysî	436
Ġazel-i Nef'î.....	437

Velehu Nef'î Rengin-i Eda.....	437
Enîsî Efendi	438
Der Medh u Şenâyî Merhûm u Mağfûr Sultân Ahmed Hân.....	438
Ġazel-i Fehîm Çelebî Berâ-yî Ta'rif-i 'îd	444
Rubâ'îyât-i Şâ'ir-i Pâkîze-gû Riyâzî Efendi Raĥmetullâhi Te'âlâ 'Aleyh	444
Velehu Riyâzî	445
Rubâ'î-i Riyâzî	445
Velehu Riyâzî	445
Rubâ'î-i Riyâzî Efendi.....	446
Terkîb-i bend el-merhûm Rûhî Bağdâdî Raĥmetullâhu Te'âlâ 'Aleyhi.....	446
Naẓîre-i Cevrî Çelebi Terkîb-i Bend Monlla Rûhî Raĥmetullâh.....	460
Kelâm-ı Bâkî.....	469
Ġazel-i Bâkî Efendi Redîf-i Hânçer	469
Velehu Bâkî	470
Ġazel-i Bâkî.....	471
Velehu Bâkî	471
Bâkî Efendi Redîf-i Lâm	472
Bâkî Efendi Nevverallahu Kabrehu.....	473
Ġaşîde-i Nef'î Efendi Berâ-yî Ta'rif Merhûm Muhammed Pâşâ.....	474
Ġazel-i Bâkî Efendi Nevverallahu Kabrehu	477
Velehu Bâkî Rengine Eda.....	478
Müfred-i Kahve	479
Naẓîre	479
Müfred-i Bâkî	479
Ġazel-i Bâkî Efendi Merhûm Der-medh Sultân Selîm İbn-i Süleymân Hân.....	480
Müfred-i Mergûb	481
Ġaşîde-i Nef'î Efendi Berâ-yî Ta'rif Merhûm İlyâs Pâşâ	481
Ġazelü'l-merhûm Bâkî Efendi Raĥmetullâh	487
Tahmîs-i Ġazel-i el-merhûm Nev'î Efendi.....	488
Necâtî-i Derd-mend	489

Ġazelü' l-merḥūm Bākī Efendi	489
Ġazel-i Güftī	490
Rubā' i ü' l-merḥūm Bākī Efendi	491
Ġazel-i Merḥūm Şerīf Şabri	491
Ġazelü' l-merḥūm Bākī Efendi	492
Kelām-ı merġūb	492
Ġazelü' l-merḥūm Bākī Efendi	493
SONUÇ	494
KAYNAKÇA	496

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Şairlerin isimleri,nazım şekilleri ve adetleri.

Tablo 2: Mecmuada kullanılan vezinler ve adetleri.

Tablo 3: Mecmuada kullanılan nazım şekilleri ve adetleri.



RESİMLER LİSTESİ

Resim 1: Dış kapak

Resim 2: Farklı şiarlerin beyitlerinden oluşan sayfa

Resim 3: Birinci varak

Resim 4: Farklı renklerden oluşan sayfalar

Resim 5: Farklı renklerden oluşan ve yanık mevcut olan sayfalar

Resim 6: Son varak



KISALTMALAR LİSTESİ

ALİD: Âlî, Edirneli Hüseyin Efendi Hayatı, Sanatı, Eserleri ve Divanının Tenkitli Metni (İsmail Arıkoğlu, Elazığ, 1999)

APD: Ahmed Paşa Divanı (Ali Nihad Tarlan, İstanbul, 1992)

AMH: Aziz Mahmud Hüdâyi (Mehmet Emin Ertan, İstanbul, 2012)

BD: Bâkî Dîvânî (Sabahattin Küçük, Ankara, 1994)

CD: Cevri Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Divanının Tenkitli Metni (Hüseyin Ayan, Erzurum, 1981)

CİD: Cinânî, Hayatı, Eserleri, Divanının Tenkidli Metni (Cihan Okuyucu, Ankara, 1994)

DF: Kafzade Faizi (Demirbaş, 00552)

DH: Divan-ı gazeliyat-ı Mevlana Şemsüddin Muhammed Hacı Hafız-ı Şirazi

DM: Dîvân-ı Muhibbî, Kanunî Sultan Süleyman'ın Şiirleri, C-I (Vahit Çabuk, İstanbul, 1980)

DN: Divan-ı Nef'î (Nefi Ömer el-Erzurumi, Demirbaş, 07491-001)

DR: Divan, Muhammed b. Mustafa el-Birgivi Riyazi (Demirbaş, 00759)

DRUŞ: Ömer Dede el-Aydinî el-Halvetî (Demirbaş, 00419-001)

DŞİ: Şiir Mecmualarında XVI. ve XVII. Asır Divan Şiiri- Ulvî – Me'âlî – Nihani – Feyzi – Katib (Ali Nihad Tarlan, İstanbul, 1948)

ED: Emrî Dîvânî (M. A. Yekta Saraç, İstanbul, 2002)

FKD: Fehim-i Kadim Hayatı, Sanatı, Divanı ve Metnin Bugünkü Türkçesi (Tahir Üzgör, Ankara, 1991)

FUD: Fuzûlî Divanı (Ali Nihad Tarlan, İstanbul, 1950)

GD: Güftî, Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği, Tezkireciliği ile Divanı, Zafer-Nâmesi ve Teşrifatü's-Şuarasının Tenkidli Metni (Kaşif Yılmaz, Erzurum, 1983)

HAD: The Divan of 'Azmi-Zade Haleti (Bayram Ali Kaya, Harvard, 2003)

HD: Hayali Divanı (Ali Nihad Tarlan, İstanbul, 1945)

İD: Üsküblü İshak Çelebi Divanı, Tenkitli Basım (Mehmet Çavuşoğlu, Ali Tanyeri, İstanbul, 1989)

KİD: Kabûlî İbrahim Efendi, Hayatı, Edebi Kişiliği, ve Divanı (İnceleme-Tenkitli Metin-dizin), C-1, (Mustafa Erdoğan, Ankara, 2008)

MBD: Şeyhülislam Mehmet Bahayi ve Divanı (İhsan Yaşar Balkır, 1946)

MED: Mezâkî, Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divanının Tenkidli Metni (Ahmet Mermer, Ankara, 1991)

NAD: Gani-Zade Nâdiri ve Divanından Seçemler (Numan Külekçi, Ankara, 1989)

NAİD: Na' ilî Divanı (Haluk İpekten, Ankara, 1990)

ND: Necati Bey Divanı (Mehmet Çavuşoğlu, 1963)

NED: Nedim Divanı (Muhsin Macit, Ankara, 1997)

NECD: Necati Beg Divanı (Ali Nihant Tarlan, Ankara 1992)

NEFD: Nef'î Divanı (Metin Akkuş, Ankara, 1990)

NESD: Nesimi Divanı (Hüseyin Ayan, Ankara, 1990)

NEVD: Nev'î Dîvânı Tenkidli Basım (Mertol Tulum, M. Ali Tanyeri, İstanbul, 1997)

RUHD: Bağdatlı Rûhî Dîvânı Karşılaştırmalı Metin, C. I-II (Coşkun Ak, Bursa, 2001)

SD: Sabri Mehmed Şerif Divanı (Hasan Kasır, Erzurum, 1990)

ŞBD: Şeyhülislam Bahayi Efendiden Seçmeler (Harun Tolasa, İstanbul, 1979)

ŞED: Şehri Malatyalı Ali Çelebi Divanı (Şener Demirel, 2014)

TD: Tıfli Ahmed Çelebi, Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Divanının Tenkitli Metni (Bekir Çınar, Elazığ, 2000)

VAHD: 16. Yüzyıl şairlerinden Bosnalı Vahdeti'nin Divanı'nın Tenkitli (Yılmaz Öztürk, İstanbul, 2006)

YAD: Şeyhülislam Yahya Dîvânı (Rekin Ertem, Ankara, 1995)

a.e. – Aynı eser

a.g.e. – Adı geçen eser

bkz. – Bakınız

çev. – Çeviren

DİA – Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi

haz. – Hazırlayan

Ktp. – Kütüphane, Kütüphanesi

M – Mecmua

s. – Sayfa

TDEA – Türk Dil ve Edebiyat Ansiklopedisi

TDK – Türk Dil Kurumu

TDV – Türk Diyanet Vakfı

TTK – Türk Tarihi Kurumu

vd. – Ve diğer

vr. - Varak

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ا - A, a, E, e,

ا - Ā, ā, a

ب - B, b

پ - P, p

ت - T, t

ث - S, s

ج - C, c

چ - Ç, ç

ح - H, h

خ - Ĥ, ĥ

د - D, d

ذ - Z, z

ر - R, r

ز - Z, z

ژ - J, j

س - S, s

ش - Ş, ş

ص - Ş, ş

ض - Ž, ž, Đ, đ

ط - T, t

ظ - Z, z

ع - ‘

غ - Ğ, ğ

ف - F, f

ق - K, k

ك - K, k, G, g, Ñ, ñ

ل - L, l

م - M, m

ن - N, n

و - V, v, O, o, Ö, ö, U, u, Ü, ü, Ū, ū

ه - H, h, A, a, E, e

ي - Y, y, Ĭ, i, Ī, ī

GİRİŞ

Mecmuada yer alan şairler 15. ile 17. yüzyıl arasında yaşamış şairler olduğundan, o dönemler ve hangi şairlerin yer aldığı hakkında kısaca bilgi verilecektir.

15. yüzyılın başında Timur istilasıyla keyfi kaçan Osmanlı cemiyeti, Çelebi Sultan Mehmed'in devleti yeniden kurması ve Sultan İkinci Murad'ın bu devlete büyüme ve yükselme imkanları hazırlaması, üstüne İstanbul'un Fethi, Osmanlı Türkçesi edebiyatında dilli en yüksek seviyeye ulaştırmıştır.

15. yüzyılın şair sultanlar arasında şunlar vardır: İkinci Sultan Murad, Fatih Sultan Mehmed, İkinci Bâyezid, Cem Sultan, Zeynep Hâtun ve Mihrî¹. Aynı yüzyılda şair sultanların yanında divan şairler de vardır: Ahmed Dâ'î, Şeyhî, Ahmed Paşa, Necâî, Şeyh Elvan Şîrâzî, Nizâmî, Sâdî-i Cem, Mesîhî, Aydınî Visâlî vd. gibi nice şairler bulunmaktadır². Ardından mesnevi şairlerin, tekke ve halk şairlerin de bu devrin edebiyatına katkısı büyüktür.

16. yüzyılda siyasi ve askeri alanda kazanılan başarılar devletin büyümesine ve üç kıtaya (Asya, Avrupa, Afrika) yayılan bir dünya devleti haline gelmesini sağladı³. 16. yüzyılda Osmanlı Türkçesi edebiyatı geçen yüzyıllara göre, yükselerek dil, kültür ve sanat bakımından en üstün seviyesine varmıştır. Sadece dilde gelişme yoktur. Bu yüzyılda sanatın her dalında bir yükselme söz konusudur. Sanatçılar eserlerini daha süslü yapıp, el becerilerini gösteriyorlardı.

Bu asrın şair sultanları şunlardır: Yavuz Sultan Selim, Kanûnî Sultan Süleyman, Sultan İkinci Selim, Sultan Üçüncü Murad ve Gaazî Giray'dır⁴. Divan, mesnevi, nesir, tarih, tezkire ve nice alanda eser vermiş şairler şunlardır: Zâtî, Hayâlî, Gazâlî, Âgehî, İshak Çelebi, Emrî, Nev'î, Rûhî-i Bağdâdî, Bâkî, Kara Fazıl, Yahya Bey, Hâkaanî, Kema Paşa-zâde, Lûtfî Paşa, Gelibolulu Mustafa Âlî, Sehî Beğ, Lâtîfî, Âşık Çelebi, vd. nice şair yer almaktadı⁵.

¹ Nihad Sâmi Banarlı, **Resimli Türk Edebiyatı Tarihi**, C-I, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1971, s.439-454

² A.g.e. s.455- 474

³ Gencay Zavotçu, **Türk Edebiyatı Yüzyıllara Göre Nazım ve Nesir**, Aydın Kitabevi, Ankara, 2005, s.78

⁴ Banarlı, s.564-572

⁵ A.g.e. s.572- 616

17. yüzyıl Türk tarihinde duraklama devri olarak bilinir. Fakat kültür, sanat ve edebiyat hayatı yükselişe devam etmiştir. Mimari sanatlar ve edebiyat sahasında çokça eserler verilmiştir. Edebiyat teknik ve ahenk bakımından, biraz daha oturmuş ve güzelleşmiştir.

Bu yüzyılın şairleri şunlardır: Nef'î, Şeyhülislâm Yahyâ, Nâilî, Şeyhülislâm Bahayî, Neşâtî, Cevrî, Fehîm-i Kadîm, Azmi-zâde Hâletî, Nedim-i Kadîm, Nâbî, Nev'î-zade Atâî, Ganî-zâde Nâdirî, Sâbit, Veysî, vd. nice usta sayılabilecek şairler yer alır⁶.

18. yüzyıl Türk Edebiyatı'nda nazım ve nesir alanında dilde sadeleşme hareketi görülür. Sebk-i Hindî'nin ağır ve anlaşılması zor uslubundan kurtulmak ve halk tarafından daha anlaşılır bir edebiyat yaratmak için şairler eserlerini geçtiğimiz yüzyıldan ziyade daha sade bir dille yazmışlardır. Bu devirde şairler mahalli unsurlarını kullanarak eserlerini yazmışlardır.

Her devirde oldu gibi 18. yüzyılda da şiir yazan şair sultanlar vardır. Bunlar Sultan III. Ahmed ve Sultan III. Selîm'dir⁷. Aynı yüzyılda şair sultanların yanında divan şairleri de vardır, bunlar: Osmanzâde Tâib, Seyyid Vehbi, Neylî, Kâmi, Nedîm, Koca Ragıp Paşa, Fıtnat Hanım, Şeyh Galib, Fâsıl (Enderûnî), vd. gibi şairler bulunmaktadır⁸. Bahsedilen şairlerin arasında bu yüzyılın başında Nedîm ve sonunda ise Seyh Gâlib en çok tanınan ve 18. yüzyıl divan şiirinin ustası sayılan şairlerdir.

Nazım, “dizmek, ipliğe inci dizmek” demektir. Edebiyatta ölçülü ve kafiyeli mısra kümeleriyle kurulan söz ve yazıya denir. Nazımla ortaya konulmuş kısa eserler manzume, uzun olanlar da manzum eser adını alır⁹. Nazım şekilleri eski edebiyat kitaplarında “eşkâl-ı nazm” diye adlandırılır. Nazım şekillerinde ölçü olarak kullanılan parçaya nazım birimi denir. Halk şiirinin nazım birimi çoğunlukla dörtlük; divan şiirinin beyit; yeni Türk şiirinin ise dizedir.

İskenden Pala, nazımın eskiden beri nasıl ortaya çıktığını şu şekilde ifade eder: “Nazım biriminin ortaya çıkış nedeni didaktiktir. Eskiden belli ölçülerdeki ve aynı uzunluktaki satırların akılda kalıcılığı ile kolayca hatırlandığını görüp, önemli fikirlerini bu tür dizelerde

⁶ a.g.e. s.653-681

⁷ Nihad Sâmi Banarlı, **Resimli Türk Edebiyatı Tarihi**, C-II, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1971, s. 747

⁸ a.g.e. 749-784

⁹ İskender Pala, **Divan Edebiyatı**, Kapı Yayınları, İstanbul, 2014, s. 12

yoğunlaştırmaya başlamışlardır. Daha sonra dize sonlarında kafiye yapılmaya başlanmıştır. Böylece söz kümeleri birbirine karışmayacak, biriken sözler unutulmazlık kazanacaktır”.¹⁰

Bir divanı oluşturan nazım şekilleri, 1. Beyitlerle Kurulan Biçimler ve 2. Bentlerle Kurulan Biçimler¹¹ olmak üzere iki gruba ayrılır.

- Mısra (dize) (Ölçülü ve anlamlı bir satırlık nazım parçasıdır. Bir şiire bağlı olmayan ve başlı başına bir anlamı olan dizelere mısra¹² -ı âzâde (bağımsız dize) denir)¹²
- Beyit (Aynı vezinle ve anlamca birbirine bağlı iki dizeden oluşan nazma denir)

Cem Dilçin’in *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi* adlı çalışmasında nazım biçimlerini iki gruba ayırmıştır. Beyitlerle kurulan nazım biçimleri ve bentlerle kurulan nazım biçimleri. Bunları da kendi içinde ayırmıştır. Cem Dilçin’e göre divan edebiyatının başlıca nazım biçimleri ve türleri şunlardır:¹³

I. Beyitlerle kurulan nazım biçimleri

1. Gazel (Kadınlar için söylenen güzel ve aşk dolu söz)
2. Kaside (Kastetmek, söylemek; yani belli bir amaçla yazılmış manzume)
3. Mesnevi (İkişer ikişer, ikili. Her beytin dizeleri kendi aralarında uyaklı, aruzun kısa kalıplarıyla yazılan uzun bir nazım biçimi)
4. Kıt‘a (Parça, bölüm, cüz. Yalnız ikinci ve dördüncü dizeleri birbiriyle uyaklı iki beyitlik nazım biçimi)
5. Müstazad (Ziyadeleşmiş, artmış, çoğalmış, gazelin özel bir biçimine denir. Uzun dizelere kısa bir dize ekleyerek yazılır. Eklenen bu dizeye ziyade denir.)

II. Bentlerle kurulan nazım biçimleri

A. Tek dörtlükler

1. Rubā‘i (Dört dizelik ve kendine has ayrı ölçüsü olan, bağımsız bir nazım biçimi)
2. Tuyuğ (Aruz ölçüsünün “fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün” kalıbıyla yazılan dört dizelik nazım biçimi)

¹⁰ a.g.e. s.13

¹¹ Cem Dilçin, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2013, s. 99

¹² a.e.

¹³ A.g.e. s.104-251

B. Musammatlar

a. Dörtlüler

1. Murabba‘ (Aynı vezinde dörder dizelik bentlerden oluşan nazım şekli)
2. Şarkı (Dörtlüklerden oluşur. Bestelenmek için yazılır)
3. Terbi‘ (Dörde çıkarma. Bir gazelin beyitlerinin üstüne, başka bir şair tarafından, aynı ölçüde ikişer dize ekleyerek yazılan murabba’ a denir)

b. Beşliler

1. Muhammes (Aynı vezinde beşer dizelik bentlerden oluşan nazım şekli)
2. Tardiye (Muhammesin özel bir biçimidir. Aruzun “mef‘ülü mefā‘ilün fe‘ülün” vezniyle yazılır)
3. Tahmis (Beşleme, beşli duruma getirme. Bir gazelin bir beytinin başına başka bir şair tarafından aynı vezinde üçer dize ekleyerek yazılmış nazım biçimi)
4. Taştir (İkiye ayırmak. Bir gazelin her beytini ikiye ayırıp ortalarına başka bir şair tarafından dizeler eklenerek yapılır)

c. Altılılar

1. Müseddes (Bentleri altı dize olan nazım biçimi)
2. Tesdis (Bir gazelin bir beytinin başına dört dize eklenerek yazılan nazım biçimi)

d. Yedili

Müsebbba‘ (Bentleri yedi dize olan nazım biçimi)

e. Sekizli

Müsemmen (Bentleri sekiz dize olan nazım biçimi)

f. Dokuzlu

Müstessa‘ (Bentleri dokuz dize olan nazım biçimi)

g. Onlu

Muaşşer (Bentleri on dize olan nazım biçimi)

h. Terkīb-i bend ve Tecī-i bend

1. Terkī-i bend (Gazel biçiminde kafiyelendirilmiş ve her bendi 5-10 arasında değişen beyitlerden oluşur)
2. Tercī-i bend (Gazel biçiminde kafiyelendirilmiş ve her bendi 5-10 beyitten oluşur. Beyitleri birbirine bağlayan vasıta beyitleri her bendin sonunda yinelenir)

Yukarıda bahsettiğimiz nazım biçimleri yüzyıl ayırmaksızın her asırda kullanılmıştır. Bunlardan bazıları belli bir yüzyılda daha çok rağbet görmüş olabilir ama herhangi bir nazım biçiminin hiç kullanılmadığını söyleyemeyiz.

18. yüzyıl şairlerinden Nedîm'in açık ve sade Türkçesi ile söylediği şarkı ve şiirlerinde kullandığı dil halk tarafından da çok sevilmiş ve şiirleri okunmuştur. Sonradan onun tarzında şiirler yazan şairler de olduğundan, şiirde Nedîmâne tarzı oluşmuştur. Hülya Hancı'ya göre Nedîm çadaşlarından daha fazla şarkı yazmıştır. Bunun içindirki “şarkı tonu” denilince akla gelen ton “nedîmâne” dir¹⁴.

18. yüzyıl nazım şeklini göstermek adına Nedîm'in bu şarkısı örnek verilebilir:

Sînemi deldi bugün bir âfet-i çâr-pâreli
Gül yanaklı gülgülî kerrâkeli mor hâreli
Çifte benli sîm gerdenli güneş ruhsâreli
Gül yanaklı gülgülî kerrâkeli mor hâreli

Şîvesi nâzî edâsı handesi pek bî-bedel
Gerdeni nâzî edâsı handesi pek bî-bedel
Sırma kâkül sîm gerden zülf tel tel ince bel
Gül yanaklı gülgülî kerrâkeli mor hâreli¹⁵

Şarkıda da görüldüğü gibi her kıt'anın sonunda birer nakarat halinde aynen tekrarlanan mısralar, bu nazım şeklinin Türk halk edebiyatında “türkü” ve Türk Dîvan edebiyatında “şarkı”¹⁶

¹⁴ Hülya Hancı, “Şarkı türünü tanımlamadaki sorunlar ve bu sorunların çözülmesinde Ndîm'in rolü”, haz. Hatice Aynur, Müjgan Çakır, Hanife Koncu, vd., **Nazımdan Nesire Edebî Türler, 25 Nisan 2008 Bildirileri**, Turkuaz Yayınları, İstanbul, 2009, s. 122

¹⁵ Nihad Sâmi Banarlı, **Resimli Türk Edebiyatı Târihi**, C-1, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1971, s. 185

ile bağlantısını kurmamızı sağlamaktadır. Yukarıdaki şarkı vezni, kafiyesi ve tekrarlanan mısralarıyla kendiliğinden bestelidir. Bu durum hem şarkının akılda kalıcılığını, hem de dilden dile söylenerek yayılmasını ve yıllar geçmesine rağmen hatırlanmasını sağlar.

Arapçadan gelen nesir نسر (nesr) kokünden türemiş olup, “yaymak, saçmak dağıtmak” anlamına gelir. Aslı “fa‘l” babında nesr şeklindedir (نسر). Türkçe söyleyişte yalın halde kullanırken nesir şeklinde telaffuz edip yazdığımız kelime, edebiyatta “manzum olmayan söz” anlamını kazanmıştır. Nesir, günümüz türkçesinde “düzyazı” olarak karşılanmaktadır. Nesir yazan kişiye nāsir (نَاسِر), nesir tarzında ortaya konmuş esere mensūr (منشور) denir. Nesr’in çoğulu nūsūrdur¹⁷.

Fahir İz *Eski Türk Edebiyatında Nesir* adlı çalışmasında nesirin eskiden beri nasıl geliştiğini, şu şekilde anlatmaktadır: ¹⁸.

Nesir edebiyatı başlangıçtan Tanzimata kadar dört kolda gelişmiştir:

1. Halkın konuştuğu dili esas tutan sade nesir. (Bu nesri bazen süslü nesrin etkilediği ve bu nesirden gelen kelime, deyim ve klişelerin arasına sade nesre girdiği görülür. Yinede bu nesirde halk dili esas alınmıştır).
2. Seci‘ i esas tutan süslü nesir (inşā)¹⁹. (Arapça ve Farsça kelime alıp onları bu dillerin gramer ve kurallarına göre kullanan ve Türkçe kelimelere az yer veren nesir türüdür. Bu tür halk dilinden ayrılmıştır).
3. Orta nesir²⁰. (Bu nesirde yabancı kelime ve tamlamalar yazardan yazara değişmiştir. Fakat yine de bu yazı dili halkın dilinde epey ayrılmıştır).

Cihan Okuyucu, Ahmet Kartak, M. Fatih Köksal *Klasik Dönem Osmanlı Nesri* adlı çalışmalarında nesiri dört grupta değerlendirirler:²¹

1. Sade nesir (üslûb-ı sâde)
2. Orta nesir (üslûb-ı mutavassıt)

¹⁶ a.e.

¹⁷ Cihan Okuyucu, Ahmet Kartak, M. Fatih Köksal, **Klasik Dönem Osmanlı Nesir Metinleri**, Kriter Yayınevi, İstanbul 2009, s.11

¹⁸ Fahir İz, **Eski Türk Edebiyatında Nesir**, C-1, Osman Yalçın Matbaası, İstanbul, 1964, s.V

¹⁹ a.g.e. s.X

²⁰ a.g.e. s.XIII

²¹ Cihan Okuyucu, a.g.e., s.16

3. Süslü nesir (üslûb-ı müzeyyen)
4. Ağdalı nesir (üslûb-ı âlî)

18. yüzyılda nesir geçen yüzyıllara göre daha sadedir. Yazarlar yazdıkları eserlerinin halk tarafından anlaşılması için 17. yüzyılın ağır ve anlaşılması güç dilinden uzaklaşmaya başlamışlar ve eserlerini halkın anlayacağı bir dilde yazmaya özen göstermişlerdir. Öyleki halkın konuşma dilinden bazı unsurlar nesre girmiştir. Atasözler ve deyimler kullanılmıştır. Arapça ve Farsça kelimelerin kullanımı azalmıştır. Gündelik ve sıradan olaylar nesrin konusu haline gelmiştir. Yazarların bazıları daha anlaşılır olması bakımından ve eserlerinin herkes tarafından okunması için, halkın dilini yani sade nesri eserlerinde kullanmıştır. Ancak bazı yazarlar geleneği devam ettirmiş, 17. yüzyılda kullanılan dili korumuş ve eserlerini ağdalı ve süslü nesirle yazmaya devam etmişlerdir. *Eski Türk Edebiyatı Yüzyıllara Göre Nazım ve Nesir* kitabında anlatıldığı gibi bunu devam ettiren yazarlar arasında Râşid, Kara Çelebi-zâde ‘Âsım ve tezkire yazarı Sâlim bulunur²². 18. yüzyılda nesir sahasında eser veren bazı yazarlar şunlardır: Seyyid Vehbî, Neylî, ‘İzzet ‘Alî Paşa, Koca Ragıp Paşa, Haşmet vd.

18. yüzyıl Türk Edebiyatı mahallileşme ve dilde sadeleşme devri olarak da bilinir.

Pek çok kaynakta “Değişim” ve “Geçiş” dönemi şeklinde adlandırılan ve III. Ahmet’ten II. Murat’a kadar olan süreyi kapsayan 18. yüzyıl Osmanlı Devleti’nin gerileme dönemi olarak kabul edilmektedir. Bu yüzyılda divan şairleri ilk kez çevrelerini görmeye başlamışlardır. Eskisi gibi Bağdad’ı ya da hayali bir yeri değil yaşadıkları şehir olan İstanbul’u anlatmışlardır.

Bu yüzyılda bazı eserlerde süslü ve ağdalı stilin korunduğu görülmektedir. Ancak genellikle sade bir dil kullanılmaya çalışılmıştır. Mahallileşmenin etkisiyle şairler eserlerinde Arapça ve Farsça kelimeleri terk etmeye başlamış ve halk dilindeki atasözleri ile deyimleri eserlerinde kullanmaya başlamışlardır. Bu devirde mahallî tarza bir yönelme görülmektedir. Yabancı unsurlarda azalma ve şiirde atasözlerin ve deyimlerin kullanılması başlamıştır. Ayrıca hece vezni ile halk şiirine ait nazım şekillerinin kullanılması önemli bir farklılıktır.

Birinci kısım olan “18. Yüzyılda Nazım” bölümünde zikrettiğimiz gibi bu asırda şarkı türünün sade bir dille yazıldığını ve geniş bir kitleye seslendiğini ve bu türün ustası olarak

²² Gencay Zavotçu, a.g.e., s. 237

Nedim'i ön plana çıktığını görüyoruz. Edebiyat alanında sadece şarkıda sadelik ve değişiklik yoktur. Manzum tarihte de büyük bir gelişme söz konusudur. Yapılan her binaya, düğüne, ziyafete, savaşta kazanılmış başarılarla büyük küçük her olaya şairler tarafından manzum tarihler düşürülmüştür²³.

Bu dönem şair kadrosu bakımından klasik edebiyatın en zengin dönemidir. Bu zenginliğe rağmen üstat sayılabilecek şairler pek azdır. Bu yüzdendir ki kaynakların çoğu “her kaldırım taşının altından bir şair”²⁴ çıktığını söyleyerek bu durumu eleştirmişlerdir.

Bu devirde en çok kullanılan nazım şekli yine “gazel”dir. Nazire, genellikle gazel şekliyle en çok kullanıldığını görüyoruz. Ayrıca birçok şairin diğer şairlere nazire yazması, 18. yüzyıl edebiyatının daha çok “nazire edebiyatı”²⁵ olarak görülmesine neden olmuştur. Birçok mecmuada asıl şiir ile nazire şiir bir arada kaydedilmektedir. Tezimizin konusunu oluşturan mecmuada da bu duruma rastlanmaktadır. Söz konusu mecmuanın 10a “Mezâkî Çelebî”, 10a “Nazire-i Fehîm” ve “10b’de ki “Azîzi Çelebî” gazelleri birbirine naziredir. Ayrıca 34a’da “Fehîm-i Suhan-perdâz vü ‘Âlî-pervâz” ve 34a “Nazire-i Mezâkî-i Hoş-agaz” birbirine naziredir; 57a “Gazel-i Müftî-i Sâbik Bahâyî Efendi Selemehullah” ve 57a “Gazel-i Tıflî” birbirine naziredir; 112b “Fehim Çelebi” ve 112b “Nazire-i Güftî” birbirine naziredir; 115a’da “Şeyhülislam Ebu Sa‘îd Efendi” ve 115b “Nazire-i Bahâyî Efendi ve Tenzil-i Cemîl” birbirine naziredir; 116a “Azmi Zade Çelebî Guft” ve 116b “Zekeriyâ Zâde Yahyâ Çelebî” birbirine naziredir; 128a “Terkib-i Bend el-merhum Rûhî Bagdadi Rahmetullah Teâ‘la ‘Aleyhi” ve 132b “Nazire-i Cevri Çelebi Terkib-i Bend Rûhi Rahmetullah” birbirine naziredir ve son olarak 139a’da “Müfred-i Kahve” ve “Nazire” mısraları birbirine naziredir.

Şairlerin birbirlerine nazire yazma sanatı o şairin şiirinin ne kadar çok sevildiğini gösterir. Böylece bir şair tarafından bir başka şairin beğenilen şiirine aynı vezin ve kafiyeyle başka bir şiir yazılır. Bizim mecmuamızdaki nazire şiirlerin hangi şairin şiirine, hangi şair tarafından yazıldıkları açık bir şekilde belli değildir. Bu durum ancak şairlerin yaşadıkları dönemi ve ölüm

²³ Haluk İpekten, Mustafa İsen vd., “Büyük Türk Klasikleri”, C-6, **Ötüken Söğüt Yayıncılık**, İstanbul 1987, s.196

²⁴ Ahmet Atilla Şentürk, Ahmet Kartal, **Üniversiteler için Eski Türk Edebiyatı Tarihi**, Dergâh Yayınları, 4. Baskı, İstanbul, 2007, s.297

²⁵ a.g.e. s. 298

tarihlerini incelemekle açığa kavuşturulabilir. Biz bu konuyu tezimizin birinci bölümünde “Mecmuanın muhteva yönüyle incelenmesi” – “Mecmuada yer alan şairler kadrosu” kısmında ele aldık. Mecmuamızda geçen şairlerin kim oldukları ve hayatları hakkında sadece tam olarak emin olduğumuz şairler için bilgi verdik. Mecmuamızda geçen şairlerin şiirleri basılı divanlar ve çeşitli kütüphanelerdeki yazma divanlarda araştırılmış, fakat bu eserlerde bulunamayan şiirler şairlerin kimliğinin tespiti konusunda bize güçlük çıkarmıştır. Çünkü aynı mahlası kullanmış birçok şair bulunmaktadır. Bundan dolayı emin olmadığımız şairler hakkında bilgi verirken soru işareti kullanmayı uygun gördük.



Birinci Bölüm

1. TÜRK EDEBİYATINDA ŞİİR MECMUASI YAZIMI

1.1. Kelime ve Kavram Olarak Mecmua

1.1.1. Mecmua Tabiri ve İçerliği

Klasik Türk Edebiyatında mecmûa kelimesi birden fazla anlamda kullanılmıştır. Çeşitli sözlüklerde mecmûa kilimesinin anlamları şu şekilde belirtilmiştir:

Mecmû‘a: Koleksiyon, dergi, broşür, ortakçılık²⁶.

Mecmû‘a: Toplanıp biriktirilmiş ve tanzim ve tertip edilmiş şeyler heyeti²⁷.

Mecmû‘a: Bir veya birkaç fenne müteallik intihap edilen şeylerin yazıldığı defter: Mecnû‘a-i eş‘ar²⁸.

Mecmû‘a: Toplanıp biriktirilmiş, tertip ve yazılardan tanzim edilmiş şeylerin hepsi; seçilmiş yazılardan meydana getirilen yazma kitap; dergi²⁹.

Mecmû‘a: Fikir, edebiyat, sanat, aktüalite gibi çeşitli konulara yer veren ve belirli aralıklarla neşredilen yayın, dergi; içinden şiirler, seçilmiş söz ve yazılar bulunan el yazması kitap; düzenli bir şekilde toplanıp biriktirilmiş, bir araya getirilmiş şeylerin tamamı, koleksiyon³⁰.

Mustafa Uzun ise İslam Ansiklopedisinde yer alan “Mecmua” maddesinde mecmua konusunu şu şekilde değerlendirir: “Sözlükte “dağınık şeyleri bir araya getirmek, toplamak” anlamındaki cem‘ masdarından türeyen mecmu’dan (bir araya getirilmiş toplanmış) gelmektedir.

²⁶ Mehmet Kanar, **Arapça-Türkçe Sözlük**, Say Yayınları, İstanbul, 2009, s.1549

²⁷ Şemseddin Sami, **Kâmûs-ı Türkî**, haz. Raşit Gündoğdu, Niyazi Adigüzel, İdeal Kültür Yayıncılık, 4. Baskı, İstanbul, 2014, s.999

²⁸ Muallim Nâcî, **Lûgat-i Nâcî**, haz. Ahmet Kartal, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2009, s.390

²⁹ Ferit Devellioğlu, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat Eski ve Yeni Harflerle**, Aydın Kitabevi Yayınları, 21. Baskı, Ankara, 2004, s.596

³⁰ İlhan Ayverdi, **Misalli Büyük Türkçe Sözlük**, C-2 H-N, Kubbealtı Lugatı, İstanbul, 2006, s.1972

Mecmua'nın yanı sıra mecmai', mecma', cami' gibi kökten türemiş kelimelerle -yazılan Osmanlı Türkçesi'nde- cüzdan, defter ve ceride isimleri de aynı mânada kullanılmıştır³¹.

Günay Kut ise mecmuayı şöyle tanımlar: "Toplanıp biriktirilmiş şeylerin hepsi, seçilmiş yazılardan meydana getirilmiş yazma kitap" demek olan mecmûa, Arapça cem' kökünden gelmektedir. Mecmûa genellikle kişilerin beğenilerini yansıtan bir not defteri olarak görevine başlamış ve bu görevini sürdürmüştür. O defter bitince de mecmûa dediğimiz şey ortaya çıkmıştır³².

Sözlükler ve ansiklopedi maddelerinde de geçtiği gibi mecmua, toplanmış, bir araya getirilmiş not defteridir. Mecmua müellifin zevkine göre seçtiği şiirler veya hikayelerden oluşur. Buda o dönemin edebi zevkini ve şairlerin okunurluğunu yansıtır. Bu yüzden mecmuaların Klasik Türk edebiyatında ayrı bir yeri vardır.

Mustafa Uzun, adı geçen maddede mecmuaların içeriği hakkında şunları söyler: Kültürel ve edebi anlamda ise mecmualar, genelde bir veya daha fazla yazar yahut şaire ait çeşitli şekil ve hacimlerdeki dini, din dışı nesir ya da şiirlerden oluşan kitaplardır. Bunlarla beraber mecmua kavramı 'başlangıçta, birçok bakımdan benzediği cönk gibi ayetler, hadisler, fetvalar, dualar, hutbeler, şiirler, ilahiler, şarkılar, mektuplar, lugaz ve mu'ammalarla ilaç tariflerinin ve faydalı bilgilerin, notların, tarihi belge ve kayıtların derlendiği not defteri halinde ortaya çıkmış, zamanla gelişip düzenli bir tertip ve şekle kavuşarak türlerine göre bazı farklılıklar gösteren bir kitap ve te'lif çeşidi özelliği kazanmıştır³³.

Mecmualar Türk Edebiyatına çok şey katar. Dönemin şair ve şiir zevkini anlattığı gibi şairlerin yüzyıllar geçmesine rağmen şiirlerinin hâlâ okunup dillerde dolaştığını da göz önüne serer. Ayrıca yeni şairlerin tespiti veya tezkirelerde geçen şairlerin yeni şiirlerinin bulunması da söz konusu mecmualarda olabilir. Bundandır ki mecmualar çok rağbet görmüş ve hep sevilerek okunmuştur.

³¹ Mustafa Uzun, "Mecmua" **DiA**, C-28, TDV, Ankara, 2003, s.265

³² Güney Kut, "Mecmua" **TDEA**, 6. C., Dergah Yayınları, İstanbul, 1986, s.170

³³ Mustafa Uzun, "a.g.m." s.265

1.1.2. Mecmuaların Yazılış Sebebi ve Çeşitleri

Mecmualar, çeşitli kişilere ait veya çeşitli konularla ilgili yazı veya şiirlerin bir araya toplanmasından meydana gelen eserlerdir. Bununla beraber çoğunlukla yazarları ve yazıldıkları tarih belli değildir. Derleme yoluyla meydana getirilen mecmûalar, tamamen derlemecinin zevkine bağlıdır. Düzgün ve tertipli mecmuaların yanı sıra düzensiz mecmualar da vardır.

Mecmualarla ilgili birçok tasnif denemeleri yapılmıştır. Bu tasniflerden biri Agâh Sırrı Levend tarafından *Türk Edebiyat Tarihi* adlı eserinde, şu şekilde yapılmıştır³⁴.

- a. Nazire mecmûaları,
- b. Meraklılarca toplanmış, birer antoloji niteliğinde seçme şiirler mecmûaları,
- c. Türlü konulardaki risalelerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmûalar,
- d. Aynı konudaki eserlerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar,
- e. Tanınmış kişilerin hazırladıkları, birçok yararlı bilgileri, fıkraları ve özel mektupları kapsayan mecmûalar.

Günay Kut'un yazdığı *Türk Dili ve Edebiyat Ansiklopedisi*'ndeki maddede mecmûalar, şu şekilde tasnif edilmiştir³⁵:

- a. Nazire mecmûaları
- b. Seçme şiir mecmûaları (mecmûa-i eş'âr, mecmûa-i devâvîn)
- c. Aynı konu ile ilgili eserlerin bir araya gelmesi ile oluşan mecmûalar (mecmûa-i edviye, mecmûa-i ed'iye, mecmûa-i tevârih, mecmûa-i mu'ammeyât, mecmûa-i münşe'ât, mecmûatü'r-resâ'il gibi)
- d. Karışık mecmûalar (Bu tür mecmûalar nazım-nesir karışık olabilir. Ayrıca Arapça, Türkçe ve Farsça gibi farklı dillerde yazılmış olabilir.)
- e. Tanınmış kişilerce veya derleyeni belli kişilerce hazırlanmış mecmûalar.

Atabey Kılıç'ın bir bildirisinde tasnif bakımından mecmûaların çeşitlerini şu şekilde göstermektedir:³⁶

³⁴ Agah Sırrı Levend, *Türk Edebiyat Tarihi*, C-1, TTK Basımevi, Ankara, 1973 s. 166-167

³⁵ Günay Kut, "a.g.m.", s.170-174

1. Cilt ve tertip hususiyetleri bakımından
 - 1.1 Cönkler
 - 1.2 Mecnûalar
 - 1.2.1 Tertip durumuna göre mecnûalar
 - 1.2.1.1 Mürettep mecnûalar
 - 1.2.1.2 Mürettep olmayan mecnûalar
 - 1.2.2 Mürettep durumuna göre mecnûalar
 - 1.2.2.1 Mürettibi bilinen mecnûalar
 - 1.2.2.2 Mürettibi bilinmeyen mecnûalar
 - 1.2.3 Aynı zümreye mensup şahsiyetlerin eserlerinin toplandığı mecnûalar
 2. Şekil bakımından
 - 2.1 Manzûm metinler mecnûaları
 - 2.1.1 Kaside mecnûaları
 - 2.1.2 Gazel mecnûaları
 - 2.1.3 Nazire mecnûaları
 - 2.1.4 Mu‘ ammâ mecnûaları
 - 2.1.5 Manzûm lugat mecnûaları
 - 2.1.6 İlâhî mecnûaları
 - 2.1.7 Şehrengiz mecnûaları
 - 2.1.8 Na‘ t mecnûaları
 - 2.1.9 Hilye mecnûaları
 - 2.1.10 Mi‘ râciyye mecnûaları
 - 2.1.11 Matla‘ mecnûaları
 - 2.1.12 Mersiye mecnûaları
 - 2.1.13 Çeşitli mesnevilerden seçkileri barındıran mecnûalar
 - 2.1.14 Güfte mecnûaları

³⁶ Atabey Kılıç, “Mecnûa tasnifine dâir”, haz. Hatice Aynur, vd., **Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecnua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı**, Turkuaz Yayınları, İstanbul, 2012, s.81-95

- 2.1.15 Müstezād mecmūaları
- 2.1.16 Tarih mecmūaları
- 2.1.17 Musammat mecmūaları
- 2.1.18 Kıt‘a ve runbā‘ī mecmūaları
- 2.1.19 Divān mecmūaları
- 2.2 Mensur metinler mecmūaları
 - 2.2.1 Lugaz mecmūaları
 - 2.2.2 Fetva mecmūaları
 - 2.2.3 Tesfir mecmūaları
 - 2.2.4 Şerh mecmūaları
 - 2.2.5 Sakk mecmūaları
 - 2.2.6 Mekān tasvirlerini içeren mecmūalar
 - 2.2.7 Münşe‘at mecmūaları
 - 2.2.7.1 Derleme münşe‘at mecmūaları
 - 2.2.7.2 Tek şahsa ait inşa örneklerinden oluşan münşe‘at mecmūaları
- 2.3 Karışık manzum ve mensur eserler mecmūaları
 - 2.3.1 Fevāyid ve eş‘ār mecmūalar
 - 2.3.2 Farklı türleri barındıran mecmūalar
- 3. Dil bakımından mecmūalar:
 - 3.1 Arapça mecmūalar
 - 3.2 Farsça mecmūalar
 - 3.3. Türkçe mecmūalar
 - 3.4 Çok dilli mecmūalar
- 4. Muhteva bakımından mecmūalar:

4.1 Din

4.2 Tasavvuf

4.3 İlm-i nücûm/fal ve remil

4.4 Hikâye/lâtime

4.5 Hazel ve hiciv

4.6 Edviye

4.7 Mûsikî

4.8 Hat ve kitâbet

5. Şahısların tertip ettiği veya şahıslar için tertip edilen mecmûalar

Bu tasniflerin, ufak tefek farklar dışında sonuç itibariyle aynı nitelikte olduğunu görüyoruz. (Diğer tasnifler için bkz. Ahmet Tanyıldız “Şiir mecmû‘alarının neşri meselesi”, VII. *Klasik Türk Edebiyatı Sempozyumu: Prof. Dr. Haluk İpekten Hatırasına*, 1-3 Temmuz 2011, Antalya). Tezimizin konusunu oluşturan mecmua bu tasnifler açısında değerlendirildiğinde, mecmuā‘nın “seçme şiir mecmuaları” kısmında yer alabileceğini söyleyebiliriz. Fakat tezimizin başlığı olan “*Mecmuati’l- Kasaidi’l- Mergube*”yi göz önünde bulundurursak ve şiirleri şekil özelliklerine göre değerlendirirsek, “kaside mecmuası” kısmında da yer vermek mümkündür. Ancak mecmuanın içeriğine bakacak olursak sadece kasidelerin yer almadığını açık bir şekilde görürüz. Öyle ki söz konusu mecmuada gazel nazım şekliyle yazılan şiirlerin kaside nazım şekline göre daha çok olduğu apaçık görülmektedir. Hatta nazire nazım şeklinin de çok kullanıldığını görüyoruz; ama yine de nazire mecmuaları kısmında değerlendirmemiz doğru değildir.

Şiir mecmuaları her dönemde rağbet görmüştür. İşte bu sebeble çok sayıda örnekleri vardır.

“Şiir mecmuaları”nın edebiyatımızdaki önemi ve Türk edebiyatı”nın gelişimine yaptığı katkılar M. Fatih Köksal tarafından şöyle sınıflanmaktadır:³⁷

1. Kaynaklarda adı geçmeyen, unutulmuş şairlerin şiirlerine mecmualarda rastlamak mümkündür.
2. Bilinen şairlerin bilinmeyen/divanlarında bulunmayan şiirlerine rastlamak mümkündür.
3. Şairlerin divanlarındaki şiirlerinin farklı şekillerine (fazla veya eksik beyitler, nüsha farkları vs.) tesadüf edebiliriz.
4. Mecmualar arasında bilinmeyen, varlığı bilindiği halde nüshası tepit edilemeyen eserlerle de karşılaşılır.
5. Bilinmeyen veya kullanılmayan nazım şekilleri, bilinen nazım şekillerinin örneği görülmeyen kafiye tipleri, farklı bend yapıları; yeni türler, edebiyatımızda kullanımına rastlamadığımız aruz kalıpları vb. örneklerle de mecmualarda karşılaşabiliriz.
6. Mecmualarda, zaman zaman şairlerin hayatıyla ilgili önemli bilgileri de yakalama imkanı vardır.
7. Bazı şiir mecmualarında, başka şairlerin de şiirleri bulunmakla beraber, özellikle bir şairin şiirlerinin yoğun olduğu görülür.
8. Mecmualar, bir kısmı kendisi de şair olan şiir sever kişiler tarafından tertip edilen eserlerdir.
9. Şiir mecmualarında genel olarak dönemin zevklerini, edebi tercihini anlamak mümkündür.
10. Mecmualar dışındaki eserlerin fevayid ve vikaye yapılarında da zaman zaman rastlamak mümkünse de özellikle mecmualarda çok sık rastladığımız edebiyat dışı kimi konular da ayrıca ele alınması gereken önemli noktalar.

1.1.3. Türk Edebiyatında Mecmua Yazımı

Mecmua yazarlarının büyük bir kısmı yazdıklarının sadece yazarları olup müellifi değildirler. Mecmualarda şiirleri yer almaz. Tezimizin konusunu oluşturan mecmuada da bu görülmektedir. Müstensih şiirleri sadece kaydetmiştir, mecmuanın müellifi değildir. Mecmuada şiirleri de yer almamaktadır ve ismi zikr edilmemiştir.

³⁷ M. Fatih Köksal, “Şiir mecmualarının önemi ve Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi”, haz. Hatice Aynur, vd., **Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı**, Turkuaz Yayınları, İstanbul, 2012, s. 417-420

Mecmualar, halk edebiyatına kaynaklık etmeleri bakımından, önemli eserler arasında yer almaktadır. Günümüze ulaşamayan şairlerin ve şiirlerinin gün ışığına çıkarılmasını sağlarken, bilinen şairlerin yeni şiirlerinin tespiti açısından da bizlere değerli bilgiler sunmaktadır. Biz de bundan dolayı Süleymaniye Kütüphanesi Atıf Efendi Bölümünde yer alan 02254 numaralı, varakları 1b-144a şeklinde sıralanmış “*Mecmuatü’l-Kasaidi’l-Mergûbe*” adı ile kayıt altına alınmış mecmuayı inceledik.

Mecmualar, yazıldıkları dönemin şiir zevkinin ve estetik özelliklerinin günümüze aktarılmasına katkı sağlar. Ayrıca mecmuaların çok yazılması, o dönemin okur yazar oranının düşündüğümüzden daha yüksek olduğunu göstermektedir. Arap harfleriyle yazılmış olan bu metinlerin transkripsiyonları yapılarak, metnin günümüz Türkçesine aktarılması, şairlerinin ve şiirlerinin tespiti noktasında faydalı olacağı gibi edebiyatımıza da zengilik katacaktır. Mecmualar, dönemin edebî muhiti ve bu muhitte okunan şiirler, okuyucunun zevki ve şairin okunurluğu hakkında bize fikir ve bilgi verir. Bir şairin şiirleri yüzyıllar boyunca mecmualarda yer alıyorsa bu durum o şairin uzun süreli etkisini gösterir.

Tez konumuzu oluşturan yazmanın ilk şiiri ve son şiir Bâkî’ye aittir. En çok şiirin Bâkî’ye ait olmasının yanı sıra, yazmanın geneline baktığımızda Fuzuli’den Nefî’ye Fehimî’den Cevrî’ye Şeyhülislam Yahya’dan Şeyhülislam Bahâyi’ye Cinânî’den Necâtî’ye ve daha pek çok şairin mecmûada yer aldığını görüyoruz.

İkinci Bölüm

2. MECMUATİ'L-KASİDİ'L-MERGUBE'NİN İNCELENMESİ

2.1. Mecmuanın Şekil Yönüyle İncelenmesi

Tezimizin konusunu teşkil eden Süleymaniye Kütüphanesi Atıf Efendi bölümü 02254'te "*Mecmuati'l-Kasaidi'l Mergube*" adıyla kayıtlı bulunan 18. yüzyıla ait şiir mecmuası, 144 varaktan oluşmaktadır. Mecmuanın yazıldığı tarih belli değildir. Mecmuayı derleyen kendi zevkine göre seçtiği şiirlerden oluştuğu anlaşılmaktadır. Farklı şairlerin şiirlerine yer verilmesinin yanı sıra sayıca daha fazla şiirine yer verilmiş şairler de dikkat çekmektedir. Fakat mecmuadaki şiirler kıyasladığımız divanlardaki şiirlerle sıra bakımında paralel değildirler. Müellifin şiir beyitlerini, kıyasladığımız divanlardaki şiirlerle sıra bakımından aynı şekilde olmadığını belirli sıraya uymaksızın mecmuaya yazdığını görüyoruz. Bu şiirlerin bazılarının beyit sayısının divanlardaki şekillerine göre daha fazla ya da eksik olduğunu görüyoruz. Bu tür farklılıkları, çalışmada dipnot olarak belirttik.

Mecmuanın 1b yaprağında siyah renkli iki tane mühür vardır, bunların içerisinde 1. mühürde (‘Abdulla Kām-ı dil hāşıl bād), 2. mühürde (Mazhar-ı luṭf-ı İlāhī ‘abd Muḥammed) şeklinde bir yazı bulunmaktadır. Yazmanın müellifi ise belli değildir.

Mecmua üzerinde çalışma yaparken bazı güçlüklerle karşılaştık. Öncelikle bizi en zorlayan durum varakların karıştırılmış olmasıdır. Bir şiirin başı bir varakta iken, devamı diğer varaktadır. Söz konusu şiirler bazen başka bir şairin ismi altında verilmiş bazen de başlıksız bir gazel olarak yazılmıştır. Mesela 112a'daki gazelde Nev'î mahlası olmasına rağmen Cevri'nin şiirinin devamı gibi verilmiştir, fakat Nev'î'nin bu gazeli 120b'deki gazelin devamıdır ve divandan da kontrol edilerek gazelin Nev'î'ye ait olduğu kesinleştirilmiştir. Bunun gibi 119b'deki Ulvî gazelinin devamı 121a'daki başlıksız gazeldir. Bundan başka mecmuada başlıksız şiirler de yer almaktadır. Söz konusu şiirleri mahlastan tespit etmeye çalıştık. Bunlar, 101a ve 101b de ki Baki mahlaslı şiirlerdir ve divandan da kontrol edilerek doğruluğu kesinleştirilmiştir. Fakat başlıksız olan 93a' daki tahmiste Halîmî ve Fuzûlî mahlası olmasına rağmen bakılan diğer divanlarda buna tahmis olarak rastlanmamıştır, fakat *Fuzûlî Divanı*'nda söz konusu gazel

mevcuttur. Bu tür zorluklara yırtık varakların olması da eklenmektedir. Mesela 107. varağın sonu yırtık olduğu için ne başlık ne de mahlasın geçtiği beyit yer almaktadır. Bu nedenle şiirin kimin olduğu tespit edilemediği için kıyaslama da yapılamamıştır. Başlıksız şiirler olduğu gibi mecmuada sadece başlığı olan şiirler de vardır. Örneğin 10b'deki Bākī Fermāyed gibi. Mecmuadaki bu gibi farklılıkları aynı şiirlerin tekrarı da takip etmektedir. Örneğin 27a'daki Ālī Efendi'nin şiiri 34b'deki Gazel-i Ālī şiiri ile aynı olduğu gibi, 48a Gazel-i Bākī ile 59b Gazel-i Bākī Berāy-ı Nakş'da ve 60a Gazel-i Sāmī Çelebī ile 85b Gazel-i Sāmī Rahimehulla aynı şiirlerdir.

Mecmuada öne çıkan zorlukları ve değişiklikleri bazı imla hataları da takip etmektedir. Örneğin 25a'daki Li-mevlāna Şeyh Rūšenī Neverullahe Kabrehu başlıklı şiirinin dördüncü beytinde “Geçer kim” bitişik yazılmıştır. Örneğin -hāb- خواجه kelimesi -hazır- حاضر kelimesi -hāmmem- حامله kelimesi diye verilmişlerdir. Çalışma sırasında bazı kelimeler de beytin bütünlüğüne bakılarak ve beytin anlamı düşünülerek düzeltme yoluna gidilmiştir. Mesela “tir-baz” yerine “nīze-baz” diye düzeltilmiştir. Bu gibi değişikliklere dipnotta yer verilmiştir.

2.1.1. Mecmuanın Fiziki Özellikleri

Muhtelif şairlerin yer aldığı yazmanın cilt kısmı 200x130 mm, iç kısmı ise 150x82 mm ebatlarındadır. Yazma mıklepli olup, şirazesı dağınıktır. Sırtı ve mıklepi bordo rengine olup yan tarafları koyu kahverengi bir cilt içindedir. Kapakların iç kısmı baskılı bir kağıtla kaplıdır. Yeşil cetvelli, söz başlıkları kırmızı mürekkepli, çift sütuna siyah mürekkeple nesih hattla yazılmıştır. Fakat mahlasların üstü kırmızı mürekkeple çizilmiştir. Kağıt ise az aharlı nohudi renklidir. 3., 8., 24., 27., 63., 68., 85., 90., 103., 106., 114., 117., 123., 126., 128., 130., 133., 135. varaklar sarı renkli kağıtta olup; 107., 122., 127. varaklar ise yeşilimsi renkli kağıttadır ve aynı zamanda o kağıtlarda yanık mevcuttur. Kalın ve ince olmak üzere iki tür kağıt kullanılmıştır. 1b'de başlığın bulunduğu yerde çiçek motifleri vardır. Mecmuanın haşiye kısmında bazı yazılar bulunmaktadır. Bunlar bazen açıklama bazen de sığmayan birkaç kelime ve şiirden ibarettir. Mecmuanın ilk iki ve son iki sayfalarında ise bazı isimsiz beyitler yer almaktadır. Bunlar farklı şairlerin beyitleri de olabilir. Söz konusu mecmuanın 144a varağında bir mühür mevcuttur. Bu mühür mecmuanın

kayıtlı olduğu bölüm sahibinin mührüdür. Velhasıl mühür Atıf-zade Ömer Hüsamed-din Efendi'ye aittir. Mühürün ebatları 42x42 mm dir. İçerisinde ise şu yazı yer almaktadır:

Mimmā vaqafahu'l-‘abdu'l-faķır³⁸

ilā Rabbihi'l-Ganī Ömer Hüsameddīn

fī dāri'l-kütübi'lleti benāhā ceddi'l-

Hācc Muşafā ‘Ātıf raḥimehu'l-mevlā

bi-şartı en lā yuḥraca‘ an ḥızānetihi

ve'l-mu‘emmenu maḥmūlun‘ alā emānetihi

1285/1868-9

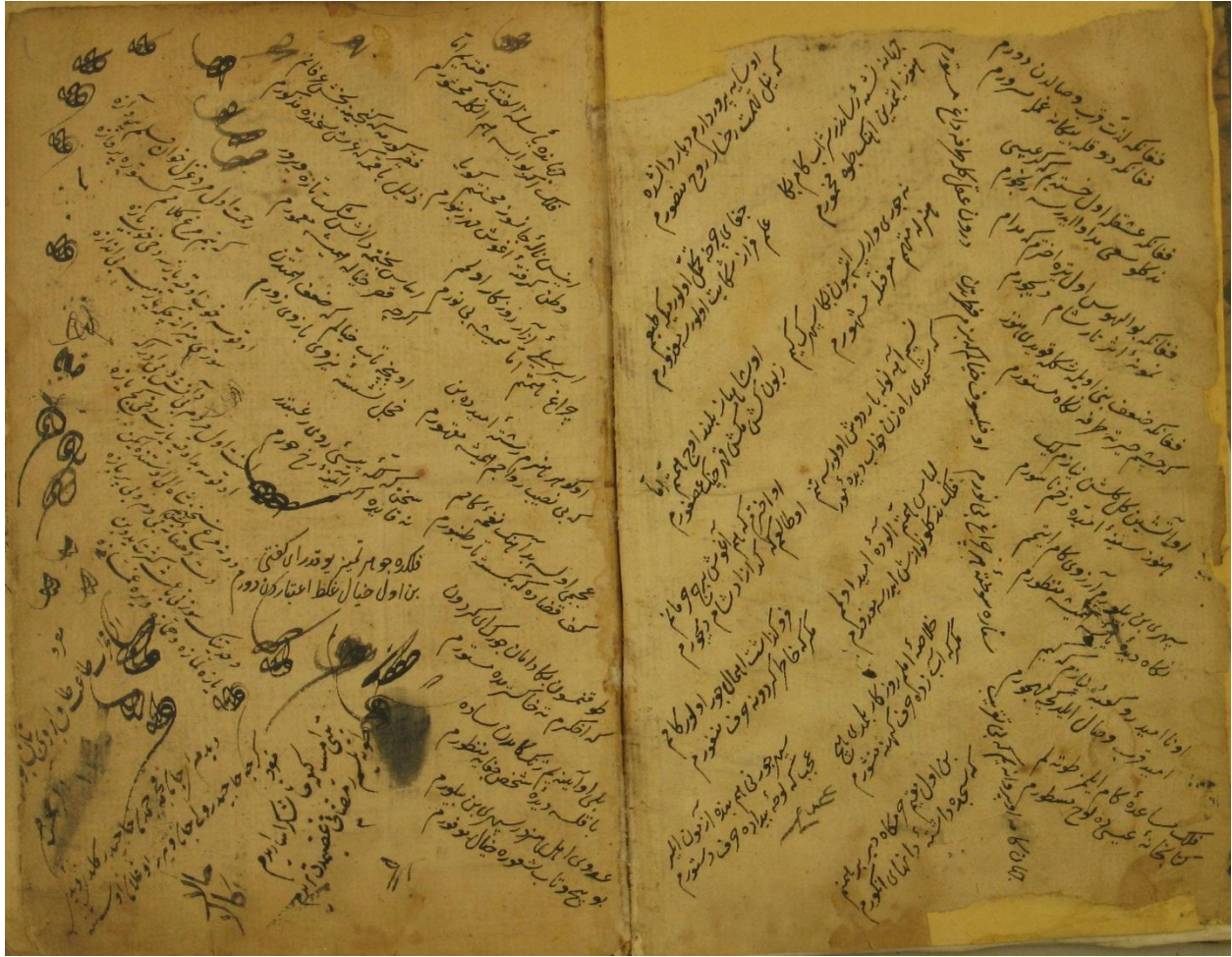
Mecmuanın hangi dönemde yazıldığına dair kesin bir bilgi bulunmamaktadır.

³⁸ Günay Kut, Nimet Bayraktar, **Yama Eserlerde Vakıf Mühürleri**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2004, Gani olan Allah'ına muhtaç kulu Ömer Hüsamet'in ceddi el-hac Mustafa Atıf'ın, (Allah rahmet eylesin) yaptırdığı kütüphaneye, Yerinden çıkarılmaması ve emaneti üzerine alanın Emin olması şartı ile vakfettiklerinden (dir). s. 115



Mecmuati'l- Kasaidi'l- Mergube

Resim 1: Dış kapak



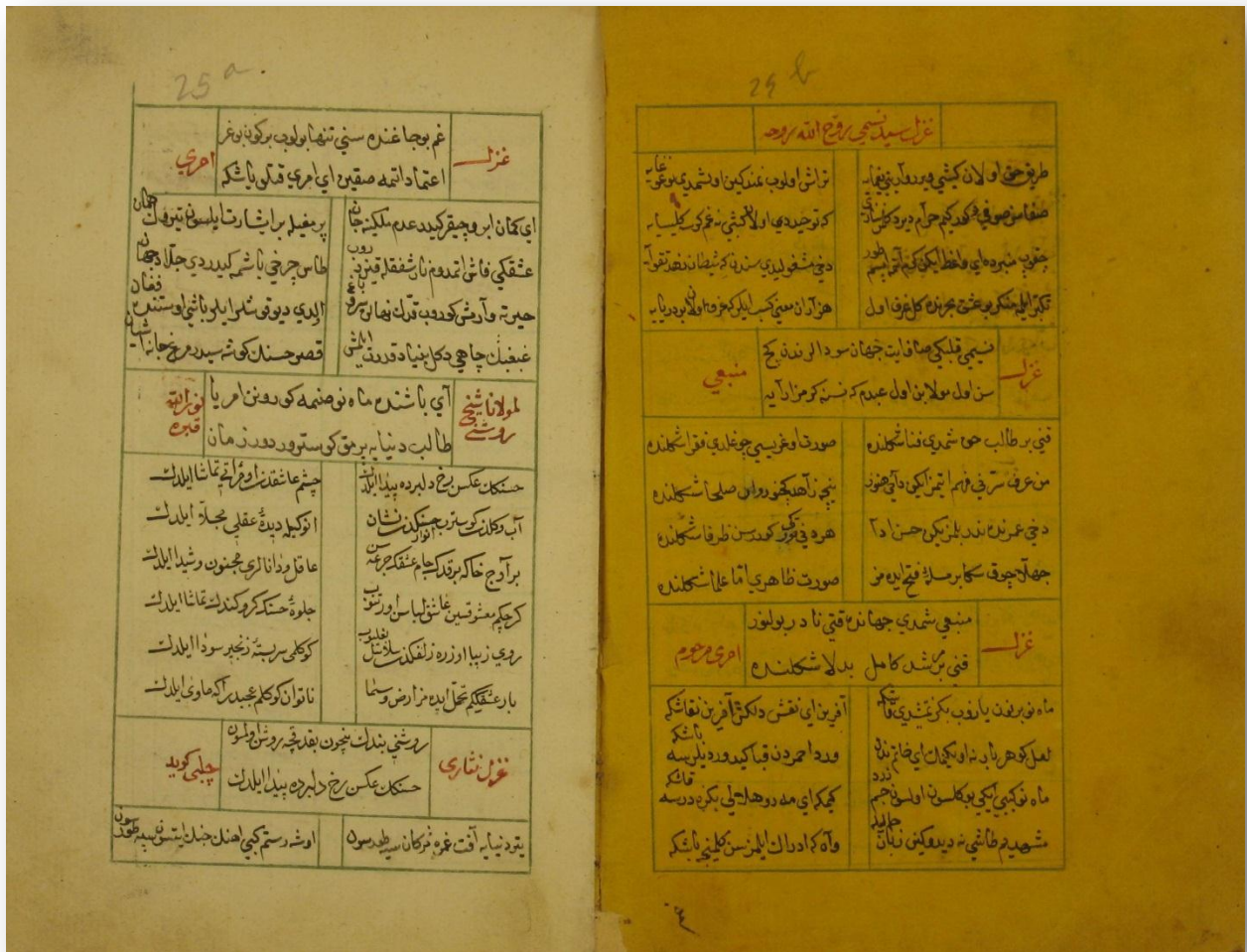
Mecmuati'l- Kasaidi'l- Mergube

Resim 2: Farklı şairlerin beyitlerinden oluşan sayfa



Mecmuati'l- Kasaidi'l- Mergube

Resim 3: Birinci varak



Mecmuati'l- Kasaidi'l- Mergube

Resim 4: Farklı renklerden oluşan sayfalar.



Mecmuati'l- Kasaidi'l- Mergube

Resim 5: Farklı renklerden oluşan ve yanık mevcut olan sayfalar.



Mecmuati'l- Kasaidi'l- Mergube

Resim 6: Son varak.

Şairlerin yaşadıkları dönemleri ve tezkireleri inceleyerek mecmuanın hangi dönemde yazıldığına dair bir tahminde bulunmaya çalıştık. Mecmuada XV. yüzyıl ile XVII. yüzyıl arasında yaşamış şairlerin şiirleri yer almaktadır. XVIII. yüzyılda yaşamış şairlere yer verilmemesi mecmuanın XVII. yüzyılın sonlarında veya XVIII. yüzyılda derlenmiş olabileceğini göstermektedir.

2.2. Mecmuanın Muhteva Yönüyle İncelenmesi

2.2.1. Mecmuada Yer Alan Şairler Kadrosu

Âlî – Adı Hüseyin’dir. Edirne’de doğmuştur. Dīvān’ı vardır. Mesleği müteferrikadır. İyi bir eğitim alan Âlî, Farsça ve Arapça bilmektedir. Bu nedenle kendisine Tâlibî-i Rum ve Örfî-i sâni denilmiştir. Âlî’nin ölüm tarihi konusunda kaynaklar da farklı bilgiler vardır. Bellig, Safâî, F. Babinger, Bursalı Mehmet Tahir 1058/1648 tarihini verirken, Mecelle ve Şeyhî Mehmet Efendi onun 1050/1640 yılında vefat ettiğini kaydetmişlerdir. Eserleri: *Divân*, *Münşeât*, *Miftâhü’r-Rahme*, *Târih-i Umumî*, *Ukudü’l-Cevâhir*, *Ukudü’l-Ukul*, *Riyâzü’r-Rahme*, *Şehâdetnâme*, *Riyâzü’t-Terâcîm*³⁹. Mecmuada Âlî’e ait 8 şiir yer almaktadır.

Ahmed Paşa (ö. 902/1497) – Bursalı’dır. Vezirlerin bilginlerinden, şairlerin bilginlerindendir. Halk arasında Veliyüddin oğlu sanıyla tanınmış, özellikle de ulu bir nesb ve yüce bir soyla övülmüştür. Babası Sultan Murad’ın kazaskeridir. Kendisinin farsça divanı vardır. Sultan Mehmed’in hocası iken eşsiz bir şanla vezir olup yüksek iltifatlarına mazhar olmuşlardır. Bir şiiri yüzünden Yedikule’ye haps edilmiş. Bu günahı için özür dileyip hatasının bağışlanması dileğiyle “Kerem” redifli kasidesini söylemiştir. O kaside sonucu bağışlanmıştır⁴⁰. Mecmuada Ahmed Paşa’ya ait 1 şiir yer almaktadır.

Ârifî (Hüseyin Çelebi) – (ö. 959/1552) İstanbul’da doğdu. Asıl adı Hüseyin’dir. Ârifî mahlasıdır. Babası saray hizmetlilerinden olduğu için kendisi de aynı mesleğe girerek “kul taifesi” arasına katıldı. Sülüs, nesih, rik’a ve divanî yazılarını öğrenerek icâzet aldı. O sırada şöhreti İstanbul’a kadar yayılmış olan Halvetî şeyhi İbrahim Gülşenî’ye intisap etmek üzere Mısır’a gitti. Uzun süre Gülşenî’nin hizmetinde bulundu. Şeyhinin vefatı üzerine İstanbul’a döndü. Kanûnî Sultan Süleyman’a sunduğu “gül” redifli kasidesi üzerine şâhinciler kâtipliği ile mükâfatlandırıldı. Van seferi sırasında beytümâl kâtibi oldu. Bir süre sonra İstanbul’da vefat etti. Tarih düşürmede ve kıta söylemede oldukça başarılı bir şairdir. Türkçe ve Farsça şiirleri arasında devrinde en meşhur

³⁹ İsmail Arıkoğlu, “Âlî, Edirneli Hüseyin Efendi Hayatı, Sanatı, Eserleri ve Divanının Tenkitli Metni”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ, 1999, s.VII-XIX

⁴⁰ Mustafa İsen, **Latifi Tezkiresi**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1990, s.105

olanları, Ahmed Paşa'nın ünlü "kasr" ve "güneş" redifli kasidelerine söylediği nazirelerle "Deryâ-yı ebrâr" naziresine yazdığı Farsça naziredir⁴¹. Mecmuada Ârifî'ye ait 1 şiir yer almaktadır.

Aziz Mahmud Hüdayî – (d. 948/1541-ö. 1038/1628) Şeriflikoçhisar'da doğdu. İlk tahsilini Sivrihisar'da başladı. Daha sonra İstanbul'a giderek Küçükayasofya Medresesi'ne girdi. Tahsilini tamamladıktan sonra hocası Nâzırzâde Ramazan Efendi'nin öğrencisi oldu. Hocasının tayinleri nedeniyle Hüdayî'de hocası ile birlikte önce Edirne sonra Mısır ve Şam'a gitti. Hocasının vefatı üzerine Muhyiddin Üftade'denin sohbetlerine sonra da tarikatına girdi. Sivrihisar'a halife edildi. Şeyhlik makamında bulundu. Camilerde vaaz verdi. Arapça eserleri şunlardır: *Nefa'isü'l-mecâlis*, *Câmi'ü'l-fezâ'il ve kâmi'ü'r-rezâ'il*, *Miftâhu's-salât ve mikâtü'n-necât*, *Hulâsatü'l-ahbâr fî ahvâli'n-nebiyyi'l-muhtâr*, *Habbetü'l-mahabbe*, *Keşfü'l-kınâ' an vecchi's-semâ*; Türkçe eserleri ise: *Divan-ı İlâhiyat*, *Necâtü'l-garîk fî'l-cem'i ve't-tefrîk*, *Tarîkatnâme*, *Mektûbât*, *Nesâih ve Mevâiz* ve *Mi'râciyye*. Hüdayî Safer 1038'de (Ekim 1628) vefat etti⁴². Mecmuada Hüdayî'e ait 1 şiir yer almaktadır.

‘**Azizî Çelebî** – Azizî mahlası kullanan altı şaire rastladık. 1. İstanbullu olan Azizî Yedikule dizdarına kethüda görevinde bulunmuştur. 2. Azizî (ö. 1068/1658) Asıl adı Abülaziz'dir. Şeyhülislam Kara Çelebi'nin oğludur. Şeyhülislam Sunullah Efendi'den mülazım olmuştur. Müderris, kadılık, kazasker ve en son şeyhülislam görevlerinde bulunmuştur. *Kâfî* ve *Siyer* adlı eserleri vardır. Ayrıca *Hilyetü'l-Enbiya* risalesi, *Miratü's-Safâ* ve *Süleymanname*'si vardır. 3. Azizî (ö. 1100/1688-89) Büyük kadılardan İsa-zâde Mehmet Aziz'dir. Selanik'te kadılık görevinde iken ölmüştür. 4. Azizî Hoca Sadeddin Efendi'nin oğludur. Kazaskerlik görevinde iken olmuştur. 5. Azizî, İstanbul'da doğdu. Gülşen-i Niyaz ve Tevarih-i Âl-i Osman adlı eserleri vardır. 6. Azizî Dede (ö. 1240/1824-25) Bektaşî iken Gelibol'da Kadri Dede'ye bağlanarak mevlevî oldu. Bu şairlerin divanları aranmıştır fakat mecmuadaki şiire rastlanmamıştır. Fakat yine de biz iki numaradaki şairin bizim mecmuadaki şair olduğunu düşünüyoruz. Çünkü mecmuada Azizî Çelebi diye geçmektedir ve ikinci numaradaki şairin babasını ismi Şeyhülislam Kara Çelebi

⁴¹ Mustafa İsen, "Ârifî Hüseyin Çelebi", **DİA**, C-3, TDV, Ankara, 1991, s.373

⁴² Hasan Kamil Yılmaz, "Aziz Mahmud Hüdayî", **DİA**, C-4, TDV, Ankara, 1991, s.338

olduğundan oğlu da Azizî Çelebi diye anılmış olduğu kanaatindeyiz⁴³. Mecmauda ‘Azizî’ye ait 1 şiir yer almaktadır.

Bākî – (1526-1600) Adı Mahmud Abdülbākî’ dir. Lakabı İstanbul’lu Uşşākî-zāde’dir. Asrın Şair-i Şuara’sıdır. Bir *Dīvān*’ı vardır. Fatih Camii müezzinlerinden Mehmed Efendi’nin oğludur. Öğrenim hayatına önce Fatih Camii’nde başlar, sonra Karamanî Ahmed ve Karamanî Mehmed Efendilerden dersler almıştır. Daha sonra Zātî’nin Bayazıt Camii avlusundaki dükkanına devam etmiştir. Kanunî Sultan Süleyman’a sunduğu kaside ile dikkatleri çekti. Kanunî, şaire yazdığı şiirleri gönderiyor, ondan nazire yazmasını istiyordu. O da hükümdara birbirinden güzel nazirelerle cevap veriyordu. Böylece günden güne şöhreti artan şaire “Sultanu’ş-şuara” ünvanı verildi. Baki, birçok yerde müderrislik, kadılık ve kazaskerlik yapmıştır. Şeyhülislamlık makamını çok istemesine ramen gelememiştir. İstanbul’da vefat etti⁴⁴. Mecmuada Bākî’ye ait 107 şiir yer almaktadır.

Bahāyî (Şeyhülislam) – (ö. 1064/1653-54) Asıl adı Mehmet’tir. İstanbul’da doğdu. Atāyî’ye zeyl yazan Abdulaziz Efendi’nin oğludur. Soyu anne tarafından Ebussud Efendi’ye ulaşır. Müderrislik yapmıştır. Şehzade müderrisliğinden Selānik kadılığına atandı. Halep, Şam, Edirne ve İstanbul’a kadı oldu. Anadolu ve Rumeli kazasekerliklerinde bulundu. İki kez şeyhülislam tayin edildi. Divanı vardır. Bahāyî Efendi, ölüm tarihi olan 1653 yılı (nın son ayı)’na kadar şeyhülislamlık mevkinde kalmıştır. Ölümü bir boğaz hastalığı üzerine olur; Fātih Cāmi’ine bitişik olan konağının yakınında bir yere gömülür.⁴⁵ Mecmuada Bahāyî’ye ait 3 şiir yer almaktadır.

Beliğ, İsmail – (ö. 1142/1729) 1079 (1668) Bursa’da doğdu. İyi bir tahsil gördü. Arapça ve Farça’yı hakimdi. Uzun bir süre imamlik yaptıktan sonra nâiblik ve imaretlerde imaret şeyhliği görevinde bulundu. 1142 (1729) yılında vefat etti. Çatalfırın civarında Yaniyer Mezarlığı’na defnedilen Beliğ’in mezarlığın kaldırılmış olması sebebiyle bugün kabrinin yeri bilinmemektedir. Eserleri: *Güldeste-i Riyāz-ı İrfān ve Vefeyāt-ı Dānişverān-ı Nādiredān, Nuhbetü’l-āsār* li-zeyli

⁴³ Haluk İpekten, vd., **Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü**, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 1988, s.60-61

⁴⁴ Gencay Zavotçu, “Divan Edebiyatı Kişiler-Kişilikler Sözlüğü”, Aydın Kitabevi, Ankara, 2006, s.53

⁴⁵ Haluk İpekten, Mustafa İsen vd., **Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü**, s.63

Zübde'ti'l-eş'âr, Gül-i Sad-berg, Sergüzeşt-nâme-i Fakîr be-Azîmet-i Tokat ve Şehrengîz-i Bursa dır⁴⁶. Mecmuada Belîğ'e ait 1 şiir yer almaktadır.

Cevrî – (1005 H./1595 M – 1065 H./1654 M.). Asıl ismi İbrahim'dir. İstanbul'da yaşamıştır. Dönemin önemli hattatlarından. Divan katipliği yapmıştır. *Divan'ı, Cezire-i Mesnevi* adlı mesnevi şehri, *Melheme'si Aynelfüyuz* adlı risalesi vardır⁴⁷. Mecmuada Cevri'ye ait 6 şiir yer almaktadır.

Cinânî – (ö.1004/1596) Bursa Muradiye semtinde doğdu. Asıl adı Mustafa, babasının adı ise Mehmet'tir. Daha öğrenciliği sırasında şiirleri ve sohbetinin güzelliği ile dikkati çekmiştir. Rumeli kazaskeri Muallim-zade'den mülazım oldu. Müderris olarak çalıştı. İvaz Paşa medresesi müderrisi iken öldü. 1004 Muharreminde vefat eden şâir Bursa'daki Hamza Beğ Mezarlığı'na defnedilmiştir. Yeteneği özellikle tahmis ve tesdise yatkın idi. Âzeri'nin “Nakş-ı Hayal”ine nazire yazdı. “Güldeste”de hamse sahibi olduğu söylenen şairin arasında *Mahzenü'l-Esrar, Riyazu'l Cinan, Cila'ü'l-Kulüb, Divan* eserleri ve II. Selim adına tertip edilmiş *Tuhfe-i Bağ-ı Cinan* adlı bir eserin olduğu belirtilir⁴⁸. Mecmuada Cinani'ye ait 5 şiir yer almaktadır.

Dânişî ?– Bu mahlaslı yedi şair vardır. 1. (ö. 1060/1650) İstanbul'da doğup asıl adı Ahmed olan Dâniş mahlaslı şairdir. 2. (ö. 1095/1684) İstanbul'da doğan Nevâli-zâde Ataullah Efendi'nin torunu Ali'dir. 3. Asıl adı Süleyman'dır. Dâniş mahlasını kullanmıştır. Enderun'da hocalık yapmıştır. 4. Dâniş (d. 1220/1805-06; ö. 1245/1829-30) Asıl adı Mehmet'tir. Mir Mehmet diye tanındı. 5. Dâniş (d. 1249/1833-34) Asıl adı Hasan'dır. 6. Dânişî (ö. 969/1562) Kayseri'de doğdu. Süleymanegî-zâdelerden Piri Mehmet Çelebi'dir. Hasan Bey'den mülâzım olmuştur. 7. Dânişî (ö. 1017/1608-09) Asıl adı Mustafa'dır. Adı geçen şairlerin divanlarına bakılmıştır ve mecmuamızdaki şiire rastlanmamıştır bu yüzden şiir kime ait olduğu tespit edilememiştir⁴⁹. Mecmuada Dânişî'ye ait 1 şiir yer almaktadır.

Ebûsaid Mehmed Efendi – (ö. 1072/1662) 1003'te (1593-94) İstanbul'da doğdu. Hoca Sâdeddin Efendizâde Şeyhülislam Esad Efendi'nin oğludur. Medrese tahsilini tamamladıktan sonra amcası Şeyhülislam Hoca-zâde Mehmed Efendi'den mülâzemet aldı. İlk önce kadılık, sonra kazaskerlik

⁴⁶ Mustafa Çıpan, “Belîğ, İsmail”, *DİA*, C-5, TDV, Ankara, 1992, s.415

⁴⁷ Haluk İpekten vd., *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, s.92

⁴⁸ a.g.e., s.88

⁴⁹ a.g.e., s.96-97

yaptı. Şeyhülislam makamında bulundu. 1072 Zilkadesinde (Haziran- Temmuz 1662) Gelibolu’da vefat etti ve Eyüp’teki aile mezarlığına gömüldü. Said mahlası ile yazdığı manzumeleri bulunmaktadır⁵⁰. Mecmuada Ebūsaid’e ait 2 şiir yer almaktadır.

Emrî – Asıl adı Emrullah’dır. Edirneli’ dir. Muhasebe, Kâtiplik ve tevliyet hizmetlerinde çalıştı. Muamma ve tarih düşürmekte ustadır. Emrî Hasan Çelebi’de 982/1574-75, Riyazî, Faizî ve Enis’de 983/1575-76 tarihinde vefat etmiştir. Eserleri *Divan*’ı ve muammalarıdır⁵¹. Mecmuada Emrî’ye ait 3 şiir yer almaktadır.

Enîsî – ? Bu mahlaslı dört şair vardır. 1. Enîs İstanbul’da doğmuştur. Asıl adı Mehmet olup, Gülümser-zade sınıyla tanındı. Halep’te kâtipken ölmüştür. 2. Enîs, Ednireli’dir. Asıl adı Recep’tir. İstanbul Yenikapı mevlevihanesinde yetişmiştir. Mısır mevlevihanesi şeyhi iken ölmüştür. 3. Enîs (ö. 1180/1766-67) Edirne’de doğup asıl ismi Numan’dır. Divan kaitipliği yapmıştır. 4. Enîs Dede, Celvetiye şeyhlerinden oğlu Bandırmalı-zâde sanıyla tanınmıştır. Aradığımız divanlarda mecmuadaki şiirine rastlayamadığımız için kime ait olduğunu tespit edilememiştir⁵². Mecmuada Enîsî’ye ait 1 şiir yer almaktadır.

Fâizî (Kafzâde Fâizî) - (ö. 1027/1618) İstanbul’da doğdu. Kafzâde Feyzullah Efendi’nin oğludur. Kafzâde Abdulhay adıyla tanındı. Selanik’ten Şam kadılığına getirildi. *Divan*’ı *Leyla ve Mecnun’u*, *Sakiname* ve *Zübdetü’l-Eş’ar* adlı tezkiresi vardır⁵³. Mecmuada Fâizî’ye ait 1 şiir yer almaktadır.

Fehîm (Kadim) – İstanbul’da doğdu. Asıl adı Mustafa’dır. Uncuzade lakabıyla tanındı. Mısır valisi Eyüp Paşa’ya bağlanıp Mısır’a gitti. Dönüşünde Ilgın’da öldü. Ölüm tarihi Belig’de 1056/1646-47, Mucip’te 1057/1647-48, Safayi’de ise 1058/1648 olarak kayıtlıdır. Kaynaklar Fehim’in onsekiz yaşında divan tertip ettiğini, genç yaşta şöhrete kavuştuğunu, yeni bir tarza sahip olduğunu ve dönemin ileri gelen şairlerinden sayıldığını belirtir. *Divan*’ı vardır⁵⁴. Mecmuada Fehîm’e ait 32 şiir yer almaktadır.

⁵⁰ A. Naci Tokmak, “Ebūsaid Mehmed Efendi” *DİA*, C-10, TDV, Ankara, 1994, s.281

⁵¹ Haluk İpekten vd., *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, s.113

⁵² a.g.e., s.114

⁵³ a.g.e., s.125

⁵⁴ a.g.e., s.133

Fevrî – (ö. 1570-71) Hırvat asıllı olup, asıl adı Ahmet'tir. İyi bir öğrenim görmüştür. Bostan Efendi'den mülazım oldu. Müderrislik, müftülük, kadılık yapmıştır. Şam'da öldü. Ölüm tarihi Hasan Çelebi'de 979/1571-72, diğer kaynaklarda 978/1571 olarak kayıtlıdır. Kaside ve mesel söylemesiyle dikkat çekmiştir. Özellikle tahmis ve tesdisin Divan edebiyatında ilk ciddi temsilcisi olarak anılır. *Divan*'ı vardır⁵⁵. Mecmuada Fevrî'e ait 1 şiir yer almaktadır.

Fuzûlî – (ö. 963/1555-56) Bağdat'ta doğdu. Ölünceye kadar şiirle uğraştı. Kanunî, Bağdat'a gelince ona kasideler sundu. Türk diliyle yazılmış hamsesi vardır. *Leyla vü Mecnun* adlı mesnevisi çok tanınmıştır. Hüseyin Vaiz'in *Ravzatü's-Şühedâsı'nı* çevirip *Hadikatü's-Süeda* adını vermiştir. Ancak tam çeviri değildir. *Rind ü Zahid, Beng-Bade, Sıhhat ü Maraz* adlı eserleri yanında Arapça, Farsça ve Türkçe divanları vardır⁵⁶. Mecmuada Fuzûlî'e ait 24 şiir yer almaktadır.

Güftî – (ö. 1088/1677) Asıl adı Ali'dir. XVII. Yüzyılın ilk yarısında Edirne'de doğmuştur. Tahsilini Edirne'de tamamladıktan sonra, müderrislik ve kadılık yapmıştır. Uzun müddet Rumeli kadılıklarında bulunmuştur. 1677 yılında vefat etmiştir. Üslubu İran ve Hind şairlerinin üslubunu andırır. Eserleri: *Divân, Zafer-nâme, Teşrifât üş-Şuârâ, Hilye-i Güftî* ve *Gam-nâme* dir⁵⁷. Mecmuada Güftî'e ait 3 şiir yer almaktadır.

Habibî ?–Bu mahlası kullanan dört şair vardır. 1. Habibî (ö. 1044/1634) Ahî-zâde Seyyid Mehmet Efendi'dir. İstanbul'da kadılık yapmıştır. 2. Habibî, Bosnalı'dır. Bir ara Hasibî mahlasını da kullanmıştır. Mevlevî tarikatında girşp daha sonra Belgrat'ta mesnevi-hanlık yapmıştır. *Divan*'ı vardır. 3. Habibî, Aydın'da doğup tasavvufa yönelmiştir. 4. Habibî, Acem asıllı olup II. Beyazıd zamanında Osmanlı ülkesine gelmiştir. Yavuz Sultan Selim döneminde ölmüştür. Sultan Yakub'un şairlerindedir. Divanlar aranmasına rağmen mecmuadaki şiire rastlanmamıştır⁵⁸. Mecmuada Habibî'ye ait 1 şiir yer almaktadır.

Hâfız – Şîrâzî Hâce Şemseddin Muhammed (ö. 792/1390?) Şiraz'da dünyaya geldi. Büyük şöhretine rağmen hayatı hakkında az bilgi vardır. İyi bir öğrenim gördüğüne ve Hâce ünvanını kullandığına göre seçkin bir aileye mensup olmalıdır. Hafız, şiiri ve içkiyi çok sevdiği bilinen Ebu

⁵⁵ a.g.e., s.142

⁵⁶ a.g.e., s.152

⁵⁷ Haluk İpekten, Mustafa İsen vd., "Büyük Türk Klasikleri", C-6, Ötüken Söğüt Yayıncılık, İstanbul 1987, s.238

⁵⁸ Haluk İpekten vd., *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, s. 165-166

İshak'ın ve ona saltanatını sağlayan ayarların etkisi altında kaldı. Rind de denilen bu kaledermişrep tarzında şiir yazan Hafız'ın şöhreti gün geçtikçe yayılıp Hindistan ve Bengal'e kadar ulaşmıştır. Bir rivayete göre Timur Şiraz'ı aldıktan sonra yeni vergiler koymuştur. Hafız bu miktarı veremeyecek halde olduğu için Timur'a durumunu arzetmiş ve Timur'un kendisinin “Eger an Türk-i Şîrâzî bedest âred dil-i mârâ/ Behâl-i hinduyeş bahşem Semerkand ü Buharârâ” beytini okuyup “Sevgilisinin yüzündeki bir ben için Semerkant'ı ve Buhara'yı veren insan nasıl yoksul olur?” demesi üzerine “Bu kadar cömer olduğumuz için bu hale düştük” cevabını vererek hükümdarın sempatisini kazanmış ve vergi ödemekten kurtulmuştur. Şiraz'da ölmüş ve bugün türbesinin bulunduğu Hafiziye semtine gömülmüştür. Kaside, rubai ve kıtalar da yazmış olmasına rağmen Hafız şöhreti gazelleriyle kazanmıştır. *Divan*'ı vardır⁵⁹. Mecmuada Hafız'a ait 1 şiir yer almaktadır.

Hâletî (Azmi-zade) - (ö. 1040/1630-31) III. Murad'ın hocası Azmî Efendi'nin oğlu olduğundan Azmi-zade adıyla tanındı. Asıl adı Mustafa'dır. Hoca Sadeddin Efendi'den mülazım oldu. Müderrislik ve kadılık yaptı. Son görevi Süleymaniye Darulhadis müderrisliğidir. Kaside, gazel, kıt'a ve özellikle de rubaileriyile tanındı. *Divan*'ı vardır. *Sakiname*'si, *Dürer* şerhi ve bazı başka eserleri de bulunmaktadır⁶⁰. Mecmuada Hâletî'ye ait 2 şiir yer almaktadır.

Halîmî – (Çelebi) (ö. 922/1516) Kastamonu'da doğdu. Asıl adı Abdülhalim, babasının adı Ali'dir. İlk öğrenimini şehirde tamamladıktan sonra Alâeddin Arabî Efendi'nin hizmetine girdi. Onun vefatı üzerine Bursa'da Zeyniyye şeyhlerinden Hacı Halife'ye intisap etti. Yavuz Selim kendisine tayin ettiği Halîmî'yi ayrıca şehzadesi Süleyman'ın eğitimiyle de görevlendirdi. Yavuz Sultan Selim'le birlikte Mısır seferine katılan Halîmî Çelebi sefer dönüşü Şam'da hastalanmış ve orada vefat etmiştir. Arapça ve Farsça müşkül beyit ve muammaları çözme konusundaki başarısıyla tanınır⁶¹. Mecmuada Halîmî'ye ait 1 şiir yer almaktadır.

Hâmiş ?– Bakılan tezkirelerde bu mahlaslı bir şaire rastlanmamıştır. Şiirleri Farsçadır. Mecmuada Hâmiş'i'ye ait 2 şiir yer almaktadır.

⁵⁹ Tahsin Yazıcı, “Büyük Türk Klasikleri”, C- , Ötüken Söğüt Yayıncılık, İstanbul, 1997, s.103-107

⁶⁰ Haluk İpekten vd., **Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü**, s.174

⁶¹ Abdülkerim Abdülkadiroğlu, “Halîmî Çelebi”, **DİA**, C-15. TDV, Ankara, 1997, 343

Hâşimî – (ö. 1040/1630?) Bursa’da doğdu. Asıl adı Mehmed Çelebi’dir. Hazret-i Muhammed’in soyundan geldiği için Hâşimî mahlasını aldı. Tarih düşürmekte ustaydı. Bir *Divan*’ı vardır⁶². Mecmuada Hâşimî’ye ait 1 şiir yer almaktadır.

Hayâlî – (ö. 964/1557) Vardar Yenicesi’nde doğdu. Asıl adı Mehmet’tir. Lakabı Bekar Memi’dir. Tasavvufa yöneldi ve Baba Ali Mest’in hizmetinde bulundu. İstanbul kadısı Sarı Gürz tarafından alınıp şehiör muhtesibi Uzun Ali’ye teslim edildi. İskender Çelebi’den başlayarak vezir İbrahim Paşa’nın ve padişahın himayesini kazandı. Gazelde en büyük divan şairlerinden biridir. Edirne’de öldü. Divanı vardır⁶³. Mecmuada Hayâlî’ye ait 2 şiir yer almaktadır.

Haylî Beg ?– Bu mahlasta iki şair vardır. Bir ö.1041/1631-32 tarihinde vefat eden Bursa’lı Ahmed adındaki şairdir. Diğeri ö.1098/1686-87 tarihinde vefat eden Kırklareli’de doğan şiir ve inşasıyla dikkat çeken şairdir. Bu şair Köprülü-zade Mustafa Fazıl Paşa’ya tezkireci oldu. Tezkireci Ahmed Efendi diye tanındı⁶⁴. Mecmuada Haylî Beg’e ait 1 şiir yer almaktadır.

Husrev – ? Bu mahlasta sekiz şair vardır. 1. Husrev (ö.88/1475-76) İstanbul’da doğup asıl adı Mehmet’tir. Müderrislik, kadılık ve şFatih döneminde şeyhülislamlik görevlerinde bulundu. Bursa’da ölmüştür. 2. Husrev (ö. 1004/1596) İstanbul’da doğup asıl adı Mehmet’tir. Deli veya Divane Husrev diye tanındı. Yeniçeri bölüğündendi. Kili’de kale dizdarı iken öldü. 3. Husrev (ö. 1249/1833-34) Asıl adı Mehmet’tir. Halil İbrahim Ağa’nın oğludur. 4. Husrev Çelebi, İstanbul’da doğdu. Molla Husrev’in oğludur. Bundan dolayı Husrev-zade sanıyla tanındı. Kanuni dönemi şairlerindedir. 5. Husrev Çelebi, Bursa’da doğdu. I. Selim şair adına Konya’da bir cami ve şadırvan yaptırmıştır. Kanuni Sultan Süleyman ise Irak seferinde Konya’ya uğrayıp mescid ve medreseyi onarmıştır. Kanuni devri sonlarında ölmüştür. 6. Husrev Hân (ö. 1250/1834-35) Asıl adı Mehmet Ali’dir. Emrullah Han’ın oğludur. Hakimlik görevinde bulunmuştur. 7. Husrevî (ö. 1000/1592) Asıl adı Mstafa’dır. Molla Husrev’in torunlarından. Ebussud Efendi’den dersler almıştır. Müderrislik ve kadılık görevlerinde bulundu. 8. Husrevî, antep^te doğdu. Mütercim Asım Efendi’nin dedesidir. Tüm bu şairlerin eserlerine bakılmıştır fakat mecmuadaki şiiire rastlanmamıştır⁶⁵. Mecmuada Hüsrev’e ait 1 şiir yer almaktadır.

⁶² Hüseyin Ayan vd., “Büyük Türk Klasikleri”, C-5, Ötüken Söğüt Yayıncılık, İstanbul, 1987, s.93

⁶³ Haluk İpekten vd., **Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü**, s.196

⁶⁴ a.g.e., s.199-200

⁶⁵ a.g.e., s. 216-218

İbn-i Kemāl Pāšā – (Kemāl Paşazade) (1468/1534) Edirne’de doğdu. Asıl adı Ahmed Şemseddin’dir. Dedesi Kemal Paşa’da dolayı Kemal Paşazade veya İbn-i Kemal diye tanınır. Babası devrin ünlü kumandalarından Süleyman Çelebi’dir. Bundan dolayı askeri okula gitti ve altı bölük sipahi olarak Sultan II. Bayezid’in seferlerine katıldı. Daha sonra askerlikten ayrılarak ilmiye okuluna gitti. Öğrenim gördükten sonra çeşitli yerlerde müderrislik görevinde bulundu. Yavuz Sultan Selim’in ilgisini çekti ve bir zaman sonra kadılık görevine getirildi ve Kanuni Sultan Süleyman zamanında Şeyhülislam oldu. Ölümüne kadar bu görevde kaldı. İstanbul’da vefat etti. Şer‘î meselelerini çözmekte gösterdiği maharetinden dolayı “Müftî’ Sakaleyn” (İnsan ve Cin’in müftüsü) diye anılır. Eserleri: *Hakaayıku’l-Lûgat*, *Dakaayıku’l-Hakaayık*, *Galatâtü’l-Avām*, *Nigāristān*, *Dīvān*, *Yusuf u Züleyhā* ve *Tevārih-i Āl-i Osmān*’dır⁶⁶. Mecmuada İbn-i Kemāl Pāšā’ya ait 2 şiir yer almaktadır.

İshak Çelebi – Üsküp’te doğdu. Kılıç yapmakla geçimini sağlayan İbrahim adlı birinin oğludur. Öğrenimini tamamlayıp Kara Bali’den mülazım, müderris ve kadı oldu. Kendisine Şam kadılığı teklif edilir. Önce kabul etmek istemezse de sonra kazāya boyun eğip razı olur. Sanki ömrünün son gününe Şam’da akşam erişeceğini sezmiş gibi <Şām-aḥşām> kelimeleri arasındaki cinas yaparak yola çıkışının tārîhini bir beytile söylemiştir:

Şerh-i zi’lhiçcede ‘azmüm sefer-i Şām oldu

Başladum yazmağa tārḥini aḥşām oldu

Şam’a yerleştikten sonra hastalandı ve çok geçmeden vefat etti. Ölümü Riyazi ve Faizi’de 944 (1537) Hasan Çelebi’de 948/1514-42 olarak verilir. *Divan*’ı ve *Selim-name*, *Keşfüzzunūn* ve *Terceme-i Şakāyık* adlı eserleri vardır⁶⁷. Mecmuada İshak’a ait 1 şiir yer almaktadır.

Kabūlī - (ö. 1591/92) Kütahya Gediz’de doğdu. Hasan Çelebi, Beyāni ve Faizi’de adı Ahmed olarak geçerse de Riyazi bunu düzelterek İbrahim olduğunu söyler. Kadılık yapmıştır. Şiir ve nesriyle tanınan Kabūlī’nin *Divan*’ı vardır⁶⁸. Mecmuada Kabūlī’ye ait 10 şiir yer almaktadır.

Makālī –Bu mahlası kullanan dört şaire rastladık. 1. Makālī (ö. 992/1584) Aydın iline bağlı Alaşehir’de, *Künhü’l-Ahbār*’a göre ise Akşehir’de doğdu. Asıl adı Mehmed Çelebi’dir. Hamamcı-

⁶⁶ Haluk İpekten vd., “Büyük Türk Klasikleri”, C-3, Ötüken Söğüt Yayıncılık, İstanbul 1986, s.264

⁶⁷ Haluk İpekten vd., **Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü**, s.230

⁶⁸ Haluk İpekten vd., “Büyük Türk Klasikleri”, C-4, Ötüken Söğüt Yayıncılık, İstanbul, 1986, s.52

zade lakabıyla tanındı. Arap-zade'den mülazım oldu. Kadılık yaptı. Üsküdar'da vefat etti⁶⁹. 2. Makālī (ö. 997/1589) Asıl adı Mustafa'dır. Alaşehir'de doğmuştur. İstanbul'da öldü. *Divan*'ı vardır. 3. Makālī'inin aslı adı Bostan'dır. 4. Makālī, Aydın iline bağlı gülhisar kasabasında doğdu. Mecmuamızdaki şiirine rastlayamadık. Mecmuada Makālī'ye ait 1 şiir yer almaktadır.

Menba'î – ? Tezkireler bakılmıştır fakat bu mahlaslı bir şaire rastlanmamıştır. Mecmuada Menba'î'ye ait 1 şiir yer almaktadır.

Meşāmī – (ö. 993/1585) Konya'da öldü. Rüstem Paşa'nın kethüdası Mustafa Çelebi'nin oğludur. II. Selim'in musahibi Durak Çelebi'ye bağlanıp bu yolla zeamet aldı. Genç yaşta öldü. Tasavvufa meyyaldi.⁷⁰ Mecmuada Meşāmī'ye ait 1 şiir yer almaktadır.

Meylī – Novaberde'de doğdu. Asıl adı Mehmet'tir. Aşık Çelebi'ye göre kendisini himaye eden birisi olsaydı ünlü bir şair olurdu⁷¹. Mecmuada Meylī'ye ait 3 şiir yer almaktadır.

Mezākī – Asıl adı Süleyman'dır. Kaynaklar şehir adı belirtmeden Bosna (Beliğ, Güfti) veya Hersek'te (Safayi) doğduğunu söylerler. Yümni ise İstanbullu olduğunu belirtir. Mısır valisi Eyüp Paşa'nın yakın olduğu için onun yardımıyla saraya alındı. Köprülü Mehmet ve Fazıl Ahmet Paşa'lara tezkireci ve divan hocası oldu. Ölümü Safayi'de 1088/1677-78, diğer kaynaklarda 1087/1676-77'dir. Şiir ve inşasıyla döneminde çok tanındı, Güfti onu "Osmanlı ülkesinin inci saçan Örfi'si" olarak tanımlar. *Divan*'ı vardır⁷². Mecmuada Mezākī'ye ait 2 şiir yer almaktadır.

Misālī – (ö. 1016/1607) Edirne'de doğdu. Asıl adı Hasan Çelebi'dir. Geçimini esnaflıkla sağladı. İstanbul'da öldü ve Yenikapı mevlevihanesi bahçesine gömüldü. Şiirleri döneminde çok tanınmıştı⁷³. Mecmuada Misālī'ye ait 1 şiir yer almaktadır.

Muhibbī – (ö: 974/1566) Kanunî Sultan Süleyman'ın şiirlerinde kullandığı mahlasıdır. I. Selim'in oğludur. 926/1518 yılında tahta çıkarak 10. Osmanlı padişahı olarak 48 yıl boyunca padişahlık yaptı. 74 yaşında öldü. Türkçe ve Farsça şiirler söyledi. Türkçe *Divan*'ı vardır⁷⁴. Mecmuada Muhibbī'ye ait 1 şiir yer almaktadır.

⁶⁹ a.g.e., s.39

⁷⁰ Haluk İpekten vd., *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, s.286

⁷¹ a.g.e., s.289

⁷² a.e., s.290

⁷³ a.g.e., 293

⁷⁴ a.g.e., 295

Nâdiri (Ganî-Zâde) – 980 H/ 1572 M yılında İstanbul’da doğmuştur. Asıl adı Mehmed’dir. Yetişmesinde babasının da tesiri olan Mehmed Nâdirî, şehzadelğinde ve sultanlığında III. Murad’ın hocalığını yapan Sadeddin Efendi’den mülâzım olmuştur. Şahname sahibidir⁷⁵. Mecmuada Nâdiri’ye ait 1 şiir yer almaktadır.

Nâ‘ilî – İstanbul’da doğdu. Asıl adı Mustafa’dır. Babası maden kalemi katiplerinden Pîrî Halife adında bir kişidir. Bunun için Pîrîzâde sanıyla tanındı. Ömrünün son senelerinde sürgün edildi. Ölüm tarihi Safayi ve Belîğ’de 1077/1666-67, Asım’da 1078/1667-68’dir. Gûfti şiirlerini vahye benzetir. *Divan*’ı vardır⁷⁶. Mecmuada Nâ‘ilî’ye ait 3 şiir yer almaktadır.

Nâzî – ? İstanbul’da doğdu. Asıl adı Mehmet Çelebi’dir. Tezkireler, şiirini güzel olarak tanımlarlar⁷⁷. Mecmuada Nâzî’ye ait 1 şiir yer almaktadır.

Necâtî – (ö.914/1508) Edirne’de doğdu. Asıl adı kaynaklarda İsa, Beyani’de ise Nuh olarak geçer. Sailî adlı bir şairin kuldur. Sultan Bayezid’in şehzadesi Abdullah Han’ın divan katipliğini yaptı. Şehzade ölünce Sultan Mahmut’a nişancı oldu. Müeyyetzade’den ders aldı. İstanbul’da öldü. Mezarı Vefa’dadır. Şiirlerinde atasözleri görülür. *Münazara-i Gül ü Hüsrev, Gül ü Sabâ, Mihr ü Mah* adlı eserleri ve *Divan*’ı vardır⁷⁸. Mecmuada Necâtî’ye ait 3 şiir yer almaktadır.

Nef‘î – Asıl adı Ömer’dir. Erzurum’da doğdu. Sarayda maden ve cizye mukataacısı oldu. Oğlanüstü güzel kasideleri, büyüleyici gazelleri ve orjinal mazmunlarıyla dikkat çekti. Özellikle hicve yatkın bir mizacı vardı. Padişahın gazabı üzre İstanbul’da denize atıldı. Ölümü Asım’da 1045/1635, Rıza’da 1046/1636 ve Belîğ’de 1040/1630 olarak verilmiştir. *Divan*’ı ve *Siham-ı kaza*’sı vardır⁷⁹. Mecmuada Nef‘î’ye ait 37 şiir yer almaktadır.

Nesîmî – Bağdat yakınındaki Nesim kasabasında doğdu. Asıl adı İmadüdin’dir. Peygamber soyundan geldiği için Seyyid Nesimî sanıyla tanındı. Fazullah Hurufî’den el aldı. Sultan Murat zamanında Anadolu’ya geldi. Şiirleri uygunsuz bulunduğundan Halep’te öldürüldü. Arapça, Türkçe ve Farsça *Divan*’ı vardır⁸⁰. Mecmuada Nesîmî’e ait 4 şiir yer almaktadır.

⁷⁵ Numan Külekçi, **Gani-Zade Nâdiri ve Divanından Seçemler**, Seviç Matbaası, Ankara, 1989, s.1-2

⁷⁶ Haluk İpekten vd., **Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü**, s. 315

⁷⁷ a.g.e., s.324

⁷⁸ a.g.e., s.329

⁷⁹ a.g.e., s.333

⁸⁰ a.g.e., s.335

Nevāyī – (ö. 906/1501) Asıl adı Ali Şiir’dir. Ünlü çağatay şairlerindendir. “Mecalisü’n-nefais” adlı tezkiresi *Divan*’ları ve *Hamse*’si vardır⁸¹. Mecmuada Nevāyī’e ait 1 şiir yer almaktadır.

Nev‘ī – (ö. 1007/1598) Malkara’da doğdu. Asıl adı Yahya’dır. Sarhoş Bali ve Kurt Efendi’dens ders aldı. Ahi-zade Mehmet Çelebi’den mülazım oldu. Müderrislik ve kadılık yaptı. Sonra III. Murad’ın şehzadelerine hoca oldu. İstanbul’da öldü. Mezarı Vefa’dadır. Şiirleri Baki tarzındadır. Kaside, gazel ve mesnevide ustadır. *Tuti vü Zag*, *Hasb-ı hal* adlı mesnevileri, nazım-nesir karışık *Netayicü’l Fünûn* adlı eseri III. Murad’ın emriyle hazırladığı *Füsûsu’l-Hikem* şehri, *Ulum-ı İnsa aşer* adlı bir kitabı ve mükemmel bir divanı vardır⁸². Mecmuada Nev‘ī’ye ait 6 şiir yer almaktadır.

Nisārī – ? Bu mahlasta dört şair vardır. 1. Asıl adı Hüseyin Çelebi (Nisārī) dir. İstanbul’da doğmuştur. Divan Katipliği yapmıştır. 1075/bş. 25. VII. 1664 yılında ölmüştür. Ebced hesabı ile tarih düşürmekteki becerisiyle ün alarak Tevārīh-i nisārī adlı kısa bir Osmanlı tarihi yazmıştır⁸³. 2. Nisārī (ö. 1067/1656) acem’den gelmiştir. Asıl adı Yakup Çelebi’dir. 3. Nisārī (ö. 1077/1666-67) Asıl adı Adem’dir. Mevlevi şeyhlerindendir. 4. Nisārī, Serez’de doğdu. Kadri Efendi’dens mülazım olmuştur. Kadılık yapmıştır. Kanuni devri şairlerşndendir. *Divan*’ı vardır. Şairlerin eserlerine bakılmıştır. Fakat mecmuadaki şiire rastlanamamıştır⁸⁴. Mecmuada Nisārī’ye ait 1 şiir yer almaktadır.

Rahmī – (ö.975/1567-68) Bursa’da doğdu. Asıl adı Pīr Mehmed’dir. Babası nakkaş olduğundan Nakkaş Bālīzāde Pīr Mehmed Çelebi olarak anılır. Kanūnī Sultan Süleyman’ın şehzadelerinin 936(1529-30) yılındaki sünnet düğününde padişaha şiirlerini sunmuştur. Zamanla Kanūnī’nin gazellerine tahmīsler yazdı. Fakat hiçbir zaman bir göreve tayin edilmedi. Bu durum hayatının sonlarına doğru Şehzade Selim’e yazdığı “tīr” redifli kaside ile tayin edilene kadar sürdü. Eserleri: *Divān*, *Gül-i Sad-berg*, *Şāh u Gedā* (*Şāh u Dervīş*) ve *Şehrengīz’idir*⁸⁵. Mecmuada Rahmī’e ait 1 şiir yer almaktadır.

⁸¹ a.g.e., s.337

⁸² a.e.

⁸³ Franz Babinger, **Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri**, çev. Coşkun Üçok, Kültür Ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 1982, s.232

⁸⁴ Haluk İpekten vd., **Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü**, s.344-345

⁸⁵ Fatih Tıgılı, “Rahmī”, **DİA**, C-34, TDV, Ankara, 2007, s.421

Razî ‘Alî Çelebî – Bu mahlaslı altı şair vardı. 1. Râzî, Vardar Yenicesi’nde doğdu. Asıl adı Yusuf’tur. Medine’de kadılık yapmıştır. Şiirleri didaktiktir. 2. Râzî (ö. 1072/1661) Acem asıllı olup asıl adı Mehmet’tir. İstanbul’da öğrenim görmüştür. 3. Râzî (ö. 1105/1693-94) Edirne’de doğdu. Asıl adı Ahmet olup, Payidar-zâde sanıyla tanındı. Kadılık yapmıştır. 4. Râzî (ö. 1185/11771-72) Asıl adı Abdullatif’tir. İstanbul’da doğdu. Kadılık, müfetişlik ve kassamı-ı askerî görevlerinde bulunmuştur. 5. Râzî, Piri Paşa-zâde Mehmet Çelebi’nin mahlasıdır. Kadılık yapmıştır. Edirne’de kadı iken ölmüştür. 6. Râzî, Vardar Yenicesi’nde doğdu. Asıl adı Mahmut’tur. Mehmet Paşa’ya tezkireci olmuştur. Adı geçen şairlerin eserlerine bakılmıştır ama mecmuadaki şiire rastlanmamıştır⁸⁶. Mecmuada Razi’e ait 1 şiir yer almaktadır.

Reysi Kadri – ? Bu mahlasta şaire rastlayamadık. Raysi diye bakılmıştır ama bulunamamıştır. Biz de Kadri mahlaslı şairlere baktık ve bu mahlası sekiz şair tespit ettik. Bunlar: 1. Kadri, Isparta’da doğdu. Zeyrek-zâde’ye mülazım olmuştur. Müderrislik. Kadılık, kazaskerlik ve şeyhülislamlik görevlerinde bulunmuştur. 2. Kadri (ö. 1004/1596) Asıl adı Mehmet Kadri olup, Südi’nin oğludur. Hoca Sadeddin Efendi’den mülazım olmuştur. Kasideleriyle tanınmıştır. 3. Kadri (ö. 1082/1671-72) Antep’te doğdu. Asıl adı Abdulkadir’dur. Katiplik yapmıştır. *Divan*’ı vardır. 4. Kadri, Horosan’da doğdu. Ölümü 1240/1824-25’ten sonradır. 5. Kadri, Asıl adı Mir Kadri’dur. Şirvan’da doğdu. 6. Kadri, Asıl adı Abdulkadir’dur. Hasan Çelebi’nin akrabalarındandır. 7. Kadri, Zeyni-zâde lakabıyla tanındı. 8. Kadri, Edirneli’dir⁸⁷. Mecmuada Reysi Kadri’e ait 1 şiir yer almaktadır.

Riyâzî - (ö. 1054/1644) Asıl adı Mehmet olup Birgili Mustafa Efendi’nin oğludur. Şeyhülislam Abdulkadir Efendi’den mülazım ve müderris oldu. Üsküdar Valide medresesinde, Yenişehir, Halep, Şam ve Mısır kadılıklarında çalıştı. Kulağı ağır işittiğinden “urtuş, esamm” lakaplarıyla anılan Riyâzî 29 Sefer 1054 (7 Mayıs 1644) gecesi vefat etti. *Divan*’ı, Şairler tezkiresi, *Sakiname*’si, *Düsturu’l-amel*’i vardır⁸⁸. Mecmuada Riyâzî’e ait 9 şiir yer almaktadır.

Rûhî – (ö. 1014/1605) Bağdat’ta doğdu. Asıl adı Osman olup Kanuni Sultan Süleyman döneminde Bağdat beylerbeyi olan Ayas Paşa’nın kullarından birinin oğludur. Şam’da öldü.

⁸⁶ Haluk İpekten vd., *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, s. 372-373

⁸⁷ a.g.e., s.238-240

⁸⁸ a.g.e., s.391

Şiirlerinde el değmemiş mazmunları çoktur. Divanı vardır. Külliyyât-ı Eş‘ar-ı Rûhî Bağdâdî. Esrar Dede mevlevî olduğunu ve Galata, Konya mevlevî dergahlarında bulunduğunu söyler⁸⁹. Mecmuada Rûhî’ye ait 2 şiir yer almaktadır.

Rûşenî – Aydın Yeniceköy’de doğdu. Bu yüzden Ruşenî mahlasını aldı. Gençliğinde zahiri ve batini ilimleri öğrendi. Melihî ile birlikte harabati bir ömür sürdü. Sonra Acem’e giderek Bakû’de Seyh Yahya’ya mürit, daha sonra şeyh oldu. Tebriz’de öldü.⁹⁰ Mecmuada Rûşenî’ye ait 1 şiir yer almaktadır.

Sabri – (?- 1645) Edirnelidir. Asıl adı Muhammed Şerif Sabri’dir. Hilmi Efendini oğludur. Sultan IV. Murad’ın nedimlerinden ve ilmiye sınıfındandır. *Divan*’ı ve *Hüsn-i Dil* adlı eserleri vardır⁹¹. Mecmuada Sabri’ye ait 5 şiir yer almaktadır.

Sâdıkî – ? Bu mahlasta dört şair vardır. 1. Sâdıkî (ö. 936/1530) Sultan Divanî’nin halifesi. Farsça, Türkçe şiirleri vardır. 2. Sâdıkî (ö.1076/1665-66) Bolu’da doğdu. Asıl adı Ahmet’tir. 3. Sâdıkî (ö. 1087/1676-77) Nazilli’de doğdu. Asıl adı Mehmet’tir. İstanbul’da öğrenim görüp kadılık görevinde bulunmuştur. 4. Sâdıkî, İstanbul Kandili’de doğdu. Asıl adı Mehmet olup Sadreddin-zâde sanıyla tanındı. Müderrislik yapmıştır. Mecmuamızdaki şiirin sahibi handî Sâdıkî olduğunu tespit edemedik⁹². Mecmuada Sâdıkî’ye ait 1 şiir yer almaktadır.

Sâmî – ? Bu mahlasta on bir şair vardır. Bunlar: 1. Sâmî (ö. 1055/1645-46) İstanbul’da doğdu. Asıl adı Mustafa’dır. Sipahi’dir. *Divan*’ı vardır. 2. Sâmî (ö. 1079/1668) Musul’da doğdu. Asıl adı Yusuf’tur. Öğrenimi tamamladıktan sonra Mevlevî olup Galata mevlevihanesine girmiştir. 3. Sâmî (ö. 1145/1732-33) İstanbul’da doğdu. Asıl adı Mustafa olup Arpa Emîni Osman Efendi’nin oğludur. Bu yüzden Arpa Emin-zâde sanıyla tanındı. *Divan*’ı vardır. 4. Sâmî (ö. 1229/1813-14) Eğriboz’da doğdu. Asıl adı Ebubekir olup, Osman Paşa’nın oğludur. II. Abdulhamid döneminde vezir oldu. 5. Sâmî (ö. 1260/1844) II. Selim zamanında Enderun’a girdi. Daha sonra hane-i hassaya katıldı. 6. Sâmî, Manasır civarında doğdu. Asıl adı Hüsam’dır. Kars’a geldi ve İran’la yapılan savaşa katıldı. Dönemin büyük şairlerine nazireleri vardır. 7. Sâmî, İstanbul’da doğdu.

⁸⁹ a.g.e., s.392

⁹⁰ a.g.e., s.395

⁹¹ Hüseyin Ayan vd., “Büyük Türk Klasikleri”, C-5, Ötüken Söğüt Yayıncılık, İstanbul 1987, s.158

⁹² Haluk İpekten vd., *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, s. 403-404

Asıl adı Mustafa'dır. Osman Efendi'nin oğludur. 8. Sāmī, Erzincan'da doğdu. Asıl adı Süleyman olup, Erzincanī Es-Seyyit Süleyman Efendi sanıyla tanındı. 9. Sāmī, Asıl adı Abdurrahman Sami'dir. 10. Sāmī, Bazı vezirlere katiplik; viyena, Berlin ve İran'da elçilik yaptı. Mecmuamızdaki şiirine aradığımız divanlarda rastlayamadığımız için bizim mecmuadaki Sāmī mahlastalı şairin hangi şaire ait olduğunu tespit edemedik. Mecmuada Sāmī'e ait 1 şiir yer almaktadır.

Semā'ī ?– Bu mahlaslı üç şaire rastladık. 1. Semā'ī (ö. 936/1529-30) Divanī'nin ilk mahlasıdır. 2. Semā'ī (ö. 991/1583) İstanbul'da doğdu. Asıl adı Ramazan'dır. Bektaşî tarikatındadır. 3. Semā'ī, İstanbul'da doğdu. Asıl adı hasan'dır. Solak ya da Solak-zāde Hasan sanıyla tanındı. Yeniçeri oldu. Tasavvufa yöneldi. Daha sonra Gülşeni tarikatına girdi. Bağdat'a şeyh oldu. III. Selim dönemi şairlerindendir. Şiirleri tasavvufidir. *Divan*'ı vardır. Baktığımız divanlarda mecmuadaki şiirle rastlayamadığımız için şiirin hangi Semā'ī mahlaslı şaire ait olduğunu bilemiyoruz⁹³. Mecmuada Semā'ī'e ait 1 şiir yer almaktadır.

Sultan Selim Hân – Selīmī (ö.926/1520) Yavuz Sultan Selim'in mahlasıdır. II. Bayezid'in oğludur. 918/1512 yılında tahta çıktı. Sltanatı sekiz yıl sürdü. 55 yaşında öldü. Üç dilde yazdığı şiirleri ve Farsça *Divan*'ı vardır⁹⁴. Mecmuada Sultan Selim'e ait 1 şiir yer almaktadır.

Şehrī – (ö. 1071/1660-61) Malatya'da doğdu. Asıl adı Ali'dir. İstanbul'a gelip Nef'i terbiyesi ile öğrenimini tamamladı. Divan katibi ve Mehmet Paşa'ya tezkireci oldu. Şiirleri renkli ve liriktir. Bir *Divan*'ı vardır⁹⁵. Mecmuada Şehrī'e ait 3 şiir yer almaktadır.

Şeyhülislam Yahya Efendi- (d.960/1552-1053/1644) İstanbul'da doğdu. Babası Sultan III. Mehmet devri şeyhülislamlarından Ankaralı Bayramzāde Zekeriya Efendi, annesi ise Rukiyye Hanım'dır. İlk tahsilini babasından gördükten sonra Abdulcebbarzāde Derviş Mehmet Efendi'nin derslerine devam etmiştir. 1568 (988)'de Şeyhülislam Malūmzāde Seyyit Mehmet Efendi'nin meşihatı zamanında âlimler arasına girmiştir. Birçok yerde kadılık görevinde bulunmuştur. 1644 (1053) yılı, 26/27 Şubat (Cuma-Cumartesi) gecesi 93 yaşında iken vefat etmiştir. Belli başlı eserleri arasında *Divān*'ı vardır, *Muhsin-i Kayserī*'nin *Ferāiz Manzumesi Şehri* (nerede olduğu

⁹³ a.g.e., s.436

⁹⁴ a.g.e., s.434

⁹⁵ a.g.e., s.472

bilinmemektedir), Kemālpaşazāde'nin *Nigāristan*'ın tercümesi, *Fetavā-yı Yahyā, Vak'a-yı Sultān Osmān-ı Sāni, Kaside-i Bür'ü Arapça Tahmisi* sayılabilir⁹⁶. Mecmuada Şeyhülislam Yahya'ya ait 6 şiir yer almaktadır.

Tıflī – Trabzon'da doğdu. Asıl adı Ahmet'tir. Öğrenimini tamamladıktan sonra IV. Murat'ın meclisine girip ona nedim oldu. Boyu uzun olduğundan Leylek lakabıyla da tanındı. Daha sonra vakıflar ve gümrükte memurluk yaptı. Ölümü Belig'de 1070/1659-60; Asım ve Safayi'de 1074/1663-64 olarak kayıtlıdır. Yeni mazmunlar bulmakta ustaydı. *Divan*'ı vardır⁹⁷. Mecmuada Tıflī'e ait 1 şiir yer almaktadır.

Tigī – Riyazi'ye göre Üsküp'te diğer kaynaklara göre Edirne'de doğdu. Asıl adı Mehmet'tir. Sarayda yetişmiş ve buradan sipahi olarak çıkmıştır. Edirne'de muhtesib ağalığı yaptı. Enis'e göre 1017/1608-09; Rıza'ya göre 1020/ 1611, Faizi'ye göre ise 1027/ 1618-18 yılında öldü. *Divan ve Nigāristan* çevirisi vardır⁹⁸. Mecmuada Tigī'e ait 2 şiir yer almaktadır.

Ulvi – (983/1575) İstanbul'da doğdu. Asıl adı Mehmet olup Derzi-zade (Terzi Zade) sanıyla tanındı. Şair Rayi'nin kardeşidir. Muallimzade'ye Manisa müftülüğü sırasında danışmend oldu. Bu yolla Celal Bey Turak Çelebi ile tanışarak Şehzade II. Selim'in hemiyetine katıldı. Onun padişahlığı sırasında emirle Molla Çelebi'den mülazım oldu. Hasan Çelebi şiirini çok över. *Divan*'ı vardır⁹⁹. Mecmuada 'Ulvi'e ait 5 şiir yer almaktadır.

Vahdetī – Bosna'da yaşadı. Hurufi olduğu, Balım Sultan müritlerinden Sersem Ali Baba'ya intisap ettiği söylenir. Hayatının detayları hakkında fazla bilgi bulunmayan Vahdetī'nin Ereğli'de 1598'de vefat ettiği kaynaklarıda söylenir. Bektaşī şairi olan Vahdetī, Fazullah Hurufi'nin görüşlerini benimsemiş, bunu da şiirlerine yansıtmıştır. Özellikle Hurufilik görüşünü işlediği şiirleri öğretici niteliktedir. Bu şiirlerin temelinde insan vardır. Ona göre insan, birtakım remizlerden, harflerden oluşan bir bütündür. Temelinde bütün bunlar Allah'ı yansıtır. Ancak Allah'ı insanı anlayabilmek için bu rumuzlara dayalı metinleri iyi okumak, doğru tahlil etmek gerekir¹⁰⁰. Mecmuada Vahdetī'e ait 1 şiir yer almaktadır.

⁹⁶ Hasan Kavruk, Rekin Ertem, *Şeyhülislam Yahya Divanı*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1995, s.I-XVI

⁹⁷ Haluk İpekten vd., *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, s.505

⁹⁸ a.g.e., s.506

⁹⁹ a.g.e., s.509

¹⁰⁰ Yılmaz Öztürk, "16. yüzyıl şairlerinden Bosnalı Vahdetī'nin Divanı'nın Tenkitli Metni", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Yayınları, İstanbul, 2006, s.XI

Vālihī – (ö.996/1588) Edirneli olup asıl adı bilinmemektedir. Vālihī mahlasıdır. Aşık, Kurd Muarrif diye tanınan bir zatın oğlu olduğu için kendisine Kurdzāde denildiğini bildirir. Bir süre ilmiye mesleğinde bulundu. Daha sonra ilmiye tarikini ve bu hayatı terk edip tasavvufa yöneldikten sonra vāizlik mesleğini seçti¹⁰¹. Mecmuada Vālihī'e ait 1 şiir yer almaktadır.

Veysi – (1561-1627) Manisa'ya bağlı Alaşehir kazasında doğmuştur. Asıl adı Veyis (Üveys)'tir. Kadı Mehmed Efendi'nin oğludur. İstanbul'da Molla Sâlih Efendi (Çelebi)'den mülâzemet etmiştir. Kadılık yapmıştır. Son kadılık vazifesini Üsküp'te yaptığı sırada 1037/1627'de azledilip Üsküp'te vefat etmiştir. Eserleri: *Dürret üt-Tâc fî-Sâhib il-Mi'râc*, *Hâb-nâme-i Veysi (Vākıa-nâme)* ve *Münşeât*'tır¹⁰². Mecmuada Veysi'e ait 3 şiir yer almaktadır.

Zihni - Bağdat'ta doğdu. Asıl adı Abdülkadir olup, Ncef-zāde sınıyla tanındı. Gazi Giray Han tarafından bazı görevlere tayin edildi. Ölüm tarihi Esrar Dede'de 1000/1591-92, Faizî'de 1023/1614'tür. Türkçe, Farsça şiirleri vardır. Güzel yazısıyla ve musikideki maharetiyle de tanındı¹⁰³. Mecmuada Zihni'e ait 4 şiir yer almaktadır.

Zuhūrî-i Tūrşizi – (ö. 1025/1616) 944 (1537) yılında Horosan'ın Tūrşiz şehrine bağlı Cemend köyünde doğdu. Mahlası “Zuhūrî”dir. Şiire olan yeteneğini ilerletmek ve bu alanda bilgilerini artırmak için seyahate çıktı. İlk önce Yezd Valisi Gıyâseddin Muhammed Mîr-i Mîrân'ın sarayına intisap etti, orada Vahşî-i Bâfkî ile tanıştı. Daha sonra Horosan'a gitti. Saray şairlerinden Melik-i Kumî ile dostluk kurdu. Onun yanında şiirini ilerleterek *Sâkinâme* adlı mesnevisini yazdı ve “Melikü'ş-şuarâ” ünvanını aldı. Melik-i Kummî ile dostluğunu sürdürdü ve kızıyla evlendi. Dekken'de çıkan bir isyan sonucu Melik-i Kummî'yi kaybetti, iki ay kadar sonra da kendisi vefat etti. Zuhūrî Sebk-i Hindî tarzında şiirler söylemiş, daha çok gazel ve mesnevi türünde başarı göstermiştir. Manzum eserleri: *Divân*, *Sâkinâme*, *Gülzâr-ı İbrâhîm*, *Hân-ı Halîl* ve *Nevres*; mensur eserleri ise; *Se Nesr*, *Mînâbâzâr* ve *Ruka'ât* tır¹⁰⁴. Mecmuada Zuhūrî'e ait 1 şiir yer almaktadır.

¹⁰¹ İsmail E. Erünsal, “Valihî”, *DİA*, C-42, TDV, Ankara, 2012, s.499

¹⁰² Hüseyin Ayan vd., “Büyük Türk Klasikleri”, C-5, Ötüken Söğüt Yayıncılık, İstanbul, 1987, s.90

¹⁰³ Haluk İpekten vd., **Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü**, s.552

¹⁰⁴ Nuri Şimşekler, “Zuhūrî-i Tūrşizi”, *DİA*, C-44, TDV, Ankara, 2013, s.505

Görüldüğü gibi mecmuada geçen bazı şiirleri çeşitli divanlarda aradık ancak bu bize şairin tespiti konusunda bir zorluk yarattı. Mecmuada geçen şiirlerin hangi şaire ait olduğuna tam olarak emin olamadıklarımız oldu. Tespit için tezkireler ve benzeri çalışmalar incelendi. Mecmuadaki şairlerin yaşadığı yüzyıl ve şiirlerin dil özelliklerinden yola çıkarak bulunamayan şairlerin 15.-17. Yüzyıllar arasında yaşamış olabileceğini düşündük. Bu araştırma sonucunda mecmuada geçen çoğu şiirin sahibinin kim olduğunu bulduk. Fakat yine de emin olamadıklarımız oldu ve bu şairleri soru işareti ile gösterdik.

Mecmuadaki şairler, 15.-17. yüzyıl arasında yaşamış şairleridir. Bazı şairlerin yalnız bir şiirine rastlanırken bazı şairlerin ise çok sayıda şiiri mecmuaya alınmıştır. Bunların arasında en fazla şiiri olan şair Bâkî olup ardından Nefî, Fehîm ve Fuzûlî gelmektedir.

Aşağıdaki tabloda mecmuda yer alan şairlerin isimleri, nazım şekilleri ve kaçar adet şiirlerinin bulunduğu ve bu şiirlerin numaraları belirtilmiştir.

Tablo 1: Şairlerin isimleri, nazım şekilleri ve adetleri

ŞAİR ADI	NAZIM ŞEKLİ (VARAK NU.)	ADETİ
Cinânî, Bâkî	Tahmîs, 1b	1
Bâkî, Necati	Tahmîs, 2a	1
Bâkî	Gazel, 2b, 10b, 13a, 13a,15a, 17b, 18a, 18a,18a, 20a, 29b, 48a, 50a, 50b, 50b, 59a, 60a, 60b, 60b, 66b, 66b, 67a, 67b, 68b, 68b, 69a, 69a,69b, 69b, 70a, 70a, 70b, 70b, 72b, 72b, 72b, 73a, 73a, 75b, 75b, 77b, 79b, 80a, 80b, 80b, 87b, 98a, 101a, 101a, 101a, 101b, 101b, 101b, 102a, 102a, 102a, 102b, 102b, 102b, 102b, 103a, 103b, 106b, 107a, 107a, 108a, 112a, 112a, 115a, 116a, 116a, 117b,	94

	117b, 118a, 120a, 120a, 120a, 120b, 120b, 121a, 121a, 135b, 136a, 136a, 136b, 136b, 137a, 138b, 139a, 139b, 142a, 143a, 143b, 144a	
Hüsrev	Gazel, 2b	1
Bākī	Kaside, 2b, 5b, 8b, 31a, 39b, 114a, 118b	7
Seyyī Nesīm	Gazel, 4a,4b, 24b	3
‘Ulvi	Gazel, 4a, 47a, 48a, 119b	4
Fuzūlī	Gazel, 4b, 5a, 7b, 8b, 21b, 22b, 22b, 23a, 23a, 23b, 23b, 24a, 24a, 53a, 63a, 90b, 110a, 113b, 118a,	19
Nesīmī	Gazel, 4b	1
Cinānī	Müseddes, 7a, 112b	2
Habibi	Müstezat, 7b,	1
Mezākī	Gazel, 10a	1
Fehīm	Nazire, 10a	1
‘Azizī Çelebī	Gazel, 10b	1
Fehīm	Kaside, 11a, 36b, 57b	3
Nev‘ī	Rubā‘i, 13a	1
Nef‘ī	Kaside, 13b, 15b, 18b, 41a, 43b, 45b, 48b, 51a, 53b, 55b, 71a, 73b, 76a, 78a, 81a, 81b, 83a, 86a, 88b, 91a, 93a, 96b, 99b, 110b, 122b, 125b, 137b, 139b	28

Yahyā Efendi	Gazel, 17b	1
Bākī	Kıt‘a, 20a, 43a, 116b	3
‘Āli	Gazel, 20b	1
Şehri	Gazel, 20b, 35b, 36a	3
Razī ‘Ali Çelebi	Kıt‘a, 20b	1
Fuzūlī	Na‘t, 21a, 39b	2
Fehim	Kıt‘a, 21b, 59b	2
Fuzūlī	Münācāt Name, 22a	1
Menba‘ī	Gazel, 24b	1
Emri	Gazel, 24b, 25a, 118b	3
Mevlāna Şeyh Rüşeni	Gazel, 25a	1
Nisāri	Gazel, 25a	1
Ngzi	Gazel, 25b	1
Meyli	Gazel, 25b, 32b, 36a	3
Dğnişī	Gazel, 26a	1
Sabri	Gazel, 26a, 26b, 26b, 27a	4
Ālī	Gazel, 27a, 35b, 85a	3
Hayli Beg	Na‘t, 27b	1
Cevri	Na‘t, 29b	1
Ng‘ilī	Na‘t, 32a, 32b, 58b	3
Fehim	Gazel, 32a, 32b, 33a, 33a, 33b, 33b, 34a, 38a, 38a, 38b, 39a, 39a, 39b, 43a, 45a, 55a, 56b, 90a, 95a, 95b, 98b, 99a,	25

	112b, 122a, 127a,	
Mezākī	Nazire, 34a	1
Ālī	Gazel (Fahriyye), 34b, 35a	2
Bahāyi	Gazel, 35b, 57a	2
Gufte-i Çelebī el-Edrenevi	Gazel, 36a, 38b, 38b	3
Şeyhülislam Yahya	Gazel, 52b, 85a, 90b, 98b, 113b	5
Nef'ī	Gazel, 52b, 55a, 85b, 85b, 88a, 92b, 124b, 124b, 125a,	9
Vahdeti	Gazel, 53a	1
Tıflī	Gazel, 57a	1
Zihni	Gazel, 58b, 83a, 88a	3
Cevrī	Gazel, 59a	1
Sultan Selim Han	Müfred, 59b	1
Sāmī Çelebī	Gazel, 60a	1
Zihni, Mekālī	Tahmis, Gazel, 61a	1
Veysi	Muhammes, 61a	1
Kemāl Paşazade	Tahmis, 61b	1
Misālī	Muhammes, 61b	1
Sğdıki	Tahmis, 62b	1
Rahmi	Gazel, 63a	1
Ārifī	Gazel, 63b	1
Hayalī, Muhibbi	Tahmi, Gazel, 63b	1

Cinānī	Muhammes, 64a, 65b	2
Mevlevī	Tahmis, 64b	1
Ngdirī	Tahmis, 65a	1
Fevrī	Gazel, 65b	1
Hayālī	Gazel, 66a	1
Necātī	Gazel, 66b, 142b	2
Kabūlī	Gazel, 66b, 67a, 67b, 68a, 68a, 68a, 69b, 103a, 103b, 112a	10
İbn-i Kemal Paşazade	Gazel, 68b	1
Ahmed Paşazade	Rubā'ī, 77a	1
Semā'ī	Gazel, 77b	1
Zuhurī	Kıt'a, 77b	1
Hāşemi	Gazel, 79b	1
Monla Hafız	Gazel, 80a	1
Riyāzī	Gazel, 81a, 81a, 127b, 127b	4
Riyāzī	Rubā'ī, 81a, 81a, 127b, 127b, 127b	5
Nev'ī	Gazel, 87b, 112a, 118a, 120b,	4
Beligī	Gazel, 87b	1
Meşāmī	Gazel, 90b	1
Fuzūlī, Halimi	Tahmis, 93a	1
Ali Şīr Nevāyi	Gazel, 95a	1
‘Alī Bagdadi	Kıt'a, 95b	1

Fuzûlî	Tahmis, 96a	1
Veysi	Gazel, 98b, 124b	2
Hüdâyi	Gazel, 99a	1
Cevrî	Tahmis, 103b, 104b	2
Vâlihî	Tahmis, 105a	1
‘Ulvî	Müseddes, 105b	1
Tîgî	Müseddes, 106a, 108b	2
‘Âlî	Müseddes, 108a	1
‘Azmi	Müseddes, 109a	1
Ruhi Bagdadi	Gazel, 110a	1
Cevrî	Gazel, 11b	1
Kafzade Fâizî Halebi	Gazel, 113b	1
Şeyhülislam Ebu Said Efendi	Gazel, 115a, 115b	2
Bahâyî (Sa‘îd’e)	Nazire, 115b	1
Azmî	Gazel, 116a	1
Zekeriya-zade Yahyâ Çelebî	Gazel, 116b	1
İshak	Gazel, 119b	1
Şerif Şefî‘î Çelebi	Gazel (Bahariye), 121a	1
Şerif-i Halîm	Gazel, 121b	1
Reysi Kadri Efendi	Gazel, 124a	1

Enisî	Gazel, 125a	1
Ruhi Bagdadi	Terkib-i bend, 128a	1
Cevrî, (Ruhi'ye)	Nazire, 132b	1
Nev'î	Tahmis, 142a	1
Bâkî	Rubâ'î, 143a	1
Şerîf-i Sabri	Gazel, 143b	1

Mecmuada yer alan şairlerin şiirleri, şairlerin basılı divanları ile kıyaslandığında bazı şiirlerin beyitleri mecmuaya eksik alındığını ve bazılarının da mecmuada daha fazla olduğunu gördük. Bu farklılıklar Bâkî'de de görülmektedir. Mesela 18a Müfred Bâkî, 73a Velehu Bâkî redîf-i lām ve 135b Kelām-ı Bâkî mecmuamızda yer almasına rağmen, karşılaştırdığımız Sabahattin Küçük'ün *Bâkî Dîvânı Tenkitli Basım* adlı çalışmasında bu şiirlere rastlanmamaktadır. Nev'î'nin 41a Kasîde-i Nev'î Efendi Berây-ı Tar'îf 'İydiye-i Sultân Ahmed Hân adlı kasidesi Metin Akkuş'un *Nev'î Dîvânı* adlı çalışmasında yer almamaktadır fakat bu kaside, *Divan-ı Nefî, Nefî Ömer el-Erzurumi* ismiyle Süleymaniye Kütüphanesi, 07491-001 numarada kayıtlı olan yazma nüshada mevcuttur. Cevrî'nin 104b Tahmîs-i Cevrî adlı tahmîs Hüseyin Ayan'nın *Cevrî Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Divanının Tenkidli Metni* adlı çalışmasında yer almamaktadır. Nev'î'nin 118a'da ki" Gazel-i Nev'î" adlı gazeli kıyaslama yaptığımız Mertol Tulum, M. Ali Tanyeri'nin *Nev'î Divanı Tenkidli Basım* adlı eserinde rastlanmamaktadır. Söz konusu mecmuadaki şiirlerin eksiklikleri ve fazlalıkları olduğu gibi yeni şiirler de tespit etmiş bulunuyoruz. Farklılıklar dipnotta verilmiştir.

2.2.2. Mecmuada Yer Alan Vezinler Ve Nazım Şekilleri

Mecmuada en çok kullanılan vezin **Fâ'îlâtün/ Fâ'îlâtün/ Fâ'îlâtün/ Fâ'îlâtün** veznidir. Sadece bir kere kullanılan vezinler de mevcuttur. Bunlar ise şu vezinlerdir:

Mütefâ'ilün/ Fe'ülün/ Mütefâ'ilün/ Fe'ülün,

Müfte' ilün/ Müfte' ilün/ Fâ' ilün,

Mef' ülü/ Mefâ' ilü/ Mefâ' ilü/ Fe' ülün

Mef' ülü/ Mefâ' ilün/ Mef' ülü/ Mefâ' ilün

Aynı vezindeki şiirler bazen alt alta verilse de bu durum mecmuanın sonuna kadar devam etmemektedir.

Mecmuada yer alan vezinler aşağıda tablo şeklinde verilmiştir.

Tablo 2:Mecmuada kullanılan nazım şekilleri ve adetleri.

No	Kullanılan Vezinler	Adeti
1.	Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fğ' ilün	100
2.	Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün	74
3.	Fe' ilâtün / Mefâ' ilün / Fe' ilün	5
4.	Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün	4
5.	Mefâ' ilün / Fe' ilâtün / Mefâ' ilün / Fe' ilün	18
6.	Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün	76
7.	Mef' ülü / Fâ' ilâtü / Mefâ' ilü / Fâ' ilün	19
8.	Mef' ülü / Mefâ' ilü / Mefâ' ilü / Fe' ülün	35
9.	Mef' ülü / Fâ' ilâtün / Mef' ülü / Fâ' ilâtün	9
10.	Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Fe' ülün	5
11.	Müstef' ilün /Müstef' ilün / Müstef' ilün / Müstef' ilün	2
12.	Müfte' ilün / Fâ' ilün / Müfte' ilün / Fâ' ilün	4

13.	Müfte' ilün / Müfte' ilün / Müfte' ilün / Müfte' ilün	3
14.	Mütefâ' ilün / Fe' ülün / Mütefâ' ilün / Fe' ülün	1
15.	Müfte' ilün / Müfte' ilün / Fâ' ilün	1
16.	Mef' ülü / Fâ' ilätün / Mefa' ilü / Fâ' ilün	4
17.	Mef' ülü / Mefâ' ilü / Mefâ' ilü / Fe' ül	5
18.	Mef' ülün / Mefâ' ilü / Mefâ' ilü / Fe' ülün	1
19.	Mef' ülü / Mefâ' ilün / Mef' ülü / Mefâ' ilün	1

Mecmuada yer alan nazım şekillerine bakıldığında en fazla gazel nazım şeklinin yer aldığını görüyoruz. Fakat mecmuada “nazîre” başlığıyla sadece dört şiir geçmesine rağmen birbirine nazire olarak yazılmış olan daha fazla şiir bulunmaktadır. Bunları giriş bölümünde Mahallileşme Cereyanı başlığı altında açık bir şekilde yer verdik.

Aşağıdaki tabloda mecmuada kullanılan nazım şekillerini ve adetlerini gösterdik. Tablo incelendiğinde tezimizi oluşturan mecmuanın ismi “*Mecmuati'l-Kasaidi'l-Mergube*” olsa da sadece kaside nazım şeklinin yer almadığını açıkça görmekteyiz.

Tablo 3: Mecmuada kullanılan nazım şekilleri ve adetleri.

Nazım Şekli	Adeti
Gazel	248
Müfred-Beyt	21
Tahmis	13
Nazire	4

Kaside	38
Kıt' a	8
Müseddes	7
Müstezat	1
Muhammes	3
Münacat Name	1
Na' t	7
Terkib-i Bent	2
Ruba' i	9



Üçüncü Bölüm

3. MECMUATİ'L-KASAİDİ'L-MERGUBE'NİN TENKİDLİ METNİ

1b

Tahmīs-i Cinānī - Ğazel-i Bākī

Fe' ilātün/ Fe' ilātün/ Fe' ilātün/ Fe' ilün

1. Nev-bahār oldı güzelledndi ser-ā-ser 'ālem
Oldı ezhār ile her gūşe gülistān-ı İrem
Sīneler tıldı şefā kalmadı endūh ile ğam
Eyledi müjde-i gül bülbülü¹⁰⁵ şād u hurrem
Ğoncanuñ gönli açıldı güle düşdi şeb-nem
2. Cüy-bārīñ baña 'arz etme kenārın sensiz
Oda yānsun n'ideyin serv ü çınārın sensiz
Bāğ-ı derhuñ kim eder geşt ü güzārın sensiz
'Ālemüñ n'eyleyeyin bāğ u bahārın sensiz
Baña sen ruhları gül-zār ile hoşdur 'ālem
3. Nedir ol tarz-ı reviş şīve-i reftārında
Nedir ol hüsn-i edā nāz ile güftārında
Şabra tākāt mı kalur cezbe-i dīdārında
Dāne-i hāline bak cennet-i ruhsārında
Nice şabr eylesün Allāhı severseñ ādem
4. İderüz şavma' a küncinde iķāmet¹⁰⁶ geh geh
Kıluruz anda namāz etmege niyyet geh geh
Demidür sende edüp luṭf u mürüvvet geh geh
Dil-i şūrīdeye kıl pend ü naşīhat geh geh
Navesüñ gelsün eyā şūfī-i nāşīḥ dem dem

¹⁰⁵ Cihan Okuyucu, **Cinānī-Hayatı, Eserleri Divanının Tenkidli Metni**, Birinci Baskı, Türk Dili Kurumu Yayınları, Ankara, 1994, "dilleri" s.230

¹⁰⁶ a.e. "ibādet" s.230

5. Ey Cinānī pür edüp şöhet ile āfākı
Haşre dek nāmın kıl devr-i felekde bâkī
Demidür sâkin eder sūz-ı dil-i ‘uşşâkī
Āb-dâr olsa n’ola miyve-i şî‘r-i Bâkī
Urmadı kimse bu bâğ içre daği böyle kalem

2a

Tahmīs-i Bâkī Ġazel-i Necâtī

Fe‘ ilâtün/ Fe‘ ilâtün/ Fe‘ ilâtün/ Fe‘ ilün

1. Rāyet-i fitne çeküp ol kâd-i dil cū begler
Üşdiler yanına her şūh-ı cefâ-cū¹⁰⁷ begler
Bir yire geldi niçe ġamzesi cādū begler
Bir ālāy oldu perī şivelü āhū begler
Gözi āhūların ālāyına yā Hū begler
2. Cān yidürseñ eger ol ġonça¹⁰⁸-i şîrîn dehene
Ġālib olsañ reh-i ‘aşkıñda anuñ¹⁰⁹ Kūh-kene
Ne kâder nağd-i revānıñda revān¹¹⁰ olsa yine
Bî-vefâlık ider yoluna cānlar verene
‘Acebâ böyle mi olur dünyede hep bu begler
3. Kāynadup nār-ı ġam-ı ‘aşk ile hūn cigeri
Gözlerümden ağıdur kendü ġörinmez o perī
Şanmañız nev‘-i beşerden gele bu şîveleri
Bir perī için aķar iki gözüm çeşmeleri
Şaķınuñ bilmiş oluñ ılıdır ol şū begler

¹⁰⁷ Sebahatin Küçük, **Bâkī Divanı Tenkitli Basım**, Türk Dili Kurumu Yayınları, Ankara, 1994, “hū” s.98

¹⁰⁸ a.e. “hüsrev”

¹⁰⁹ a.e. “bu ġün”

¹¹⁰ a.e. “nişâr”

4. Hüb¹¹¹-rū tāze-cevāndur baña cānımdan ağaz¹¹²
Gelmedi yanuma zen kısmı meger duhter-i rez
Bağmadum atlas u dibāsuna dehrūñ bir kez
Raht u bahtım götüri oda urursañ dütmey
Bir iki gün beni bu dünyada maḥbūb egler
5. Boynuña ḥīle kemenden biri bağlar nā-gāh
Çıkarup toğru yoluñdan bir eyler güm-rāh
Bu belāya bulumaz çāre ne dervīş ü ne şāh
Kimseye uymasun ulaşmasun Allāh Allāh
Zülf-i bī-dīn ile ol ğamze-i cādū begler
6. Bākıyā gel olalım Ka‘abe-i dīn yoluna peyk
Girelüm rāh-i Ḥudāyā deyüp e’s-sa‘yü ileyk

2b

Diyelüm sem‘a nidā irecek āḥır Lebbeyk
Ne Necātī ne güzeller ne selām ü ne ‘aleyk
Fāriğuz idemezüz¹¹³ kimseye ṭāpu begler

Ġazel-i Bākī

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Gül-sitān bezm-i şarāb u cām-ı mey güldür baña
Kulḫul-i ḥalḫ-i şurāḥī şavt-ı bülbüldür baña
2. ‘Ārızuñda ol iki zülf-i girih-girün senün
Şuya ḳonmış iki ğarrā tāze sünbüldür baña
3. Mest ü medhūşam velī hālī mey-i engürdan
La‘l-i nābuñ ḥāleti keyfiyyet-i müldür baña

¹¹¹ a.g.e. "Pāk" s.99

¹¹² a.e. "e‘az"

¹¹³ a.e. "eylemezüz"

4. Seng-i bî-dâduñla serde zaḥm-ı ḥününüm ki var
Güſe-i destârda rengin aranfüldür baña
5. Ḥayder-i Kerrârıyam meydân-ı nazmuñ Bâkıyâ
Nevk-i ḥâme Zü'l-feķâr u ab' -ı Düldülür baña

Ėazel-i Ḥüsrev

Mefâ' ilün/ Mefâ' ilün/ Mefâ' ilün/ Mefâ' ilün

1. Yeşiller gidüĖiñce tûṭı-i guyâye beñzer sen
Siyeh- pûş olduĖuñca Ka' be-i ' aliyâna beñzer sen
2. açan kim nâzle âķ sade giyseñ ey semen sima
Şadefde ḥasıl olmuş bir düriyektaya beñzer sen
3. Libâs-ı sürḥle cânâ yeşil ferâce giydükçe
Ṭarâvet gülşeninde Ėonçe-i ra' nâya beñzer sen
4. Giyup eĖnüñe mâi câmeler seyr-i çemen etseñ
Yem-i ḥazrâda Ḥızra gökteki ' isâya beñzer sen
5. O gül ruḥsârı vaşf etdiñ ' aceb rengin edalarla
Sözünden Ḥüsrevâ sen bülbül-i guyâya beñzer sen

aşıde-i Bâķı Efendi Der-setâiş-i Sulṭân Süleymân Ḥân

Fe' ilâtün/ Fe' ilâtün/ Fe' ilâtün/ Fe' ilün

1. İtdi şehri şeref-i maķdem-i Sultân-ı cihân
Reşķ-i bâğ-ı İrem ü Ėayret-i gül-zâr-ı cinân
2. Şâd-mân oldu bu Ėün devr-i kühen-sâl yine
Vuşlat-ı Yûsuf ile niteki pîr-i Ken' ân

3. Rûşen oldu açılup dîde-i Ya‘ kûb-ı emel
Demidür menzil-i ‘ işret ola Beytû’l-aḥzân
4. Ol zamân irdi ki biñ şevḳ ile tâvûs-ı neşât
İde şaḥn-ı ḥarem-i bâğ-ı cihânda cevḻân
5. Mehçe-i râyet-i mansûr-ı cihân-efrûzı
Maṭṭa‘ -ı şubḥ-ı zaferden yine oldu tâbân
6. Umaruz kim bulına Ka‘ be-i maḳşûda vüṣûl
Geçdi çün devlet ile yirlü yirine erkân
7. Devlet iḳbâl kılup eyledi ṭâli‘ yârî
Ḥâşılı üstümüze döndi sipihr-i gerdân
8. Nice dem derd ile dem-beste ḳalup ḡonca-şıfat
Bağrumuz delmiş idi miḥnet-i hâr-ı hicrân
9. Ḥamdü li’llâh ki¹¹⁴ vişâl-i Şeh-i ferḥunde-ḥıṣâl
Ḳalbümüz açdı yine niteki verd-i ḥandân
10. Güher-i kân-ı kerem naḳd-i ḥayât-ı ‘ âlem
Rûḥdur cismi cihân milketine ḥükmi revân
11. Ḥâfız-ı dîn-î ḳavî câmi‘¹¹⁵-i şer‘ -i Nebevî
Ṭâl‘¹¹⁶-i emr-i Ḥudâ tâbi‘ -i naşş-ı Kur‘ ân
12. Ḥüsrev-i Cem-‘ aḳamet dâver-i Ḥâkân-saṭvet
Belki eñ kem ḳul Cem ‘ abd-i ḥaḳîri Ḥâkân

¹¹⁴ a.g.e. “ki” bulunmamaktadır, s.7

¹¹⁵ a.e. “ḥâmî”

¹¹⁶ a.e. “Ṭâyi”

13. Dāver-i devr-i zamān Şāh Süleymān mülūk¹¹⁷
Yüz sürer pāy-i semendine mülūk-i devrān
14. Şāh-ı Cemşīd-ḥaṣem Ḥusrev-i ḥurşīd- ‘alem
Ser ü ser-dār-ı ser-efrāz-ı selāṭīn-i zamān
15. Ḥāk-i rāhı güher-i tāc-ı selāṭīn-i cihān
Ayağı toprağıdur sürme-i ‘ayn-ı a‘yān
16. Güher-i tācı ziyāsiyla memālik rūşen
Ḥançer-i ‘adli cilāsiyla cihān pür-leme‘ān
17. Tāc-dārān-ı cihān sāye-nişīn-i ‘alemi
Ser-firāzān-ı memālik yoluna ser-bāzān
18. Ḥarem-i ḳadrine bir günbed-i zer-kār felek
Aña bir ṭāḳ-ı muraşşa‘kemer-i kāh-keşān
19. Āteş-i şu‘le-i şemşīr-i cihān-tābından
Küfr ü ilḥād kütüb-ḥānesin etdi sūzān

3b

20. Tāc-dārā başına teng ola tāc-ı Dārā
Ḥidmet-i ḥāk-i derūn bilmez ise rif‘at-i şān
21. Felek-i salṭanatuñ serb‘a-i seyyāresidür
Kām-kārā o yedi ser- ‘alem-i nūr-efşān
22. Eyledi leşger-i manşūrūn o bayraklar ile
Vādī-i nuşret ü deşet-i zaferi lāle-sitān

¹¹⁷ a.g.e. “ol kim” s.8

23. Gāzīler pāy-i semendin yine hınnāladılar
Hūn-ı dāyı o dem k'eylediler seyl-i revān
24. Top edüp kellelerin 'arşada tīguñ dāyim
Düşmen-i dīni bu üslūba kıılır ser-gerdān
25. Ser-i a' dāñı boyar kıana dem-ā-dem kıılıcuñ
Anlara hālk anuñ'çün didiler sürh-serān
26. Luṭf-ı Hākk ile bu gün oldı eyā kān-ı kerem
Bir nice fazıl senūñ şān-ı şerīfūnde ' ayān
27. ' Adl ü dād-ı ' Ömer ü şıdıķ u safā-yı Sıddīk
' İlm ü ' irfān-ı ' Alī hilm ü hayā-yı ' Oşmān
28. Saña Kisrīyi ' adaletde mu' ādil dirsem¹¹⁸
Fazladur sende olan devlet-i dīn ü imān
29. Ravza-i ' ilim¹¹⁹ ü çemen-zār-ı şerī' at olalı
Maḫhar¹²⁰-ı luṭfuñ ile milket-i Rūm ābādān
30. Menzil-i zendeķa vü mecma' -ı ilhād olalı
Şarşar-ı kahrūñ ile hıttā-i İrān vīrān
31. Maḫv olupdur ser-i şemşīr-i cihān-gīrūñ ile
Levh-i ' ālemde olan naķş-ı dālāl u tuğyān
32. Hālk rāḫatda sehāb-ı keremūñ feyzinden
Belī uyḫu getürür ṭab' a hevā-yı bārān
33. Bāreka'llāh zehī Pādişeh-i ' ādil kim
Şarķdan ğarba deĝin buldı cihān emn ü emān

¹¹⁸ a.g.e. "tutsam" s.9

¹¹⁹ a.e. "dīn"

¹²⁰ a.e. "Maḫar"

34. Levhaşa'llāh zehī salṭanat-ı kâhire kim
Kâfdañ Kâfa cihân cümle muṭî' -i fermân
35. 'Arşa-i medḥ ü şenānuñ bulımaz pâyânın
Peyk-i endîşe eger biñ yıl olursa püyân
36. Oldı medḥ¹²¹-i suḥan-ārāñ ile şî' r-i Bâkî
Rif' at-i pâyede hem-sāye-i nazm-ı Selmân

4a

37. İrdi Selmāna sözi şî' ri kemālin buldı
Luṭfuña qaldı eyâ ḥusrev-i şāḥib-dīvân
38. Baḥr-i nazm içre bu gün dürr-i girân-māye iken
Ḥāk-i zilletde qalupdur nitekim gevher-i kân
39. Ḥākden qaldur eyâ dāver-i dîn-perver kim
Nuşhadur cümle ser-â-pây Ḥadiş ü Kur'ân

122

¹²¹ a.e. "vaşf"

¹²² a.g.e. 1. Serveâ devr-i felekden yine şekvâmuz var/ Tapunâ 'arz idelüm ruḥşat olursa el-ân
2. Muḳtedâ-yı 'ulemâ Ḥazret-i Kâdî-izâde/ Ma' dîn-i faẓl u hünere menba' -ı 'ilm ü 'irfân
3. Ol zamân aña kim birisin medrese-i 'âliyenün/ Eyledüñ aña kemâl-i keremünden iḥsân
4. Bu ṭarîḳuñ nice yıl künc-i medârisde yatup/ Elemin çekmiş iken her birümüz nice zamân
5. Şeref-i ḥidmetine yüz süre geldük güyâ/ Cûylar k,m olalar ṭalib-i baḥr-i 'ummân
6. 'Arşa-i bahş girüp cevherümüz 'arz itdük/ Tîğ-veş her birümüz şimdi qalupdur 'uryân
7. Zillet ü miḥnet ile şimdi tamâm üç yıldur/ Yataruz zâviye-i hücrede bî-nâm u nişân
8. İrdiler pây-e-i a' lâya ser-â-ser emşâl/ Buldılar mertebe-i 'âliye cümle aḳrân
9. Ne revâdur fuẓalâ qala kıbâb altında/ Kim görüpdür k'ola deryâyı ḥabâb içre nihân
10. Miḥnet-i faḳr belâ ḡayret-i aḳrân müşkil/ Fuḳarâ bendelerün arada deng ü ḥayrân
11. Bir yıl emrünüle binâ ḥidmetine nâzır olup/ Gördük ol maşlaḥat-ı ḥayrı bi-ḳadri'l-imkân
12. Bu faḳîr anda ṭurup ḥidmete meşḡul oldum/ İtmeyüp zerrece sa' yide ḳuşûr u noḳşân
13. Ḥâsıl cûd u kerem vaḳti irişdi şimdi/ Luṭfuña nâzıru ey Pâdişâh-ı 'âli-şân
14. Sûz-ı dilden bu qadar yanmaz idüm ḥimetüne/ Câna kâr eylemese âteş-i dâğ-ı ḥirmân
15. Merhamet mevsimi iḥsân demidür suṭânım/ Luṭ kıl her ne ise devletüne lâıyık olan
16. Beẓl ile az ola mı ni' met-i cûd u keremün/ Yimeden eksile mi ḥân-ı Halîl'ü'r-Raḥmân
17. Ser-verâ tevsen-i eyyâm ḳatı ser-keşdür/ Aña luşf eyle iñen eyleme irḥâ-yı 'inân
18. Emr-i 'âlî yine der-gâh-ı mu' allânuñdur/ Hele biz eyleyelüm vâḳi' -i aḥvâli beyân

40. Her seher tã ki nücûm üzre niyâm-ı şebden
Çıkara tîg-i cihân-gîrini mihr-i rahşân
41. Kılıcuñ üstün ola niteki tîg-i hürşid
Sâye-i salţanatuñda ola âsûde cihân

Seyyid Nesîmî

Fe‘ ilâtün/ Fe‘ ilâtün/ Fe‘ ilâtün/ Fe‘ ilün

1. Şûretiñ nakşını yazdı dedi Rabbü’l-‘ âlemîn
Hâza cennâti ‘adnin fedhulûhâ hâlidîn
2. Gözüñe ve’n-necm yazdı kaşıña ve’n-nâz-i ‘ât
Alnıña naşru minâ’llâh görünür ‘ayne’l-yakîn
3. Âyiti Tübâ gelupdir serv-ğaddiñ haqqına
Yüzüñe ve’ş-şems geldi şacıña habü’l- metin
4. Şanıña el-ğamdu li’llâh geldi Haqq’dan nitekim
Leblerin yâdına münzel oldu min mâ’in ma‘ in
5. Kâf [u] nûndan her ne kim geldi vûcuda zübdesi
Şâbit oldu kim sen oldıñ hâşılı çarh-ı zemîn
6. Lâ-şek oldu çün cemâliñ¹²³ kible-gâhı ‘ âşıkıñ
Ebcedü¹²⁴ emr oldı Haqq’dan cümletâ¹²⁵ oldı ma‘ in¹²⁶
7. Ey Nesîmî çünki¹²⁷ işitdi bu ‘ Uţârit nazmını
Nâmesin çâk etdi ol dem oda şaldı defterin

19. Zehre-i çün u çirâ kimsede yoğdur hâşâ/ Sûdde-i devletüñüñdür yine bâķî fermân

Bu beytler mevcuttur, M’de ise eksik verilmiştir, s.10-11

¹²³ Hüseyin Ayan, **Nesîmî Divanı**, Akçağ Yayınları, Ankara, 1990, “sen oldun” s. 292

¹²⁴ a.e. “üscüdü”

¹²⁵ a.e. “kılmayan”

¹²⁶ a.e. “la’in”

¹²⁷ a.e. “çün”

Ġazel-i Ulvî

Müfte‘ ilün/ Fâ‘ ilün/ Müfte‘ ilün/ Fâ‘ ilün

1. Güli şermende eden¹²⁸ ‘ârız- ı gül-günüñdur
Servî hayretde koyan kâmet-i mevzunuñdur
 2. ‘Aqlımı ġâret eden tûrra-i tarrâruñdur
Beni divâne eden çeşm-i pür-efsunuñdur
 3. Haste cânım leb-i şîriniñe Ferhad oldu
Delî göñlüm resen zülfüne ile Mecnûn’ñudur¹²⁹
- 4b
4. Bağrmı ‘ûd gibi bezmi belâda yakmak
Ey şeh-i mülk-i cefâ kamile¹³⁰ kânunuñdur
 5. ‘Ulvî’yi zevk-i vişâliñle n’ola şâd etsen
Çok zamândur ki seniñ ‘âşk-i maḡzunuñdur

Fuzûlî Guyed

Fe‘ ilâtün/ Fe‘ ilâtün/ Fe‘ ilâtün/ Fe‘ ilün

1. ‘Aksi mir’âtıñ¹³¹ ile oldu müzeyyen mir’ât
Beden-i mürdeye feyz-i nazarıñ verdi ḡayât
2. Beñzederdüm kâd-i mevzunuña ki fîl-cümle eger
Cân içinde elif etseydi kabûl-i ḡarekât

¹²⁸ Ali Nihad Tarlan, **Şiir Mecmualarında XVI ve XVII. asır Divan Şiiri: Ulvî-Me’âlî-Nihânî-Feyzî-Katibî**, Ülçüler Basımevi, İstanbul, 1948, “kılan” s.19

¹²⁹ a.g.e. bu beyt bulunmamaktadır.

¹³⁰ a.g.e. “zûlm” s.20

¹³¹ Ali Nihad Tarlan, **Fuzuli Divanı**, C-I, Ülçer Basımevi, İstanbul 1950, “ruḡsârûñ” s.25

3. Hâṭ bu maẓmûñ iledir ṭarf-i zenaḥḥdānıñda
Ki bu zindānuñ esīrine yok¹³² ümmīd-i necāt
4. Kākülün kıldı mükarrer baña¹³³ ser-geşteliḡi
Demesün kimse ki var gerdiş-i devrāna¹³⁴ şebāt
5. Ġamze peykānın eder ‘āşıkā çeşmiñ şadaḡa
Eyle kim merdüm-i mün‘ im vere muḥṭāca zekāt
6. Āferīn cevher-i maḡbūlüña kim ‘ālemde
Mümkin olmaz bu şıfāt ile ki sensen bizāt
7. Ey Fuẓūlī vera‘ ü zühd ile mu‘tād oldıñ
Bilmediñ vaḡtiñi¹³⁵ beyhūde geçürdün evḡāt

Nesīmī Fermāyed¹³⁶

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Her kişiniñ şorma aşlın ‘izzetinden bellüdü
Şoḡbeti merdān bilur kim ḡizmetinden bellüdü
2. Hāḡ te‘ālā ‘ālem içre çünki sīmā-hem didi
Ol kişinuñ bah yüzine şūretunden bellüdü
3. Dervīşin yerini şormaḡ dediler ‘ādet degil
‘Ārifāne yek naḡar ḡıl kisvetinden bellüdü
4. Dediler kim müda‘iyi sen nesinden bilesen
Men didüm kim aḡzi eğri eñsesinden bellüdü

¹³² a.g.e. “yok” s.26

¹³³ a.e. “maña”

¹³⁴ a.e. “gerdūna”

¹³⁵ a.e. “ḡālūñi”

¹³⁶ Bu gazel Nesīmī Divan’ında eksiktir.

5. Ey Nesīmī naḳduñı nādān eline virem kim
Gevheri merdān bilir kim kıymetinden bellüdü

Seyyid Nesīmī

5a

Fā‘ ilātün/Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Ey saçın zıl-i ilāhī vey ruḥıñ Allāh nūr
Ravzaniñ servi boyuñdur ‘ indehā cennāt-ı ḥūr
2. Ey şafātıñ ḳulhü va’llāh vey cemāliñ Fātiḥa
Uşda Furḳān uşda Tevrāt uşda İncıl [u] Zebūr
3. On sekiz bin ‘ālemin āyinesiydur sūretiñ
Kim ki şol mir’āt buldı¹³⁷ oldı bin ehl’s-sürür
4. İstivāsıdır saçıñ innā hedeynāhü’s-sebıl
Cennet anuñdur ki ḳıldı şol şırāt üzre ‘ubūr
5. Ādemiñ vechī nedir¹³⁸ Ḥaḳḳ’ıñ¹³⁹ kitābı uş kitāb
Ey kelāmu’llāha münkir ḥıf mine’llahi’l-ğayūr
6. Künte kenziñ perdesinden ġāfirü’z-zenb oldı fāş
Zāhid istiğfāra geldi her-dem eydür yā Ġafūr
7. ‘Ālemü’l-ğayb’ıñ vüçüdü kayinatıñ ‘aynıdır
Ey şehādetden ḥabersiz cān olan¹⁴⁰ yevmü’n-nüşür
8. Kahr-ı luṭfuñ ‘illeti ma‘nide vāḥiddir velī
Bilmedi şeyṭān bu tevḥīdi anuñ-çün¹⁴¹ düşdi dūr

¹³⁷ NESD, “gördü” s.100

¹³⁸ a.e. “vechidir”

¹³⁹ a.e. “Allah’ın”

¹⁴⁰ a.e. “cāenā”

¹⁴¹ a.e. “ehaddan”

9. ‘Ayn u şîn ü kâfa baḡ¹⁴² anıñ¹⁴³ cemâlin anda gör
Kul tebârek yâ muşavvir leyse fiha min fuṭûr
10. Koptu hüsünüñden kıyâmet ey ḥesâbın yanılan
Uyḡudan ṭûr kim irişdi va‘ de-i men fi’l-kubur
11. Fâ‘ il-i muṭlaḡdan özge¹⁴⁴ kimse yoḡdur arada
Kim¹⁴⁵ sen idrâk eylemezsen bil ki sendendur kuşûr
12. Kim ki Eyyûb’uñ belâsın sevdiginden çekmedi
Giymedi maḥbûb elinden ḥil‘ at-ı ‘ abdü’ş-şekûr
13. Mü’miniñ ḡalbidir ey şâḡib-dil Allâh’ıñ evi
Leyse makbûli’s-salati’l-ḡalbi¹⁴⁶ illâ bi’l-huzûr
14. Rûḡ-ı Kuds’idir¹⁴⁷ Nesîmî’niñ sözi ey zinde-dil
Ger Mesîḡâ tek diriyisen yatma kim çaldındı sûr

Mevlânâ Fuzûlî

Fâ‘ ilâtün/ Fâ‘ ilâtün/ Fâ‘ ilâtün/ Fâ‘ ilün

1. Ğamzesin sevdiñ gönül cânıñ gerekmez mi saña
Tîḡa urduñ cism-i ‘ uryânıñ gerekmez mi saña
2. Âteşin ahımla eylersen baña¹⁴⁸ teklîf-i bâḡ
Bâḡ-bân gül-berg-i ḡandânıñ gerekmez mi saña

¹⁴² a.e. “baḡ”

¹⁴³ a.e. “yârın”

¹⁴⁴ a.e. “ayrı”

¹⁴⁵ a.e. “ger”

¹⁴⁶ a.e. “abdi”

¹⁴⁷ a.e. “Kuds olsun”

¹⁴⁸ FUD, “maña” s.11

3. Yele verme dāğıdup her yan ayıklardan götür
Ey perī züf-i perişānuñ gerekmez mi saña¹⁴⁹
4. Küfr ü zülfünden meni men^c eylemk lāyık midür¹⁵⁰
Sūfiyā men^c ¹⁵¹ etme¹⁵² imānıñ gerekmez mi saña
5. Dutalım kim eşk seylābına yokdur i^c tibār
Ey Fuzūlī çeşm-i giryānıñ gerekmez mi saña

Kaşıde-i Bahāriyye-i Bākī Efendi Ez-sitayış-i Merhūm ‘Ali Pāşā

Fe^c ilātün/ Fe^c ilātün/ Fe^c ilātün/ Fe^c ilün

1. Rūh-baḥş oldı Mesīhā-şıfat enfās-ı bahār
Açdılar dīdelerin ḥ[~]āb-ı ‘ademden ezhār
2. Tāze cān buldı cihān erdi nebātāta ḥayāt
Ellerinde ḥarekāt eylese ger¹⁵³ serv ü çenār
3. Döşedi yine çemen naṭ^c -ı zümür-rūd-fāmın
Sīm-i ḥām olmış iken ferş-i ḥarīm-i gülü-zār
4. Yine ferrāş-ı şabā şahın-ı ribāt-ı çemene
Geldi bir kâfile kındurdu yüki cümle bahār

¹⁴⁹ a.e. 1. Ey kemān-ebrū raķībe verme ğamzeñden naşīb/ Oķ atarsan ṭaşa peykānuñ gerekmez mi saña

2. Yandurub cānum cihān-süz etme berķ-i āhumı/ Āsumān ḥorşid-i raḥşānuñ gerekmez mi saña, bu beytler

M’de eksiktir, s.11-12

¹⁵⁰ a.g.e. “degül” s.12

¹⁵¹ BD, “inşāf” s.12

¹⁵² a.e. “eyle”

¹⁵³ a.g.e “ ler” s.39

5. Leşger-i ebr çemen mülkine aķın şaldı
Tırma yağmada yine niteki yağı Tātār
6. Farķına bir nice per taşınur altun tellü
Hıyl-i ezhāra meger zanbaķ olupdur ser-dār
7. Dikdi leşger-geh-i ezhāra şanavber tūğın
Hıymeler ķurdı yine şaķn-ı çemende eşcār
8. Döşedi mihr-i felek yolları dībālar ile
Etdi teşrīf çemen mülkini sulţān-ı bahār
9. Şubķ-dem velvele-i nevbet-i şāhī mi degül
Şavt-ı mürġān-ı hoş-elġān u şadā-yı kūh-sār
10. Çemen etfālinüñ uyķuların uçurdı yine
Şubķ-dem velvel¹⁵⁴-i fāķte gül-bāng-i hezār
11. Dāye-i ebr yine ġoncalaruñ şeb-nemden
Başına aķçe dizer niteki etfāl-i şıġār
12. Semenüñ sīne-i sīmīnin açup bād-ı seķer
Çözdi gül-şende gülüñ düġmelerin nāķun-ı ġār
13. Mevsim-i rezm degüldür dem-i bezm erdi diyü
Sūsenüñ ġańçerini tıtdı ser-ā-pā jengār
¹⁵⁵

6a

14. Pīreħen berg-i semen būy¹⁵⁶-ı ġirībān şeb-nem
Gül-sitān oldu yine¹⁵⁷ bir şanem-i lāle- ‘izār

¹⁵⁴ a.g.e “ġulġüle” s. 40

¹⁵⁵ a.e. 1. Semenüñ sīne-i sīmīnin açup bād-ı seķer/ Çözdi gül-şende gülüñ düġmelerin nāķun-ı ġār, bu beyt M’de eksiktir.

¹⁵⁶ a.e. “ġûy”

¹⁵⁷ a.e. “bu ġün”

15. Zîb ü fer vermek için rûy-ı ‘arûs-ı çemene
Yâsemen şâne şabâ mâşıta âb âyine-dâr
16. Dür ü yâkût ile bir naḥl-i muraşşa‘ şandum
Ergavân üzre dökilmiş kaṭerât-ı emṭâr
17. Şîşe-i çarḥda gör bunca muraşşa’ naḥli
Nice ârâste kılmış yine şun‘-ı Cebbâr
18. Berg-i ezhârı hevâ şöyle çıkardı felege
Pür-kevâkib görünür günbed-i çarḥ-ı devvâr
19. Dem-i ‘Îsâ dirilür bûy-ı baḥûr-ı Meryem
Açdı zanbaḳ Yed-i Beyzâyı keḫ-i Mûsâ-vâr
20. Câm-ı zerrîn tolu bâde-i gül-reng etmiş
Gül-i ra‘nâ seherî itmek için def‘-i ḥumâr
21. Zanbaḡuñ goncasıdur bâḡa gümüş bâzû-bend
Za‘ferân ile yazılmış aña ḥaṭṭ-ı tûmâr
22. Dehen-i gonca-i ter dürlü letâ’if söyler
Gülüp açılsa ‘aceb mi gül-i rengîn-ruḥsâr
23. Güher-i fırsatı aldurma şaḡın devr-i felek
Sîm ü zerle gözüñi boyamasun nergis-vâr
24. Câm-ı mey kaṭreleri sübhâ-i mercân olsun
Gelüñüz zerḳ u riyâdan idelüm istiḡfar
25. Lâle şaḡrâyı bu gün kân-ı Bedaḥşân etdi
Jâle gül-zâre nisâr eyledi dürr-i şeh-vâr
26. Dâmenin dürr ü cevâhirle pür etdi gül-i ter
Ki ide ḥâk-i der-i Ḥazret-i Pâşâyâ nişâr

27. Şāhib-i tīğ u қalem mālīk-i cām u ḥātem
Āşāf-ı Cem- ‘ aзамet dāver-i Cemşīd-vekār
28. Āsmān-pāye hümā-sāye ‘ Alī Pāşā kim
İremez tāk-i celāline kemnd-i efkār
29. Şāh-ı gül neşv ü nemā bulsa nem-i luṭfindan
Ola her ḡonca-i ter bülbul-i şīrīn-ḡüftār
30. Tab‘ -ı veḳḳādın eger āteş-i revīn¹⁵⁸ görse
Qızara aḥker-i sūzā nitekim dāne-i nār
- 6b
31. Āb u gil müşğ ü gül-āb ola çemen şāhnında
Būy-ı ḥulḳıyla ḡüzār itse nesīm-i eşḥār
32. Güneşi keff-i zer-efşānına beñzer dir idüm
Almasa māha ‘ aṭā eyledüḡin āḥır-ı kār
33. Şöyledür keff-i güher-pāşı yemīn etmek olur
Ki ‘ aṭāsından irer baḥre ḡinā kāne nesār
¹⁵⁹
34. Bāḡ-ı cūdında nihāl-i kereminden derilür
Luṭf-ı bī-minnetinün mīvelerinden her bār
¹⁶⁰
35. İşiḡi ḥāk¹⁶¹ imiş yüz süreceḡ ḥayf diyü
Taşdan taşa döḡer başını şimdi enhār
36. Serverā cānı mı var devletün eyyāmında
Sünbülün ṭurrasına el uzada şāḥ-ı çenār
¹⁶²

¹⁵⁸ a.g.e. “raḥsār” s.41

¹⁵⁹ a.g.e. 1. Manzar-ı қаşr-ı sa‘ ādetden anuñ re‘yi gibi/ Rūy göstermedi bir şāhid-i ḥurrem-dīdār, bu beyt M’de eksiktir, s.42

¹⁶⁰ a.e. 1. Manzar-ı himmetinün küngüre-i rif‘ atine/ İremez şarşar-ı tūfān-ı fenā birle ḡubār, bu beyt M’de eksiktir.

¹⁶¹ a.g.e. “taş” s.43

37. Geşt iderken emen-i medħ ü řenāñı ħātır
Lāyih oldu dile nā-gāh bu şi‘ r-i hem-vār
38. Gül gibi gül-şene kılsañ n’ola ‘arz-ı dīdār
Ĥayli dökildi şaçıldı yoluña faşl-ı bahār
39. Reşk-i dendānuñ ile ħanere düşdi jāle
Berg-i sūsende gören etdi řanur anı řarār
40. Geçemez enber-i ġīsū-yı ġirih-ġīrūnden
Gerçi kim za‘ f ile bir kılcā alupdur dil-i zār
41. Tırralar milket-i Ģīn nāfe-i müřġin oldu¹⁶³
Gözūñ āhū-yı Ĥuten ġamzelerūñdür Tātār
42. Dil-i mecrūha řifā-bařř ruħ u la‘ lūñdür
Gül-be-şekkerle bulur uvveti tab‘ -ı bīmār¹⁶⁴
43. oma Bāķī uluñı cūr‘ a-řıfat ayakda
Dest-ġir ol aña ey dāver-i ‘ālī-miķdār
44. Bāġ-ı medħūñde olur cümleye ġālib tenhā
Başş için gelse eger bülbul-i ħoř-naġme hezār¹⁶⁵
45. Baħr-i eř‘ ār yiter urdı sūtūr emvācın
Demidür ide du‘ ā dūrlerini zīb-i kenār

¹⁶² a.g.e. 1. Eylemez kimse bu ġün kimse elinde nāle/ Bezm-i ‘işretde meġer muışıb elinden evtār
2. řer‘ a uymaz n’idelüm nāle vü zār eyler ise/ Gerçi ānūna uyar zemzeme-i mūsīķār, bu iki beyt M’de eksiktir, s.42

¹⁶³ a.g.e. “ ol ħāl” s.43

¹⁶⁴ a.e. 1. Degme bir gevhery kirpüġine řalındurmaz/ Görelı la‘ l-i revān-bařřuñı çeřm-i ħūn-bār, bu beyt M’de eksiktir.

¹⁶⁵ a.e. 1. Puġtedür ġayrılar eş‘ ārı velī puġte piyāz/ Ĥām ‘anberdür eger ħām ise de bu eş‘ ār
2. Ĥām var ise eger micmere-i nazmumda/ Dāmen-i luıfuñ anı setr ider ey faħr-i kibār, bu beytler M’de eksiktir.

46. Lâlelerle bezene niteki deşt ü sahrâ
Niteki güller ile zeyn ola dest ü destâr
166
47. Gül gibi hurrem ü handân ola rûy-ı bahtuñ
Sâgar-ı ‘ayşuñ ola lâle gibi¹⁶⁷ cevher-dâr

Müseddes Cinânî

Mef’ülü/ Mefâ’ilü/ Mefâ’ilü/ Fe’ülün

1. Halkıñ ne ‘aceb-i hikmet olur ‘ağd ile halli
Her kare¹⁶⁸ münāsib görünür cümle maḥalli
Eyler kimisi fikr-i terakḳi vü te‘allî
Gelmiş kimine ‘âlem-i süflîde tesellî
Ḥallâk-ı cihân ‘âleme kıldıkda tecellî
Her şey’i birer ḥâl ile kılmış mütesellî
2. Ammâ kiminiñ kudreti yok müflis ü ‘uryân
Başında ğam-ı tañtana-i şevket ü ‘ünvân¹⁶⁹
Olmuş kimisi cümle cihân mülkine sultân
Her birisi ḥâlince yine hurrem ü handân
Ḥallâk-ı cihân ‘âleme kıldıkda tecellî
Her şey’i birer ḥâl ile kılmış mütesellî
3. Giymiş kimisi câme-i zer-beft ü zer-endüd
Peşmîne giyüp kimi gezer faḳr ile merdūd
Hicrân¹⁷⁰ iledür kimi kimi vaşıl ile maḳşūd
Hikmet bu ki her biri yine ḥâline hoşnūd

¹⁶⁶ a.e. 1. Nitekim lâlelere şeb-nem olup üftâde/ Güllere bülbül-i şeydâ geçine ‘âşık-ı zâr, bu beyt M’de eksiktir.

¹⁶⁷ a.e. “şıfat”

¹⁶⁸ **CİD**, “hâle” s. 278

¹⁶⁹ a.e. “divân”

¹⁷⁰ a.e. “hırâm”

Hallāk-ı cihān ‘āleme kıldıkda tecellī
Her şey’i¹⁷¹ birer hāl ile kılmış mütesellī

4. Olmuş kimisi mīr ü kimi şehne vü kādī
Ġavġāsı olur derdu belā-yı müteḳādī
Amma¹⁷² şorar olsañ yine mustakbel ü māzī
Her birisi hālinde olur şākir ü rāzī

7b

Hallāk-ı cihān ‘āleme kıldıkda tecellī
Her şey’i birer hāl ile kılmış mütesellī

5. Erbāb-ı ġinā devlet u iḳbal ile maġrūr
Aşḫāb-ı hüner fażl-ı kemālāt ile mesrūr
Zühhāda Cinānī ḥurrem-i cennetle ḥūr
‘Uşşāka şadā-yı ney ü āvāze-i ṭanbūr
Hallāk-ı cihān ‘āleme kıldıkda tecellī
Her şey’i birer hāl ile kılmış mütesellī

Ġazel-i Fuzūlī

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Baḥr-i ‘aşka düşdüñ ey dil zevḳ-i dünyā-yı¹⁷³ unut
Bālīg olduñ gel raḥimden içtigiñ ḳānı unut
2. Verdi riḥletden ḥaber mūy-ı sefid ü rüy-i zerd
Çehre-i ḥandānı vü zülf-i perīşānı unut
3. Çek nedāmetden göke dūd-i dilü tōk ḳanlı yaş
Serv-i nāzı terk ḳıl gül-berg-i ḥandānı unut

¹⁷¹ M’de “her şey’i” eksiktir.

¹⁷² a.g.e. “līkin” s.279

¹⁷³ FUD, “lezzet-i cānı” s.27

4. Gör ğanīmet faqr mülkünden gedālīg¹⁷⁴ şīvesin
İ‘tibār-i manşīb ü¹⁷⁵ dergāh-ı sulţānı unut
5. Çekme ‘ālem kaydını ey ser-bülend-i faqr olan
Salţanat tahtına erdiñ bend ü zindānı unut
6. Levh-i haţır şūret-i cānāna kıl āyīne-vār
Anı yād et her ne kim yādiñdadır¹⁷⁶ anı unut
7. Ey Fuzūlī çek melāmet reh-güzārından kadem
Laḫza laḫza çekdügiñ beyhūde efgānı unut

Müstezāt-i Ḥabibi

Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilün

1. Diñleyüp agladuğum ol gül u ḥandān dedi
Beh vara derdüñi gör yok saña derman dedi
2. Oldılar heb senu geçun baña düşmān dedi
Çekerim gerçi belā olma perişān dedi
3. Vārayın meskenūñe bir gice pin-hān dedi
Şubḫa dek sāña kılam vaşlımı iḥsān dedi

8a

4. Öldüm Allāh’ı severseñ meded ey cān didüm
Merhem-i sīneñi şar bendeñe bir ān dedim

¹⁷⁴ a.e. "gedālık"

¹⁷⁵ a.e. "-i"

¹⁷⁶ a.e. "yāduñda var"

5. Her kaçan kim olasın bendeñe mihmān dedim
Ol şebî-i kadre erüp beklemek āsān dedim
6. Korkarum gelmeyesin eyleyem efgān dedim
‘Ahduñe eyle vefā lutf edüp ey cān dedim
7. Vaşluñ ‘îdine meded kıl beni kurbān dedim
Dimediñ miydi olam derdüñe dermān dedim
8. Öldüm Allāh’ı severseñ meded ey cān dedim
Merhemi sineñi şār bendeñe bir ān dedim
9. Cān u dilden sever iseñ beni yārān dedi
Baş [u] cān oynar iseñ yoluma herān dedi
10. Yalvār ağıyāra varup ğayre ne dermān dedi
Baña ta‘n eylemeye ol seg-i nādān dedi
11. Hükmüñe eyler iseñ sen anı fermān dedi
Gel-berü şayd olayın ben saña el-ān dedi
12. Öldüm Allāh’ı severseñ meded ey cān didüm
Merhem-i sineñi şār bendeñe bir ān dedim
13. Oluben derdle dil hüsnüñe hayrān dedim
Mest olup ‘aşkıñ ile cān saña kurbān dedim
14. Bu ne gül-bezmdürür ey gül-i reyḥān dedim
Ben buña bülbul olup eylerim efgān dedim
15. Kākülün eylemedin ‘aqlımı talan dedim
Koğmağa gülleriñi eylesiñ iḥsān dedim
16. Öldüm Allāh’ı severseñ meded ey cān dedim
Merhem-i sineñi şār bendeñe bir ān dedim

17. Ey ḥabībī ğamla olma perişân dedi
Ederim vuşlatûmı ben saña iḥsân dedi
18. Oluben ‘aşkı ile ‘âleme destân dedi
Yeter olduñ yoluma Ḥāk ile yeksân dedi
19. Sen eger eyler iseñ sırrımı pinhân dedi
Bu gece şarılurum saña ‘üryân dedi
20. Öldüm Allāh’ı severseñ meded ey cân dedim
Merhem-i sineñi sâr bendeñe bir ân dedim

Ġazel-i Fuzûlî

Fâ‘ ilâtün/ Fâ‘ ilâtün/ Fâ‘ ilâtün/ Fâ‘ ilün

1. Gerçi ey dil yâr içün yüz verdi yüz miḥnet saña
Zerre’i¹⁷⁷ kat‘ -i muḥabbet etmediñ raḥmet saña
2. Saḡlama¹⁷⁸ naḡd-i ğam-ı ‘aşkı ey dil zāhir et
Kim verem ḥabs-i bedenden çıḡmağa ruḡşat saña
3. Çāre-i bih-būdumu şordum mu‘ālicden dedi
Derd derd-i ‘aşḡdır¹⁷⁹ mümkün degil şıḡḡat saña
4. Dutarım yarın kıyāmetde ḥabībim dāmeniñ
Mestsen ğaflet şarābından bu gün mūhlet saña
5. ‘Aşḡ ehlin āteş-i hicrān eylersen kebāb
Döne döne imtiḡhān etdim¹⁸⁰ budur ‘ādet saña

¹⁷⁷ a.e. “zerrece” s.12

¹⁷⁸ a.e. “şaklama”

¹⁷⁹ a.e. “ışık ise”

¹⁸⁰ a.e. “etdün”

6. İncidir nâlem seni veh n'ola ger bir tîğ ile
Çeşm-i cellâdın ede ihsân baña¹⁸¹ minnet saña
7. Sende dün gördüm Fuzûlî meyl-i mihrâb ü namâz
Terk-i ' aşk etmek mi istersen nedir niyyet saña

Kaşıde-i Bâkî Efendi ez-berây-ı Sultân Süleymân Hân

Mef' ülü/ Fâ' ilâtün/ Mefa' ilü/ Fâ' ilün

1. Hengâm-ı şeb ki küngüre-i çarh¹⁸²-ı âsmân
Zeyn olmuş idi şu' lelenüp şem' -i ahterân
2. Hayl-i kevâkib içre yanup meş' al-i kamer
Şah-n-ı semâda rûşen idi râh-ı keh-keşân
3. Dest urmuş idi kill-i siphire¹⁸³ debîr-i çarh
Tuğrâ-nüvis-i hükmi Hudâvend-i ins ü cân
4. Bezm-i felekde urmuş idi Zühre sâza çeng
' Ays u şafâda hurrem ü handân u şad-mân

9a

5. Bu çarh-ı çenberîde tutup devr uşûlini
Deffâf-ı mihr kılmış idi çihresin nihân
6. Bir tîğ-i zer-nişân ile girmişdi ' arşaya
Şemşîr-bâz-ı ma' rake¹⁸⁴-i ' arşa¹⁸⁵-i âsmân

¹⁸¹ a.e. "maña"

¹⁸² BD, "kaşr" s.3

¹⁸³ a.e. "şihâba"

¹⁸⁴ a.e. "ma' rake " kelimesinde sonra "arse" kelimesi geçse de burada vezin gereyi yazılmadı.

¹⁸⁵ a.e. "şah-n"

7. Tedbîr-i mu‘zlimât¹⁸⁶-ı umûr-ı cihân için
Yağmışdı şem‘-i fikreti Bercîs-i nûkte-dân
8. Bâlâ-yı çarḥ-ı heftüme Keyvân-ı kühne-sâl
Oturmuş idi niteki Hindû-yı pîl-bân
9. Âyâ bu zîb ü zînet-i ‘alem nedür diyü
‘İbret göziyle nâzır iken dehr nâgehân
10. Eṭrafa şaldı şa‘şâ‘asın gûşe gûşe mihr
Oldı ufukda mühr-i Süleymân gibi ‘ayân
11. Kıldı bu cāy¹⁸⁷ dîde-i ‘ibret müşâhade
Ṭuydı bu sırrı ‘aķıbetü’l-emr gûş-ı cân
12. Kim bu nizâmı virmedi ‘âlem sarâyına
İllâ ki yümn-i devlet-i Şâh-ı cihân-sitân
13. Bâlâ-nişîn-i mesned-i şâhân-ı tâc-dâr
Vâlâ-nişân-ı ma‘reke-i ‘arşa-i Keyân
14. Cemşîd-i ‘ayş ü ‘işret ü Dârâ-yı dâr u gîr
Kisrî-i ‘adl ü re’fet ü İskender-i zamân
15. Sulṭân-ı şarḥ u ğarb u¹⁸⁸ şehenşâh-ı baḥr u ber
Dârâ-yı dehr Şâh Süleymân-ı kâm-rân
16. Ol şeh-süvâr-ı memleket-i ‘adl ü dâd kim
Atı öñince olsa revâ ḥusrevân revân
17. Ser-keşlik itdi emrine beñzer peleng-i çarḥ
Zencîr ile getürdi yine keh-keşân keşân

¹⁸⁶ a.e. “mu‘zimat”

¹⁸⁷ a.g.e. “ḥâlî” s.4

¹⁸⁸ a.e. “u” eksiktir

18. Şāhib-vücūd-ı memleket-i luṭf u cūd o kim
Mebzūl ḥ^vān-ı luṭfına maḥşūl-i baḥr u kân
19. Müştāk bûy-ı luṭfına¹⁸⁹ ‘aṭṭār-ı nevbahār
Muḥtāc dest-i himmetine ḥ^vāce-i cihān¹⁹⁰
20. Devründe kimse cevri-i sitem-gerden ağlamaz¹⁹¹
Bî-şer‘ ider iderse eger çeng ü ney figān
21. ‘Adluñ katnda cevri ü sitem dād-ı Keykubād
Ḥışmuñ yanında luṭf u kerem kahr-ı Qāhramān
- 9b
22. Lertzende gö(r)se ḥavfuñ ile teb tutar şanur
Bağlar şihāb gerden-i gerdūna rīsmān
23. Tīguñ ‘adem diyārına rūşen tarīḳdur
A‘ dā-yı dīni turma kılıçdan geçür hemān
24. Deryā-mişāl ‘askerüñ içre ‘alemlerüñ
Feth ü zafer sefīnesine açdı bād-bān
25. Minḳārına alursa olur çarḥ dāne-vār¹⁹²
‘Anḳā-yı Qāf-ı ḳadrüne bir tu‘ medür cihān
26. Çevgān urupdur aña ezel dest-i himmetüñ
Ol dem bu dem-durur ki döner gūy-ı āsmān
27. Bāğ-ı şenā vü gül-şen-i medḥünde mürğ-i dil
Bu nazm-ı rūḥ-baḥşı okur şu gibi revān

¹⁸⁹ a.e. “ḥulḳına”

¹⁹⁰ a.e. “ḥazān”

¹⁹¹ a.e. “iñlemez”

¹⁹² a.g.e. “Minḳārına dilerse alır çarḥı dāne-vār” s. 5

28. Cān olmayaydı ol dehen ey şūh-ı dil-sitān
Niçün olurdu cān gibi ya dīdeden nihān
29. La‘ lūn ḥayālī ḥoḳḳa-i ḥātırda var iken
Yāḳut-ı nāba olmamış idi mekān kān
¹⁹³
30. Ruḥsāruñ üzre turralar olmuş girih girih
Güyā Hicāza bağladılar Şāmiyān miyān
31. Görsün nihāl-i serv-i şānavber ḥırāmıñı
Ayduñ¹⁹⁴ çemenden beslemesün bāğ-bān bān
32. Kıldı sücūd ḥaddüñe karşı gül ü semen
Etdi kıyām kāmētüñe serv-i būsātān
33. Tutdı cihānı pertev-i ḥüsnüñ güneş gibi
Toldı şadā-yı ‘aşḳuñ ile kāh-ı Kūn fe-kān
34. Eflāke çıkdı velvele-i ‘arşa-i zemīn
İndi zemīne ḡulgule¹⁹⁵-i āsmāniyān
35. Bāḳī-şıfat ne bülbul-i rengīn-edā gele
Ne ola ṭal‘ atūñ gibi ferḥunde gül-sitān
36. Ḥüsnüñ güliyle bāğ-ı cihān gül-şen-i İrem
Her sū hezār bülbul-i şad gūne dāstān
37. Der-gāh-ı Ḥaḳḳa yüz tūtalum ber-mezīd ola
Cāh u celāl-i saltānatın¹⁹⁶ baḥt-ı cāvidān

¹⁹³ a.g.e. 1. Bārīk-bīn olanlar ider ḳaşlaruñ ḥayāl/ Dendāsuñı taşavvur ider ṭab‘-ı ḥurde-dān

2. Mesken şeh-i maḥabbetüñe taḥt-gāh-ı dil/ Menzil ḥayāl-i la‘ lūñe ḥalvet-sarāy-ı cān, bu beytler M’de eksiktir, s. 6

¹⁹⁴ a.g.e. “ayruk” s.5

¹⁹⁵ M’da “ḡāfle” diye geçse de anlam düşünülerek a.g.e. gibi “ḡuḡule” okundu, s. 6

¹⁹⁶ a.e. “saltanat u”

38. Tâ şem¹⁹⁷ -i âfitâb-ı cihân-tâb¹⁹⁷ -ı şubh-dem
Devr¹⁹⁸ -i ufukda vaz¹⁹⁸ ide bir sîm şem¹⁹⁸ -dân
39. Şem¹⁹⁹ -i beğânı bād-ı fenâdan nigâh ide
Dâmân-ı¹⁹⁹ avn-i¹⁹⁹ işmet-i dârende-i cihân
40. Bezmünde baht-i sâkî vü ikbâl hem-nişân
Câm-ı sipihr sâgar-ı pûlâd-ı zer-nişân

Mezâkî Çelebi

Mefâ²⁰⁰ ilün/ Mefâ²⁰⁰ ilün/ Mefâ²⁰⁰ ilün/ Mefâ²⁰⁰ ilün

1. Şunar bir cām-ı memlû biñ tehi peymāneden şoñra
Döner vefk-ı murād üzre felek ammā neden şoñra
2. Bu meclisde ğulū-yı şaḡne-i ğamdan kim aġlardı
Eger ḡandān olaydık girye-i mestāneden şoñra
3. Duyup¹⁹⁹ zevk-i ḡarābatı ele cām-ı şarāb alsa
Ayağ başmazdı zāhid mescide meyhāneden şoñra²⁰⁰
4. Gedā şeklinde şah-ı mülk-i tecrīd olmak isterseñ
Nemed-püş-i ferāġ ol ḡil²⁰⁰ at-i şāhāneden şoñra
5. Nice memnūn olur genc-i güherle ehl-i dil andan
Bu deñlü renc-i bāzū kāvīş vīrāneden şoñra

¹⁹⁷ a.e. "taba"

¹⁹⁸ a.e. "Devrân"

¹⁹⁹ Ahmet Mermer, **Mezâkî-Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divanının Tekidli Metni**, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara, 1991, "tuyup" s.518

²⁰⁰ a.e. bu mısra geçmemektedir, onun yerine "Gedā şeklinde şah-ı mülk-i tecrīd olmak istersen" mısrası geçmektedir.

6. Anı bî-reng edüp yazmış beni bir turfe şûretde
Yazanlar peykerim mecûn gibi dîvânenen şöra
7. Felek har-mühre-i güftâr-ı a‘ dâya kulağ tutmaz
Mezâkî gevher-i nazamıñ gibi dür-dânenen şöra

Nazire-i Fehîm

Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün

1. Varur zâhid ‘ibâdet-gâhına meyhânenen şöra
Gelür mestâne başı secdeye ammâ neden şöra
2. Benem ol rûh²⁰¹-meşreb nuṭṭ-ı sâkîdır ğıdâ câna
Baña lazım degil şunmak meze peymânenen şöra
3. Yürütdi fitne-gâh-ı ‘aşk içinde ḥ^vâce-i evvel
Peresatâr-ı kazayı ğamze-i cânânenen şöra
4. Ölürdüm ḥasret-i zincîr-i zülfiyle budur ḥavfım
Yetim olur cünûn fevt-i dil-i divânenen şöra
5. Kâlan ḥakisteridir ehl-i sûz [u] mâteme mîrâş
Benim şem‘-i mezârımda yânân pervânenen şöra

10b

6. Durûğ-âlûde ‘ahdiyle bizi âhır helâk etdi²⁰²
Olur mağlub-ı ḥ^vâb elbette çeşm efsânenen şöra
7. Şerer-veş tıfl iken ey²⁰³ servim olduñ şu‘le-veş ser-keş
Belî elbet^{204 205} olur ḥâşıl nihâlân dânenen şöra

²⁰¹Tahir Üzgör, **Fehîm-i Kadîm Hayatı, Sanatı, Dîvân’ı ve Metnin Bugünkü Türkçesi**, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara, 1991, “şûh” s.636

²⁰² a.e. “helâk etdi beni âhır”

²⁰³ a.e. “ol”

²⁰⁴ a.e. “lâbüd”

²⁰⁵ M’da “elbet” kelimesi “elbette” yazılmış olsa da vezin icabı “elbet” diye okundu.

8. Nedir şimdi bu pinhân âşinâyî bendeñ olsun dil
O eṭvâr-ı ġarîb ol cünbiş-i bigânenen soñra
9. Bu bezm-i dehre gelmez bir dağı mey-nüş-ı feyz-i ‘aql
Fehîm-i şâ‘ir-i mesâne-i ferzânenen soñra

‘Azizî Çelebî

Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün

1. Ederdim fâş-i râzım bir iki peymânenen soñra
Göreydim luṭflar ol sâķî-i mestânenen soñra
2. Vişâli ḥaṭṭına ta‘lik ider ol mâh-rû dâ‘im
Egerçi va‘deye eyler vefâ ammâ neden soñra
3. Ne meclisde ki bir şem‘-i melâḥat âşikâr olsa
Anun dil-sûziyem biñ cân ile pervânenen soñra
4. Der-i yâri koyup yâbâna gitmaz öldürürseñ de
Ne ‘âķıllar gelür Mecnûn gibi dîvânden soñra
5. ‘Azizî piç u tâb olmaķda zülfinde şabâdan dil
Anuñ da cevriñi çekmek göründi şânenen soñra

Bâķî Gûyed

Fâ‘îlâtün/ Fâ‘îlâtün/ Fâ‘îlâtün/ Fâ‘îlün

1. İtdürür zühhâda ol miḥrâb-ı ebrû ser-fürü
Kıldurur ‘uşşâķa ol ḥâk-i ser-i kû ser-fürü
2. ‘Ârız-ı gül-günüñüñ dâ‘im ḥaṭ-ı fermânına
Ḥ‘âb u nâ-ḥ‘âh eyler ol zülf-i semen-bû ser-fürü

3. Būy-ı zūlfūñ şemmesin ırgürse²⁰⁶ Çine bād
Eylemezdi sūnbūl-i müşgīn āhū ser-fürū
4. Bāğa gel āyīne-i āb üzre gāhī cilve kıl
Eylesün ol kāmete her serv-i dil-cū ser-fürū
5. Dürr-i nazmuñ Bākıyā baş egdürür tālible
Kim zaūrī itdürür ğavvāşa lū'lū ser-fürū

Bāķī Fermāid²⁰⁷

11a

Kaşıde-i Neyleye-i Fehīm Çelebi Berāy-i Tarīf-i Eyyūb Pāşā

Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

1. Nigāh et dīde-i 'ibretle hūsn-i lūtf-ı Yezdān'a
Getürdi şevk-i didārıyla cūy-ı Nīl'i tuğyāna
2. Nice eyyām idi şevk-i²⁰⁸ tecelli iştiyākiyle
Dönerdi kendi mir'āta habābı çeşm-i hayrāna
3. Bihamdillāh düşüp mikyāsa nokta kilik-i kudretten
Mişāl-i merdüm-i çeşm oldı ol müştāk-i giryāna
4. Bulup dīdāra isti' dād-ı nazra oldı mevc-engīz
Ki ya' nī işte zencir ü menem min-ba' d dīvāne
5. Derūn-ı cezbe-i şevk-ile pür-cūş u hurūş oldı
' Aceb mi bī-muḥābā düşse şahrā vū beyābāna

²⁰⁶ BD, "ırgürse Çine" kelimelerin arasında "deşt-i" kelimesi geçmektedir, s. 346

²⁰⁷ Sadece başlık vardır.

²⁰⁸ FKD, "seyr-i" s.138

6. Egerçi şûretâ dīvâne-veş âlûdedir cismi
Dilin âyîne-āsâ mazhar etdi şevk-i²⁰⁹ vicdâna
7. O deñlü etdi tuğyân kim nice tufân-ı feyz-âşâr
Süvâr oldu mişal-i nâka her bir mevc-i ğalţana
8. Çıkıp ejder gibi pür-pîç u ham genc-i İllâhî'den
Lu' âb-efşân olup girdi hıyâbândan hıyâbâna
9. Zihî hikmet ki te'sîr-i lu' abından bi-' aks-i emr
Hayât-ı tâze verdi cümleten emvât-ı bûstâna
10. ' Ayândır bunda sırr-i tahricu'l-hayye mine'l-meyyit
Nazar kıl ejdehâdan zâhir olan âb-ı hayvâna
11. Halâş oldu seḫâbîñ girye-rûyun görmede bustân
Ederler ḫande güller şimdi feyz-i ebr-i bârâna
12. Miyân-ı Nîl'de her naḫl-i ḫurmâ beñzedi gûyâ
Şinâverlik eden bir dilber-i kâkûl-perişâna
13. Görüp emvâc-ı Nîl'i cümle dihkân oldu tuḫm-efşân
Şikâre murg-i ' ayşî²¹⁰ ḫâzır²¹¹ oldu dâm ile dâne
14. O deñlü oldu bâlîde ki şıgmaz oldu zarfına
Dırâz itdi zebân-ı ta' nı âḫır Baḫr-i ' Ummân'a
15. Bu feyz [ü] cûd ile takrib buldı etmege taklîd
Kef-i dür-pâş-ı şâhib-devlet-i Cemşîd-' unvâna
16. Yâḫod bir şûḫ mâ'î mevc-i ḫârâ kıldı pây-endâz
Ḳudûm-ı zevrak-ı Pâşâ-yı ' âlî-câh-ı zî-şâna

²⁰⁹ a.e. "zevk-i"

²¹⁰ a.g.e. "'İsâ" s.140

²¹¹ "hâzır" kelimesi "hâzır" diye geçse de imla hatası oldu için "hazır" diye okundu.

17. ‘Azîz-i taht-ı Mısr-ı ‘âtıfet Eyyûb Pâşâ kim
Vucûdiyle o zevrak beñzedi taht-ı Süleymân’a
18. O hükmetdiyse bâda âba cârîdir bunuñ hükmi
Ki ebr-âsâ ola²¹² şâmil umûm-i lutfi insâna
19. Sekender-veş kesüp ol seddi tufân şaldı Mısr içre
Cihân Kaydâfa-veş ğark oldu lîkin baħr-i ihsâna
20. Çıkup ‘izzetle teşrîf eyledi ol kaşr-ı vâlâyı
Şeref viridi huceste makdemiyle kâh-ı eyvâna
21. O şevk ile Züleyhâ gibi Nîl’e virdiler zînet
Temâşâ için ol şâhib-serîr-i mâh-ı Ken‘ân’a
22. Edüp meşşâtelig herkes ‘arûs-ı Nîl’i zeyn etdi
Ki gûyâ oldu keştî şâne vü mıkzâf dendâne
23. Düm-i tâvûs-veş iki ‘arûsi eyledi cilve
İki hûrî behişt içinde gûyâ geldi cevelâna
24. Behiştîñ nüshasın gelsün mufaşşal bunda seyr etsün
Haber virsün bir âdem revza-i cennetde Rıdvân’a
25. Miyânı oldu nilûfer-sitân etrâfi nergis-zâr
Naẓar kıl ceste ceste Nîl içinde²¹³ ol çıragâna
26. Meger deryâ-yı âteşdir ki oldu şu‘leden mevci
Fişekler²¹⁴ döndi ol baħrıñ içinde şâh-ı mercâna

²¹² a.g.e. “olup” s.140

²¹³ a.g.e. “Nîl içinde ceste ceste” s.142

²¹⁴ a.e. “felekler”

27. Olup âteş-kede Nîl u semendar oldı baḥrîler
Havâyiler havâyı eyledi pür-şem‘ u pervâne
28. Nice kaḫnūs idermiş cisini sūzân nigâh ile
Derûn-ı şu‘ leden rakşân ḥurûs-ı âteş-efşâna
29. O serv-i şu‘ le bâzı ben nihâl-i Tūr’a beñzetdim
Ki âteşler ola pîçide hep evrāk u aḡşâna
30. Suḥan fark etmez oldı sâmi‘ a tutdı cihânı hep
Şadâ-yı tûp-ı âh-ı²¹⁵ ‘ aşk [u] feryâd-ı mestâne
31. Hased ol pāk-meşreb rind-i deryâ-nûşa kim bî-bāk
Gezüp Nîl üzre ‘ işret eyleye dilberle rindâne
32. Bu sūr-perverî-i²¹⁶ ‘ işreti bu rûz-ı pîrûzî²¹⁷
Mubârek ide Ḥaḫ Pâşâ-yı şâhib-rây-i fermâne
- 12a
33. Mekârim-perverâ şadrâ ‘ Uṭârid-ṭab‘ u meh-ḫadrâ
Ki eyler ḥande dâ’im kevkebiñ ḥurşîd-i ruḡşâna
34. Sen ol ḥurşîd-i gevher-zâysın kim eyledi keffiñ
Cevâhir-pâşlık ta‘ lîm-i dest-i ebr-i nîsâna
35. Görünce ḥüsn-i ḥaṭṭıñ kâtibân-ı ḥoş-nüvîs-i dehr
Mübeddel etdiler²¹⁸ hep ḥaṭṭlarını ḥaṭṭ-ı buṭlâna
36. Żiyâ-endüd ideydi cirm-i arzı şayḫal-ı re’yin
Ḥusûf olmazdı ‘ ârız bir daḫı hiç mâh-ı tâbâna

²¹⁵ Anlamı düşünerek burdaki “u” “aşk” kelimesinin sonuna alındı.

²¹⁶ a.e. “sūr u pür-sürür-ı”

²¹⁷ a.e. “nevrûz-ı fîrûzı”

²¹⁸ a.e. “eylesün”

37. Yeter ruhsâr-ı zülf-i şâhid-i hulkıñ dimâğ-efrûz
Nesîm etsün yine teslim-i bûyın verd-i handâna
38. Cihân ‘adlîñle taldı havf yoktur ceys-i âfetden
Ebed memnû ‘aded gelmez fiten ser-ḥadd-i imkâna
39. ‘Adûyı kavm-i ‘Âd-âsâ idersin ḥâkle yeksân
Semend-i bād-pâyıñ ḥaşm ile sürdükçe²¹⁹ meydâna
40. Olurdı şu‘le-i cevvalê gibi âteşin-hey‘et
Ġazabla bir nigâh etseñ eger gerdûn-ı gerdâna
41. Nesîm-i luṭf-ı hıfzıñdan olur gülşen Ḥalîl-âsâ
Eger pervâne ura kendüyi şem‘-i fûrûzâna
42. Seniñ ‘aşrında²²⁰ nâlân yok meger ‘uşşâk nâşihdan
Ki âb-efşân olur pend ile dâ‘im cân-ı sûzâna
43. O deñlü fitneden maḥfûzdur devrinde ehl-i dil
Ki bekler tiğ-i ğamzeyle dil-i ‘uşşâkı cânâna
44. Ḥıdîvâ dâd-kârâ ḥâl-i zâr-ı şekve-mazmûnı
Olur ‘arz-ı cenâbıñ bir ğazelle müstemendâne
45. N’ola ğurbetde gelse cân u dil feryâd u efğâna
Felek bî-raḥm u küflet-i âşinâ vu ‘ayş-bîğâne
46. Felekde olmasa elbette bir nâdân eder pâ-mâl
Ezelden resm u ‘âdetdir bu zillet ehl-i ‘irfâna
47. Baña şimden gerü çarḥıñ libâsı sûd-mend olmaz
Cünûn-ı ğamla mu‘tâd olmuşam çâk-ı girîbâna

²¹⁹ a.g.e. “şalduḳça” s.144

²²⁰ a.e. “‘ahdüñde”

48. Girībānımla dāmānım ‘acā’ib āşinālardır
Gider çāk-i girībāndan haber her laḥza dāmāna
49. Şemīmin sünbül u nergis piyāzında nihān eyler
Nesīm-i şubḥ olup girsem eger geşt-i gülüstāna

12b

50. Bu da zaḥm-ı ziyad oldı kim iflās ile ğurbetde
Esīr oldı gūñül bir bi teraḥḥum nā-müselmāna
51. Hemīşe bende eyler āzmāyīş nük-i²²¹ müjgānın
Nişān oldı dilim bir nāvek-i elmas-peykāna
52. Fehīm’i bende etdi Mışır’da bi Yūsuf-ı şānī
İraq’dan merhabā Rūm’a du‘ālar cümle iḥvāna
53. Yegāne dil-nevāzā kayd-ı miḥnetden ḥalāş eyle
Teraḥḥum kıl esīr-i pāy-bend-i çāh-ı ḥirmāna
54. Ḥudā’dır şāhidim kim ḥāne-zād-ı himmetim himmet
Revā mı güm-sürāğ olmak düşüp vādī-i ḥızlāna
55. Bu tih-i ‘acz içinde Hızır-ı luṭfiñ reh-nımā eyle
Mesih-i himmetiñ gönder dil-i bimāra dermāna
56. Bu isti‘dād ile olmaz mı istiḥdāma istiḥkāk
Dilerseñ imtiḥān et ḥāzırım²²² tebyīn-i burhāna
57. Ne lāzım eylemek tebyīn-i burhān kim sözüm ḥaḳdır
Yeter da‘vāma ḥuccet bu ḳaşidem her suḥan-dāna

²²¹ a.g.e. “tīr-i” s.146

²²² Hazırım kelimesi yanlış yazıldı için hazırım diye okundu.

58. Yâ ‘Örfî’yem yâ Hâkânî disem bu ʔab‘ la cāiz
Ki itdim Rum u Mısr’ı ğıbtā ki Şirāz u Şirvān’a
59. Düşen her ʔatre çeşm-i girye-nāk-i kill-i şūhumdan
Mişal-i tuhm-i gül ābesten olur verd ü reyhāna²²³
60. Budur ancak müradım rāset-gūyum yok sözüm aşlā
Hasūd-ı kec-hayāl u kec-suhan kec-fehm nā-dāna
61. ‘Aceb vaşşāfsın inşāf besdür bu güzāf laf
Yeter pür-gūylük ey dil yeter taṭvīl-i efsāne
62. ʔadīmī dā‘b-i üstādān-ı sihr-āmūz-ı ‘ālemdir
Du‘ āya ibtidā eyler ʔaşıde irse pāyāna
63. Hemīşe tā ki hük-m-i cezr u medd-i feyż-i Haṭ Nīl’i
Teṭazā eyleye gāh izdiyād u gāh noṭşāna
64. Hūdā ömrün ziyād edup ‘adūsı kem-beṭā olsun
Budur dā‘im du‘ āmız Hażret-i zū‘l-faẓl [u] ihsāna
65. Belā-yı kürbet-i ğurbet firāḳ-ı gülşen-i aşlī
Yine eydür bu nağme bülbul-i ʔab‘ -ı hoş-elhāna

13a

Sultān-ı Şu‘ar-i Bāḳī Efendi

Mef‘ülü/ Fā‘ilātün/ Mefā‘ilü/ Fğ‘ilün

1. Baḥş etmesün ‘izāruñ ile encümende şem‘
ʔanda çerāğ-ı mäh-ı şeb-efrüz ʔanda şem‘
2. Çün şubḥ olunca bellü olur yüzi ʔarası
Germ olmasun o ḥüsn ile ey mäh inende şem‘

²²³ a.g.e. “ḥandāna” s.148

3. Bād-ı hāzān irişmedin ir şahn-ı bāğa kim
Bezm-i bahāra nergis olupdur çemende şem‘
4. Olsun çerāğı ruhlarıñuñ rüşen ey şanem
Yakduqça mihr ü mäh bu deyr-i kühende şem‘
5. Bākī ‘ aceb mi şi‘ r-i dil-efrūñ etseler
Erbāb-ı ‘ aşq cem‘ olıcak encümende şem‘

Velehu Bākī Efendi

Mef‘ ülü/ Fa‘ ilātü/ Mefa‘ ilü/ Fā‘ ilün

1. Kūyuñ gedası oldu dil-i mübtelâyı gör
Sevdā-yı mülk ü salţanat eyler gedâyı gör
2. Dār²²⁴ ey Hutende hāli gibi misk olur diyen
Şahrā-yı hüsni²²⁵ geşt ü güzār it Hataıyı gör
3. Peşmīne geydi egnine zülfüñden aldı el
Göklerden uçdı āhır efendi hümâyı gör
4. Āyinenüñ şafası nedür şüreti nedür
Mir’āt-ı hüsni-yāre nazar kıl şafâyı gör
5. Mağrur idüñ şafâsına²²⁶ bir şūhuñ ey gönül
Rüsvāy-ı ‘ âlem eyledi şimdi cefâyı gör
6. Ey mübtelā-yı şīve-i bālā-yı yār olan
Sevdā-yı zülfı başuña düşsün belâyı gör
7. Gögsin gererdi zühd ile Bākī bu ‘ arşada
Nā-geh toķındı tır-i maħabbet kazâyı gör

²²⁴BD, “Var” s. 181

²²⁵a.e. “Çini”

²²⁶a.e. “vefâsına”

Rubā'iy Nev'î

Mefā'îlün/ Mefā'îlün/ Mefā'îlün/ Mefā'îlün

1. Maḥabbetden ğaraẓ şānmañ ki Qays [u] Vāmıķ olmaķdır
Hüner bir ḥalet ile vaşl-ı yāre lāyık olmaķdır
227

2. Bilinmez derdi çoķdur mübtelā-yı miḥnet-i 'aşkıñ
Şifā-sāz olmada ḥikmet ṭabībim ḥazıķ olmaķdır
228

13b

Qaşıde-i Nef'î Efendi Berā-yı Tā'rif-i Merḥūm Qoca Murād Pāşā

Mefā'îlün/ Mefā'îlün/ Mefā'îlün/ Mefā'îlün

1. Ne mümkün eylemek ḥaķ üzre şükr-i luṭf-u Mevlāyı
Ki destūr eyledi Şāh-ı cihāna böyle pāşāyı
2. Ne pāşā Rüstem-i şāhib-ķır'ān-ı 'arşa-i 'ālem
Ki ḍarbı teng eder a' dāya bu meydān-ı pehnāyı
3. Ne pāşā 'ālem-ārā āftāb 'ālem-i²²⁹ nuşret
Ki bir şemşir ile başdan başa fetḥ etdi dünyāyı
4. Cihān-sālār-ı cengāver cihāngir-i zafer-yāver
Dilir-i nām-ver şir-i neyistān-ı şāf-ārāyı

²²⁷ Mertol Tulum, M. Ali Tanyeri, **Nev'î Divan**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1977 iki beyt fazla vardır:

1. Tamām oldu güzellik şanma Şir'in ile Leylā' da/ Niçe Leylā bulunur erlik ammā 'āşık olmaķdur

2. Çeküp Mansūr'ı dāra itdiler ḥākiserin ber-bād/ Hüner aķrān içinde her cihetden fā'ik olmaķdur, s.281

²²⁸ a.e. bir beyt fazla vardır: 1. Bize Nev'î gerekmez zümre-i kālün ḥayālātı/ Ğaraẓ şir-i kişinün ḥasb-i ḥālin nāṭık olmaķdur.

²²⁹ Metin Akkuş, **Nef'î Dīvānı**, Akçağ Yayınları, Ankara, 1993, "matla'-i" s.133

5. Penāh-ı salṭanat ehl-i vilāyet ḥāris-i devlet
Medār-ı memlekt mesned-fürüz-ı kār-fermāyī
6. Vezīr-i a‘zam u ekrem Murād-ı ‘ālem u ādem
Müşīr-i mḥterem revnaḳ-fezā-yı ṣadr-ı dānāy
7. O serdār-ı zafer-kīṣ-i ‘adū fersā ki lāyıkdır
Olursa ḥayme-gāhında felek bir çetr-i fersāyī
8. O şāḥib-ṣadr-ı himmet kim kemāl-i ḳahr u luṭfundan
Olur şermende rūḥ-ı Ḳahramān u Ḥātem-i Ṭā-yī
9. Zihī destūr-ı Āṣaf-menḳıbet pāṣā-yı Ḥayder-dil
Ki hem ḳānūn-ı dīvānı bilir hem resm-i hiycāy
10. Bahār-ı gülbün-efrāz-ı ‘adālet devr-i iclālī
Çerāḡ-ı meclis-i efrūz-ı sa‘ādet pertev-i re’yı
11. Çerāḡ-ı re’yidir ol şem‘-i bezm-efrūz-ı ḳudsī kim
Aña etmiş ḳader fānūs-ı mīnā çarḥ-ı vālāy
12. Güneş pervānedir ol şem‘ a per-tāb etmege kendin
Ṭolanur ṭurmayup şevḳile ol fānūs-ı mīnāy
13. Felek muştāḳ-ı dīdārı zemīn memnūn pā-būsı
Muḥaṣṣal baḥtı meftūn²³⁰ eylemiş a‘alā vü ednāy
14. Yaḳar ḳahrı dil-i imsāke yer yer lāle-veş dāḡı
Eder gül gibi pūr-zer luṭfı dāmān-ı temennāy
15. ‘Alevlendi dilinde āteş-i reşk-i kef-i desti
Pūr oldı şāḥ-ı mercān ile şanmak ḳa‘r-ı deryāy

²³⁰ a.g.e. “memnūn” s. 134

16. Kusun űimdengeri tięın niyāma Husev-i hāver
Ki āb u tāb-ı űeműiri verir dehre tesellāyı

14a

17. Gidermeű haűre dek ferű-i zemīnden dōkdüęi kanı
Aña naűb etse arĥ ebr-i bahārī gibi saĥķāyı
18. Kaçar tırmaz öñünce hār u has gūyā ki űarűardır
űaf-ı ā‘ dāya sürdükçe semend-i bād peymāyı
19. Teālallāh ne āpük raĥű olur ol raĥű-ı bī-himmetā
Ki berķ ü bād anıñla edemez sür‘ atde da‘ vāyı
20. Olurđı peykeri evvel ademde dīdeden ģā‘ ib
Verup ruĥűat ‘ ināna rā’zi gösterse irĥāyı
21. Eriűmez gerdine bīñ seri-ü’s-seyr-i emdīűe
Meger tīr-i nigāhından tāķķaddüm eyleye pāyı
22. Cihān-ı sür‘ ata gūyā felekdir kāse-i sümmü
Ser-i mīĥnı űevābit na‘ l-i zerrīndir yeni ayı
23. űikest etmez ĥabābın etse cevłān-ı rūy dünyāda
Tokunsa berķ-i na‘ li nerm ederken seng-i ĥārāyı
24. Dem-i cevłānda kim na‘ li yer eyler cā-be-cā yerde
űaar ĥāk üstüne gūyā űabā gülberk-i ra‘ nāyı
25. űanulur Eűheb-i rüz-ı hümāyūn fā-il nusretđir
Görenler ģāhī üstünde ul-ı dibā-ı zībāyı
26. Dönerđi Edhem-i űām-ı mu‘ allā adr-i mi‘ rāce
Eger kim aña zīn-pūű etseler bir miskī kemĥāyı

27. Vezîrâ şâhibâ Şadrâ cihân-dâver ħudâvendâ
Eyâ şâyeste-i taht-ı Cem ü Evreng-i Dârâ-yî
28. Sen ol Mehdi-i şâhib-seyf-i devrânsın ki devrinde
Mesîhâ gelse icrâ edemez âyîn-i ahyâyı
29. Yakar bir berķ-ı ‘ âlem sūz-ı tîġîñ ser-te-ser ânı
Mişâl-i ħâr u ħas tutsa ‘ adū ger rûy-ı gabrâyı
30. Sikender def‘ -i ye‘ cūc etmeġe sedd yaptı ammâ sen
Bozup bir nice seddi memleketden sūrdūñ a‘ dāyı
31. Yapar bir laġzada‘ adliñ ħarâb olmuş nice mülki
Bozar bir ħamlede tîġîñ düzülmiş niçe alayı
32. Seniñ düşmenle peykâr etdiġiñ sâ‘ at kıyâmetdir
Günü mâh-ı ‘ alemdir ki pür etmiş nûrî dünyâyı
33. Livāñı şem‘ a teşbîh eyleyenler bezm-i remz içre
Şanırlar şu‘ ledir farkında ol nārencî vālâyı

14b

34. ‘ Aceb def‘ etdiñ el-ħaķ âb-ı tîġ-ı tâb-dârîñla
Sevâd-ı düşman etmişken dimâġ-ı dehri²³¹ sevdâyı
35. Kim oldu gūşe gūşe fîtn e devrinde meġer ħübân
Kūlahı gūşesinden göstere zūlf ü semen-sâyı
36. Çıkardık eşkiyâyı mülk-i rûma verdik âsâyı
Döşürdūñ kişver-i Īrân-zemîne şūr [u] ġavġâyı
37. O mülküñ şâhibinde ħavf-i tîġîñ kâldı âvâre
Gezer geh semt-i Hindi ġâh serhadd-i Buġârâyı

²³¹ a.g.e. “mülkü” s. 135

38. Tehî bir memleketdir kıl teveccüh anı teşhîre
Bulur ol kendi pinhân olmağa bir günc-i tenhâyı
39. Ğubâr-i pâ-yı askerle gözün kör eyle a‘ dâniñ
Düşünde görsün a‘ yân-ı Şıfâhân nûr-ı bînâyı
40. Kırup al dâdını Şiddîk u Fârûkuñ revâfızdan
‘Alîlik et koma mülk-i Acem’de bir teberrâyı
41. Ne ‘âlem mihrisin sen kim hılaf-ı gerdiş-i devrân
Çekersin şark mağribden çıkup tîg-ı mücllâyı
42. Erişmez himmet-i tab‘ -ı bülendim medh-i vâlâña
Ne güç memdûh edinmek böyle bir a‘ lâdan a‘ lâyı
43. Huşuşâ ol hadeng-endâz-ı fikrim ben ki bu fennin
Dahı bir pehlivânı çekmemişdir çektiğim yâyı
44. Hudâvendâ ben ol üstâd-ı mazmûn-perver-i nazmım
Ki pest etdi kelâmım kıymet lû’lû-yı lâlâyı
45. Şikest etdim kilidin darb-ı muşt-ı dest-i fikrimle
Bulup der-beste genc-i gevher-i mazmûn u ma‘ nâyı
46. Anarlar seyr edenler sihr-i kilik ü mu‘ ciz-i nazmım
‘Aşâyı dest-i Mûsâyı dem-i nuṭṭ-ı Mesîḥâyı
47. Ne kâd-ı nazm-ı şîrinim gibi şükker olur ḥâşıl
Ne ḥâmem gibi gördi kimse tûṭî-i şeker-i ḥâyı
48. Verir tab‘ -ı safâ bahşım keder âyîne-i âba
Eder kilik-i dūr-efşânım hacîl ebr-i güher-zâyı
49. Felek tab‘ ım gibi gevher getirmez her zamân dehre
Nice yılda eder ḥâşıl şadef bir dürr-i yektâyı

50. Görüp bu silk-i mervārīd pür-tābı hicābından
‘Acepdir hāke şalmazsa felek ‘ikd-ı şüreyyâyı

15a

51. Biḥamdillāh hüner ḳadrin bilir bir zāt-ı kāmilsin
Ne lâzım ben ögüp medḥ eylemek bu nazm-ı garrâyı
52. Du‘āya başla şimden soñra ḳo da‘vâyı ey Nef‘î
Cenāb-ı Ḥazret-i Ḥaḳ’dan recā et bu temennâyı
53. Ola zāt-ı şerīfi Ḥaḳ Te‘ālānın emānında
Musahḫar eyleye hem ana her pinhān u peydâyı
54. Ne yāña ‘azm ederse himmet-i merdān ola hemreh
Önünce feth u iḳbāl ü zafer peyk-i sebük-pâyı
55. Murād-ı Pādişāhî üzre a‘adādan alıp kīni
Yine devletle teşrīf eyleye şadr-ı mu‘allâyı

Ġazel-i Bāḳî Efendi Raḥmetullāh

Mefā‘îlün/ Mefā‘îlün/ Mefā‘îlün/ Mefā‘îlün

1. Tapuñdur Ka‘be-i ‘ulyā-yı eşḫāb-ı vefā²³² kıblemler
Ḳapuñdur Mescid-i Akşā-yı erbāb-ı şafā²³³ kıblemler
2. Ḥaīm-i Beyt-i Ma‘mūruñdan a‘lā olmaya Ka‘be
Degüldür şāḫ-ı Sidre ḳāmetüñden müntehā kıblemler
3. Ḥayāl şevḳ²³⁴-i ruḥsāruñ yoğ anuñ çünki gönlinde
Ne başdı bağrına seng-i siyāhı Ka‘be yā kıblemler

²³² BD, “şafā” s.306

²³³ a.e. “vefā”

²³⁴ a.e. “ḫāl”

4. Dil-i pür-iştiyâkı tek vişâlũñ ‘îdına irgür
Eger kırbân dilerseñ yoluña cânlar fidâ kıblem
5. Eger kũy-ı ħabîbe secde kıлмақ câ’iz olmasa
Cihânda secde-gâh olmazdı kũy-ı Muştafa kıblem
6. Bilürsin nûr didem tũtyâya kınlur cevher²³⁵
İşigũne yüzũm sürsem n’ola a Ka‘bem a kıblem
7. Yüzũñ görüp n’ola vaşluñ temennâ eyleye²³⁶ Bâķî
Görinse Ka‘be dirler müstecâb olur du‘â kıblem

Rubâ‘î Taşavvuf

Mütefa‘ilün/ Fe‘ülün/ Mütefa‘ilün/ Fe‘ülün

1. Kıahr-ı dehr ile olur tũti ğurâbe hem-nişin
Yine şekvâyı ğurâb eyler ğarâbet bundadır
2. Ħaşr olup ferdâda ħod girmez bahâyim cennete
Vâi‘z-i ħar vaşl umar nev‘-i kıbâĥat bundadır

15b

Kaşıde-i Nef‘i Efendi Der-setâiş Merĥũm Sultân Osmân Ħân

Fe‘ilâtũn/ Fe‘ilâtũn/ Fe‘ilâtũn/ Fe‘ilün

1. Āferĩn ey rũzgārĩñ şahsũvâr-ı şafderi
‘Arşa aş şimdengeri tiĝ-i şüreyyâ-cevheri
2. Pâre-i elmâsdır seng-i fesânı n’eyler ol
Çarĥa çekme bir daĥi şemşĩr-i vâlâ-gevheri

²³⁵ a.e. “yüz sürenler âsitân-ı Ka‘beye ben de”

²³⁶ a.e. “eylese”

3. Ser-firāz etdiñ livā'ü'l-ḥamd-i dīn-i Aḥmedi
Kāfire gösterdiñ el-ḥaḳḳ dest-bürd-i Ḥaydarı
4. Tīḡiña n'ola yemīn eylerse rūḥ-i Murtaẓa
Bir ġazā etdiñ ki ḥoşnūd eylediñ peygamberi
5. Eylediñ bir ḥamlede berbād mülk-i düşmeni
Gerd-i raḥşīñ gerçi kim sedd etdi rāḥ-ı şarşarı
6. Māḥ-ı nev şānma felekde göricek peykārıñı
Ditredi Behrām elinden düşdi zerrīn ḥançeri
7. Ol kadar ḳān dökdi şemşīriñ ki ' aksile āniñ
Kāse-i yāḳūta döndi künbend-i nīlūferī
8. Ğamze-i ḥübān gibi cāri ucundan yine ḥūn
Böyle ḳālursa eger yek-reng eder baḥr ü beri
9. Belki ġarḳ-ı baḥr-ı ḥūn olurdı fülk-i dil gibi
Etdiğince tīḡ-ı ḥūn-efşān ile cevlan-geri
10. Şuḳḳa-i rāyāt-ı baḥtīñla rikābın olmasa
Keşti-i nūḥ āsmāniñ bād-bān u lengeri
11. Berḳ urun destīñde tīḡ-ı pür-güher midir ḥūd
Eyledi deryāya ġavta āfitāb-ı ḥāveri
12. Bir avuc gevher saçardı ' āleme gūyā kefiñ
Şaldığınca düşmene gāḥī murşşa' şeş-peri
13. Bir ' aceb deryādır ordū-yı ḥümāyūnuñ seniñ
Kim ḥabāb-ı ber-ḳārar olmuş āña her çāderi
14. Mevc-i pey-der peydir ol baḥra sīpāḥ-ı şaf-be-şaf
Bir neheng olsa n'ola her ṭob-ı ejder-peykeri

15. Her alay bir mevc-i tūfān-ḥizidir anıñ n'ola
Ḥār u ḥas gibi önünce kaçsa kāfir 'askeri
16. Gün gibi tenhāda çıksañ tīg ile meydānā sen
Kār-ger düşmez sipāh-ı düşmeniñ şūr u şeri

16a

17. Şeb-çırāğ-ı dīn ü devletdir vücūduñ hıfz için
Kat kat olmuş ejdehādır heft-çarıḥ çenberi
18. Karşu tūrmaz sāña şimdensoñra bu ikbāl ile
Düşmeniñ ger Kahramān olsa ser-ā-ser leşkeri
19. Böyle āgāz eylesün şimdengeri elķābıñā
Cāmī' -i nūh-kubbe-i kevnīñ ḥaṭīb-i minberi
20. Āfitāb-ı baḥr u ber şāhib-kırān-ı şark u ğarb
Şehsüvār-ı nām-ver rāyet-güşā-yı şafderī
21. Āsmān-ı devletiñ ḥurşīd-i ķudsi-pertevi
Bezm-gāh-ı şevketiñ Cemşīd-i ḥurşīd-efseri
22. Nakd-ı vaķt-i salṭanat sermāye-i emn ü emān
Dest-gīr-i dīn ü devlet kām-baḥş-ı serverī
23. Şāh-ı vālā-rütbe Osmān Ḥān- Ġāzī kim felek
Görmemişdir böyle bir şāhenşeh-i cengāveri
24. Şahşüvār-ı 'ālem-ārā kim revādır olsa ger
Na' l u mīḥ-ı raḥşı çariñ āfitāb u ahteri
25. Şafder-i kişver-güşā kim cenge çıktıkça olur
Cebreīl 'innā feteḥnā' ḥ'vān-ı tīg u miğferi

26. Pādişāh-ı ‘ādil ü ‘ālī-neseb kim yaraşur
Etse ger serheng ü der-bāra Keykubād u Kayseri
27. Şehriyār-ı āsmān-mesned kim olmuş tā ezel
Secde-gāh-ı tāce dārān-ı cihān ḥāk-i deri
28. Şeh-neşīn-i nüh-revāk-ı āsmāndır mesnedi
‘İde gāh heft-iqlīm cihāndır kişveri
29. Mesned-i iclālīn rif‘ at bir ednā pāyesi
Dergah-i iqbālīnīn devlet ḡadīmi çākeri
30. Her ne işlerse zamāne tābi endīşesi
Her ne emr eyerse devrān bende-i fermān-beri
31. Verse ṭab‘ -ı āteşe ger-berķ-ı tīḡi terbiyet
Ma‘ den-i elmās ederdī tūde ḥākisetri
32. ‘Adli ger ārāyış-i bezm-i cihān etse olur
Şem‘ e şeh-perriñ ile pervāneniñ bāl ü peri

16b

33. Ol ḡadar āsude ‘ālem sāye ‘adlinde kim
Ḥ‘āb gāh eyler ḡazāle pehlū-yı şīr-i neri
34. Etse ger ḥāşiyet-i ḥıfẓi sirāyet ‘āleme
Ṭarḥ olurdı şefḥa-i āb üzre naķş-ı āzeri
35. ‘Aksidir ānīn felekde ḡirmen encüm degil
Şaḡdı dest-i luṭfi ḥāke ol ḡadar sīm ü zeri
36. Yazsa vaşf-ı nūkheth-i ḡulḡun verirdi ‘āleme
Gerd-i ḥāk-i pā-yı ḥāme būy-ı mesk²³⁷-i ezferi

²³⁷ NEFD, "müşk" s.92

37. Qadr-i hāk-i kūy-ı ahlākın bilirdi rûzgār
Birbirine eylese âğışte mesk²³⁸ ü ‘ anberi
38. Kām-kārā şaf-derā şāhib-ķırān Şghenşāhā
Ey serīr-i ‘ adl ü dādīñ dāver-i dīn-perveri
39. Sihr ederdim medhīne geldikçe amma n’eyleyin
Eylemiş Hāķķ vaşfīña kayd-ı tasavvurdan berī
40. ‘ Aczime bir hüccet alurdım eger ehl olsalar
Rûzgārīñ yāve-sencān-ı belāğāt²³⁹-güsteri
41. ‘ Ācizim hāķ üzre evşāfīñda hālā kim benim
‘ Ālem-i endişeniñ ‘ allāme-i dānişveri
42. Belki kânūn-ı suhānde hāl ü ‘ aķd-ı nüktede
Hikmet-i fikr ü hayālīñ feylesof-i ekberi
43. Hāsb-ı hālīmdir huşūşā lāf-ı da‘ vā ber-ţaraf
Gerçi şāhib lāf olur erbāb-ı ṭab‘ īñ ekşeri
44. Ben ögüncem kadrīm erbāb-ı dil ü dāniş bilür
‘ Ārifim düşmez baña lāf u güzāf-ı serseri
45. Hāmem ol mu‘ ciz-ţırāz-ı şad hezārān pīşedir
Kim naẓīr olmaz añā illā Kelīmiñ ejderi
46. Hārfidir mecmū‘ a-i esrār-ı dīvān Kemāl
Nokta-i mūhresidir²⁴⁰ dāğ-ı derūn-ı Enverī
47. Ṭab‘ ım ol büt-hānedir kim şūret dīvārīniñ
Tāşa kār eyler hadeng-i ğamze-i nāzik- teri

²³⁸ a.e. “müşk”

²³⁹ a.g.e. “fazīlet” s,93

²⁴⁰ a.e. “mühre-i”

48. Nice şūret-i feyż-i enfāsımla cān bulsa olur
Her biri şehir-i diliñ bir ‘ālem-ārā dilberi
49. Her hayālim bir ‘arūs-ı nāz perverdir benim
Kim bu ‘ālemden degil esbāb-ı zīb ü zīveri

17a

50. Mūy-ı gīysū-yi felekdir²⁴¹ tār u pūd-ı cāmesi
Pāre-i pīrāhen-i hūr-ı cināndır mu‘ceri
51. Bāde-i idrākimiñ tevḥīd ser-cūş ḥumi
Sākī-i endişemīñ taḥkīk dūrd-i sāgrı
52. Hāmemiñ rāh-ı sülūk-ı fite ḥaṭṭ-ı sāyesi
Şi‘rimiñ ḥabl-i metīn-i feyż tār-ı mīstar
53. Kānde ben kānde yine ta‘rif-i şāh nūktedān
N’eyleyim zabṭ edemem endişe-i zūr-āvri
54. Fikr-i evşāfıñ ğidā-yı rūḥdur endişeme
Dil helāk olur ger olursam o sevdādan berī
55. Cevher-i iksīr medḥiñ tarḥ edince reşkden
Eylerin her lahza endişemle ceng-i zer-gerī
56. Korkarın hem āfitāb-ı kimyā-ger tuymasun
Yohsa bīñ şevḳ ile olur ol dāḥı bir müşteri
57. Zerresin mihre ğubārın rūzgāra kim verir
Cevheriym ben cihāna vermem öyle gevheri
58. Böyle cevher vār elimde n’eyleyim dünyāyı ben
Başına çālsun felek āyīne-i İskenderī

²⁴¹ a.e. “melekdir”

59. ‘Ālemi teşhīr içün hâtem ne lâzım ṭab‘ ıma
Ben Süleymân-ı hayâlim n’eyleyim engüşteri
60. Her ne dersem İsm-i a‘zam gibi olur kâr-ger
Ol kader ta‘zīm ile dinler sözüm ins ü perī
61. Başla şimden soñra ey Nef‘ī du‘ā-yı devlete
Bir du‘ā et kim ola hüsni-i kabûlûñ mazharı
62. Eyleye tâ Husrev-i şâhb-ķırân-ı şark u ğarb
Eşheb-i zer pâlehang-i şubh ile cevân-geri
63. Hakk ser-efrâz eylesün râyât-ı dîn ü devletin
Kande ‘azm eylerse olsun fetḥ ü nuşret rehberi
64. Eyledikce ‘azm-i meydân-ı ğazâ evvel kâdem
Pây-mâl olsun yolunda düşman-i dîniñ seri

17b

Ġazel-i Bâķī Efendi Suḥan Perver

Mefā‘îlün/ Mefā‘îlün/ Mefā‘îlün/ Mefā‘îlün

1. Reh-i mey-hâneyi kaṭ‘ itdi tîġ-i kahrı sulṭānuñ
Şu gibi arasın kesdi Sitanûl u Kâlâtânun
2. Miyân-ı âb u âteş oldı cāy-ı keştî-i şahbâ
Baturdı rûzgâr âyîn-i ‘ayşın bezm-i rindānuñ
242
3. Hilâl-âsâ fûrûzân oldı baḥr-i nîl-gün üzre
Şafaķda dem urur âb-ı şarâb-âlûdı deryānuñ

²⁴² BD, 1. Yaķan âb üzre âteş şanmañuz keştî-i şahbâyı/ Şu‘â‘-i tîġ-i kahrından tûtişdı Şeh Süleymānuñ, bu beyt M’de eksiktir, s.272

4. Şarāb-ı nābdan ħumlar teĥī ħum-ĥāneler tenhā
‘ Aceb ĥālīlīğın buldı riyā ehli şu²⁴³ meydānuñ
5. Semā‘ ı çeng ü nāy u devri sāğar devleti döndi
Şafāsın süre göre ey şufī sālūs devrānuñ
6. Şu meclis içre kim dā‘ im toĥuz peymāne devr eyler
Ne deñlü ol ey Bāķī zamān-ı ‘ ayşı insanuñ

Merĥūm Yaĥyā Efendī Fermāyed

Mefā‘ ilün/ Fe‘ ilātün/ Mefā‘ ilün/ Fe‘ ilün

1. Benimledir der imiş bŭy-ı zŭlf-i cānāne
Ĥaber nesīmdedir mŭjde sŭnbŭlisitāne
2. Güzel göründi bize ġice sākī-i meclis
Gözünde neşve-i bāde elinde peymāne
3. Helāk ederdi anı reşk-i šīne-i mecrŭĥ
Yetişmseydi şeña nāvekiñ eger cāne
4. Kō Kays kışşasını Kŭhken ĥikāyetini
Ĥadiş-i ‘ aşķ u muĥabbet degildir efsane
5. Şu sır ki cāyı süveydā-yı dildedir Yaĥyā
Anı ne bŭlŭl-i şeydā bilŭr ne pervāne

Müftred Merġŭb

Mef‘ ŭlŭ/ Mefā‘ ŭlŭ/ Mefā‘ ŭlŭ/ Fe‘ ŭlŭn

1. Gül ‘ ārzıñña olsa mu‘ ārız ‘ aceb olmaz
Kim yüzi açılmışda hayā vŭ edeb olmaz

²⁴³ a.g.e. “bu” s. 273

Velehu Müfred

1. Her şubh güneş gelse kapuña ‘aceb olmaz
Ma‘zur tut ey şeh gedāda edeb olmaz

18a

Ġazel-i Bākī Efendi

Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün

1. Görüp tāb-ı ‘izāruñ hātırı nerm oldı Nğhīdūñ
İçüp ‘aşkıñ şarābıñ kellesi germ oldı hūrşīdūñ
2. Şikest olduğına rāzī degüldi revnağ-ı ‘işret
Anuñ’çün düşmedi bir dem elinden cām Cemşīdūñ
3. Peyām-ı hañçer-i ser-tīzin ol māhuñ degürmişdür
Anuñ’çün dıtrēr endāmı çemende bāddan bīdūñ
4. ‘Alā’ıkdan mücerred ol ser-i kūyında mesken bul
Mesīhā-veş mekânı āsmāndır ehl-i tercīdīñ
5. Gedā-yı kūy-ı cānāne şaķın öykünme ey Bākī
Sefāhatdır bilürsın mıktezā-yı şāha teklīdīñ

Velehu Bākī Efendi

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Şubh-ı vaşl-ı yārdur bezm-i şarāb etmek gerek
Sāğar-ı zerrīni reşk-i āfitāb etmek gerek
2. Çok direng itmez bize bu şīşe-i pīrūze-reng
Sāķıyā la‘l müzābı şun şitāb etmek gerek

3. Devlet-i dünyā hayāl-i h̄vāba beñer nesnedir
Baht-ı bī-dār isteyenler terk-i h̄vāb etmek gerek
4. Gün gibi rifʿ atde olmaḵ isteyen gerdūn-şıfat
Bir muʿ allā bār-gāha instisāb etmek gerek
5. Bākıyā maḥşūl-i ʿömri vaḫtidir şimden girü
Aḫça döküp dīdeden bir bir ḥisāb etmek gerek

Müfred Bāḫī²⁴⁴

Mefāʿ ilün/ Mefāʿ ilün/ Mefāʿ ilün/ Mefāʿ ilün

1. Ḳo parmaḡıla göstereşün cemālīñ güllerin eller
Ḳoparmaḡıla güller tez şolar zirā ki el eller

Ḳıṭʿ a-i Mergūb

Mefʿ ülü/ Fāʿ ilātün/ Mefʿ ülü/ Fāʿ ilātün

1. Eger çi ḥāne-i pūr-naḫşdır sarāy-ı cihān
Veli kitābeleri gül men ʿ aleyhā fān
2. Zemīn-i maḫām belādır zamān maḥall-i elem
Vucūd naḫşına ancaḫ budur zemīn ü zamān

18b

Kaşīde-i Nefʿ ī Efendī Der-vaşıf Merḥūm Naşūḫ Pāşā

Mefāʿ ilün/ Feʿ ilātün/ Mefāʿ ilün/ Feʿ ilün

1. Nedir bu feyz-i cihāngīr u bu neşāt-ı ʿ amīn
Meger açıldı der-i lutf-ı kirdgār-ı kerīm

²⁴⁴ a.g.e bu müfred bulunmamaktadır.

2. Erişdi ‘āleme yā müjde-i hayāt-ı ebed
Yā oldu dehre berāt-ı müsellemi teslīm
3. Neřāt zühre-řikāf-ı derūn-ı sīne-i ğam
Ümīd-i ‘ukde-güşā-yı kemend-i gerde-i bīm
4. Kerem sirāyat-i feyz ile gün gibi meřhūr
Sitem teğallüb-i adl ile muhtefī vü ‘adīm
5. Ricā müsā‘ade-i mekrūmetle müstağnī
Heves huřul-ı murād ile pūr-gurūr u za‘īm
6. Cihān müferreḡ ü dil-keş cihāniyān ḡurrem
Zamān řüküfte zemīn reřk-i būstān-ı na‘īm
7. Bir ehl-i dāniř ü fehm olsa maḡz-ı luṭfundan
Bu müřkilātı bize bir bir eylese tefhīm
8. Bu inbisāṭı basīṭ-i zemīne kim verdi
Bu devr uşulünü çarha kim eyledi ta‘līm
9. Bu demde geçi bu gūne tereffüh-i ‘ālem
Olur vücūh ile ḡayret-fezā-yı ‘aql-ı selīm
10. Niçün tereddüd eder derk-i ḡikmetinde bunuñ
Deḡāyık ehli olan ṭab‘-ı ḡurde-dān u fehīm
11. Bunuñ ḡaḡīḡati zāhir deġil mi dünyāda
Ḳosun tecāhülü erbāb-ı ḡikmet ü tencīm
12. Nice zamān idi ‘aksine dündürüp feleġi
Cefāyı ‘ādet edinmiřidi rūzgār-ı le’īm

13. Elinden aldı zimām-ı taşarrufu şimdi
Yed-i mü'eyyed-i baht-ı hüdāygān-ı kerīm
14. O şadr-ı kevkeb-göster ki 'adl için olmuş
Vücūdu mezhar-ı sırr-ı celāl-i Rabb-i rahīm
15. O şafder-i sipeh-ārā ki sāye-i tīgı
Eder toķunsa siper gibi āftābı dūnīm
16. Müşīr-i şīr-i salābet-hüner bir merdüm-hū
Cihānsitān-ı kerem-pīşe Kahramān-ı hālīm
- 19a
17. Medār-ı maşlahat-ı mülk-i maşrık u mağrib
Penāh-ı salţanat-ı şehriyār-ı heft-iķlīm
18. Serīr-i cāha cihān-bān-ı āftāb-efser
Cihān-ı şevkete şāhenşeh-i felek-dīhīm
19. Sütūd Āşaf-ı devrān Naşūh Pāşā kim
Eder zamāne Süleymān kadar āña ta' zīm
20. Vezīr-i şāh-ı cihān kim ne emr ederse olur
Kāzā rızāyile fermān-ı hūkmüne teslīm
21. Serīr-i devletine āsmān serā perde
Serāy-ı haşmetine lāmekān fezā-yı harīm
22. Gedāya günc-i deri müstaķarr-ı cāh ü celāl
Fakīre hāk-i rehi ķimyā-yı nāz u na'īm
23. Ehl-i²⁴⁵ vezāyif-i cūduyla kāmran u ğanī
Kerem leţā'if-i hūķuyla hānde-rūy u besīm
24. Ederidi kūy-ı zemīni şemāme-i 'anber
Ger etse nūkhet-i hūķı cihāna neşr-i şemīm

²⁴⁵ NEFD, "emel" s.155

25. Benānı şa‘ şa‘ aya keffi āftāba döner
Kim etse midḥat-i re‘ y-i münirini terkīm
26. Şeref o mertebe zātında kim tekā veriniñ
Nişān-ı na‘ li edelden cebīn-i ḥāki vesīm
27. Ulüvv-i şānına ta‘ zīm içün maḥallinde
Eder zemīni zamān üstüne ḳazā takdīm
28. Ger olsa mazḥar-ı feyz-i hevā-yı mekrūmeti
Olurdi ebr-i bahār-ı cinān duhān-ı caḥīm
29. Düşeydi sāye-i ebr-i ‘ ināyeti bahre
Cihān-ı nüh-pedere nāz ederdi dürr-i yetīm
30. Yā feyz-i destin yād etse bir şenā-ḥ‘ ānı
Olur ḳıyāmete dek ceybi ma‘ den-i zer ü sīm
31. Görünse luṭf-ı sevād-ı ḳalem-revi şebde
Ederdi neyyir-i a‘ zām nücūma reşk-i ‘ aẓīm
32. Kitāb-ı cāhına nisbet cerīde-i eflāk
Ṭoḳuz varaklı perişān u köhne bir taḳvīm

19b

33. Ṭokunsa ger tef-i ḳahrıyla rūy-ı bahre semūm
Erişe ger dem-i luṭfuyl cevḫ-i ḥāke nesīm
34. Dönerdi pūte-i pertāb-ı ser-nigūna habāb
Olurdi ḥızr-ı Mesīḥā-nefes ‘ izām-ı remīm
35. Kerīm-i ebr-kefā kām-kār-ı baḥr-dilā
Eyā muḥīt-i cihān-ı tekerrüm ü tekrīm
36. Cenāb-ı dergeh-i dāniş penāhına tab‘ ım
‘ Aceb mi eylese da‘ vā-yı intisāb-ı kadīm
37. Ki ben ‘ ademde iken nükte-senc-i endişem
Edā-yı medḥini eylerdi cān ile taşmīm

38. Yâ şimdi hîdmet-i vaşf-ı cemîl zâtında
Ne gûşîş etdigimi hep bilür Hudâ-yı ‘alîm
39. Kösam o hîdmeti bir dem huzûr-ı tab‘ım için
Olur o demde dil ü cân esîr-i renc-i elîm
40. Ne söz ki olmaya maẓmûn-ı medhîni müş‘ir
Olur hayâli dile irtikâb-ı şugl-i zemîm
41. Kemâl-i naķş-ı hünerdir o gûne fikri anî
Eder taḥayyülü maẓmûnu sût ü nazmı saķîm
42. Yâ fehm-i naķş hüner etmek münāsib mi
Benim gibi ser-i ḥayal-i sühan-verân-ı fehîm
43. Benim ki reşha-feşân olsa kilik-i ser-sebzim
Verirdi ḥāşiyet-ı âb-ı Hızırî mâ’-i ḥamîm
44. Sözüüm ḥulāşa-i maẓmûn-ı mu‘ciz-i ‘İsâ
Dilim mükāşîf-ı sırr-ı kelâm-ı vahy-i Kelîm
45. Nihâl-i ḥāmeme dil-beste sidre vü Tubâ
Zülâl-i nazmıma leb-teşne kevşer ü tesnîm
46. Göreydi şîve-i raftâr-ı raḥş tab‘ım eger
Ederdi aña hilâlî felek kılâde-i şîm
47. İştitse nükte-i pür-ma‘ânî kelâmım eger
Gelir olurdı melek meclisimde yâr u nedîm
48. O bahr-ı mevc-zen-i pür-güherdir endişem
Ki sâhilinde yatar deste deste dürr-i nazîm
49. Koyup memâlik-i ğayrı metâ‘ı nazmım için
Diyâr-ı Rûma gelir kârbân-ı heft-iķlîm

20a

50. Görünce müy-ı şikâfî-i fikr-i bârîkim
‘Aceb mi muḥkem olursa ger i‘tikâd-ı ḥakîm

51. Ki cüz'-i lâ-yetecezzâyı bu taşarruf ile
Eder dünîme vü her nîmesin yine takşîm
52. Kosañ bu lâfı revâdır ger etsen ey Nef'î
Söz âhırında du'âyı temedduha takdîm
53. Nite ki mazhar-ı eltâf edip cihânı Hudâ
Vere her etdiği lutfâ kifâyet-i ta' mîm
54. Vere memâlik-i rûy-ı zemîne 'adli şeref
Pür ede dehri zamânında inbisât-ı amîm
55. Cihânı 'adlile evşâfı geşt edip kendi
Ola maķâm-ı vezâretde devlet ile muķîm

Ġazel-i Bâķî Efendi

Fâ' ilâtün/ Fâ' ilâtün/ Fâ' ilâtün/ Fâ' ilün

1. Olmayaydm 'âleme 'aşķıñla rüsvâ kâşķî
Gülmeyeydi hâlîme hecriñde a' dâ kâşķî
2. Zâhide 'aķıñ ġamın hem-hâl şandım söyledim
Kılmayaydım derdimi bî-derde ifşâ kâşķî
3. Bend-i zülfüñden ne miñnet çekdüġin bilseñ ġoñül
Başuña kâkül gibi düşse bu sevdâ kâşķî
4. Ġam çeken mâl ü metâ' -ı deher-i bî-bünyâ için
Neydüġin bilse me'âl-i hâl-i dünyâ kâşķî
5. 'Âşķ ser-mest olan bilmez dü 'âlemden ġaber
Aña hergiz olmasa dünyâ vü uķbâ kâşķî
6. Mahrem-i esrâr-ı ma' nâ hem-zebân-ı hâl yok
'Aşķ sırrın kılmasañ Bâķî hüveydâ kâşķî

²⁴⁶BD, 1. Câm-ı 'aşķuñ cür' asın kılsañ bu bezm ehline feyz/ Şulġa müncer olsa bu bîñüde ġavġâ kâşķî, bu beyt M'de eksiktir, s.409

Velehu Kıt‘a-i Bākī Efendi

Mefā‘ ilün/ Fe‘ ilātün/ Mefā‘ ilün/ Fe‘ ilün

1. Ne yaña ‘azm-i hümayün iderseñ ola şehā
Nesīm-i şubh-ı sa‘ādet yoluñda ferrāşuñ
2. Öñüñce peyk-i hidāyet delīl ü reh-ber ola
Yañınca Hızır ‘aleyhi’-selām yoldaşuñ

20b

Ġazel-i ‘Ālī-i Hünerver

Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün

1. ‘İnāyet her kime yüz tutsa ‘iştānı hicāb olmaz
Güneş toğdıqda zīrā perde-i zulmet niķāb olmaz
2. Çeken ey muhsib-i mīzān havfın zāt-ı nākışdır
Kemāl ehlinde eksiklik bulunmaz ol hesāb olmaz
3. Recā yazusına dök eşk-i çeşmiñ cūybār eyle
Kayırma ey gönül a‘amālı mahv olmaz kitāb olmaz
4. Geceyle hāb-ı ğaflet gündüz oldu bāiş-i hayret
Bize dünyānıñ efkārı gibi hāzır-cevāb olmaz
5. Hābībin sev dilerseñ mağfīret-i takrībın ey ‘Ālī
Rakīb olmak gibi Mevlā’ya rengin intisāb olmaz

Ġazel-i Şehrī

Mef‘ ūlū/ Fā‘ ilātū/ Mefā‘ ilū/ Fā‘ ilūn

1. Ehl-i diliñ düşer mi dil-i dāğ dağına
Dehriñ tenezzül ede temāşā-yı bāğına
2. Etdi ferāz-ı leşker-i nāz u teğāfüli
Bilmem ne söyledi yetişüp haṭ kulağına

3. Yārī-i feyz-i ‘ aşkla bir eşke mālīkim²⁴⁷
Kim ebr-i lücce-bār şu dökmez ayağına
4. Bir ‘ aşıkāne giryē ile heft dūzaḥıñ
Mağfūr²⁴⁸ olmayam şu kıomazsam ocağına
5. Kaḡı gamiyle muḡtarib olsun bu ‘ ālemiñ
Yazık degil mi Şehrī-i zārıñ dimāğına

Kıt‘ a-i Razī ‘ Ali Çelebī

Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün

1. Müşebek ‘ anberīne ḡann eder anı gören yer yer
Olinca nev-şüküfte lāle şahın-ı bāğa pīrāye
2. Ruḡ-ı pūr-tābına dilber ṭağıtmış kākülün derler
Görenler pertev-i ḡurşīd üzre cā be-cā sāye
3. Anıñ üstünde berg-i sebzi bir fānūs mīnādır
Dönüp her nev-şügüfte ḡonca bir şem‘ -i şeb-ārāya
4. Kenār-ı çarḡa ‘ aks etdi ḡaṭ-ı sebz-i çemen-zārı
Yazıldı ḡūyiyā Feth āyeti tiḡ-ı mücellāya

21a

Ġazel-i Üstādū’ş-şu‘ arā Fuzūlī-i Bağdādī

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Ġayre eyler bī-sebeb biñ²⁴⁹ iltifād ol nūş-leb
İltifād etmez baña²⁵⁰ muṭlak nedir bilmen sebep

²⁴⁷ Şener Demirel, **Şehrī Malatyalı Alī Çelebi Dīvānı**, Malatya Kitaplığı, İstanbul, 2014 “ḡādirüm” s.165

²⁴⁸ a.g.e. “maḡşūr”

²⁴⁹ FUD, “niñ” s.24

²⁵⁰ a.e. “maña”

2. Cevr olur ‘ādet ğāzab vakti ne ‘ādetdir bu kim
Cevrin az eyler baña²⁵¹ ol mäh çün eyler ğāzab
3. N’ola ğamzeñ fikri düştüyse dil-i sūzānıma
Zālimiñ ger olsa āteş menzili olmaz ‘aceb
4. Dem-be-dem ger dürr-i eşkim düşse gözden vechi var
Yaş uşāğlardır yetim anlarda yok²⁵² resm-i edeb
5. Ceveri gönlümdür çeken gözdür gören ruhsārıñı
Allāh Allāh kām alan kimdir çeken kimdir ta‘ab
6. Yār bi-dād eylemez ‘uşşāka feryād etmeden
Her nice rūzī muḳadder olsa vācibdir ṭaleb
7. Muṭrib ağlatma sürüduñlan Fuzūlī ḥasteni
Seyl-i eşkinden şaḳın kopmaya bünyād-i ṭarab

Na‘ t-ı Şerīf-i Şeref-meāb Min-keḷām-ı Efzālū’ş-şu‘arā Fuzūlī

Mef‘ūlü/ Fā‘ilātü/ Mefā‘ilü/ Fā‘ilün

1. Vaşfiñ baña²⁵³ ḥayāt verir fürḳatiñ memāt
Subḥāne ḥālīḳ-i ḥalaḳa’l-mevti ve’l-ḥayāt
2. Hicrānıña taḥammül eden vaşlıñı bulur
Ṭubā li-men bi-sā‘at eş-şabr ve’ş-şebāt
3. Mihriñdir²⁵⁴ iḳtinā’-i maḳāşıd vesīlesi
Māşāe men erāde bihi’l-fevzi ve’n-necāt
4. Tökmüş rıyāz-ı ṭab‘ıma bārān-ı eşkimi²⁵⁵
Men ezele’l-miyāhi ve aḫyābihen nebāt

²⁵¹ a.e. “maña”

²⁵² a.e. “yol”

²⁵³ a.e. “maña”

²⁵⁴ a.e. “lūṭfuñdur”

²⁵⁵ a.e. “şevḳuñı”

5. Hâk âferînişe sebeb etdi vücûduñı
Evcebeste bi'z-zuhûr-i zuhûri'l-mukevvenât
6. İzid serîr-i hüsne seni kıldı pâdişâh
A' lâ kemâlî zâtike fi aḥseni's-sıfât
7. Kıldıñ edâ-yi na' t Fuzûlî tamâm kıl
Kellemta bi's-selâmi ve temmemte bi's-şalât

21b

Kıta' -i Ğarrâ Gufte-i Fehîm-i Şîrin-edâ

- Fe' ilâtün/ Fe' ilâtün/ Fe' ilâtün/ Fe' ilün
1. Ey dil-i bād-be-kef eyleme tazı' -i nefes
Her kişı ' İsi-i Meryem gibi meşhûr olmaz
 2. Sa' y ile ruh da icād ederseñ meşelâ
Baḥtı vārûn olanıñ sa' yi de meşkûr olmaz
 3. Sebeb-i rif' at olur ğam yeme üftâde isen
Bir binâ ta ki ḥarâb olmaya ma' mûr olmaz
 4. Terk-i taqlîd edüp vâsıl-ı Hâkḳ ol şûfî
Yohsa her düzd ki berdâr ola Manşûr olmaz
 5. Zıkr-i zühhâd eyle bir mi nağamât-ı ' uşşâk
Şît-zenbûr hem-âvâze-i ṭanbûr olmaz
 6. Tîre-dil kesb-i şafâ eylemez ' aşıkdan
Sâye ḥurşîde qarîn olmağ ile nûr olmaz
 7. ' Aşk her kâlb-i bî-rûḥa tecellî etmez
Tûde-i merḳadı Musâ cebel-i Ṭûr olmaz
 8. Dil-i gürg zîb-i silâḥ ile secî' olmaz merd
Pençe-i şîr-i muşavverde belî zûr olmaz

9. Küşte-i tîğ-i muḥabbet olur şulḥ-ı ebed
Leşker-i şaff-ı şehidānda şer ü şūr olmaz
10. Ey olan ‘āşık-ı mecrūḥa nemek-pāş-ı ilāç
Zahm-ı bismil-şüde bir vech ile nāsūr olmaz
11. Dil ki ḥūn oldı naşīḥat anı etmez ıslāḥ
Ḥüsn-i tedbīr ile mey bir dāḥı engūr olmaz
12. Zühde tebdīl olamaz pend ile ‘aşk-ı cān-sūz
Şu‘le te‘şīr-i dem-i serd ile kāfūr olmaz
13. Bir şehūn dil ser-i kūyında muḳīm oldı yine
Menzil-i ‘aşkdan erbāb-ı belā dūr olmaz
14. İstemez zīnet ḥattı o meh-i sāde-ruḥum
‘Ālem-i nūrda zirā şeb-i deycūr olmaz
15. Mihr [ü] kīn sīne-i şafında ‘ayān olsa n’ola
Levn-i şey’ perde-i billūr ile mestūr olmaz
16. Bend-i zülfinde dilim nūş²⁵⁶-ı lebi şād etmez
Merd-i maḥbūs şarāb içse de mesrūr olmaz

22a

17. Çeşmi dünyāyı kırup etse tevāzu‘ ne ‘aceb
Kesse cellād hezārān-ı seri maḡrūr olmaz
18. Hecrden ḥavf edene zevk-ı ḥayali besdür
Mey içen ḥ‘ābda āşūfte vū maḥmūr olmaz
19. Gūş edüp şi‘rūmi ol şeh²⁵⁷ dedi nāz ile Fehīm
Her suḥan levḥa-i pāk²⁵⁸ dile mestūr olmaz

²⁵⁶ FKD, “būs” s.278

²⁵⁷ a.e. “şeh” kelimesli hiç kullanılmamıştır.

20. Suhanım oldu mişālād-ı beyān-ı vāqı‘
Şā‘ ir-i rāst-suhan gerçi ki menzūr olmaz

Münacāt nāme-i Fuzūlī-i Bağdādī

Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün

1. Zihī zātın-nihān ü ol nihāndan mā-sivā peydā
Biḥār-ı şun‘ ın emvāc peydā ka‘ r nā-peydā
2. Bülend ü pest-i ‘ālem şāhid-i feyz-ı vücūdındır
Degil biḥūde olmaḡ yok iken erz ü semā peydā
3. Kemāl-i ḥikmetin izhār-ı kudret kılmāğa etmiş
Ġubār-ı tīreden āyine-i ġitī-nümā peydā
4. Dem-ā-dem ‘aks alur mir’āt-ı ‘ālem ḡahr u luṭfuñdan
Anın çün geh küdüret zāhir eyler geh şafā peydā
5. Gehī toprağa eyler ḥikmetin bin²⁵⁹ meh-liḡā pinhān
Gehī şun‘ ın kılr toprağdan bin²⁶⁰ meh-liḡā peydā
6. Cihān ehline tā esrār-ı ‘ilmin ḡalmaya maḡfī
Kılupdır ḥikmetin küftār içinde enbiyā peydā

²⁵⁸ a.e. “pak” kelimesi hiç kullanılmamıştır.

²⁵⁹ FUD, “miñ” s.3

²⁶⁰ a.g.e. “miñ” s.3

7. Nişār-ı şefqatiñdir kim olur ızhār-ı hamdiñ çün
Fuzûlî tîre tab‘ından kelām-ı cān-fezā peydā

Velehu Fuzûlî-i Bağdādî

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Germdir şām ü seher mihriñle çarh-ı lāciverd
Geh sirişk-i āl eder ızhār [ü] geh ruhsār-ı zerd
2. Şubha beñzer ‘ aşık-ı şādık demeñ ‘ ālemde kim
Bir nefes geçmez ki çekmez sūz-ı dilden āh-ı serd
3. Yahşi şanma ey gönül ehl-i hıred eṭvārını
Olma gāfil ‘ aşk derdinden yaman olmaz bu derd
4. Mümkün oldukça felek manşūbesinden kıl hāzer
Nişe kim hālî degil bî-dād nakşından bu nerd
- 22b
5. Zülmet-i gam ıztırābın çekmez ol āzāde kim
Her ta‘ llūkdan ola hūrşīd-dil²⁶¹ ‘ ālemde ferd
6. Ey Fuzûlî çekme²⁶² ol meh-veş vişālinden²⁶³ ümīd
Şabr kıl kim devr devrānı degil bîhūde-ger

²⁶¹ a.g.e. “veş” s.39

²⁶² a.e. “kesme”

²⁶³ a.e. “cemālinden”

Fuzûlî-i Bağdādî

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Rûzgārım buldı devrân-ı felekden inķilāb
Kān içre oldım ayağın çekdi bezmimden şarāb
2. Şu' le-i āh ile yandırdım dil-i ser-geşteni
Bir od oldım çizgin çevremde olmaz mı kebāb
3. Lā' lūñle bāde naḥş etmiş zihî güm-rāhlığ
Oldı vācib eylemek ol bî-edebden ictināb
4. Vermez oldı el vişāl-i pîç-i zülfiñ ah kim
Rište-i tedbîrde devrân-ı kec-rev açdı tāb
5. Olmadı ol māha rūşen yandüğım hicrān günü
Yandüğın tā her²⁶⁴ seḥer şem' iñ ne bilsün āfitāb
6. Göz ki peykānıñ ḥayālî ile saçar her yan sirişk
Bir şadefdir kaṭre-i bārānı eyler dürr-ü nāb
7. Oldı ebr-i dūd-ı āhım perde-i ruḥsār-ı māh
Ah kim almaz cemālinden henüz ol meh niķāb

²⁶⁴ a.g.e. "şeb tā" s.22

8. Kesmedi benden²⁶⁵ ser-i kūyında āzārın raqīb
Ey Fuzūlī nişe cennet içre yok derler ‘azāb

Velehu Fuzūlī Raḥmetullāhu ‘Aleyhi

Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilün

1. Cānımıñ cevheri ol lā‘l-i güher-bāra fidā
‘Ömrümiñ ḥāşılı ol şīve-i reftāra fidā
2. Derd çekmiş başım ol ḥāl-i siyeh kurbānı
Tāb görmiş tenim ol ṭurra-i ṭarrāra fidā
3. Gözlerimden tökülen ḳaṭre-i eşkim güheri
Lebleriñde saçılan lü‘lū‘-i şeh-vāra fidā
4. Çāk-i sīnemde olan ḳanlu ciger pāreleri
Mest-i çeşmiñde olan ğamze-i ḥūn-ḥāra fidā
- 266
5. Cān ü dil ḳaydını çekmekden özüm ḳurtardım
Cānı cānāneye etdim dili dil-dāra fidā

²⁶⁵ a.g.e. “menden” s.22

²⁶⁶ a.g.e. 1. Pāre pāre dil-i mecrūḥ u perīşānumdan/ Ser-i kūyuñda gezen her ite bir pāre fidā, bu beyt M’da eksiktir, s.10

6. Ey Fuzûlî n'ola ger saḥlar isem cānı 'azîz
Vaḳt ola kim ola bir şūḥ [u] sitem-gāra fidā

Üstādü'-şu' arā Fuzûlî

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Faḥr²⁶⁷ mülki taḥt-ı 'ālem terki efserdir baña²⁶⁸
Şükrü lilāh devlet-i bâḳî müyesserdur baña
2. Zülf ü ruḥsârı ḥayālî ile nedir ḥālîñ demen
Eyleyem²⁶⁹ kim gece vü gündüz berāberdir baña
3. Ḥūr u Tübā veşfin ey vā' ız bu gün az eyle kim
Hem-dem ol Tübā ḥırām ü ḥūr peykerdir baña
4. Aradan ey şem' çık bir gūşe dut kim bu gece
Bezm bir ḥūrşîd ṭal' atden münevverdir baña
5. Verdi bād-ı şubḥ bir ḥūrşîd ṭal' at müjdesin
Şem'-veş veh kim bu dem ölmek muḳarrerdur baña

²⁶⁷ a.g.e. "faḥr" s.14

²⁶⁸ a.e. "maña"

²⁶⁹ a.e. "öyleyem"

6. Zāhidā bes²⁷⁰ kıl teveccüh gūşe-i mihrāba kim
Kıble-i t̃ā' at ham-ı ebrū-yı dil-berdir baña

7. Ey Fuzūlī cem' olur peyveste il nezzāreme
'Arşa-i deşt-i cünūn şahṛā-yı maḥşerdir baña

Velehu Fuzūlī Raḥmetullāhu

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Şerbet-i lā' liñ ki derler Çeşme-i Hayvān aña
Ol verir cān dem-be-dem 'uşşāka vü men cān aña
2. Oqlarıñdan kim tiken tek şancılupdır her taraf
Gülbin gamdır qadım bir²⁷¹ gonca her²⁷² peykān aña
3. Hāl [ü] ḥaṭdır bilmen ol āyīne-i ruḥsārda²⁷³
Yā gözümden 'aks şalmış merdüm [ü] müjgān aña
4. Dutma ey qan dem-be-dem tuğyān edüb ten çākini
Qoy bu manzaradan demī nezzāre kılsun cān aña
5. Baḥre lü'lü' dişlerin söyler²⁷⁴ meger bād-ı²⁷⁵ şabā
Kim kulaq dutmış şadef içre dūr-i gālṭān aña

²⁷⁰ a.e. "sen"

²⁷¹ a.g.e. "her" s.15

²⁷² a.e. "bir"

²⁷³ a.e. "ruḥsār üze"

²⁷⁴ a.e. "vaşfin"

²⁷⁵ a.e. "söyler"

6. Gönlüme şalmış haṭıñ zevķin felek ķan yutdırub
Tıfl tek kim oķdurlar zecr ile Ƙur‘ān aña

7. Ey Fuzūlī ol şanem efgānıña raķm eylemez
Daşa²⁷⁶ beñzer bağrı te’şir eylemez efgān aña

23b

Emlaķu’ş-şu‘arā ve Efşahū’l-büleğā Fuzūlī

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Kūh-ken Şirīne öz naķşın ceküb vermiş firīb
Gör ne cāhildir yonar daşdan özü içün bir raķīb
2. Ƙaşlaruñ yayı bir oķ²⁷⁷ lūtf eylemiş her ‘āşıķa
Men hem andan eylerem bir oķ²⁷⁸ temennā yā naşīb
3. Tütüyā-yı hāk-ı pāyın feyziñe yol bulmasam
Nūr-ı çeşmim ‘ayb ķılma kör olur derler ğarīb
4. Mużtaribdir çāre-i derdimde veh kim bilmeyüb
Bir devāsız derde uğratmış özin miskīn řabīb
5. Berķ-ı āhumdan o dem²⁷⁹ her gūşe bulmuş raķneler
Gel gör ey gül kim giriftār-ı ķafesdir ‘andelīb

²⁷⁶ a.e. “taşa”

²⁷⁷ a.g.e. “oķ” s.19

²⁷⁸ a.e. “oķ”

²⁷⁹ a.e. “evüm”

6. Ey banā²⁸⁰ et deyen hāl-i dilimden bī-ḥaber
‘Aşk olan yerde nedir²⁸¹ ārām yā ne eyler şikīb
7. Ey Fuzūlī incime senden tegāfūl kılsa yār
Resmdir kim göstere aḥbāba istignā ḥabīb

Velehu Fuzūlī Redīf-i Rūz ü Şeb

Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilün

1. Kalsa vaşlīñ şāmımī şubḥa berāber yok ‘aceb
Resmdir faşl-ı bahār olgaç²⁸²berāber rûz-ı şeb
2. Gün ki sāyeñ düşdüğü yerde durursa²⁸³ vechi var
Gelse ‘ālī-ḳadrler faḳr ehli durmaḳdır edeb
3. Olmadın meyhāne-i ‘aşkıñda mest-i cām-ı zevḳ
Düzmedi bezm-i felekde zühre ḳānūn [u] ṭarab
4. Nūr-ı ruḥsārıñdır ol maḳşad ki imān ehline
Kılsa Ḥaḳ rûzī cehennem ateşi oldır sebeb
5. Ğālibā maḳşad vişālīñdir ki dün gün durmayub
Çarḫ ser-gerdān gezer bilmez nedir renc ü ta‘ab

²⁸⁰ a.e. “maña”

²⁸¹ a.e. “ne eder”

²⁸² a.g.e. “olmaḳ” s.20

²⁸³ a.e. “durur bir”

6. Beste-i zencîr-i şevkiñdir nesim-i ter-mizâc
Teşne-i Câm-ı vişaliñdir muhîṭ-i huşg-leb

7. Kılma feyz-i ni‘ met-i vaşlın Fuzûline²⁸⁴ dirîğ
Yokdır özge maqşadı senden seni eyler taleb

24a

Fuzûlî Bağdādî

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Sen yüzünden ‘ âlemi rûşen kılub şaldın niķāb
Yazıya şalsun bu günden şoñra nûrın âfitāb

2. Sen ne nûr-ı pākseñ ey maẓhar-ı şun‘ -ı İlāh
Kim olur²⁸⁵ şem‘ -i ruḥıñdan âfitāb ü māhitāb

3. ‘ Aksi zülfiñ²⁸⁶ şuya şalmış sâye zülfiñ toprağa
‘ Anber etmiş toprağın adın şuyın ismin serāb²⁸⁷

4. Yelde bulmış bûy-ı zülfiñ şuda ‘ aks-i ‘ ârızın
Kim yeli bağrına başub şuya göz tikmiş ḥabāb

²⁸⁴ a.g.e. “Fuzûliden” s.21

²⁸⁵ a.g.e. “alır” s.20

²⁸⁶ a.e. “rûyuñ”

²⁸⁷ a.e. “gül-âb”

5. La‘l-gün mekdir eliñde saġar-ı sîmîn ile
Yâ nigîn-i la‘ldir reşk-i lebiñde oldu âb
6. Kilk-i kudret levh-i sînemde seni kıldı²⁸⁸ raġam
Eylemiş²⁸⁹ maġbûblar mecmû‘ asından intiġâb
7. Ey Fuzûlî her ‘alem kılsañ ġaţâdır ġayr-ı ‘aşġ
Budürür ben²⁹⁰ bildigim Vallahu ‘alem bi’ş-şavâb

Velehu Fuzûlî

Fâ‘ ilâtün/ Fâ‘ ilâtün/ Fâ‘ ilâtün/ Fâ‘ ilün

1. ġansı mâhîñ bilmezem mihri ile olmuş zâr şubġ
Her gün eyler ġalka bir dâġ-ı nihân izhâr şubġ
2. Batdı encüm çıkdı gün yâ bir esîr-i ‘aşġdır
Tökdi dürr-i eşk çekdi âh-ı âteş-bâr şubġ
3. N’ola ger emvâta îġyâ verse şubġñ demleri
Zikr-i la‘liñdir kim eyler dem-be-dem tekrâr şubġ
4. Bir muşavvirdir ki²⁹¹ kilk zer ile²⁹² her gün çeker
Şafġa-i gerdûna naġş-ı ‘arız-ı dil-dâr şubġ

²⁸⁸ a.e. “kılmış”

²⁸⁹ a.e. “eyleyüb”

²⁹⁰ a.e. “men”

²⁹¹ a.g.e. “ki” den sonra “rengîn” kelimesi kullanılmıştır, s.35

²⁹² a.e. “zer ile” yerine sadece “ile” kullanılmıştır.

5. Müjde-i²⁹³ hürşīdden vermiş meger bād-ı şebā²⁹⁴
Kim nişār eyler aña yüz biñ²⁹⁵ dūr-i şehvār şubḥ
6. ‘Āşık-ı şādıkdır izhār-ı ğam eyler her seḥer
Ah ile ḥalkı yaqusından kıılır bīdār şubḥ
7. Ey Fuzūlī şām-ı ğam encāmına yokdır ümīd
Bir tesellīdir saña ol söz ki derler var şubḥ

24b

Ġazel-i Seyyid Nesīmī Ravvaḥallahu ruḥahu

Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün

1. Tarık-i ḥaḳ olan kişi vürür varını yine yaġmāya
Trāş olup kemend-i kīn ulaşmadı bu ğavġāya
2. Şefāsız sūfīler gör kim ḥarāmdır deñilmez sāzı
Ki tevḥīdi olan kişi ne ğam girse gelisāya
3. Çıķup minberde ey vā‘ iz iken kerem atma epsem tūr
Daḥı meşġul idi senden ki şeyṭān zühd [ü] taķvāya
4. Tekebbūr eyleme münkir bu ‘aşķ baḥrında gel ğarķ ol
Hezārān m‘ anī kesb eyler ki ğark olan bir deryāya
5. Nesīmī ḳalbiñi şāf et cihān sevdālarından geç
Sen ol Mevlā ben ol ‘abdım ki nesne girmez araya

²⁹³ a.e. "müjde bir"

²⁹⁴ a.e. "seḥer"

²⁹⁵ a.e. "miñ"

Ġazel-i Menba'î

Fe' ilâtün/ Fe' ilâtün/ Fe' ilâtün/ Fe' ilün

1. Kani bir t̄alib-i H̄ak ŗimdi fenā ŗeklinde
Ŗ̄ret oġrısı çoġaldı fuķara ŗeklinde
2. “Men ‘aref” sırını fehm etmez iken dāhı henūz
Niķe zāhid genķūr ven ŗulaķā ŗeklinde
3. Daķı ‘ōmründe nedir bilmez iken hūsn-i eda
Her denī Tūrki gōrūr sen ŗurefā ŗekinde
4. Cūhelā çok saña bir meselei fetķ edemez
Ŗ̄ret-i zahiri amma ‘ulemā ŗeklinde
5. Menba'î ŗimdi cihānda ķatı nādīr bulunur
Kani bir mūrŗid-i kāmīl budelā ŗeklinde

Ġazel-i Emrī Merķūm

Fā' ilâtün/ Fā' ilâtün/ Fā' ilâtün/ Fā' ilün

1. Māh-ı nev bir nūn yazup beñzetmiŗdi²⁹⁶ ķāŗıña
Āferīn ey naķŗ-ı dil-geŗ²⁹⁷ āferīn²⁹⁸ naķķāŗıña
2. La' l-i gevher-bārına öykünmek ey hātem neden
Verd²⁹⁹-i aķmerden ķabā geydūrdilerse baŗıña³⁰⁰
3. Māh-ı nev gibi iki bükilsūn olsun cismi zerd³⁰¹
Kim ki ey meh-rū hilāli beñzedirse ķāŗıña

²⁹⁶ M.A.Yekta Saraķ, **Emrī Divanı**, Eren Yayıncılık, İstanbul, 2002, “benzetmemiŗdür” s.236

²⁹⁷ a.e. “garrā”

²⁹⁸ a.e. “āferīn” kelimesinden sorna “ey” gelmektedir.

²⁹⁹ a.e. “la' l”

³⁰⁰ a.e. “taŗuna”

³⁰¹ a.e. “hām”

4. Meşhedim taşı ne didüğün zebân-ı hâl ile
Vâh³⁰² ki idrâk eylemezsin gelmeyince başına

25a

5. Ğam bucâğında seni tenhâ bulur bir gün boğar
İ' timâd etme şağın ey Emrî kanlu yaşına

Ġazel-i Emrî

Fâ' ilâtün/ Fâ' ilâtün/ Fâ' ilâtün/ Fâ' ilün

1. Ey kemân-ebrû çıkar gider 'adem mülkine cân
Parmağ-ile bir işâret eylesün tîrûn hemân
2. 'Âşıkını fâş etmedüm nâr-ı şafaqla kızdırup
Tâs-ı çarhı başıma geydirdi cellâd-ı cihân³⁰³
3. Hayrete varmış görüp kıddın nihâlin serv-i bâğ
Öldi diyü kuşlar eyler başı üstünde³⁰⁴ figân
4. Ğabğabın çâhı degil bünyâd³⁰⁵ kudret eylemiş
Kaşr-ı hüsnün kûşesidir³⁰⁶ murğ-ı câna âşiyân
5. Ay başında mâh-ı nev şanma görünen Emriyâ
Tâlib-i dünyâya parmak gösterür devr-i zamân³⁰⁷

³⁰² a.e. "veh"

³⁰³ a.g.e. "zamân" s.202

³⁰⁴ a.e. "ucında"

³⁰⁵ a.e. "benna-yı"

³⁰⁶ a.e. "kuşesinde"

³⁰⁷ a.e. "cihân"

Li-mevlāna Şeyh Rūşenī Neverullāhe Qabrehu

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Hüsünüñ ' aksin ruḥ-ı dilberde peydā eylediñ
Çeşm-i ' aşıkdan o mirātı temāşā eylediñ
2. Āb u gilden gösterip envār-ı hüsnünden nişān
Anuñ-ile dide-i ' aklı mücellā eylediñ
3. Bir avuç ḥāke braḳadıñ cām-ı ' aşkıñ cür' asın
' Ākıl u dānāları mecnūn u şeyda eylediñ³⁰⁸
4. Gerçi kim³⁰⁹ Maşūksın ' aşık libāsın örtünüp
Cilve-i hüsnüñ gerü kendiñ temāşā eylediñ
5. Rūy-i zibā üzere zülfünden selā sil bağlayup
Gönlümi ser ser-beste-i zincir-i sevdā eylediñ
6. Bār-ı ' aşkıñ kim taḥamül edemez ārz u sema
Nā-tevān gönlüm ' acebdir aña me' vā eylediñ
7. Rūşeni bendeñ niçun baḳdıqça rūşen olmasun
Hüsünüñ ' aks-ı ruḥ-ı dilberde peydā eylediñ

Gazel Nişari Çelebi Güyed

Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

1. Yeter dünyāya āfet ḡamze-i müjgān-ı siyeh tursun
O şeh Rüstem gibi aheng-i ceng etsün sipeh tursun

25b

2. Eder tır-i ciger-düz-ı teḡāfül dilleri pür-ḥūn
Niyām-i gūşe-i çeşmiñde şemşir-i nigh tursun

³⁰⁸ Ruşenī: Ömer Dede el-Aydinī el-Halvetī, "Miskinlik", 1484 H., Düğümlü Baba, Demirbaş 00419-001, Süleymaniye Kütüphanesi, "eylendiñ" kelimesi kullanılmamıştır, vr. 77b

³⁰⁹ a.e. "gerçi kim" de imla hatası olduğundan düzeltilmiştir.

3. Hevāyi kākülünle ser-keş oldu âteş-i sevdā
Ne lâzım cünbiş etmek dāmen-i perr-i küleh ırsun
4. Şabā çün gerd-i rāh-ı zülf-i müşk-efşānıñ aldı
Dil-i üftādeye bārī şemīm-i hāk-i reh ırsun
5. Nişārī ‘arız-ı pür-hāl-i dilber özge ‘ālemdir
Felekde seyr-i zīb-i aḡterān-i mihr ü meh ırsun

Gazel-i Nāzī Çelebi

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Mes-i şevkız bezmimiz yād etse dünyā reşk eder
Cür‘ a-i şehbāmıza Cemşid ü Dārā reşk eder
2. Ol ḡarābātīleriz kim bezm-gāh-ı dehrde
Zevķimiz vādisine a‘ lā u ednā reşk eder
3. Her ne yerde eyleseñ tertīb-i bezm-i inbisāt
Derd ile a‘ dā helāk olur eḡibbā reşk eder
4. Her kimiñle hem-dem olsaķ cān verir güftārımız
‘Ayşımız āyīne-i Hızr u Mesīḡā reşk eder
5. Ṭab‘ ıñā dersem n’ola Nāzī behişt-i manevi
Nev-‘ arus-ı fikriñi seyr etse Ḥurā reşk eder

Gazel-i Meylī Çelebi

Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilün

1. Sīnede dāğ-ı muhabbet olalı şadr-nişīn
Olmadı âteş-i cān-sūz-i derūnım tesķīn
2. Nazar-ı merḡametiñ kesme ki avāreñdir
Reh-i ‘aşķıñda seniñ bu dil-i bī-tāb u ḡazīn

3. Nice biñ cünbiş ile etmedeh meşşāta-i ya's
Hüsn-i ruhsār-ı 'arūs-ı ğamı her dem tezyīn
4. Reng-i rüyı o mehiñ şöyle muşşefādır kim
Edemez naķş-ı ruĥın sa'y ile şüret-ger-i Çin
5. Başladıñ şı' riñi mümtāz-ı cihān eylemege
Tab'-ı pür-zürīña ey Meylī hazārān taḥşin

26a

Dānişī Efendi

Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

1. Rübāb-ı nālemi ğuş eylemez ol şūḥ-ı hercāyī
Ne bilsun çin-i ebrūsı ğamından çekdigim yayı
2. Daḥı 'uşşāķı a' da çāķmadan dünyāyı yakmışdır
Niçe teşbih ederler kālbi yāre seng-i ḥārāyı
3. Kaşınla ḥālīni 'arz etme baña ey zen-i gerdūn
Şikār etmek ne mümkün dāne u dām ile 'anķāyı
4. Degil nergisle encüm döndü ğırbāla zemīn u çerḥ
Gecürdim eşk ü āhımla eliñden zīr u bālāyı
5. 'Āzayımsız içilmez sine-i sīmīni dil-dārīñ
Ederse nüsha-i mey feth eder ol genc-i zībāyı
6. Yolunda naķd-i cān şarf etdigim hep ceyb-i dildendir
Yahud bir şey midir terk eylemek yanımda dünyāyı
7. Süleymān mührünün beyt-i nigīnidir ḥaṭ-ı la' liñ
Niçe ḥal eylesünler böyle bir müşkil mu'ammāyı
8. Güzel etdim temāşā sūr-i dilde naḥl-ı zībāsın
Daḥı 'ömründe kimse görmemişdir bu temāşāyı

9. Ne but kim görse mihrab-ı cemālin secde-gāh eyler
Nice fark eylesün ‘aşk ehli mescidle kilisâyı
10. Olanlar bişe-zâr-ı ‘aşkda şayyâd-ı şîr-efken
Aşar mı terkiye zâhid gibi bir har heyulâyı
11. Ebu-müslim gibi ey Danişî kesmekledir fahrım
Raķîb-i Hâricî-veş kıanda görsem bu teberâyı

Şabrî Efendi

Mef‘ ulü/ Fâ‘ ilâtün/ Mef‘ ulü/ Fâ‘ ilâtün

1. Seyr eyle ser-be-ceyb-i sāgar olan habâbı
Girdâba ğûte urdı gûyâ ki murğ-i âbî
2. Tûfân-ı bād-ı ğamdan şârşılmayan cihânda
Elden düşürmeyendir cām-ı şarâb-ı nâbı
3. Mestâne şahid-i gül āġâz-ı cilve etmiş
Hakķâ ki açmış anı ol cāme-i şarâbî
4. Zindân-ı h‘âbe düşse ğam çekme Yûsuf-ı baht
Bir ğün olur ki görmez düşde hayâl-i h‘âbı

26b

5. Olmasa n’ola Şabrî nām-ı ümid dilde
Bir nüşadır ki yokdur bir harf-i nâ-şavâbı

Şabrî Efendi

Mefâ‘ ilün/ Fe‘ ilâtün/ Mefâ‘ ilün/ Fe‘ ilün

1. Ne deñlü eylese ruhsâr-ı yâre nezzâre
Gürisne-çeşm-i muhabbet toyar mi didâre
2. Ya dest-i hayret alur dâmenin ya eşk-i sürûr
Teveccüh etse nigâhım cemâl-ı dildâre

3. Nigāh-ı dīde eger berķ-i āfitāb olsa
Taḥammül eyleyemez tāb-ı ʔal‘ at-i yāre
4. Ki tār-ı nūr-ı bařar riřte-i ketāne döner
Nigāh-ı germ ne mümkün o māh-ruḥsāre
5. Ḥadeng-i cev̄r ile ğırbāle döndi sīne daḥi
Hezār çeşmle ḥayrānım ol sītem-kāre
6. Dönerdi murġ-ı nigūn-sār-ı řu‘ le dīdeye dil
Düşümde ‘arz-ı cemāl eylese o meh-pāre
7. Alurđı pīrhen-i Yūsuf-i emelden kām
Bulurđı dīde-i Ya‘ kŭb baḥtına çāre
8. Eger ki şimdiye dek şabri-i cefā-dīde
Yüz ursa dāmen-i dānā-yı mu‘ ciz-āřārā
9. O çeşm-i baḥt-ı cihān kim anuñla eyler hep
Cemāl-i řāhid-i iķbāle ḥalk nezzāre
10. Ğubār-ı ḥāl-ı ruḥ-ı māha bir naşar kılsa
Dönerdi cevher-i mir’āt mihr-i envāre
11. Vařīfe-baḥř-ı süḥen-perverān ki vācibdir
Du’ā-yı devlet ü iķbāli her řenā-kāre
12. Ola iřāret-i çeřm-i sitāreñe maḥřūs
Viřāl-i řāhid-i iķbāl-i baḥt hem-vāre

Velehu şabri

Mefā‘ īlün/ Mefā‘ īlün/ Mefā‘ īlün/ Mefā‘ īlün

1. Gönül dest-i irādetle muḥabbet sāġarın tŭtdı
Gidince Kays geçdi meclis-i ‘ařķa yerin tŭtdı
2. şererler zāhir oldı yine andan kaçreler řanmañ
řurāḥi çerḥ-i cāme tiġ-i āteř-güsterin tŭtdı

3. Düşürdi her birin dām-ı firīb-i va‘ de-i luṭfa³¹⁰
O şeh söyletmedi erbāb-ı ‘aşkıñ dillerin tıtdı
4. Bu meydān içre ‘āşık baş kaçırma tığ-i mihnetden
Belā ser-tişesine küh-ken gör kim serin tıtdı
5. Ne mümkün cām-ı pür-şūrı elinden içmemek Şabrī
O mest-i nāz geldi sīnem üzre hañçerin tıtdı

Velehu Şabrī

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Bezm³¹¹-i rāh-ı ğamda qalmaz sālik-i ‘aşq-ı Hudā
Her şerār-ı dūd-ı dil bir şeb-çırāğ olur aña
2. Şorma sırrın fülk-i ‘aqlı Hızır-ı ‘aşq etse şikest
Ey Kelīm-i dil şağın kim andan olursın cüdā
3. Cünbüş-i baħr-ı havādiş etse nüh-fülki şikest
Taħta-i meyħāneden ayrılmaz erbāb-ı fenā³¹²
4. Hakk edüp taşhīh edince bekleşen üstād-ı ‘aşq
Hiç qalır mi nüşha-i hāṭırda ħarf-ı mā-sivā
5. Eyleme³¹³ yā Rabb feyz-i rahmetiñ³¹⁴ luṭf et diriğ³¹⁵
Penbe-zār etdiyse cismim dāğ-ı ‘aşq-ı dil-rübā
6. Şimdi istiğfār-ı kūy-ı sübhā-gerdānız hele
Bir zāman gitmezdi elden cām-ı mey dilden nevā

³¹⁰ Hasan Kasır, “Sabri Mehmed Şerif Divanı (inceleme-karşılaştırmalı metin)”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 1990, “vaşla” s.295

³¹¹ a.g.e. “tīre” s.113

³¹² a.e. “hevā”

³¹³ a.e. “etme”

³¹⁴ a.e. “berk-i feyz-i”

³¹⁵ a.e. “luṭfını bizden diriğ”

7. Anda ey Şabrî süveydâdır hayâl etme gönül
Nâme-i sırr-ı Hudâdır mührurulmuşdır aña

Âlî Efendi

Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün

1. Nigeh ser mest-i nâz u ğamze-i hûn-hâr âşüfte
Kemend-i zülf-i der-hem turre-i tarrâr âşüfte
2. Bugün şahın-ı çemende gördüm ol servi hırāmânı
Girîbân-çâk u dâmen çide vü destâr âşüfte
3. Perîşân olmasun mı sünbül-i gülzâr-ı endîşem
Ki ben âşüfte dil âşüfte zülf-i yâr âşüfte
4. Ne hoş demdir ne 'âlemdir k'ola 'arz-ı niyâzımdan
Dil-i cânâne hurrem hâtır-i ağıyâr âşüfte
5. Yeridir ölse reşk-i la' l-ı ruhsarından ey Âli
Cebîn-i gönca pur-çîn ü dil-i gülzâr âşüfte

27b

Na' t-ı Şerîf-i Haylî Beg

Fe' ilâtün/ Fe' ilâtün/ Fe' ilâtün/ Fe' ilün

1. Vechi var teşne-i âb-ı keremin olsa cihân
Ki yüziñ şuyına halkı oldu seniñ kevn ü mekân
2. Bildi çün hilkatına bâ' iş olan zâtındır
Oldı ser-geşte bu vech ile sipihr-i gerdân
3. Sen sen ol nûr-i Hudâ kim iki ednâ zerreñ
Biri mâh oldu cihâna biri mihr-i raşşân

4. Sen sen ol şem[‘]-i şebistân-ı hüdâ kim Cibrîl
Oldı pervâne-şıfat şevķiñle raķş-künân
5. O meh-i burc-ı şeref sen ki şeb-i mevlûdñ
‘İd-i nev-rûzi gibi kıldı cihânı şādân
6. Odır ol şeb ki cihân buldı ziyâ nûrñdan
Daķı gün toğmadın ey mihr-i sipihr-i ‘irfân
7. Odır ol şeb ki olup kalb-i aķibbâ ma[‘]mûr
Tāk-ı Kistrâ dil-i a[‘]dâ gibi oldu vîrân
8. Odır ol şeb ki olup nûr-ı cemâliñ peydâ
Dîdeden eyledi âteş-kede-i küfri nihân
9. Odır ol şeb ki verüp dehre vücûdñ revnaķ
Kıldı dünyâ yüzini reşk-i behişt-i Rıdvân
10. Nice reşk eylesesün cennet o şeb dünyâya
Ki seniñ küyiña ‘azm eyledi hûr u ğılmân
11. Bir ‘aceb zelzele şaldı kademiñ ‘âleme kim
Ser-nigûn oldu şanemler yıkılup deyr-i muġân
12. Görüp ol hâlitî ammâ ki nice müşrikler
Cehlle eylediler haķķıña çün zann u gümân
13. Âyet-i rahmet-i Haķķ olduġıña münkir olup
Küfri ezber okudı nice ‘adû-yı nādân
14. Gördi kim bilmediler haķķ-ı zamâne kaderiñ
Seni bildirmek için indi zemîne Qur’ân

15. Sen sen ol fāris-i meydān-ı nübüvvet ki kaçan
Haḡ resūl olduḡıñā istedi a‘ dā bürhān
16. Māha parmakla işāret kılup etdiñ zāhir
‘Arşa-i mu‘ cizde sanat-ı gūy ü çevgān

28a

17. Göricek şa‘ şa‘ a-i mihr-i kefi pür-tābīñ
Sīne-çāk oldı o şeb şevkle mäh-ı tībān
18. Gösterüp devr-i kamerde nice yüzden i‘ cāz
Eylediñ gün gibi ‘ālemlere haḡ dīñi ‘ayān
19. Maḡhar-ı mevhibe-i luṭf-i Hudā’dır zātīñ
Cümle eşyāya olursıñ ne ‘aceb feyz-resān
20. Olduḡıyçün ‘araḡ-ı cebhe-i pür-tābīñdan
Haşre dek gülleri oldı bu cihānıñ ḡandān
21. Çeşm-i nergisde degildir қатарāt-ı şebnem
Güle bu luṭfi görüp oldı ḡasedden giryān
22. Ḥaddi yok ḡanḡı birin şerḡ edeyin mu‘ cizeñiñ
Vire mi қаtre-i nā-çiz ḡınā-yı ‘ummān
23. Bā-ḡusūş ol şeb-i mirāc dem-i vuşlat içün
Edemez kimse anı ‘aḡılla tafşıl ü beyān
24. Nice taḡrır edeyin anı degildir ḡaddim
Ermez ol rütbeye zīrā ki ‘uḡul-ı insān
25. Seni medḡ etmege yok bende kemāl u ḡudret
Eyledim ḡaḡḡ-ı edāda bilürem çok noḡşān

26. K̄alma eksikliğime sen benim ey bedr-i münir
Çünkü yoktur kerem ü lutfiña hadd u pâyân
27. Çār-yārın daḥi medḥinde girüp meydāne
Esb-i ṭab‘a dilerim eyleyem irḥā-yı ‘inān
28. K̄ādir oldıkca n’ola anları da medḥ etsem
Verdiler şer‘ iñe zīrā ki nice revnaḳ u şān
29. Yār-ı ġārın olan ol ḥazret-i Şiddīḳ-i ‘atīḳ
N’ola oldıysa şadāḳatle ġüzīn-i aḳrān
30. Cümleden evvel edüp dīnīni taşdıḳ ü ḳabūl
Şıdḳ-ı pāki aña oldı sebep-i istiḥsān
31. Ma‘den-i ‘adl u kerāmet ‘Ömer-i Fārūḳıñ
Devr-i ‘adlinde cihān bulmuşdı emn ü amān
32. Yed-i ṭulasını gör kim nice ġünlük yoldan
Dīde-i ḳayşara bir demde erişdirdi benān
33. Menba‘ -i ḥilm u ḥayā ḥazret-i zū’n-nūreyniñ
Şöyle naḳş olmış-idi levḥ-i dilinde Furḳān

28b

34. Mülk-i şer‘ iñde verüp ḳā‘ide-i dīne nizām
Ḳıldı ādābla tertīb-i kelām-ı Sübhān
35. Fātiḥü’l-ḥayr olan Ḥaydar-ı kerārın ise
Zehresin ḥaşmıñ ederdı ḳılıcı āb-ı revān
36. Ne kerāmet ne şecā‘at ne vilāyetdir o kim
Ṭıfl iken ejderi çāk etdi o şīr-i ġurrān

37. Kişver-i şer‘ -i şerîfînde sarây-ı dine
Anlar olmuşlar idi pâdişehim çâr erkân
38. Bu kadar kuvvet u kudretle yine her birisi
Bendedir hâzretiñe anlara sen sen sulţân
39. Ey Resûl-ı şakaleyn ey meh-i bedr-i kevneyn
Sen sen ol eşref-i maḥlûḳ ḥabîbü’r-Raḥmân
40. Dürr-i yektâ ise de yerlere geçsün ol yaş
Ki seniñ aşkınla olmaya gözden rîzân
41. Rûḥ-ı şânî ise de odlara yansun ol ten
Ki revân eylemeye yolña yüz şevḳle cân
42. Ben ne ḥâkim ki seni medḥ edem ey gevher-i pâk
Ġarâzım ḥâlimi ‘arz eylemedir saña hemân
43. Benim ol bâdiye-peymâ-yı biyâbân-ı heves
Benim ol sâkin-i peygûle-i dârü’l-‘işyân
44. Ki ne ser-menzil-i maḳşûda erişdi râhım
Ne karar etmede bir gûşede oldu imkân
45. Bezm-i ‘âlemde dilim olmadı bir kez ḥâlî
Heves-i lâzıme-i ‘ayş u ṭarabdan bir ân
46. Her kaçan vakt-i namâz olsa komaz kim erişe
Dem-be-dem nağme-i ney gûşıma gülbânıñ-ı ezân
47. Abdest almağa varmaz elim ammâ gönlüm
Şu gibi olmadadır kūy-ı ḥarâbâta revân

48. Oldı ma‘lûm namâza ne kadar yüz yudıgım
Rûz-ı şavm eyledigim kârı da etmem pinhân
49. Hırşım ol deñlü ki eyyâm-ı şiyâm erdikde
Bir dilim nân görünür baña hilâl-i Ramazân
50. Almayım destime şimden gerü peymâne deyü
Etsem inşâfa gelüp cânla ‘ahd u peymân
- 29a
51. Derd-i ser hâşıl edüp isterem ol demde tabîb
Umaram tâ ki diye derdiñe meydır dermân
52. Ayağım mey-kede yolında elimde sâğar
Dilde yok zerre kadar havf-ı Şırât [u] Mîzân
53. Nic’olur keffe-i Mizâna konursa hâlim
Bezm-i ‘ışyânda o nûş eyledigim rıtl-ı girân
54. Ben ne hâletle koyam kendimi ümmet yerine
Kuluñım desem eyâ pâdişeh-i Sidre-mekân
55. Kılmadım sünnetiñiñ biñde birini icrâ
Etmedim hergiz itâ‘at ne ki kıldıñ fermân
56. Göricek bunca hevâ vü hevesi başımda
İttifâk eyleyüp ıslâhıma zühhâd-ı zamân
57. Müşkülüñ var ise hal eyleylim gel deseler
Gelmez illâ dilime ‘uğde-i zülf-i hûbân
58. Heves mûy-ı miyâniyle bütân-ı dehriñ
Tâ zühd ü ‘ilm gerçi degildir çespân

59. Bir kalan rişte-i ümîdimiñ ammâ ki yine
Ne kadar kılsa keş-â-keş kıramaz âdmiyân
60. Niye kaç‘ eylerem ümîd mi lutf-ı Hâkdan
Ki seniñ gibi şefî‘ im var eyâ fahr-i cihân
61. Etmedim şemdiye dek gerçi ki zıkr ü tesbîh
Bâri şimden gerü na‘ tıñ edeyin verd-i zebân
62. Der-gehiñde umarım tâ ki geçe maqbûle
Yazıla defter-i a‘ mâlime aħır ‘ unvân
63. Benim ol ‘ âciz-i bî-kes ki ayağıñ tozına
Eli boş geldim ümîd eyleyü lutf u ihsân
64. Bir yeşil yaprağa kâdir degilim dünyâda
Ki saña lâıyık ola ey gül-i gülzâr-i cinân
65. Degilim nesneye kâdir getürem hâzretiñe
Aña kâdir idim ancağ ki getürdim imân
66. Hâzretiñden seniñ ey hâfız-ı dîn [ü] ümmet
Şoñ nefesde dilerim anı be-ħağğ-ı Yezdân

29b

67. Beni tenhâ kımayıp hıfz edesin imânım
Melekü’l-mevt gelüp kaçd edicek almağa cân
68. Tuymaya cân-ı za‘ îfîm sekerât-ı mevti
Olmayam nûş edicek câm-ı memâtı sekrân
69. Ola şol nesne ki ‘ âşîlere yarın düşvâr
Anı Haylî kuluña kıl kermiñden âsân

Ġazel-i Bākī

Fe' ilātün/ Fe' ilātün/ Fe' ilātün/ Fe' ilün

1. Sīne dāğın görüp ol ğonca-dehen lāle gibi
Bir avuc kıanuma girmek diledi jāle gibi
2. Ża' fdan şöyle ğam-ı ' aşķ ile nā-peydāyem
Ki hemān şīt u şadām işidilür nāle gibi
3. Seg raķībe nic' olur göstereyin ölmez isem
Dehen-i yāre uyuzlanmağı tebhāle gibi
4. Umarın kevkeb-i baķtım ire burc-i şerefe
Sīneye ol meh-i tābānı çekem hāle gibi
5. Dil-i Bākīyi ser-i zülfün elinden cānā
Çeküben hışm ile çeşm-i siyehün ala gibi

Na' t-i Şerīf Cevrī Çelebī

Fe' ilātün/ Fe' ilātün/ Fe' ilātün/ Fe' ilün

1. Ol ki şad-fehm ü ğired bir söziniñ mülzemidir
Ene efşah ğaber-i mu' ciz-i nuķ u demidir
2. Ol ki bir nüktesi biñ cān u dili mest eyler
Ma' ni-i rāz-ı ilāhi sūĥan-ı mülhemidir
3. Ħabbezā nādire-perdāz-ı ğakāyık ki anıñ
Bezm-i taķķıkınıñ erbāb-ı beyān ebkemidir
4. Ħebbezā menba' -ı ğikmet ki zülāl-i sūĥanı
Ka' be-i ma' rifetiñ āb-ı ruĥ-ı zemzemidir

5. Leb-i nuṭṭ ki odur çeşme-i rāz-ı taḥḳīḳ
Teşne-i āb-ı ḥayātı dil-i Ḥızırnıñ fehmidir
6. Dil-i pāki ki odur cām-ı raḥīḳ-i tevḥīd
Nüş eden cür‘ asını ‘ālem-i feyznıñ Cemidir
7. Sırr-ı ma‘ni ki dil ‘aḳla verir pīçiş ü tāb
Şahid-i nüktesiniñ ṭurra-i ḥam-der-ḥamıdır

30a

8. Nükte-i cān ki şalar ḥayrete Rūḥu’l-Ḳudsi
Mebḥaş-i ḥikmetiniñ mes‘ele-i mübhemidir
³¹⁶
9. Yaraşur aña Süleymān-ı ḥaḳīḳat dir isem
Ḥalka-i çarḥ benān-ı diliniñ ḥātemidir
10. Nokṭa-i vaḥdete merkez dil-i feyyāzıdır
Bu gül-i gülşen-i taḥḳīḳıdır ol şeb-nemidir
11. Kaşr-ı bālā-yı ḥaḳīḳat ki ‘uḳūl-i ‘aşere
Ġurfe-i esfel-i kem-pāyesiniñ süllemidir
12. Ḥırad ol kaşra ‘urūc eylemege ḳādir ise
Anda seyr eylesün ol şāh³¹⁷ kimiñ hem-demidir
13. Nāyıl olsa bu ḳadar rütbe-i ‘ulyāya n’ola
Ki o maḥbub-ı ilāhī rusülün ekremidir
14. Pādişāh-ı du cihān Aḥmed-i mürsel ki anıñ
Midḥat-ı zātı diliñ maşlaḥat-ı elzemidir
15. Eyleyen mertebesin ‘arş-ı berīniñ ‘alī
Eşer-i ḥurrem-i ‘izz-i şeref-i maḳdemidir

³¹⁶ Hüseyin Ayan, **Cevrî Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Divanının Tekidli Metni**, Atatürk Üniversitesi Basımevi, Erzurum, 1981, 1. Buḳ‘a-i ‘ilme olsa n’ola medresesi/ Dil-i dānāsı ḥarīm-i ḥikmetün mahremidür, bu beyt M’da eksiktir, s.61

³¹⁷ a.e. “zāt”

16. Felegiñ Leyle-i Kadri Şeb-i Mi' rācıdır
‘Ālemiñ ‘ıyd-ı hümāyūnı dem-i ħurremidir
17. Eyledi mühr-i nübüvvetle cihānı teşhīr
Enbiyā zümresiniñ anıñ içün hātemidir
18. Enbiyā cümle tufeylidir anıñ ma' nide
Şoñra geldiye n'ola cümleñ ol aḳdemidir
19. Ma' ni-i nüṣṣa-i zātı ki odur sırr-ı ḥafī
Nükte-i ḥikmet-i levḥ³¹⁸ u ḳalemiñ müdgamıdır
20. Dili ol kişver-i pür-vüs' at-ı ḳudretdir kim
‘Ālim-i ğayb-i hüviyyet hep anıñ munzamıdır
21. Şer' i-i müstaḥkemi kim dinmiş aña ḥabl-i metīn
‘Āḳl-ı Mecnūn-revişin silsile-i muḥkemidir
22. Ḥaşre dek dīniniñ erkānı n'ola ḳāyim ise
Ki anıñ nuşrat-ı Ḥaḳ pāye-i müstaḥkemidir
23. Ḥızır oḳur 'ilm-i ledünni dil-i dānāsından
Ol muḥaḳḳak rusūlliñ ekmelidir a' lemidir
24. N'ola cārī ise mülk ü melekūta ḥükmi
Du cihānıñ o şeh-i a' delidir aḥkemidir

30b

25. 'Arş u ferş olsa n'ola bārgēh-i ḳudretde
Mesned-i 'izzetiñ ol pādişeh-i a' zāmıdır
26. Eşref-i ḥaḳ-ı cihān olsa vücūdı ne 'aceb
‘Ālemiñ zübde-i mecmū'-ı benī Ādemdir
27. Yok naẓīri anıñ efrād-ı beşerde ancak
‘Āḳl-ı kül cevher-i pākizesiniñ tev'emidir

³¹⁸ a.g.e. "rūḥ" s.62

28. Vaşf memdūh-ı ilāhī nice mümkin Cevrī
Naql-i feyz-ı şeref-i medhın iderseñ demidir
29. Müsta‘idd oldı anıñla nefehāt-ı rūḥa
Bıkr-i fikrim ki ḥarım-i dilimiñ Meryemidir
30. Eşer-i muc‘cize feyziyle o bikriñ ḥālā
Sūḥanım nādire-ferzend-i Mesīḥā-demidir
31. Şevk-i medḥiyle dilim āyīnedir kim anda
Görinen ma‘nī-i ıṣḫıñ şuver-i ‘ālemdir
32. Etse ta‘rīfine ḥunyāger-i ṭab‘ım āḡāz
Çarḥı raqşa getüren nağme-i zīr u bamıdır
33. Odur ol nağme-i dil-keş ki melekler anıñ
Kimi mesti kimi hayrāmı kimi sersemidir
34. Dilim ol mey-gededir neşve-i medḥiyle k’anuñ
Mest-i peymāne-i reşki felekiñ Edhemidir
35. Ol şehiñ faqr ile faḥr etdüğini gūş edeli
Reddim ehl-i keremiñ ni‘met-i bīş ü kemidir
36. Ṭa‘n eder mālīk-i dīnāra ğınā-yı ḳalbim
Gerçi bu tekye-gehiñ müflis-i bī-dirhemidir
37. Dāğ urur sīne-i Zü’n-Nūna niḫām-ı ḥalim³¹⁹
Ki derūnım güher-i ‘aşḳ u maḥabbet yemidir
38. Rāzıyam fākḳadan ammā beni āzürde eden
Sehv ile eyledüğim cürm ü ḥataniñ ğamıdır
39. Yine memdūhımı zıkr³²⁰ eylecek şād olurım
Ki dil-i pür-keremi ‘āṭıfetiñ maḳsemidir

³¹⁹ a.g.e. “‘ālem” s.63

³²⁰ a.e. “fıkr”

40. Derd-i ‘iṣyānıma dermānı ol eyler zīrā
Nazar-ı merḥameti zaḥm-ı diliñ merḥemidir
41. Raḥm eder ḥaline mercūḥlarıñ vel’l-ḥāşıl
Ol ṭabīb-i dil-i ‘ālem rusülün erhāmıdır

31a

Ḳaşıde-i Bāḳī Efendi Ez-berāy-i Sultān Selīm Ḥān ‘aleyhi’r-raḥmeti ve’l-ḡufrān

Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün

1. Bi-ḥamdi’llāh şeref buldı yine mülk-i Süleymānī
Cülūs itdi sa‘ ādet taḥtına İskender-i şānī
2. Toḡup gün gibi zerrīn tāt ile burc-ı sa‘ ādetden
Yetişdi şarkdan ġarba ziyā-yı ‘adl u iḥsāmı
3. Beşāretler zemīne āsmānıñ gözleri aydın
Cihānı rüşen itdi pertver-i Yezdānī
4. Perī gözden ne mümkindir nihān olmaḳ³²¹ zamānında
Cihānı şoyle nūrānī kılpıdır rüy-ı raḥşānı
5. Metā‘ -ı ma‘ rifet geldi bi-hāsın³²² bulduğı demler
Zer-efşān eylesün nergisler evrāk-ı gül-istānı
6. Biraz uyḡu yüzün görsün felekden dīde-i encüm
Ki çeşm-i baḥt-ı bī-dārı yiter dehrün nigeḥ-bānı
7. Ḥudāvend-i cihān sultān-ı ‘ādil şāh-ı deryā-dil
Ser-efrāz u serīr-efrüz-ı tāt u taḥt-ı sultānī

³²¹ BD, “nihan olmak” cümlesi “gözden” sonra gelmektedir, s.16

³²² a.g.e. “revacın” s.17

8. Penāh-ı dīn ü devlet pādīšāh-ı āsmān-rıf' at
Cenāb-ı Şeh Selīm ibni Süleymān Hān-ı 'Osmānī
9. Şehenşāh-ı hümāyūn-ṭālī' u ferhunde-ṭal' atdur
Cihān-ı salṭanatda ol sa' ādet taḥmīn hānı
10. Elinde Hāzret-i Dāvūduñ āhendür ki mūm oldu
Ziyā-baḥş olsa āfāka n'ola şemşīr-i bürrānı
11. Şu gibi nār-ı ḳahrından erir bir demde Rūyīn-ten
Ṭoḳunsa şu' le-i şemşīri nerm eyler Nerīmānı
12. İner Seyf āyeti gibi ser-i a' dāya şemşīri
Hādīş-i tīg-i pulādın nice şerḥ ide Kirmānī
13. 'Alevlerdür duḡān içre görinür tīgler gūyā
Ne dem gerd-i siyāhı rezm-gāhı ḳılsa zūlmānī
14. İderler reh-nümālīḳlar 'adem mülkine a' dāya
Ġuzātuñ ellerinde nīzeler şem' -i şeb-istānī
15. Müşelleş gösterür dāyım temāşā eyleseñ elde
Meger kim pāre-i elmāsdır cām-ı dıraḡşānı

31b

16. Hudāvendā sen ol çāpük-süvār-ı mülk ü devletsin
Ki raḡş-ı himmetiñ evvel ḳademde aldı meydānı
17. Semender-veş semendiñ yanar od içre atar kendin
Şu gibi aḳıdır degse şirār-ı na' li sindānı
18. Felekler farkına başdı ḳadem devründe faẓl ehli
Nice pā-māl ide dünyā-yı fānī ehl-i 'irfāna

19. Kef-i cūduñ keremler kim kılpudur ehl-i ‘irfāna
Ol ihsānı gül ü nesrīne kılmaz ebr-i nīsānı
20. Seḥā resminde ḥaddinden tecāvüz eylemz deryā
Kef-i cūduñ taşar ğatmaz kerem vaktinde ‘ummānı
21. Perīṣān itmedi devriñde herġiz kimseyi kimse
Meger meclisde yārān-ı şafā gül-berg-i ḥandānı
22. Ḳafa-dār oldılar şīr ü peleng āhūya şahrāda
İderler şol kadar şimdi ri‘āyet ḥaḳḳ-ı cīrānı
23. Felek ğırbāl ile zer buldı dirler ḥāk-i rāhuñda
Miyān-ı hālede seyr eyleyenler māh-ı tābānı
24. Aña her ğüşeden bir ta‘ne taşın kondururlardı
Niġinūñle mu‘āriz görseler mühr-i Süleymānı
25. Şabā gibi ğüzār itdüm seḥer gül-zār-ı medḥūñden
Bu ebyātı terennüm kıldı bir mürġ-i ḥoş-elḥānı
26. Nihāl-i ḥoş-ḥırāmuñdur cihān gül-zārıñ bānı
Müsellemdir saña āyın ü üslūb-ı cihān-bānı
27. Cenūnın gördiler cūlar nihāl-i sīm-sīmāña
Gümiş zencīr ile bend itdiler serv-i ḥırāmānı
28. Gedā-yı āsitānıñ āsmāna ser-fürü kılmaz
Begenmez ḥaşılı kem-ter ḳuluñ eyvān-ı Keyvānı
29. Şenā- ḥı‘ānıñ olurdı māh-ı Ken‘ān tal‘atıñ gorse
Saña Yūsuf diyeydi iller aña Yūsuf-ı şānı
30. Getür cām-ı sürūr-encāmı ey sāḳı yiter çekdük
Cefā-yı devr-i gerūnı belā-yı çarḥ-ı gerdānı

31. Benem ol ‘āşık-ı şūrīde kim tırmaz revān eyler
Dilinden Āb-ı hayvānı gözinden dürr-i ğaltānı

32a

32. Zuhūr itdi Zahirīñ sırrı ṭab‘-ı nükte-dānımda
Aķıtdı kendüye şi‘rim revān-ı pāk-i Selmānı
33. Belāġat kūsın urdım ħusrevāne heft kişverde
Suĥan menşūrına çekdim bu gün tuġrā-yı Hākānı
34. Egerçi pīr-i dānādır gönül fenn-i belāġatda
Velī olmaz deb-istān-ı şenāññ tıfl-ı nā-dānı
35. Nişār-ı şāha lāyık mümkün olsa bir güher bulmaķ
Kazardım tīşe-i endişe birle kān-ı imkānı
36. Du‘ā-yı devlet-i şāh-ı cihāna başla ey Bākī
Ĥudā pāyende kılsun tāc u taĥt-ı zıll-ı Yezdānı
37. Zümrrüd taĥtına çıkdıkça şāh-ı leşger-i encüm
Cihānı efser-i zerrīn ile kıldıkça nūrānı
38. Ser-efrāz ol serīr-i salţanatda gün gibi dāyim
Münevver kılsun iķbālīñ bu nüh fīrūze eyvānı
39. Zīyā-baĥş ol rikābıñ şu‘lesinden māh u ħurşīde
Semend-i baĥtuñ etsün ‘arşa-i ‘ālemde cevlnı

Nâ'îlî Çelebî

Fâ' ilâtün/ Fâ' ilâtün/ Fâ' ilâtün/ Fâ' ilün

1. Şâm-ı hüsnün³²³ kim çerâğ-efrûz-ı âhımdır benim
Şem' -i fânûs-ı felek dūd-ı siyâhımdır benim
2. Merdüm-i çeşm-i firîbim hâl-i rûy-ı fitneyim
Dâğ-ı mihr-i maḥşerim dūzâḥ penâhımdır benim
3. Ter-zebân-ı şekve-i nâzım hamûş-ı hayretim
Tercümân-ı ğamze lâ' liñ ' özrḥâhımdır benim
4. Pâsbân-ı şehir-i hüsnüm şahne-i mülk-i dilim
Gûşe-i ebrû-yı fitne ḥâbgâhımdır benim
5. Ḥâkdan ref' eyleyüp şâhım demişsin Nâ'îlî
Derd-i mendim ḥâk-pâyım ḥâk-i râhımdır benim³²⁴

Fehîmî Çelebî

Fâ' ilâtün/ Fâ' ilâtün/ Fâ' ilâtün/ Fâ' ilün

1. Rehne ver esbâbı rind ol geçme zâhid bâdeden
Ol sebeble hem ḥalâş ol şıḳlet-i seccâdeden
2. Kayd-ı teşvîş-i ridâ vü subḥadan bulup rehâ
Himmet-âmûz-ı ferâğ ol bir dil-i âzâdeden

32b

3. Ârzû-yı kevşer eyle geçme meyden zâhidâ
' Ârif iseñ geç ümîd-i baḥşîş-i nâdânen

³²³ Haluk İpekten, **Na'îlî Divânı**, Akçağ Yayınları, Ankara, 1990, "zülfün" s.258

³²⁴ a.e. "Küşte-i şemşîr-i bîdâd-ı nigâhımdır benim"

4. Sāde-ķalb ol kim ķazā³²⁵ bī-reng [ü] naķş-ı feyz eder
Her³²⁶ şikeste pāre-i mir'āt-ı ķalb sādeden
5. İstimā' et n'iydügin sāmān-ı rindi şūfiyā
Bil³²⁷ Fehīm-i mest-i ' aşķ [u] bī-dil ü üftādede

Ġazel-i Fehīm

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Ġonca-i āteş-nesīmüz āb düşmendir bize
Bülbül-i pervāne-ķab' uz şu' le gülşenir bize
2. ' Andelīb-i bāġ-ı tecridiz bu fānī gülşeniñ
Gülleri ħurşīd olursa ħār-ı dāmendir bize
3. ' Āşık-ı nādīde ' ayuş meclis-ārā-yı ġamız
Naġme-i mātem-telākī şavt-ı şīvendür bize
4. Biz helāk-ı ġamze-i çeşm-i bütānız ta ezel
Zaġm-ı şemşīr-i belā ārāyış-i tendür bize
5. Şāf-cevher rūĥ-ı pāk-i ' ālem-i ' aşķız Fehīm
Ķāleb-i ħurşīd-i ' alem-ķab' meskendir bize

Meylī Çelebī

Müfte' ilün/ Fā' ilün/ Müfte' ilün/ Fā' ilün

1. Reşķ-i āteşġāĥ dūzaĥ berķ ahımdır benim
Pençe ġīr mihr u mah dūd-ı siyāhımdır benim

³²⁵ FKD, "yine" s.612

³²⁶ a.e. "Ser"

³²⁷ a.g.e. "gel" s. 614

2. Tîgi şad çāk eylemişken cismimi maḥşerine
Ġamze-i ḥūn-rîz-i dilber dād-ı ḥāhımdır benim
3. Dil olladan bende-i ḥizmetiñiz arıdır ḥüsñ
Gūşce-i ebrûrî dilber secde-gāhımdır benim
4. Eyleyin ben zārı siyāḥ cihān-ı peymāyî ğam
‘Āşıkā ne sen peri rūya nigāhımdır benim
5. Demedeñ ḥālîmi şorup ey bî-vefā Meylî zār
Maḥzar-ı luṭf-ı nigāḥ gāḥ gāhımdır benim

Nā’ilî Çelebî

Fe‘ ilâtün/ Fe‘ ilâtün/ Fe‘ ilâtün/ Fe‘ ilün

1. Pāk-dāmen bir gül-i tersin ğubārımdan şaḥın
Şu‘ lesin āb-ı dü-çeşm-i eşk-bārımdan şaḥın

33a

2. Nāz-perversin tağayyür vermesin āhım saña
Şûret-i kesr-i dil ü cān-ı figārımdan şaḥın
3. Kākülün olsun ḥamāyil-bend-i bāzū-yı cemāl
Āfet-i aynü’l-kemāl-i i‘ tibārımdan şaḥın
4. Dîde-i pür-ḥūnum etdin ma‘ den-i elmās-ı reşk
Reng-i rūy-ı şîşe-i pür-inkisārımdan şaḥın
5. Baḥr-ı âteş şarşar-ı āhım ḥurūşum görme sehl
Ey Ḥudā-nāters mevc-i bî-şūmarımdan şaḥın
6. Levḥ-i dilden kılmadım maḥv-ı rüsûm ey Ng‘ ilî
Sūmenāt-ı fitneyim naḳş u nigārımdan şaḥın

Fehîm Çelebî

Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün

1. Bahâr oldı yine âheng-i nevrüs eylesün bülbül
Nevâ-yı germ ile 'uşşakı pür-sûz eylesün bülbül
2. Cemâl-i şâhid-i gül nâz eder mihr ü mehe şimdi
Sürûd-ı şükr-i nevrûzı şeb ü rûz eylesün bülbül
3. Şerer gibi yine hârâdan oldı lâleler zâhir
Yakup her goncayı şem'-i şeb-efrûz eylesün bülbül
4. 'Ayân etsün demidür her perî bir gülbin-i gonca³²⁸
Yeter sûz-ı derûnın dilde meknûz eylesün bülbül
5. Nesîm-i gülşen-i tab'ı Fehîmâ'dan alup mâye
Zebânın nağme-senc-i vaşf-ı nevrûz eylesün bülbül

Ġazel-i Fehîm

Mef'ûlün/ Mefâ'îlû/ Mefâ'îlû/ Fe'ûlün

1. Ey ġamzeleri cevher-i şemşîr-i tegâfûl
Dünyâyı helâk eyledi te'sîr-i tegâfûl
2. Lâyık mıdur imsâk-i nazar tâ o kadar kim
Çeşmiñ bile cânâ³²⁹ ola dilgîr-i tegâfûl
3. Cem' oldı gelüp bir yere müjgân [u] kırışme
Beñzer ki ederler yine tedbîr-i tegâfûl

³²⁸ a.g.e. "şu'le" s. 560

³²⁹ a.e. "gahî"

4. Gūyā ki hemān nāvek-i ser-tīz-i ẓazādır
Bī-zahm eder küşte dili tīr-i tegāfūl

33b

5. Ger böyle ise luṭf-ı nıgeh baña Fehīmā
Ḳābil mi lisāna gele ta‘ bīr-i tegāfūl

Şu‘ arāyī Rūm’uñ Būlbūl-i Nağme-perdāzī Ūstād Fehīm-i Şīrīn-edānīñ Bahāriye-i Ser-āğāzıdır

Mefā‘ īlūn/ Mefā‘ īlūn/ Mefā‘ īlūn/ Mefā‘ īlūn

1. N’ola eṭfal-i būlbūl başlasa efgāna gülşende
Güle sūsen çıkardı hañçerin mestāne gülşende
2. Gül āğuşte-be-ḥūn u lāle dāg oldu şeh-i ḥāver
Çeküp şemşīr-i āteş-tāb girdi ẓana gülşende
3. Seher āteşle āb oldu dehānına mūşa‘ bid-var
Hūner ‘ arz eyledi gūlbūn çıkup meydāna gülşende
4. Nigāh et nergis ile lāleye ser-germ olup gūyā
İki dilber şunar birbirine peymāne gülşende
5. Nesīm-i şevḳ-baḥş-ı rūh-perverden bulup cānı
Semenler oldılar şem‘ -i güle pervāne gülşende
6. Gül pervāne būlbūl şem‘ a būlbūl oldu pervāne
Bir etdi ikisin ‘ aks-i ruḥ-ı cānāne güşende
7. Bu demler ḥānümān-per-dāz³³⁰ bī-berg ü nevā-yı ‘ aşḳ
Gül içre ‘ andelīb-āsā tutar bir ḥāne gülşende

³³⁰ a.g.e. “ber-dar” s.644

8. Edüp zencir cūy-ı mevc-zeni sūz u güdāz ile
Gezer bī-ḳayd āzāde dil-i dīvāne gülşende
9. Göñül bir şu‘ ledir k’oldı şerārı beyza-i bülbül
Bu cins āteş ne külaḥanda olur peydā ne gülşende
10. Zümür-rüd taḥt-ı sebz üzre Fehīmā ḡonca-meşreb ol
Şarāb-ı lāle-gūn nūş et otur³³¹ şāhāne gülşende

Velehu Fehīm-i Çelebī Güfte-est

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. ‘Āşıkam ‘ aşık ki fikr-i zḡlf-i ḥavrā eylemem
Pāy-ı ‘ aklı beste-i zencir-i sevdā eylemem
2. ‘Ārifem ‘ ārif ki sırr-ı rūḥı iz‘ ān etmege
Secde-i teslīm-i i‘ cāz-ı Mesīḥā eylemem
3. ‘Āşıkam ‘ aşık ki istilā-yı ḥüsn-i yārdan
Şu‘le-i Ṭūr olsa ḥurşidi temāşā eylemem
4. ‘Ārifem ‘ ārif ki vaşl-ı şāhid-i tevhid için
Her zamān ezkār-ı ism-i bī-müsem mā eylemem

34a

5. ‘Āşıkam ‘ aşık ki tiḡ-i ḡamze-i ḥūn-riz-i yār
Cān-ı ‘ aşkı zaḥm-nāk etse müdārā eylemem
6. ‘Ārifem ‘ ārif ki bilmem ‘ ilm³³² u ‘ irfān n’eydigin
Hem yine erbābını ta‘ yīb ü rüsvā eylemem

³³¹ a.e. "olur" s. 646

³³² a.g.e. "aşk" s. 572

7. ‘Āşıkam ‘āşık ki işbāt-ı vücūd için Fehīm
‘Ārif-i dānā gibi herkesle ğavġā eylemem

Fehīm-i Suḥan-perdāz ve ‘Ālī-pervāz

Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün

1. Sitem ben ḥāke ḥük-m-i gerşid-i eflākdendir hep
Ġalaṭ didüm ġalat ḥāşaiyyet-i idrakdendir hep
2. Ne ol bī-rahm sermest ü ne çeşm-i bī-emāndandır
Helāk olmam benim cürm-i dil-i bī-bākdendir hep
3. Ḥalīl-i ‘aşkam ammā şu‘ le gülzār olmasın baña
Degil i‘ cāz feyz-i dīde-i nem-nākdendir hep
4. Siphir-i sifle-perver cevrin az eylerse de gāhi
Nişān-ı luṭf şanma ġāyet-i imsākdendir hep
5. Şikāf-ı dāmen-i Yūsuf‘dan olmazdı ‘ayān sırrı
Züleyḥā’nıñ fiġānı sine-i şad-çākdendir hep
6. Ne ḥikmetdir ki dilber āteşī-ḥū dil hevāyīdür
Egerçi aşl-ı fırtade bir āb u ḥakdendir hep
7. Dür-i nazm-ı Fehīmā olduġı ḥurşid-veş rüşen
Kemāl-i şafvet-i deryā-yı ṭab‘-ı pākdendir hep

Nazīre-i Mezākī-i Hoş-āġāz

Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün

1. Kemāl-i ‘aşk meyl-i ‘āşık-ı çālākadandır hep
Mey-i engür sa‘y-ı ḥūşe çin-i tākdandır hep

2. Nice minnet-pezîr-i meclis ‘âlem olur rindân
Bu neşve sâkî-i nû sâğar-ı eflâkdandır hep
3. Gönül kim murğ-ı kudsî âşiyândır aña meyl etmez
Binâ-yı lâne-i ‘anķā ḡas u ḡaṣâkdandır hep
4. Revâc-ı rîze elmâz-ı bâzâr-ı cihân şimdi
Bu deñlü zaḡm-ı nâ-sûr dil-i şad çâkdandır hep
5. Ḥarîm-i vaşla maḡrem olmayan ‘uṣṣâķı söyletsek
Şikâyet dūr-bâş-ı ḡamze-i bî-bâkdandır hep

34b

6. Bu gûne naķd-ı cân der-kef ḡarîdâr-ı vişâl olmaķ
Ġulûvv-i bî-şermden tōhmet-i imsâkdendir hep
7. Şâl-i³³³ ehl-i dil alâyiş-i dünyâyı bilmezler
Harîfân-ı muḡabbet dūdmân-ı pâkdendir hep
8. Mezâķî ḡusn-i ḡubân Sitanbl’a nazîr olmaz
Güzellerde leṭâfet luṭf-ı âb ḡakdendir hep

Âlî Efendi

Mef‘ ülü/ Mefâ‘ îlün/ Mefâ‘ îlün/ Fe‘ ülün

1. Şubḡımda olur biñ şeb-i deycûr nühüfte
Ahımda nice meş‘ ale-i Ṭûr nühüfte
2. Her bir şiken ṭurre-i bâd nefsimde
Biñ nâfe-i ‘Aṭṭâr-ı Nişâbûr nühüfte
3. Her bir kere nağme-i nâķûs dilimde
Biñ zemzeme-i dil-geş menşûr nühüfte

³³³ MED, “misâl-i” s. 297

4. Ol âteş-i ‘ aşkım ki eger zaḥmıma ḵonsa
Nūr içre olur merhem kāfūr nūhūfte
5. Her bār küşāde ola yā Rab dil Ālī
Hiç olmasun ol āyīne-i nūr nūhūfte

Ġazel-i Ālī

Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün

1. Nigeh ser-mest nāz u ġamze-i ḥān-ḥār-ı āşifte
Kemend zūlf-i dirhem ṭurre-ṭarrār-i āşifte
2. Bugün şaḥn-ı çemende gördüm ol servi-i ḥurāmānı
Girībān çāk u dāmen çide ü destār āşifte
³³⁴
3. Perīşān olmasun mı sūnbül gülzār-ı³³⁵ endişem
Ki ben āşifte dil āşifte zūlf-i yār āşifte
4. Ne ḥoş demdir ne ‘ ālemdir kāvle³³⁶ ‘ arz-ı niyāzımdan
Dil-i cānāne ḥurrem ḥāṭır aġyār-ı āşifte
³³⁷
5. Yeridir olsa reşk-i la‘ l ruḥsārından ey Ālī
Cebīn ġonca-i perçīn ü dil gülzār-ı āşifte
³³⁸

³³⁴ İsmail Arıkoğlu, “Ālī Edirneli Hüseyin Efendi Hayatı, Sanatı, Eserleri ve Divanının Tenkitli Metni”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ, 1999, bir beyt fazladır “Esī-i dām-ı ‘ aşk olmazdı gönlüm ol ḵadar ammā / İken reftār-ı mestāne iken ġüftār āşüfte, s. 199

³³⁵ a.e. “nev-bāġ-ı”

³³⁶ a.e. “k’ola”

³³⁷ a.e. bir beyt fazladır 1. “Olur dāim nesīm-i feyz medḥ-i rūy u zūlfünden / Gül-i ma‘ nā şükūfte ġonçe-i ṭumār āşüfte.

³³⁸ a.e. bu beyt fazladır 1. “Reḥīḳ-i nāzm-ı pāk ü ḥüsni ta‘ bir-i bülendimle / Ḵalem-i hem vāre mestāne suḥan her-bār āşüfte.

Müfred-i Şîrîn

Fe' ilâtün/ Fe' ilâtün/ Fe' ilâtün/ Fe' ilün

1. Tavîli sevdigimi t̄aşa tutar yâr beni
Aña şādım ki dirîğ etmez elinden gelini

Fehriyye-i Âlî-i Hüner-ver

Mef' ülü/ Mefā' ilü/ Mefā' ilü/ Fe' ülün

1. Hāmem ki çemen-güster-i gülberg-i semendir
Nev-şāh-ı belāgat şemer-i bāğ-ı sūhandır
2. Bāğ-ı sūhan ammā ki her āşüfte nihālî
Şān bir şanem-i cılve-ger-i gönca-dehandır
3. Her lālesi reşk-i gül-i bustān-ı İremdir
Her jālesi dāğ-ı ciger-i dürr-i 'Aden'dir
4. Tab' ım çemen-i ma' rifete çeşme-i şāfî
Gülzār-i ma' āniye haţım tāze cemendir
5. Lü'lü-yi ter-i lafzıma endîşe şadefdir
Rūh-ı sūhan-ı pākime taḥḳîḳ bedendir
6. Taḥrîr-i sūhanda qalem-i müşk-feşānım
Ahû-yı hırāman-ı gülsitān-ı Huten'dir
7. Zībende perend-i but-i nāzende-i fikrim
Bir naḳş-ı tırāzende-i hūrşîd-pernedir

8. Ol şaf-der-i meydān-ı hayālīm ki zebānım
Bir nīze-i düşmen-şiken ü hanek³³⁹ peşendir
9. Ol bāde-keş-i bezm-i şafāyım ki maḳālīm
Ḥār u ḥas-ı endūh u ḡāma şu‘ le-figendir
10. Ḥurşīd-i fūrūzān-ı felek bezm-gehimde
Bir şem‘ -i ziyā-güster-i fīrūze-legendir
11. Şem‘ -i ṭarab-efrūz-ı ṭarāvet-dīh-i bezmim
Bir dilber-i sīmīn-beden³⁴⁰ ü sīb-i zeḳandır
12. Ben n’eyleyeyim āyīne[y]i³⁴¹ görmege kendim
Ṭab‘ ım benim İskender-i āyīne-şikendir
13. ‘Örfī-i zamānım ki nevāzende-i naẓmım
Reşk-i ne‘ ḡam-i bülbul-i Şīrāz ü Deken’dır³⁴²³⁴³
14. Hem ḥüsrev-i ‘İsā-dem-i ‘ahdım ki terānem³⁴⁴
Ber³⁴⁵-hem-şiken-i zemzeme-i tarz-ı kühendir
15. Ḥākānī-i Rūmım³⁴⁶ ki nigīnimde kitābe
Şāhenşeh-i Cem-kevkebe-i mülk-i süḥandır
16. Sultān-i hayālīm ki baña münşī-i dīvān
Endīşe-i cādū hüner-i mu‘ cize-fendir

³³⁹ a.g.e. “ceng” s. 6

³⁴⁰ a.e. “sīmīn-ber”

³⁴¹ a.e. “āyīneyi” kelimesinden sonra “kim” kullanılmıştır.

³⁴² a.g.e. “dikendür” s.7

³⁴³ a.e. “Pür-hem-şiken-i zemzeme-i tarz-ı kühendür”

³⁴⁴ a.e. “beyānım”

³⁴⁵ a.e. “pür”

³⁴⁶ a.e. “dehrem”

17. Bir mertebedir vüs[‘] at-ı şahrāy-ı ümīdim
Kim āna dil-i zerre-i nā-çīz vaṭandır
18. Bir mertebedir evc-ger-i³⁴⁷ āteş-i āhım
Kim küngüre-i [‘] arş-ı dile meş[‘] ale-zendir
19. Ālī-i sūḥan-dān-ı cihānım ki penāhım
Luṭf-i şeh-i dānende-i her sır u [‘] alendir

Gazel-i Bahāyī Efendi Sellemehullahu Te[‘] ālā

Mefā[‘] ilün/ Mefā[‘] ilün/ Mefā[‘] ilün/ Mefā[‘] ilün

1. [‘] İtāb-i la[‘] l-i nābīndan gönül pur-piç ü tāb olmaz
Bilür kim kân-ı āteşden çıkan ḥaṇçerde āb olmaz
2. Yıkılmaz dil pey-ender-pey çekerken cām-ı āzārīñ
Bu bezmiñ bāde-nüşı mest olur ammā ḥarāb olmaz
3. [‘] Aceb mi küşteḡān-ı kūy-ı dilber bī-şümār olsa
Şehīdān-ı belā-yı [‘] aşka maḥşerde ḥesāb olmaz
4. Şakınsun seng-diller pertev-i rūy-ı cemāliñden
Geh zūr-ı tāb-ı [‘] aşka³⁴⁸ dil degil ṭaḡlarda tāb olmaz
5. Bahāyi her ne emr eylerse ol şāhenşeh-i ḥubān
Ser-i teslīm ü ḥāk-i [‘] aczden ḡayri cevāb olmaz

³⁴⁷ a.g.e. “evci girā-yı” s.6

³⁴⁸ İhsan Yaşar Balkır, “Şeyhislam Mehmet Bahayi ve Divanı”, Yayınlanmamış Lisans Tezi “İhüsne” s. 66

Ġazel-i Şehri Ćelebî

Müfte‘ilün/ Fâ‘ilün/ Müfte‘ilün/ Fâ‘ilün³⁴⁹

1. Dil ĥarâb oldu ġam-ı ‘aşķ ise ma‘ mür henüz
Oldı pejmürde ġülî bülbülî mesrûr henüz
2. Kaldı tenden eşer fevc-i hüma-yı miĥnet
Üstühân-rîzem içün olmada pür-şûr henüz
3. Nâle-i şubĥ-gehim olmadı maķbûl-eşer
Âh-ı şeb-ġirim ise sûzına maġrûr henüz
4. Çeşm-i yâr ile mey-i ‘aşķ-ı ezel nûş etdik
Ben o keyfiyyet-ile mestim o maĥmûr henüz
5. Etmede dost tecellî vü nihân olmaķda
‘Âşık-ı ĥîre-nażar muntazır-ı Tûr henüz
6. Eyledim nazmımı âvîĥte-i ‘arş-ı kabûl
Olmadın Şehri ġibi şî‘ir ile meşhûr henüz

36a

Ġazel-i Meylî Ćelebî

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

1. Dâġlar yaķdım fırâķıñla serâ-pâ sineye
Resmdir yanup yaķılmaķ ‘âşık-ı dîrîneye
2. Ĥayli müşkil kârdır şimdi raķîbe iltifât
Ey şeh-i mülk-i melâĥat bakma gel âyîneye

³⁴⁹ ŞED, vezin kitapta “Fe‘ilâtün/Fe‘ilâtün/Fe‘ilâtün/Fe‘ilün”dır, s.136

3. Çekdim el ālāyişinden ‘ālemin tebdīl edüp
Zīver-i tāt vü kıbayı hırka-i peşmīneye
4. Degmemiş dāmānına bād-ı şabādan özge el
Müjdeler maḥbūbını bulmuş dil-i bī-kīneye
5. Vā‘ iziñ efsānesin gūş etme Meylī rind olan
‘İşret-i şahbāyı vakf eyler şeb-i āzīneye

Gazel-i Şehrī Çelebī

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Ol ki ‘ayş-i bī-vefā-yı dehr ile me’nūs olur
Keşret³⁵⁰ cem‘ iyyeti leb ḥāyı nev-efsūs³⁵¹ olur
2. N’eyleyim mir’āt-ı iḳbāle teveccüh eyleyüp
Nazra etsem ‘aks-i rüy-i ḥāhişim ma‘ kūs olur
3. Ben gūşāde-dest dergāh-ı niyāz olsam hemān
‘Uḳde-i bī-kısmetimde dā‘ iyyim maḥbūs olur
4. Baḥtı kör bir şeb ḥayāl-i şāhid-i maḳşūdımı
Aḡuş-ı efkäre çeksem şūret-i kābūs olur
5. Şöyle³⁵² imsāk üzre devr eyler ki³⁵³ Şehrī rūzgār
Ye’sden de ḳorḳarım erbāb-ı dil me’yūs olur

³⁵⁰ a.g.e. “lezzet-i” s.123

³⁵¹ a.e. “ḥābī-i efsūs”

³⁵² a.e. “böyle”

³⁵³ a.e. “eylerse”

Ġazel-i Güftî Çelebî El-Edirnevî

Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

1. Olup dest-i girībān çarhla hem-vāre āh etmem
Eger mihr olsa rūy-ı şāhid-i bahta nigāh etmem
2. Ben ol hūy³⁵⁴-gerde-i alām-i kahr-ı rūzgārım kim
Felekden zerre deñlü iltimās-ı kadr u cāh etmem
3. Göñül murğ-ı kafes zād-ı belādır kim anı hergiz
Esīr-i pīç u tāb-ı eşk-i³⁵⁵ gīsū-yı siyāh etmem
4. Benem ol hīç-hāhiş rind-i bī-kayd-ı maḥabbet kim
Hümāyı baht şalsa sāye ben anı penāh etmem

36b

5. Fetīl-i dāğ-ı sīnem şu' le-zād vü dāim ey Güfti³⁵⁶
Şeb-i tārīk-i ğamda ārzū-yı şem' -i māh etmem

Ḳaşıde-i Fehīm Ender-şikāyet-i Baht-i Ber-geşte-i Hud

Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

1. Benem ol hārḥār-endūz-ı miḥnet rüz-ı fīratden
Ki gül-çīn olmadım göñlümce bāğ-ı 'iş ü 'işretten
2. Benem ol bāğbān-ı ğam ki dāmānım degil ancaḳ
Giribānım bile çāk oldı dest-i hār-ı miḥnetden

³⁵⁴ Kaşif Yılmaz, "Güftî Hatyatı, Eserleri, Edebî Kişiliği, Tezkireciliği ile Divanı, Zafer-Nāmesi ve Teşrifātü'ş-Şuarāsının Tenkidli Metni", Yayınlanmamış Doktora Tezi, ATAÜNI, SBE, Erzurum, 1983, hū" s.342

³⁵⁵ a.e. "reşk-i"

³⁵⁶ a.e. "meş' al-i āhum yeter Güfti"

3. Benem ol ğonca-i himmet ki oldı ser-zede hayfā
Mişāl-i aḥker-i küllḥan gülüstān-ı rezāletden
4. Benem ol dürr-i deryā-zāde-i iḳlīm-i ‘ulviyyet
Ki buldım perveriş bārān-ı nīsān-ı mezelletden
5. Benem ol yekke-şāh-ı çār- bālīn-i ‘anāşır kim
Zemīne mest olup düşdim bülend-eyvān-ı rif‘ atden
6. Benem ol tıfl-ı ḥurşīd-i der-āġūş-ı nuḥūset kim
Ġıdā olmışdı bāña şīr³⁵⁷-i būstān-ı sa‘ādetden
7. Benem gürg-i dehān-ālūde-i pākīze-bāṭın kim
Mişāl-i Yusuf oldı zāhīrim pūr-levş töhmetden
8. Ben ol ṭurfa nesīc-i kārgāh-ı şun‘ ı Ḥallāk’am
Ki tār u pūdum oldı rişte idrāk-i ḥikmetden
9. Derīġā çārsū-yı riste bāzār-ı cihān içre
Ḥaşīr-i köhne-veş düşdüm ne çere çeşm-i raġbetden
10. Dür-i eşk-i yetīm-āsā olursam n’ola bī-raġbet
Düşürdi ḥāke dehr-i bī-başıret ‘ayan-ı ‘izzetden
11. Yegāne dürrütü’t-tāc iken oldım zīnet-i ḥalḥāl
Nice yāḳūt-veş suḥ olmasun eşkim hacāletden
12. Murādımca felek devr eylemz eylemse de bir dem
Ṭulū‘ eyler hezārān necm-i ġam burc-ı felāketden
13. Eger mihre muḳārin olsa eyler māh ile düşmen
Meger terkīb olındı kevkeb-i baḥtım nuḥūsetden

³⁵⁷ FKD, " şīr" s.188

14. Eder tedbîl zehr-i kahr-ı hecre sâki-i devrân
Lebim ter çekmadan peymâne-i leb-rîz-i vuşlatdan

37a

15. Zihî luṭf u ‘aṭa görse ḥumār-ālūd-ı ğam ammā
Şunar bir demde şad rıṭl-ı girân bir cām-ı fırkatden
16. Vucūdım lālezārā eṭrāfım oldu cümle kūhistān
Ol mecnūnam dahı kurtulmadım seng-i melāmetden
³⁵⁸
17. Serüm zānūndan etmek münfaşıl emr-i muḥāl oldu
O deñlü muttaşıl itdüm bu efkār ile ḥayretten
18. Görenler gül gibi zaḥmım ederler ḥālime ḥande
Derūnım lāle-āsā dāğ dāğ oldu bu ḥāletden
19. Görüp tā kim libās-ı nāsda bir nice nesnāsı
Girizāndır dilim vaḥşî-şıfat ādemle ūlftden
20. Enisim ḳudsiyān-ı ‘ālem-i ervāḥdur şimdi
Bıḥamdillāḥ serāpā ūlfetî oldım³⁵⁹ luṭf u vaḥşetden
21. Ğurūrumdan degildir vaḥşetim ğāyetle dāğam dāğ
Eşer yokdır dilimde lāle-āsā būy-ı naḥvetden
22. Baña teklîf-i geşt-i bāğ u rāğ u iḥtilāṭ etmeñ
Ki gül-çîn-i ferāğam gülistān-ı künc-i ‘uzletden
23. Yüri ey keyf-i mey bu dil degil bāzār-ı miḥnetdir
Alur yokdır bu şehir içinde esbāb-ı meserretten

³⁵⁸ a.g.e. 1. Degül muḥtāc-ı naḳd u cins-i ‘îş ü nūşa cān ü dil/ Mürettebdür vazîfem her zamān sulṭān-ı himmetden,
bu beyt M’da eksiktir, s. 189

³⁵⁹ a.g.e. “oldım” kelimesi geçmemektedir, s. 190

24. Bilür nāmaḥrem-i şādīdir anuñçün eder baḥtım
‘Arūs-āsā diliñ dā‘im niḳābın gerd-i külfetden
25. Vaṭandan çekdigüm şad-güne kürbet ez³⁶⁰ idi ey bāḥt
Zihi himmet ki itdün vāyedār ālām-ı ğurbetden
26. Ne sevdā-yı dil-efgān nā³⁶¹-maḥal-dād-ı Ḥudā’dır bu
Bu miḥnetler kişiye gelemz illā şā‘iriyyetden
27. Belā vü derd-i ğam lābūd bulurlar ‘āşık-ı zārı
Fiğān ḥüsn-i ṭabī‘atden fiğān ḥüsn-i ṭabī‘atden
28. Fünūn-ı şi‘re mu‘tād olduğumdan çarḥ eder bīdād
Bilür cüz u ṭabī‘atdır geçilmez çünkü ‘ādetden
29. Benem ol sâ‘ir-i kâdir-beyân-ı sihr-pîrâ kim
Kelāmum eyledim mu‘ciz feşâhatle belâgatden
30. Ne çare eylemez mîzân-ı ṭab‘kec-‘ayarân fark
Ḳıyâs-ı vezn-i eş‘ârı selâsetle rekâketden

37b

31. Ğarīḳ-i lücce-i ālām olup dem-besteyem ammā
Ne cevherler çıkarmaḳda dilim deryâ-yı fikretten
32. Sirişk-i dīdeden mir’ât-ı ṭab‘ım jeng-i ğam tıtdı
Degil sâde yine naḳş-ı ḥayālīm ḥüsn-i şüretten
33. Şafâ-yı ḥâtırım yok cān mükedder dil ğubâr-ālūn
Yine şi‘rim eder âyīneye ḥande leṭâfetden

³⁶⁰ a.g.e. “ez” geçmemektedir.

³⁶¹ a.e. “bî”

34. Nice āmed-şūd etsün ẓudsiyān-ı ‘ālem-i mā‘ nā
Reh-i endīşe-i dil bestedir gerd-i kūdūretten
35. Dirīgā yok mıdır bu ‘arşada bir merd-i himmet kim
Hālāş ede girībān-ı dilim dest-i melāmetden
36. Ya himmet eyledi terk-i diyār-ı ‘ālem-i imkān
Mürüvvet mün‘adım oldu yaḥud erbāb-ı himmetden
37. Benem ol şā‘ir-i ẓānī‘ ki cennet çıksa destimden
Zebānım eylemem ālūde efsūn u nedāmetden
38. Hücūm-ı leşker-i ümmīd etmez raḥnedār anı
Derūn-ı dilde bir hışn-ı ḥaşīnım var ẓanā‘ atdan
39. Kerīmānīñ ğaraż erbāb-ı ṭab‘a iltifātdır
Kaçar göñlim egerçi imtinān-ı ehl-i devletden
40. Ma‘āzallāh ne sözdür bu dehānım ḥāk ile ṭolsun
Zebānım zaḥm-pür-zaḥm eyleyem dendān-ı ğayretten
41. Cihānda iltifāt erbāb-ı ṭab‘a ehl-i ḥüsnündür
Ne devletdir ki terciḥ olına fark-ı maḥabbetden
42. Bu ṭālī‘le egerçi eylemez dilber de luṭf ammā
Ḥakīkatde cefā vü cevri yegdir luṭf u şefkatden
43. Ne deñlü hışm ederse bir nigāh-ı luṭf eder gāhī
Degil ḥālī muḥaşşal ‘āşık-ı zāra mürüvvetden
44. Der-i erbāb-ı cāha ilticādan saña dermān yok
Göñül deryūze-i derd ile ṭurma her bir āfetden
45. Sevüp bir fitne-i āḥır-zamānı cān-nişar et kim
Nişān vere cemāl-i ẓadri ḥurşīd-i kıyāmetden

46. Ne fitene bir belâ-eder-belâ-yı şehr-i cân ü dil
Ki seyer olmaya çemşi rûz-ı maḥşer zevk-ı ğâretten
47. Olup âb-ı ḥayât-ı meyle rûşen-dil hemân mest ol
Ḥalâs ol şoḥbet nâ-cinsden ya‘ nî ki zûlmetden

38a

48. Şa‘râb iç tâze dilber sev cihânda herçi bād-â-bād
Fehîm inşâf besdir bes fergât kıl şikâyetden

Ġazel-i Fehîm Çelebî Berây-i Ta‘rif-i Şahbâ

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

1. Cevher-i âyîne-i sırr-ı dü-‘âlemdir şarâb
Âfitâb-ı feyz-baḥş-ı cân-ı âdemdir şarâb
2. Olmadan âbisten-i tıfl-ı mevâlid ümmühât
Tâ ezelden bâde-i ‘aşk-ile tev’emir şarâb
3. Kimseler bilmez kemâhî neşve-i keyfiyyetin
Rûḥ-ı insânî gibi bir sırr-ı mübhemdir şarâb
4. Kâtrasın nûş eyleyen İsi-i cân-baḥş olmada
Rûḥ ile hem-mâye gûyâ şîr-i Meryem’dır şarâb
5. Her ḥabâbı oldu gûyâ aḥter-i burc-ı tarab
Şubḥ-ı mihr-efrûz-ı şâm u zûlmet-i ğamdır şarâb
6. ‘Aḳıl u cân ü dîn ü dil nâmaḥrem ‘uṣşâk iken
Bî tekellûf râz-ı ‘aşk yâra maḥremdir şarâb

7. Hikmet üzre gerçi vaşf³⁶² itdiñ mey-i nâbı Fehîm
Bilmediñ ammâ ki aşlın şan‘ at-i Cem’dir şarâb

Velehu Fehîm-i Rengîn-edâ

Fe‘ ilâtün/ Mefâ‘ ilün/ Fe‘ ilün

1. Şu‘ leyem tâb n’iydügin bilmem
Lücceyem âb n’iydügin bilmem
2. Tâ ki âyîne-i heyûlâyam
Şûret-i hû‘âb n’iydügin bilmem
3. Sürme-i çeşm-i bahtım olalı hû‘âb
Nûr-ı mehtâb n’iydügin bilmem
4. Feyz-düşmen nihâl-i şu‘ le-berem
Berg-i sır-âb n’iydügin bilmem
5. Mest-i ‘aşkam Fehîm-i küstâh³⁶³
Resm-i âdâb n’iydügin bilmem
6. Rind-i dîvâneyem ne küfr ü ne dîn
Selb ü icâb n’iydügin bilmem
7. Nâhüdâ-yı yem-i belâ-mevcem
Bîm-i girdâb n’iydügin bilmem

³⁶² a.g.e. “medh” s.322

³⁶³ a.g.e. “küstaham” s.574

Ġazel-i Güftî Çelebî El'Edirnevî

Mefā' ilün/ Fe' ilātün/ Mefā' ilün/ Fe' ilün

1. Nedir şikāyetiñ ey dil ġamıñ ne sen³⁶⁴ gördük
Bağılsa feyz-i dil-i ġurremiñ ne sen gördük
2. Cihānda ġonca-i cāmından almadık behre
Güşāyiş-i gül-i bāğ-ı Cemūñ ne sen gördük
3. Şafā-yı³⁶⁵ ye'sle ey bü'l-heves şüküfte-dil ol
Kerīm imiş tūtalım ħātemiñ ne sen gördük
4. Hemīşe³⁶⁶ tōhmet-i dānişle ħasret-ālūdūz
Ümīd-perveri-i 'ālemuñ ne sen gördük
5. 'Aceb mi ülfeti-i vaḥşiyānemiz Güftî
Bu cılve-gehde benî-Ādemiñ ne sen gördük

Velehu Güftî-i Rengīn-edā

Fe' ilātün/ Fe' ilātün/ Fe' ilātün/ Fe' ilün

1. Bāğ-ı ġam mürġ-i ħoş-āheng nedir bilmez ħiç
Eşer-i āh-i dil-i teng nedir bilmez ħiç
2. Bu'l-'aceb mey-keş-i 'aşkıñ ki dil-i bu'l-hevesim
Cılve-i sāğar-ı ferheng nedir bilmez ħiç

³⁶⁴ "GD" "nesin" s.333

³⁶⁵ a.e. "hücüm-i"

³⁶⁶ a.e. "tamām-ı"

3. Turfe murğam ki ruḥ-ı gönçe-i bâğ-ı emelim
Feyz-i gül-güne-keş-i reng nedir bilmez hîç
4. Şu‘ledir bâde meger ‘aks-i ruḥ-ı sâķiden
Levḥa-i âyînesi jeng nedir bilmez hîç
5. Oldı nazẓâre-i rûyiyle³⁶⁷ hem-âğûş-ı nigh
Müjde ḥancer-keşî-i ceng nedir bilmez hîç
6. Dil ki rüsva-şude-i töhmet-i şeydâyîdir
Kayd-i nāmūs u ğam-ı neng nedir bilmez hîç
7. Nazım-ı Güftî olalı rûḥ-ı heyûlâ’i suḥan
Mân’î-i ḥâmesi nîreng nedir bilmez hîç

Ġazel-i Fehîm Çelebî

Fâ‘ ilâtün/ Fâ‘ ilâtün/ Fâ‘ ilâtün/ Fâ‘ ilün

1. Kîl ü kâl ‘aşkı ḥāmūş olmayınca bilmedim
Sırr-ı ‘aķlı mest ü medhūş olmayıca bilmedim
2. ‘Âlemiñ zevķın gedâ eylermiş ancaķ dünyade
Ol şafâyi³⁶⁸ ḥâne-ber-düş olmayınca bilmedim

39a

3. Lezzet-i şevķ ü muḥabbet n’iydüĝin pervânede
Şu‘le-i âha hem-âğûş olmayınca bilmedim

³⁶⁷ a.g.e. “tâb-ı ruḥsârı ile oldı” s.288

³⁶⁸ FKD, “Ben o zevkı” s.594

4. ‘Ālemi tutdī³⁶⁹ şedā-yı na‘ re-i ğavġā-yı ‘ aşk
Dāġlardan ser-be-ser ġuş olmayınca bimedim
5. Mezheb-i rindānı bilsün mi Fehīmā zāhidān
Ben hezārā-sāl mey-nūş olmayınca bilmedim

Velehu Fehīm Rengīn-edā

Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün

1. Giriftār olmasa āsūde olmaz bir nefes ‘ aşık
Hemā-yı dil havā-düşmen olur lābūd kâfes-‘ aşık
2. Ṭabī‘ i³⁷⁰ bü’l-heveslendir bu dehrīn Kays u Ferhād’ı
Ki olmuş Leylī’ye huffāş Şīrīn’e meges ‘ aşık
3. Gül-i hurşīde bülbüldir çerāġ-ı hüsne pervâne
Dil-i dīvāneme bak görmediñse bü’l-heves ‘ aşık
4. Şafaġdan mihr şanmañ kelle-i pür-hün-ı bahtıdır
Ki qurbān eylemiş cāmī³⁷¹ bulınca dest-res ‘ aşık
5. Cevāb-ı “len terni” bā‘ iş-i ibrām-ı tālībdir
Fehīm-āsā ne çāre ġayrı bilmez mültemes ‘ aşık

Ġazel-i Fehīm Çelebī

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Oldı táb-efgan dile ruhsāresi bir kimseniñ
Cāmı bītāb eyledi nezzāresi bir kimsenin

³⁶⁹ a.e. “tutdī”

³⁷⁰ a.g.e. “Ki tab‘ i” s.526

³⁷¹ a.g.e. “yāra”

2. Eylemem mecnûn da olsam fâş râz-ı ‘aşkı
Şimdi ‘âlemde benem âvâresi bir kimseniñ
3. Çeşm-i bîmârında özge kime bilmez derdimi
Nice demdir olmuşam dildâresi³⁷² bir kimseniñ
4. Gâh luṭf u geh ğazab gâhî tegâfûl geh nigeḥ
Göñlüm egler ğamze-i mekkâresi bir kimseniñ
5. Dil bilür ğamze gerek siḥr ü gerek remz eylesün
Tercemândır iki³⁷³ seḥḥâresi bir kimseniñ
6. Bî-amân ḥançer be-dest âlûfte- ber-mest³⁷⁴ olmasun
Böyle zâlim dilber-i ḥûn-ḥvâresi bir kimseniñ
7. Var mıdır âyâ felekde dilberim gibi Fehîm
Fitne-perdâz-ı cihân meh-pâresi bir kimseniñ

39b

Merhûm Fehîm Çelebî

Mefâ‘ ilün/ Fe‘ ilâtün/ Mefâ‘ ilün/ Fe‘ ilün

1. Degül o ḥüsene hemân âfitâb nâmaḥrem
Ne âfitâb ki olmuş niḳâb nâmaḥrem
2. ‘Aceb degil o gül-i bâġ-ı ‘ışmetiñ olsa
‘İzâr-ı pâkine reng-i ḥicâb nâmaḥrem
3. Nezâre cylese düzdîde ḥal-i ‘uşşâḳa
Olur nigâhına luṭf u ‘itâb nâmaḥrem

³⁷² a.g.e. “bicâresi” s.544

³⁷³ M’da “bir” kelimesi eksiktir.

³⁷⁴ a.e. “mezheb”

4. Ne ʿaʿn eder dil-i hüŷyārıma o ŷeh ki olur
H̱arab-ı ʧeŷmine keyf-i ŷarāb nāmaḥrem
5. ŷu deñlü eyledi pinhān ḥayāl-i cānānı
Ki oldı ʧeŷm-i Fehīmā'ya ḥāb nāmaḥrem

Naʿt-ı ŷerīf Fuzūlī Güyed

Feʿ ilātün/ Feʿ ilātün/ Feʿ ilātün/ Feʿ ilün

1. Ey ğubār-ı ʧademiñ ʿarŷ-ı berīn başına tāc
ŷeref-i zātıña ednā-yi merātib miʿ rāc
2. Müntehī zātıña³⁷⁵ edyān-ı temāmī-i resül
Baḥrsen sā'ir-i erbāb-ı risālet emvāc
3. H̱āzin-i genc-i ŷefāʿ at seni ʧılmıŷ İzid
H̱iç kim yok ki saña olmaya āḥır muḥtāc
4. Sünnetiñ maġfiret emvācına³⁷⁶ minhāc-ı ḥuŷul
Mülke taġyir-i ʧarīḳıñ eŷer-i sū'-i mizāc³⁷⁷
5. H̱alka taḳlīd-i sülūkıñ sebep-i ḥüsnü maʿ āŷ
Tāʿatiñ maʿ ŷıyet emrāzına tedbīr-i ʿ ilāc
6. ʧā'im olmazdı niẓām-ı nesāḳ-ı aŷl-ı vücūd
Vermeseydiñ eŷer-i ʿ ādl ile düyāya revāc
7. ŷükri lillāh ki Fuzūlīni edüb dāḥil-i feyẓ
Raġbetiñ dā'ire-i ḥavfdan etmiŷ iḥrāc

³⁷⁵ FUD, "ŷerʿ üñe" s.30

³⁷⁶ a.e. "esbābına"

³⁷⁷ a.e. iki beytin mısraları karıştırılmıştır, 1. Sünnetin maġfiret emvācına minhāc-ı ḥuŷul/ Tāʿatiñ maʿ ŷıyet emrāzına tedbīr-i ʿ ilāc, 2. H̱alka taḳlīd-i sülūkıñ sebep-i ḥüsnü maʿ āŷ/ Mülke taġyir-i ʧarīḳıñ eŷer-i sū'-i mizāc

Berāy-ı Ta‘ rīf-i Kaşīde-i Hazāniye-i Bākī Efendi

Mefā‘ ilün/ Fe‘ ilātün/ Mefā‘ ilün/ Fe‘ ilün

1. Ağardı berf ile yer yer çemende cism-i nihāl
Niteki penbe-i dāğ ile sīne-i abdāl
2. Zemīne bād-ı hevādan çok aķçe düşdi yine
Pür itdi dāmen-i şahırayı tıldı ceyb-i cibāl
3. Meger ki hokķa-i çarķuñ zamāne ĥarrātı
Döker tırāşesini kūh u deşte berf-mişāl
4. Zemīne dāmen-i ebr ile sīmi şaĥdı³⁷⁸ felek
Bu ĥaleti göricek mā’ıl oldı tāze nihāl
³⁷⁹
5. Cihānı berf ile yaķ tıtdı kış kıyāmetdir
‘ Aceb mi yer yüzine çıkısa hep defā’in-i māl
6. Pür oldı şāĥları üzre yaķdan āyineler
Ġarīb şūrete girdi bu faşl içinde ġazāl
7. Meger ki ‘ ālem-i ‘ ulvīde nev-bahār oldı
Döker şükūfe-i bādāmı şaĥn-ı bāġa şimāl
8. Sevāĥil-i çemene çıkıdı genc-i bād-āverd
Yöneldi Ĥusrev-i nev-rūza devlet ü iķbal

40a

³⁷⁸ BD, “saĥdı simi” s.53

³⁷⁹ a.e. 1. Bu faşl içinde şı kim şabırı kıaldı ser-māye/ olur nihāl-i çemen gibi ġarķ-ı māl u menāl, bu beyt mecmuada eksiktir.

9. Döşendi berf ser-â-pây şahn-ı şahrâda³⁸⁰
Çizildi rîk-i sefid üzre güyyiâ eşkâl³⁸¹
10. Beyâz düşdi hele şekl-i tâli³⁸²-i eyyâm
Mişâl-i çihre-i baht-ı edîb-i ferruh³⁸²-fâl
11. Ser-i efâzıl-ı âfâk müftî-i ‘ âlem
Sipîhr-i fazl u kemâl âfitâb-ı câh u celâl
12. İmâm-ı şaff-ı efâzıl emîr-i hayl-i kirâm
Emîn-i dîn ü düvel h^vâce-i huceste- hışâl
13. Ebû Hanîfe-i şânî Ebu’ s-su‘ûd ol kim
Fezâ’il içre efâzıl olupdır aña ‘ıyâl
14. O kim yazılmış ezel tâk-ı bâr-gâhında
Melâz u melce’-i erbâb-ı fazl u ehl-i kemâl
15. Şu deñlü şân-ı şerîfide var anuñ ‘azamet
Ki kendüsin yitürir meclisine gelse celâl
16. Durûb-ı tîğ-i havâdisden özge bulmadılar
Şolar ki kendülerin aña tutdılar emşal
17. Nücûm içinde Şüreyyâ terâzû ile yürür
Ki şâdır olmaya eyyâm-ı devletinde vebâl
18. Kemîne bende-i dîrîneñem hudâvendâ
Bu bende cânibini luţfuñ itmesün imhâl

³⁸⁰ a.e. “sahraya”

³⁸¹ a.g.e. bu mısra başka bir beytin mısrasından alınmıştır. “döşendi berf ser-â-pây şahn-ı şahrâda/ Ağardı rûy-ı zemîn şanki tahta-i remmâl, Nişân-ı pây-ı vuḥûş u tıyûr şahrâda/ Çizildi rîk-i üzre güyyiâ eşkâl, s.53-54

³⁸² M’da “ferruh” kelimesinde imla hatası vardır “ḥ” yerine “h” kullanılmıştır.

19. Ma' ârif ehline tapuñdan³⁸³ irişür ma' rûf
Fezâ'il ehline tapuñdan irişür efzâl
20. Kerîm özüñle mükerrem cihânda luţf u kerem
Şerîf aduñla müşerref kabâle-i iķbâl
21. 'Arûs-ı dehre şenâñı benem kılâde kılan
Güher edâ-yı girân-mâye rişte ince hayâl
22. Selâset-i kelimâtum şafâ-yı eş' ârum
Aķar şu gibi kılupdır ķulûbı hep meyyâl
23. Terâne eylese bûlbûl ķemende güftârim
Gelür³⁸⁴ öñinde zemîn-bûs iderdi âb-ı zülâl
24. Velîkin âyine-i řab' -ı şafvet-âyîñüñ
Bu rûzgârda var şûretinde gerd-i melâl
25. Fezâ-yı fakr u felâketde şavlecân-ı ķazâ
Getürdi gûy-şıfat döne döne başuma hâl
26. Hemîşe nergis-i iķbâl u baķt h'âb-âlûd
Hemîşe şurra-i şâli' müşevveşü'l-aķvâl
27. Nigîn-i baķt u sivâr-ı sa' âdet elde degil
Ayaķda ķodı zamâne niteki zer hâl hâl
28. Hezâr bâr belâ pûtesinde ķâl oldım
Henûz âteş-i miķnetde yok hâlâşa mecâl

³⁸³ a.e. "kapundan"

³⁸⁴ a.g.e. "gelüp" s.55

29. Du‘ā-yı devletine kıl ‘azîmet ey Bâkî
Murâd neydügi ma‘lûm zâhir oldu me’âl
30. Hemîşe tâ kıla keff-i direm-feşân-ı şabâ
Şitâda dâmen-i küh-sâr u deşti mâl-â-mâl
31. Eyâdî-i keremiñ berr ü baħre şâmil ola
Nitekim eyleye her cânibe şümûl-i şimâl
32. Cihân musahħar-ı fermân ola murâdâtıñ
Müyesser eyleye dâ’im Müyessirü’l-a ‘mâl

41a

Kaşıde-i Nef‘î Efendi Berây-ı Ta‘rîf-i ‘İydiyye-i Sultân Aħmed Hân

Mef‘ûlü/ Mefâ‘îlü/ Mefâ‘îlü/ Fe‘ûlün

1. Ğam gitse ‘aceb mi yine ‘ıyd-i Ramazândır
‘İd-i Ramazân revnaķ-ı bâzâr-ı cihândır
2. Mestân-ı ħarâbâta şalâdır ne tıururlar
Zühhâda teğallüb edecek dem bu zamândır
3. Zîrâ ne demekdir bu ki rindân-ile vâ‘az
Bir yerde tıurup cām-ı hilâla nigerândır
4. Şimden geri yārân-ı sebük-rûħa düşer iş
Tertîb-i bisât-ı tıarab u rıtl-ı girândır
5. Şimden geri bî-çâre-i derd-i ğama çâre
Feyz-i eşer-i şöħbet-i peymâne keşândır
6. Ol rind-i teħî-deste ħased kim bu zamânda
Ğam-ħânesi ‘işret-kede-i sim-berândır

7. Bu demde nedir biñ yaşamağ ādeme dersem
Bu nükteyi selb eylemek idrāka ziyāndır
8. Ya biñ yaşamaz mı o kişi kim aña hem-dem
Bir şîşie mey-i kühne vü bir tāze civāndır
9. Bir dem mey ü maḥbūb ile cem‘ eylese kendin
Bir dil ki esīr-i ğam-ı cām-gāh-ı butāndır
10. Tā ḥaşre dek ol demde olan feyz-i şafānıñ
Endişesi ol ḥastaya sermāye-i cāndır
11. Dilbersiz olan bezm-i meyiñ ‘ aşık-ı zāra
Her sāgarı bir dīde-i ḥun-āba-çekāndır
12. Ḥun-āba degil bādesi zehr-i ğam-ı hicrān
Hem nağme-i çeng u neyi feryād u figāndır
13. Yār olmayıcağ āb-ı ḥayāt olsa eger mey
Ne şîşesi miḥnet çeker ü kaṭresi kandır
14. Taḥkīk-i şafā gerçi budur līk bu taḥkīk
Ber-vefk-i hevā vü heves-i nev-hevesāndır
15. Guş et nedir ol rind-i Mesīhā-dem-i ma‘ nī
Kim reşḥa-i kilki suḥana rūḥ³⁸⁵-ı revāndır
16. Ben n’eyleyeyim dilberi kim ḥacle-i ṭab‘ ım
Ḥurā-yı ma‘ aniyle ṭarab-gāh-ı cenāndır

³⁸⁵ Nefi Ömer el-Erzurumi, “Divan-ı Nefi”, 1050 H., Yazma Bağışlar, Demirbaş 07491-001, Süleymaniye Kütüphanesi, adlı divanda, “āb” vr. 16b

17. Tenhā mey-i nāb olsa bu demlerde baña kim
Mey hem-dem-i dīrīne-i şūrīde-dilāndır
18. Bir böyle dem-i ħurrem u ferħunde ħuşūşā
Kim mā-ħaşal-ı müddet-i ‘ömr-i güzērāndır
19. Hem rūz-ı mübārek-dem ü ‘īd-i ıtarab-engīz
Hem devr-i cihān-dāver-i Cem-şevket [ü] şāndır
20. Ol şāh-ı mükerrrem ki kefi desti keremde
Ĥurşīd-i zer-efşān gibi meşhūr-ı cihāndır
21. Ol şāh-ı kevākib-ħaşem-i rüy-ı zemīn kim
Devrān-ı hümāyunı şeref-bağş-ı zamāndır
22. Ol şāh-ı cihāngīr ki aḥkām-ı kazāya
Tamğa-yı yed-i kudret-i fermānı nişāndır
23. Ĥān Aḥmed o ḥāḳān-ı muzaffer ki hücumı
İḳbāl-ı Sikender gibi iḳlīm-sitāndır
24. Şāhenşeh-i Cem-kevkebe-i devr-i zamān kim
Der-bān-ı der-i bārgēhi kayşar u ḥāndır
25. ‘Ahdinde zemīn mezra‘a-i toḥm-ı ‘adālet
Devrinde felek dāire-i emn u amāndır
26. Tāb-ı tef-i ḳahriyle hevā şā‘iḳa-engiz
Darb-ı ser-i tīgiyle ḳazā fitne-nişāndır

27. Bir fitne bulunmaz arasañ memleketinde
Var-ise yine ğamze-i fettān-ı butāndır
28. Bir kişvere kim hıfzı nigeḥ-bān ola anda
Āhū-bere zencīr-keş-i şīr-i jeyāndır
29. ‘Ālem aña muḥtac ü o müstağnī-i ‘ālem
Bu mes’ele ma‘lūm-ı dil-i ‘ālemiyāndır
30. Ol mihr-i cihān-perver-i evc-i ‘āzametdir
Mihriñ kerem-i kevkebi ḥod dehre ‘ayāndır
31. Çarḥ oldı cenābında kemer-beste ğulāmı
Şanmañ ki felekde görinen kāhkeşāndır
32. Bir āyīnedir maşıṭa-i rāyine ḥurşīd
Kim aña nemd-pāre-i şubḥ āyīne-dāndır

42a

33. Ne kan eder ol etdügi itlāfı ne deryā
Gerçi ki keḥ-i desti ne deryā vü [ne] kandır
34. Vaşḥ-ı keḥ-i pūr-cūdı ki ṭab‘-ı şu‘ arāya
Hemvāre ṭaleb-ğüster ü hem feyz-resāndır
35. Endīşesi miftāḥ-ı der-i genc-i ma‘ānī
Naẓmı sebep-i şervet-i erbāb-ı beyāndır
36. Dil-teşne cihān meşreb-i pākindeki luṭfa
Ğüyā çemen-i ‘āleme bir āb-ı revāndır
37. Şemşīri ki ebr-i çemen-ārā-yı zaferdir
Seng-i yede-i nuşret aña seng-i fesāndır

38. Raḥṣī ki tek ü pūda bulunmaz aña hem-tā
Bir raḥṣ-ı mübārek-pey ü ferrḥunde-‘ ināndır
39. Her ḳanda ki ‘azm eylese iḳbāl ü sa‘ ādet
Pehlū-yi rikābında iki peyk-i devāndır
40. Çābüklüğü³⁸⁶ ol mertebe kim ferṭ-i ṣitābi
Ḥayret-dih-i endīṣe-i taḥḳīḳ u gümāndır
41. Zīrā kimisi ṣā‘ iḳa der kimisi ṣarṣar
Olmaz yine rāzı kimi der berḳ-i cihāndır
42. Bir yerde dreng etse ṣitāb üzre giderken
Nisbetle aña kūh-ı girān bād-vezāndır
43. Reftārını tünd etse yine ḳopsa yerinden
Yanında o dem bād-vezān kūh-ı girāndır
44. Gördükce ğubārın tek ü tāz içre ṣanurlar
Kim bād-ı cihān-gerd ile pīçide duḥāndır
45. Per-tāb-ı bülend etdüğü dem ejder-i perrān
Āheste ḥirām eylese ṭāvūs-ı ciāndır
46. Endīṣe taḥayyul edemez sur‘ at-ı seyrin
Ta‘ rīfe anı çāre hemān ṭayy-ı lisāndır
47. Ey ṣāh-ı kerem-pīṣe ki fikr-i fem-i luṭfiñ
Baḥr-i suḥana māye-i feyṣ-i cereyāndır
48. Ol feyṣ-ile bu baḥr-i revāndır ki ḥayālim
Emvācı güher yerine seyyāre-feṣāndır

³⁸⁶ “çābüklüğü” kelimesinde imla hatası vardır mecmuada “çapüklüğü” diye yazılmıştır.

49. Seyyāre degil her biri bir cevher-i ‘ulvi
Kim aña bahā mā-ḥaşal-ı kevn ü mekândır

42b

50. Devrân ne bilür ẓadr-i dürr-i nazmımı zîrâ
Ol devr³⁸⁷ edeli münkir-i erbâb-ı beyândır
51. Sen bilseñ olur kim dūr ü gevherle ḥazineñ
Deryâ-yı ma‘ âñî gibi bî-ḥadd u kirândır
52. Çok gerçi dilîrâne süḥan-güster-i bî-bâk
Kim her biri zu‘ minca filân ibni filândır
53. Ammâ yine ḥaşm-efgen-i meydân-ı taḥayyül
Her ma‘ rekede Nef‘î-i Şemşîr-zebândır
54. Şimdi benim ol gevher³⁸⁸-i yektâ ki hücûmım
Berhem-zen-i ḥayl ü ḥaşem-i ḥaşm-i cebândır
55. Yok ‘aczi yine ṭab‘ ımıñ endîşeden ašlâ
Gerçi sitem-i çarḥ-ile bî-tâb u tevândır
56. Şâhîn-i ḥayâlimdir o şeh-bâz-ı şikârı
Kim ‘avn-i ilâhî aña bâl-i ṭayerândır
57. Ṭab‘ ım ẓafes-i dānişe bir tûṭî-i gūyâ
Ḥāmem çemen-i ma‘ nîye bir serv-i çemândır
58. Berķ urduğı dem cevher-i endîşe ucından
Gūyâ ki kef-i Rüstem-i³⁸⁹ ṭab‘ imda sinândır

³⁸⁷ a.e. “ol devr” yerine “ol kim devr” kullanılmıştır, vr. 17b

³⁸⁸ a.g.e. “şagır” vr. 18a

³⁸⁹ “remim” diye geçen kelime anlam nedeniyle “Rüstem-i” diye okunmuştur.

59. Ol dem ki alem ūebt iŭn aār-ı hāyalim
Destimde ser ender-ğam-i āğŭş-i butandır
60. Ol rāst bu kec dŭşdŭgi bīhŭde degildir
Zağm-ı ciger-i dŭşmen iŭn tīr ŭ kemandır
61. A‘ dāya midād-ı alemim reşha-i semdir
Ağbāba şemīm-i suhanım nŭkhet-i cāndır
62. Ol Hızır³⁹⁰-ı Mesīhā-dem-i nazmım ki sŭzŭmde
Feyz-i ezeli cevher-i cān gibi nihandır
63. Ol şeb-rev-i mi‘ rāc-ı hayālīm ki cihāna
Şıdk-ı nefesim bād-ı seher gibi ‘ayandır
64. Ol nādire-perdāz-ı beliğım ki kelāmım
Đarbŭ’l-meşel-i nŭkte-şināsān-ı cihandır
65. Bir kimseden ermezse n’ola gŭşıma tağsīn
Efsŭn-ı kelāmımla cihān beste-dehandır

43a

66. Gŭyā ki gŭlistān suhandır bu aşıdem
Her nŭktesi bir ğonca-i bī-ğār u hazandır
67. Yā nazm-ı dil-āvīz-ile bir³⁹¹ cŭy-ı mŭselsel
Yā ma‘nī-i rengin ile bir lāle-sitandır
68. Her mışra‘ ı yā bir şanem-i nev-ğat-ı mevzŭn
Endīşe-i bārīkim aña mŭy-ı miyandır

³⁹⁰ “ğışır” kelimesi anlam nedeniyle “ğızır” diye okunmuştur.

³⁹¹ “pŭr” mana nedeniyle “bir” okunmuştur.

69. Lāfı kıyalım kafiye teng oldı du‘āya
Şimden geri söz gevher olursa hezeyandır³⁹²
70. Tā gāyet-i şeb fātiha-i vaqt-ı seherdir
Tā evvel-i ‘īd ahır-i mäh-ı ramazandır
71. Hakk ruzıñı nevrüz u şebñ kadr ede her sāl
Ol māyede kim kıble-i ikbāl-i şehandır
72. Göstermeye bir ferde Hudā ‘ālemi sensiz
Zirā ki vücūdñn sebep-i emn ü amandır

43a

Gazel-i Merhūm Fehīm Çelebî

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Mihri gördüm ‘arız-ı dildāra beñer beñzemez
Pertev-i huşiddir kim nāra benzer beñzemez
2. Eyledik Mūsa ile şem‘ -i tecellāya nazar
Şu‘le-i didār ol ruhsāra beñzer beñzemez
3. Eylemiş tedbīl-i şūret zāhir oldı bir perī
Pür-firīb ol dilber-i ‘ayyāra beñzer beñzemez
4. Çeşm-i mesti ger dūçār olsam görür görmez beni
Ġamze de çeşm-i tegāfūl-kāra beñzer beñzemez
5. Zaḥm-ḥurd-ı tīr-i ḥūn-riz-i kaḫa oldım velī
Tizlikde ġamze-i ḥūn-hāra beñzer beñzemez

³⁹² “hezeyandır” kelimesi anlam nedeniyle “hezeyandır” diye okunmuştur.

6. Hey'et-i gūy-ı meh ü mihre nigāh etdim Fehīm
Girde-bālīn-i serīn-i yāra beñzer beñzemez

Ḳıṭ' a-i Bākī Efendī

Fe' ilātün/ Mefā' ilün/ Fe' ilün

1. Ḳalmayup ferri düşdi destinden
Ḥaṇçer-i āb-gūnı Behrām' ın
2. Bilmeyen anı şandılar³⁹³ yaḥdır
İlişüpdır kenārına bāmın

43b

Der-sitāyiş-i Ḳaşr-i ' Abdü'l ' Azīz Efendi İbni Sa' de-dīn Be-' asker-i Rūmelī

Mefā' ilün/ Fe' ilātün/ Mefā' ilün/ Fe' ilün

1. Zihnī sarāy-ı felek-āsītān u Sidre-sütün
Ki ṭarḥ u vaż' ını görse behişt olur meftün
2. Nedir o ḳaşr-ı mu' allā kenār-ı deryāda
Ki ' aks-i kubbesi olmuş naẓīre-i gerdün
3. Olurdı nüh-ṭabaḳ-ı āsmāna bir serpüş
Düşünce olmasa ger āb içinde ' aksi nigün
4. Derün-ı ḳubbesi evc-i felek gibi risen
Sütün-ı şoffası ḳadd-i bütān gibi mevzün
5. Fūrūğ-ı şemse-i ṭāḳı sipihre nūr-ı başar
Ġubār-ı dergehi ḥurşid ü māha kuhl-i ' uyün

³⁹³ BD, "sandı kim" s.441

6. Bülend o mertebe kim saķf-ı āsmānıñ olur
Esās-ı ıākına nisbet tefāvüti mādūn
7. Ederdi ĥarc-ı esāsına şarf anı mi‘ mār
Kifāyet eylese naķd-ı ĥazāin-i Ƙārūn
8. ‘ Aceb mi olmasa ‘ ālemde mişl ü mānendi
Ƙaşīdede bir olur beyt-i nādirü’l-maźmūn
9. O ıarĥ u vaż‘ -ı ġarīb ol nuķūş-ı rengārenk
O ĥavż-ı pāk u laıf ol ruĥām-ı āyīne-gūn
10. Ĥarīm-i ġulşeni dārū’l-ķarār iken cāna
Ƙomaz hevā-yı temāşası dilde şabr ü sūkūn
11. O deñlü ĥurrem ü behcet-fezā ki bir dem eger
Açılsa feyz-i nesimiyle bir dil-i maĥzūn
12. Olurđı ġonca-i ġül gibi tā kıyāmete dek
Ġuşāde-ķehre vü ĥandān-leb ü şüküfte-derūn
13. Hevāsı nūkhet-i cān gibi rūĥ ile memzūc
Fezāsı ĥalvet-i dil gibi feyz ile meshūn
14. Teferrüc etmege şaĥn-ı rişāzını Rıdīvān
Gelince olmasa ĥüsn-i rişāyile me’ zūn
15. Bahā-yı ruĥşat-ı içün ķordu bāġbānında
Hezār-‘ öżr ile miftāĥ-ı cenneti merhun³⁹⁴
16. Anıñ ile ruĥşat-ı sīr olmasa ķalır nev-meyd³⁹⁵
Meger ki şaĥibiniñ luıfına ola maķrūn

³⁹⁴ NEFD, “maķrūn” s.244

³⁹⁵ a.g.e. bu beyt bulunmamaktadır.

17. O kām-kār-ı felek-mesned-i firişte-şiyem
Ki luṭf-ı ṭab‘ına kerrūbiyān olur meftūn
18. O kim kitābe-i cild-i kitāb-ı dānişidir
Ḥulāşa-i suḥan-ı Bū ‘Alī vü Eflātūn
19. O kim muḳaddime-i ecr-i zühd ü ṭā‘atıdır
Netice-i vera‘-ı İbn-i Edhem ü Zü’n-nūn
20. Penāh-ı şer‘-i peyamber mürebbī-i ümmet
Maḥall-i ‘atıfet ü luṭf u Ḥāl-ı bīcūn
21. Girih-güşā-yı ummūr-ı meşāliḥ-i cumhūr
Kılāde-bend-i riḳāb-ı şerī‘at ü kânūn
22. ‘Azīz Efendi o şadr-ı yegāne-i ‘ālem
Ki vermiş aña Ḥudā ‘ilm ü fazl-ı rûz-efsûn
23. Ḥıdīv-i şadr-ı sa‘ādet ki farṭ-ı rif‘atden
‘Ulûvv-i ḳadrini farḳ eylemez felek gibi dūn
24. Sutūde rāst-rev-i rāh-ı dīn ki ḥavfinden
Aña muḥālefet etmez zamāne-i vārūn
25. Felek reh-i ḳademinde bisāṭ-ı pāy-endāz
Zemīn yem-i kereminde cezīre-i meskūn
26. Şafā-yı şoḥbet-i ḥāşına ḳudsiyān müştāḳ
Cemāl-i şāhid-i re’yine ‘aḳl-ı küll mecnūn
27. Sözünde nükte-i lafzı nevādir-i ma‘nā
Dilinde genc-i ma‘ānī cevāhir-i maḥzūn
28. Zamān laṭīfe-i ḥulḳıyla dembedem ḥurrem
Cihān vazīfe-i cūdıyla serteser memnūn

29. Nesīm-i ḥulḳu güzār eylese cihāna olur
Kesād-ı kıymet-i müşk ile ḥalḳ-I Çīn maḳbūn
30. Olurdu belki ḥarīdār-ı misk olanlara hep
Şemīmi cānib-i iḳlīm-i Rūma rāh-nümūn
31. Sirāyet eylese luṭfī ṭabī‘ at-ı nāra
Verirdi ḥaşıyet-i sīr-i gülşeni kânūn
32. Ger olsa kuvvet-i bāzū-yı ḳahrı şarşarda
Ederdi ḳulle-i ḳuhsārı muşt ile hāmūn
- 44b
33. Ger etse himmeti imdād-ı ‘ācizān-ı cihān
Ḥerīf-i dīv-i Süleymān olurdu mūr-ı zebūn
34. Ḥurūf-ı cāhını meşḳ etse kilḳ-i ḳudret olur
Güsiste dā’ire-i āsūmān numūne-i nūn
35. Suḥan-penāh-ḥıdīvā hünerverā şadrā
Eyā mühendis-i müşkil-güşā-yı küll-i fūnūn
36. Ğarāz ḥulūşımı ‘arz etmedir biraz da n’ola
İcāzetinle olursam temeddühe me’zūn
37. Benim o rind-i cihān kim yanımda yeksāndır
Nemed-külāh-ı gedāyile tāk-ı Āferīdūn
38. Tenezzül etmem edānīye cāh ü devlet için
Ederse tīg-ı ḳazāyile cebr eger gerdūn
39. Bu luṭf-ı ṭab‘ ile sulṭānıma ḳul olsam eger
Ḥudā bilür ki olur dem-i vücūh ile memnūn
40. Ḳul eylemez mi o luṭfīñ yā ehl-i dānişi kim
Düşürdü sevk-i İlāhī maḥalline maḳrūn

41. Edāya çāre mi var şükrüni ol ihsānıñ
Olursa ṭab' ım eger biñ ḳaşıdeye medyūn
42. Nice ḳaşıde ki her beyti bir kitāb-ı metīn
Nice kitāb ki her faşl u bābışerḥ-i mütūn
43. Muḥassalı dūr-i nazmımla dāmen-i medḥiñ
Pūr eyleşem yine mümkün degil edā-yı dūyūn
44. Benim bu demde ḥuşūşā o cevheri-i suḥan
Ki silik-i nazmıma dil-bestedir dūr-i meknūn
45. Benim o Mānī-i endişe kilik-i çāpūk-dest
Ki eyledikçe ḥāyal-i bedi' ü gūnāgūn
46. O deñlü ṭarḥ-ı ğarīb eylerin ki bir demde
Döner şanemgede-i Çine ḳārgāh-ı derūn
47. Zamān düşer ki olur levḥ-i sāde-i ṭab' ım
Nuḳūş-ı sihr ile reşk-i cihān-ı būḳalemūn
48. Midād-ı surḥ u siyehle yazup ḥaṭ-ı şî' rim
Edince ḥāmemi geh şu' le-pāş u geh şebgūn

45a

49. Gören şanır bu iki ḥālet ile noḳtaların
Şerār-ı şem' -i suḥan şebnem-i gül-i mazmūn
50. Ne' ūzübillāh eger intikām için etsem
'Adūya tiĝ-ı zebānı niyāmdan bīrūn
51. Yine teraḥḥım edüp der-i niyām edince olur
Fezā-yı ma' reke-cāy-ı ḥayāl-i ğarḳa-i ḥūn
52. Söz āḥır oldu ḳo lāfı bilürsin ey Neḫ' ī
Tamām olunca du' ādır ḳaşıdede ḳānūn

53. Nite ki ola bu aşr-ı bülend ü alkārī
Gezend-i zelzele-i fitneden emīn ü maşūn
54. Ola sa‘ ādet ile ol maām-ı³⁹⁶ zībāda
Dili gūşāde şafāsı ziyāde ‘ ömri füzūn

azel-i Merūm Fehīm elebī

Fā‘ ilātūn/ Fā‘ ilātūn/ Fā‘ ilātūn/ Fā‘ ilūn

1. N’eyleyim dil her hūnerde māhir olmış olmamış
Zūr ile ilzāma dehri ādir olmış olmamış
2. Ey mūneccim her şeref baa vebāl oldı ne sūd
Rūy-ı uşīde ‘ Uārid nāzır olmış olmamış
3. Mā’il-i şām-ı cefādır dā’imā uffāş-ı bāht
Pertev-i mihr-i kemālim zāhir olmış olmamış
4. Mest ü mamūra³⁹⁷ zemīn ü āsumān yeksān olur
Fāriem ednā ile ā‘ lā bir olmış olmamış
5. Her vişālūn firati var her uzūrıñ aybeti
am yimem mecliste dilber āzır olmış olmamış
6. Būt-perest-i ūsn ılmış anı şūret-āferīn
Sāa ey zāhid ne ‘ aşık kāfir olmış olmamış
7. N’eylesūn dil ol perī-rū etmeyince i‘ tibār
Sir-pīrā-bīn Fehīm şa‘ ir olmış olmamış

³⁹⁶ a.g.e. “sarāy-ı” s.246

³⁹⁷ FKD, “mecnūna” s.488

Fârsî Müfred

Mefâ' ilün/ Mefâ' ilün/ Mefâ' ilün/ Mefâ' ilün

1. Bahâr-est u cihân hurrem çi sûd ez-faṣl-i nev-rûz-em
Ki bî ruḥsâr u zûlf-i û berâber şud şeb u rûz-em

45b

Kaṣîde-i Nef'î Der-setâîş-i Şeyhülislâm Merhûm Muḥammed Efendi

Fe' ilâtün/ Fe' ilâtün/ Fe' ilâtün/ Fe' ilün

1. Meşreb-i ehl-i maḥabbetden alan lezzet-i kām
Ḥûn-ı dil nûş eder olmazsa şarâb-ı gül-fām
2. Gül gibi aldı³⁹⁸ ḥuşuşâ ola cām-ı pür-mey
‘Aklı başında olan ‘ârif eder mi ârām
3. Başka bir ‘âlemi var bezm-i meyiñ kim anda
Görünür rind-i cihân-dîde-i huşyâra ‘amüdām
4. Māye-i feyz-i ḥayât-ı ebedî neşve-i mey
Menşe-i ḥikmet-i devr-i ezelî gerdiş-i cām
5. Bâdedir zevḳini idrāk edene Âb-ı ḥayât
Mu‘terifdir buña Hızır ile Sikender de tamām
6. Ola ben istedüğim bâde-i pür-feyz ammā
Ki neşâtı getürir câne cināndan peygām
7. Nice mey tâb-ı fûrûğ-ı ruḥ-ı mäh-ı Neḥşeb
Nice mey pertev-i envâr-ı dil-i ‘ârif-i cām

³⁹⁸ NEFD, “oldu” s.214

8. Nice mey dest-i Mesîhâda çeker sāğarını
Kalem alsa ele şûret-ger-i deyr-i ifhām
9. Nice mey rāyiḥa-i rūḥ-fezāsından eder
Ḳudsiyān felek-i ālem-i cān ‘ıtr-ı meşām
10. O mey-i encümen-efrûz-ı celî-şa‘ şa‘ a kim
Verse ḥurşîd-i cihān-tāba eger tābını vām³⁹⁹
11. Ḥiddet-i bârika-i pertev-i pür-nûrından
Düşe tā çāh-ı ‘amîḳ-ı ‘ademe zulmet-i şām
12. Çenber-i dā’ire-i meclisi çarḥ-ı ‘işret
Devr-i bezmi ṭarab-âgāz u meserret-encām
13. Keyfî bir mertebe cünbiş-dih-i istiğnā kim
Meşelâ etmekiçün def‘-i ğumûm [u] ālām
14. İçse bir cür‘ asını berhemem-i şad sâle
Bir olur seng-i mezâr ile yanında aşnām
15. Çekse bir mest-i ser-endāz-ı mey-i nā-kāmı
Cür‘ a-i cāmını vermez Cem-i devrāna selām
16. Getür ey sâķî-i ferḥunde-likā bu meyden
Cānı var ise desün şûfî-i dil-mürde ḥarām

46a

17. Mest olup rāzımı keşf eyleyeyim görsünler
Ne imiş nükte-i ser-beste-i sırr-ı İhām

³⁹⁹ a.e. “dām”

18. Dür̄c-i dilden çıkarup nice girān-māye⁴⁰⁰
Vereyim silk-i dūr-i baḥr-ı ma‘ ānīye nizām
19. Edeyim medḥine āgāz o kerīmüṣ-ṣānıñ
Ki ne gördine görür miṣlini çeṣm-i eyyām
20. O gözīde ḥalef-i dūde-i ādem ki eder
Cevher-i pākine ercām u ‘anāşır ikrām
21. O felek-mesned-ü meh-ṭal‘ at u ḫudsi-ḫıṭrat
O cihān-dāver-i deryā-kerem ü ebr-i in‘ām
22. Baḥşıṣ-āmūz-ı himem ḥavşala-sūz-ı ḥıssat
Kīse-perdāz-ı kerem ḳāfile-sālār-ı kirām
23. Müşteri-re’y ü ‘uṭārid-ḳalem-ü mihr-āşār
‘Arş-temkīn ü ḳazā-temşiyet ü çarḫ-aḥkām
24. Mültecā-yı vūzerā Şadr-ı kibār-ı ‘ulemā
Kāmḳār-ı fuṣalā faḥr-ı mevālī-i ‘ıẓām
25. Hādī-i vādī-i dīn bedreḳa-i rāh-ı yakīn
Peyrev-i müctehidīn ḥazret-i Şeyḫülislām
26. Şadr-ı Cem-pāye⁴⁰¹ cemmāze-keşān-ı eflāk⁴⁰²
Eylemiş ḳā’id-i iḳbālīne teslīm-i zimām
27. Āstīn keremi kīse-i erzāk-ı cihān
Āsitān-ı ḥaremi ḳible-i ḥacāt-ı enām

⁴⁰⁰ a.g.e. “güher” s.215

⁴⁰¹ a.e. “pāye” den sonra “ki” kullanılmıştır.

⁴⁰² a.e. “eflāk” yerine “yakīn” kullanılmıştır.

28. Luṭf-ı ṭab‘ı şeref-i ‘aql-ı mücerred gibi ḥāṣṣ
Feyz-i desti kerem-i ebr-i bahārī gibi ‘ām
29. Düşse ger ḥāke nem-i ebr-i bahār-ı luṭfı
Kesb-i rūḥ eyler idi zīr-i zemīnde ecsām
30. Ger ṭokunsa felege şadīme-i dest-i ḳahrı
Dökilürdi yere hep cevher-i tīğ-ı Behrām
31. Nūkhet-i nāfe-güşā-yı çemen-i ḥulḳını ger
Etserel ġāliye-sāyān-ı bahār istiṣmām
32. ‘İtr-sūz olmağ için bezm-i gül daḡı nesīm
Hāven-i lālede saḥḳ etmez idi ‘anber-i fām⁴⁰³

46b

33. Serteser sāye-i ‘adlinde uyurdi ‘ālem
Şıyt-ı iclālī ḳosa çeşm-i kevākibde menām
34. Re’yi bir mertebe rūşen ki yazarken vaşfın
Şem‘a gālīb görinür şu‘le-i nevk-i aḳlām
35. Ḥadd-i imkānı n’ola etse tecāvüz ḥükmi
Şöyle ḳılmış felegi ḥikmet-i Ḥaḳḳ emrine rām
36. Farḳ olunmazdı ṭulū‘ı vü ġurūbu mihriñ
Şāmı şubḥ et dese bir demde şabāḥı aḥşām
37. Serverā dādgerā dāver-i vālā-güherā
Ey ḥudāvend-i felek-şadr [ü] melā’ik-ḥuddām

⁴⁰³ a.g.e. “hām” s.216

38. Gelmeye ‘āleme bir sencileyin zāt-ı laṭīf
Olsa ger ḥāmil-i ervāḥ-ı mücerred erḥām
39. Devr-i cūdında görür ḥālını baḥr ü kânıñ
Ağlayup añā şaçar eşk-i firāvānı ğamām
40. Bulsa ger nāmiye-feyz-i kef-i iḥsānıñ olur
Direm-i rāyic bī-sikke bahār-ı bādām
41. Verdi mi‘ mār-ı kazā hend ese-i tedbiriñ
Ṭāḳ-ı pūr-zelzele-i devlete bir istiḥkām
42. Ki felekler yıķup olsa cihān zir ü zeber
Olur erkān-ı bināsında anıñ yine devām
43. Ṭutsa dünyāyı n’ola şöhret-i luṭf u keremiñ
Etmede mekrümetiñ ‘āleme işār-ı merām
44. Vaşf-ı zātında ḥuşuşā ede bezl-i maḳdūr
Bir benim gibi suḥan-senc-i pesendide-kelām
45. Nāmıñı nazm-ı bülendimle çıkardım felege
Ede tā ḥāzin-i esrār-ı kazā naḳş-ı hıtām
46. Giderek ‘arşa çıkarmaḳda olur ‘arşa degil
Ederin ğāyet-i imḳāna varınca iḳdām
47. Minnet Allāha ki vermiş o ḳadar isti‘ dād
Nazm için eylemezin ṭab‘ ıma zūr [u] ibrām
48. Eylesem her ne zamān fikre ‘azīmet erişür
Güşima zemze-i⁴⁰⁴ zeng-i berid-i ilhām

⁴⁰⁴ a.g.e. “zemzeme-i” s.217

49. Nāvek-i fikrim eder tīr-i ẓazā gibi güzer
Olsa pūlād-ı Dımışķīden eger heft-ercām

47a

50. Zūr-ı endīşe vü āşār-ı hayālimdir eden
N'eydügin nükte-şināsān-ı zamāne i' lām
51. ẖuvvet-i ẓāhire-i fīkr ü Kemāl-i ẖusrev
Şan' at-ı nādīre-i nazm-ı Nīzāmī vü Nīzām
52. Nef' i tīg-zebānım ki zemānımda benim
Şad⁴⁰⁵-şikāf-ı şu' arā-yı suḥan-ārā-yı benām
53. Tīg-i ser-tiz-i zebānım o ẓadar sengindir⁴⁰⁶
Ki dü-nīm olur anı ańsa eger⁴⁰⁷ Rüstem ü Sām
54. Şu' le-i şem' -i hayālim o ẓadar rūşendir
Ki görünür dil-i ma' nādaki rāz-ı güm-nām
55. Cilve-i şāhid-i nazmım o ẓadar nāzıkdir
Ki ẓomaz ḥātır-ı endīşede şabr u ārām
56. Şanki gencīne-i ṭab' imda nihān idi ezel
Genc-i esrār-ı ḥudāvend-i 'ālīm ü 'allām
57. Gāvuş-i tīşe-i endīşe edüp şimdi 'ıyān
Oldı her gevheri ārāyiş-i silk-i eyyām
58. Sāmi' a gevher-i mazmūnım ile nāzende
Nāṭıķa lezzet-i güftārım ile şīrīn-kām

⁴⁰⁵ a.e. "şaf"

⁴⁰⁶ a.e. "keskindir"

⁴⁰⁷ a.e. "dil-i"

59. Şāfıdır āb-ı revān gibi o deñlü nazmım
Ki yazarken kalem-i çāpük ü zībend-ıhırām
60. Olmasa seyr ü şebāt anları temyīze sebeb
‘Aks-i hāmeyle sūtūrı edemez fark evhām
61. Beytimiñ her biri bir büt-gededir kim yaraşır
Olsa seng-i dil-i hūbāndan aña ferş-i ruḥām
62. Yā sarāy-ı şeh-i ma‘ nādır olursa lāyık
Merdim-i çeşm-i melā’ikden aña Hindū-yı bām
63. Şimdi seccāde-i ma‘ nāda benim mürşid-i küll
Hırka-pūşān-ı beyān benden alur feyz-i kelām
64. Ederin kuvvet-i kudsiyye-i efkārım ile
Cünd-i ervāḥ-ı ricāl-i suḥanı istiḥdām
65. Hāfız u İbn-i Yemīni ğazel ü kıt‘ada ger
Söylesem belki rübā‘ide olurdım Ḥayyām

47b

66. ‘Urfī-i Rūm idüğim cümle ederler teslīm
Görseler ger bu kaşīdem bülegā-yı A‘cām
67. Şā‘ir-i nādire-gūyım ne desem ḥişşe çıkar
Dosta [ü] düşmen bī-tevriye vü bī-ihām
68. Verirdin⁴⁰⁸ dostu bir ḥarf ile tevķī‘-i kabūl
Ederin düşmeni bir nokṭa ile şöhre-i ‘ām

⁴⁰⁸ a.g.e. “verir” s.218

69. O leṭāfet mi var eş‘ār-ı şafā-baḥşımda
Ki keder vere añadaḥl-i ḥasūd-ı ḥodkām
70. Daḥl eden de sözüme bārī bir üstād olsa
Söyledikçe beni ma‘ḳül ile kılsa ilzām
71. Nev-heves bir müteşā‘ir ki daḥi biñ yıl eger
Fikr-i şī‘r etse görünür yine endiṣesi ḥām
72. Ne bilür zevḳ-i suḥan n’eydügin olursa Mesīḥ
Ṭıfl-ı nev-reste-i nā-şüste leb-i şīr-āşām
73. Eb ü ceddiyle tefāḥir eden ebced-ḥ‘ānıñ
Ehl olan redd ü ḳabūline verir mi aḥkām
74. Kūh-ı Kaf olsa gelür nokṭa-i fā deñli ḥafif
Merd-i Rūyīn-tene ṭıfl-ı müteḥarrik-endām
75. Erdi söz gāyete şimdengeri lāfi ḳoyalım
Edelim şıdk ile āgāz-ı du‘ā-yı encām
76. Tā ki şāḳī-i felek sāgar-ı sīmīn-mehi
Geh tehī gāhī pür edüp kıla devrini tamām
77. Düşmeye cām-ı mey-i devlet elinden bir dem
Bezm-i iḳbālī müretteb ṭura ṭā rüz-ı ḳıyām

Ġazel-i ‘Ulvi

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Ol şeh-i mülk-i melāḥat biz gedāsından kaçır
‘Ādet ancak dil-rübālar mübtelāsından kaçır

2. Āh kim bīgānelik edüp beni yād eylemez
Yādlarla seyre varır āşināsında kaçır
3. Zāhid-i nādān cemāl-i yārı görüp devr eder
Beñzer ol huffāşa hūrşidīñ ziyāsından kaçır
4. Tolu içsem tolu mey içmez o dilber nāz eder
Bādeden hāz eyler ammā merhabāsından kaçır

48a

5. Tevbe eylerdi şarāba şūfiyā ‘Ulvī velī
Havf eder pīr-i muğānīñ bed-du‘āsından kaçır

Gazel-i Bākī⁴⁰⁹

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Yazdı naḳḳāş-ı ḳazā levḥ-i bahār-istāne naḳş
Bağladı nev-rūzda bülbul bir üstādāne naḳş
2. Bulmaya ol ḥadd-i gül-gün üzre ḥaṭṭuñ ḥāletin
Müşg-i terden yazsalar berg-i gül-i ḥandāne naḳş
3. Āb-ı rūyuñdan irer āyīne-i hūrşīde tāb
Tāb-ı la‘luñdan⁴¹⁰ düşer levḥ-i zāmīr-i kāne naḳş
4. İşıgūñ ḥūn-ābe-i eşkümle reng-āmīz idi
Yazamadın naḳḳāş-ı ḳudret bu bülend eyvāne naḳş

⁴⁰⁹ Bu şiiir ile 59b “Gazel-i Bākī Ber-yı Nakş” aynı şiiirdir.

⁴¹⁰ BD, “züfünden” s.231

5. Peyker-i zerd ü nizārım var iken ‘ākıl midir
Hey’et-i Mecnūn yazan şūret-ger-i dīvāne naķş
6. Rūy-zerd ü eşk-i hūnīnūñle ey Bākī yūri
Yaza gör hāk-i cenāb-ı Hāzret-i Sulṭāne naķş
7. Şeh Selīm ol kim ğubār-ı na‘l-i şeb-rengi yazar
Şafha-i ruhsāre-i hūrşīd-i nūr-efşāne naķş

Ġazel-i ‘Ulvi

Mef‘ülü/ Fā‘ilātü/ Mefā‘ilü/ Fā‘ilün

1. Hoş yaraşır cemāliñe bu haṭṭ-ı müşk-bār
Amanetu bī‘l-lezī hālaķa‘l-leyli ve’n-nehār
2. Hüsñüñ zamānınıñ meger evvel bahārıdır
Yer yer bitürdi tāze çemen şun‘-ı Kirdigār
3. Devr-i rūhıñda ey şanem üstād-ı lem-yezel
Bir hūb naķş baĝladı nāmı benefşe zār
4. Zerd olduĝı budır haṭı hüsñüñ berātınıñ
Tuĝrā-yı zer-nişānladır hūkme i‘tibār
5. ‘Ulvi çu gördi müşḥaf-ı hüsñünde haṭṭıñı
Seb‘ü‘l-meşānī remzini fehm etse Vechī-vār

48b

Kaşīde-i Nef‘i Der-setāyiş Merhūm Hāfız Aḥmed Pāşā

Mef‘ülü/ Mefā‘ilü/ Mefā‘ilü/ Fe‘ülün

1. Ey şadr-ı cihān şafder-i yektā-yı zamāne
Muḥtāc-ı der-i devletiñ ebnā-yı zamāne

2. ‘Älemde ‘acep sencileyin bir daħi var mı
Hem şafder ü hem memleket-ārā-yı zamāne
3. Hem memleket-ārā vü hem ehl-i dil-i dāniş
Pīrāye-dih-i şūret ü ma‘ nā-yı zamāne
4. Dārātīña yok ƣudreti şāhān-ı cihānīñ
Olursa eger her biri Dārā-yı zamāne
5. Eyvān-ı şukūhīñda mekān ƣutsa olurdı
Ƙadriyle piristū-peçe ‘Anƣā-yı zamāne
6. Hūrşīd gibi olsa n’ola kevkeb-i cāhīñ
Ārāyiş-i devrān-ı dilārā-yı zamāne
7. Cemşīd gibi olsa n’ola meşreb-i pākiñ
Sāƣī-i mey-i bezm-i ƣarab-zāy-ı zamāne
8. Sen olmasañ olmazdı güşāde dil-i ‘ālem
Ey māħaşal sırr-ı mu‘ammā-yı zamāne
9. Olmaz saña bir kimse faẓīletde berāber
Olursa eger Bū ‘Alī Sīnā-yı zamāne
10. Ƙadriñ nice ma‘lūm olur ki saña nisbet
Ednā görünür manşīb-ı a‘lā-yı zamāne
11. Etse n’ola Ka‘be gibi dergāhīña secde
Cümle gerek a‘lā gerek ednā zamāne
12. Eylerdi rikābīñda peyk gibi tekāpū
Olmasa eger silsilede pā-yı zamāne

13. Lāyıkdır eger şānıñna ta' zīmā olursa
Ferş-i kādemiñ çeşm-i temennā-yı zamāne
14. Böyle eder evşāfiñı levh-ı dile tahrīr
Nevk-i kalem-i nāṭıka-peymā-yı zamāne
15. Feyyāz-ı kerem mışdar-ı āşār-ı mekārım
Ḥurşīd-i zemīn kevkebe-baḥşā-yı zamāne
16. Ser-ḥalka-i erbāb-ı seḥā Ḥātem-i devrān
Zerdūz-ı suḥan nādire-pīrā-yı zamāne
49a
17. Faḥr-ı şu' arā kıble-i erbāb-ı ma' ārif
Ḳuṭb-ı vūzerā Āşaf-ı dānā-yı zamāne
18. Hem-nām-ı Ḥudāvend-i rūsul ḥāfız-ı devlet
Kim ancaḳ odur vār ise pāşā-yı zamāne
19. Ol şadr-ı kūy-ı rāy ü cihān-dide ki yoḳdır⁴¹¹
Re'yine ḥilāf etmege bazay-ı zamāne
20. Ol Āşaf-ı Cem-cāh mu' azzam ki hemīşe
Re'yine muvāfıḳ görünür re'y-i zamāne
21. Destūr-ı kerem-pīşe ki pür olmada dā'im
Gülbang-ı şenāsiyle zevāyā-yı zamāne
22. Cengāver-i yektā ki yedi def' a żarūrī
Şāh-ı Acemi eyledi rüsvāy-ı zamāne
23. Ger tefriḳa-endāz-ı cihān olsa hücūmi
Gelmezdi daḫi bir yere eczā-yı zamāne

⁴¹¹ NEFD, bu beyt bulunmamaktadır.

24. Reşh-i kâlemi mâye-i âsâyiş-i ‘âlem
H^vân-ı keremi sofra-i yagmâ-yı zamâne
25. Tab‘ı şâdef-i gevher-i şehvâr-ı ma‘ânî
Endîşesi mir’ât-ı mücellâ-yı zamâne
26. Ey şadr-ı suhan-pîşe bunı sen de bilürsin
Kim sözde bulunmaz baña hemtâ-yı zamâne
27. Gitdikçe güzellenmededir Yûsuf-ı nazmim
Artarsa n’ola derd-i Züleyhâ-yı zamâne
28. Ârâste ol güne ‘arûsân-ı hayâlim
Kim her biri bir âfet-i ra‘nâ-yı zamâne
29. Hâlâ beni ol sâhîr-i üstâd ki yokdır
Bir bencileyin şâ‘ir-i garrâ-yı zamâne
30. Feyz-i nefsim mu‘cize-perdâz-ı belâgat
Sihr-i kalemim âyet-i kübrâ-yı zamâne
31. Taḥḳîḳ-i taşavvurda Arisko⁴¹²-yı sebük-rûḥ
İḥyâ-yı ma‘ânide Mesîḥâ-yı zamâne
32. Ben enver devr-i zamânım n’ola olsam⁴¹³
Mevsî gibi şâhib-i yeribşa-yı zamâne
33. Ben şâ‘ir mu‘ciz-dem-i ilhâm-tırâzım
Bilmezse n’ola kıdrimi mollâ-yı zamâne

⁴¹² a.g.e. “Aristo” s.186

⁴¹³ a.g.e. bu beyt bulunmamaktadır

34. Molla ne ‘aceb bilmese ammā bu ‘acepdir
Hîç olmaya bir nâkd-ı kâlâ-yı zamâne
35. İllâ yine şāhenşeh-i devrân ki cenâbı
Devletle ola melce‘ ü me’vâ-yı zamâne
36. Şimdi odur ihyâ eden aşhâb-ı⁴¹⁴ kemâli
Ahsente zihî himmet-i vâlâ-yı zamâne
37. Hîç aña nazîr olmaz iken tâlî‘ i gör kim
Anı da kıomaz hâline iğvâ-yı zamâne
38. Ma‘ zûr tut evşâfîñi bu mertebe zîrâ
Lâl etdi beni şîve-i bî-cây-ı zamâne
39. Bir kûh-ı belâ oldu dile bir yere geldi
Eczâ-yı ğam-ı lâ-yetecezzâ-yı zamâne
40. Devrân o kıadar ‘aks-i murâd üzre döner kim
Gam-nâk eder oldu dili şahbâ-yı zamâne
41. Olmaz yine def‘ -i gama çâre eger olsa
Şahbâ ile pür-sâğar-ı minâ-yı zamâne
42. Çarhıñ sitemi cânıma geçdi eger⁴¹⁵ olsa
Destimde kıalem fitne-i ber-pây-ı zamâne
43. Ben sâde-dil ebnâ-yı zamân ise münâfık
Güçdir baña ğâyetde müdârâ-yı zamâne

⁴¹⁴ a.e. “erbâb-ı”

⁴¹⁵ a.e. “n’olâ”

44. El-minnetü lillāh ki yokdır hele ‘aczim
Olsa ne kadar haşmım eşirrā-yı zamāne
45. Şemşīr-i zebānımla cezāsını bulurlar
Bahteklik ederlerse aḥibbā-yı zamāne
46. Çok tecrübe etdim hele taḥkīk budır kim
Yegdir yine aḥbābdan a‘dā-yı zamāne
47. Birdir baña şimden geri çün zillet ü ‘izzet
Ne bīm-i ğam-ı mihr⁴¹⁶ ü ne pervā-yı zamāne
48. Yok tığ-ı zebān çekmeden özge daḥi çāre
Ġāyetde şaķī oldılar ebnā-yı zamāne
49. Başdan başa dünyāyı tolaşañ bulamazsın
Bir ‘ārif-i hoş-şoḥbet ü bābā-yı zamāne
50. Ammā olurun yine bunıñla mütesellī
Kim böyledir aḥvāl-i serāpā-yı zamāne

50a

51. Pek müşkül olurdı ger olydı baña maḥşūş
Bu gūne ta‘addī-i ğam-efzā-yı zamāne
52. Yoklansa her eyyāmda elbetde muḥarrer
Ehl-i dile bir haşm-ı tüvānā-yı zamāne
53. Ammā kimi haşm etdi baña gör felek-i dūn
Ta‘bīr edemem özge temāşā-yı zamāne
54. Bir Ehrimen-i bāṭıl u ‘İfrīt-şemā’il
Deccāl-ı yavān-sīret ü sīmā-yı zamāne

⁴¹⁶ a.g.e. “dehr” s.187

55. Bu şekl ü bu endām ile dünyāyı beğenmez
Turfā-ḥar-ı bīhūde-i ḥod-rāy-ı zamāne
56. Nopran görünür gerçi ki olmaz daḥi böyle
Bir buñ-zede cādū-yı ciger-ḥā-yı zamāne
57. Bīñ dürlü marāz etse işābet zarar etmez
Lutf ede meger merg-i müftācā-yı zamāne
58. Nef' ī bu şikāyet nice bir başla du' āya
Düşmez bu ḳadar 'ārife şekvā-yı zamāne
59. Tā devr ede dolāb-ı felek gelmeye bir dem
Devr eylemeden ḥiç tesellā-yı zamāne
60. Devletle sa' ādetle ola kevkeb-i baḥtī
Ḥurşīd gibi encūmen-ārā-yı zamāne
61. Pür-emn ola devrinde cihān tā o ḳadar kim
Bir yerde zūhūr etmeye ḡavḡā-yı zamāne

Ġazel-i Bāḳī

Mefā' īlün/ Mefā' īlün/ Mefā' īlün/ Mefā' īlün

1. Açılsa ḡonca mānend-i leb-i la' l-i nigār olsa
Şaçılsa ḥurde-i pīrūze şaḥrā sebze-zār olsa
2. Getürsem pendini bir bir yerine vā' ız-i şehrūñ
Bahār olsa nigār olsa şarāb-ı ḥoş-güvār olsa
3. Elinden sāḳī-i dehrīñ ne ḳanlar yutduḡım görseñ
Açılsa lāle-veş dāḡ-ı nihānum āşikār olsa
4. N' olur bī-raḥm u sengīn-dil cefā-ḥū tünd ü ser-keşden
Göñüller inlese şūḥ olsa dil-ber şīve-kār olsa

5. Piyāle dönse ey Bāḳī yine gül devrini görsek
Kenār-ı cūda ‘ayş itdükçe dil-ber der-kenār olsa

Velehu Bāḳī

Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün

1. Şaçıñ zencirine bend et dil-i āvāre eglensün
Muḳayyed kııl biraz ol zülf-i müşgīn-tāre eglensün
2. Dil ü cān nāleler kılsun reg ü pey virsün āvāze
Tek olsun yār mā’il nağme-i evtāre eglensün
3. Dehānıñ teng-i şekker⁴¹⁷ iki sükker⁴¹⁸-pāredir la‘ liñ
Şun ey cān ‘āşık-ı zāra hale bir pāre eglensün
4. Ruḥuñ seyr etdir ey rūy-ı zemīnıñ mäh-ı tābānı
Biraz baḳsun felekden seb‘a-i seyyāre eglensün
5. Leb-i şīrini vaşfinda ‘aceb rengīn ğazel düşdi
Oḳuñ bu şi‘ri tūṭı-i şeker-ğüftāre eglensün
6. Şarāb-ı dil-güşā egler dil-i mecūrı ey Bāḳī
İlet ol derd-mendi ḥāne-i ḥammāre eglensün

⁴¹⁷ BD, “sükker” s.319

⁴¹⁸ a.e. “şekker”

Ġazel-i Bākī

Mefā'īlün/ Mefā'īlün/ Fe'ülün

1. Kānā' at kıl gönül pā-būs-ı yāre
Elinden buse alınmaz ne çāre
2. Saña taşvīr-i mähı beñzedince
Ne gözler nūrını dökdi sitāre
3. Miyān-ı baħr-i istiğnādan āħır
Gelürsin rüzgār ile kenāre
4. Yıkar bünyād-ı çarħı bād-ı āhum
Efendi nesne döymezer rüzgāre
5. Belādır gel bu sevdādan geç ey dil
Tolaşma ħalkā-i zülf-i nigāre
6. Kıyāmı kāmēt-i bālāña eyler
Anıñ'çün mescide girmez menāre
7. Saña açmaz efendi gerçi Bākī
Ġamıñdan gögsin etdi pāre pāre

51a

Der o şāf Merħüm Sultān Aħmed Ĥān Ber-ā-yı Ta'rif Bahāriyye-i Nef'ī Efendi

Mefā'īlün/ Mefā'īlün/ Mefā'īlün/ Mefā'īlün

1. Bahār erdi yine düşdi leṭāfet gülsitān üzre
Yine oldı zemīniñ luṭfı ġālib āsmān üzre
2. Yine her lāle bir şem'-i mu'anber yakdı dūdından
Şehāb-ı 'anber-efşān oldı peydā bustān üzre

3. Yine çıkdı beyāza naķşı her serv-i gül-endāmın
Şarıldı yāsemen şāh-ı nihāl-i ergavān üzre
4. Çekilse n'ola yārān-ı şafā seyr-i çemen-zāra
Şalāya başladı murg-ı hevā⁴¹⁹ serv-i çemān üzre
5. Hıred meftn olur naķş-ı bahār u revnaķ-ı bāga
Nazar hayrān kalır āşār-ı şun^c -ı mste^c ān üzre
6. Cihān ārāyiş-i ezhār-ı glzārile nāzında
Zemīn feyz-i leţāfetle sipihre imtinān üzre
7. Nesīm ol deñlü cān-baķş u hayāt-efzā ki her demde
Dem-i ' İsa ile da^c vā-yı baķş ü imtiĥān üzre
8. Şabā gerd-i gülistān ile varsa bāğ-ı Rıdvāna
' Abīr-efşān olur pīrāhen-i ĥr-ı cinān üzre
9. Ya Rıdvān baķşile gelse temāşa-yı gülistāna
Grp teşbīh⁴²⁰ eder bāğı bihişt-i cāvidān üzre
10. Yaraşdı ol kadar mevc-i müselsel āya kim vermez
O ĥsni zülf-i pr-ĥam sīne-i sīmīn-berān üzre
11. Eder şāh-ı bahārın dirhem-i bī-sikketin cārī
Döker ezhār-ı bādāmı şabā āb-ı revān üzre
12. Dizildi kaķre-i şebnem serā-pā berk-i ssende
Kaķār-ı cevher-i ma^c nā gibi tīg-ı zebān üzre
13. Degil şebnem şerāra⁴²¹ blbldir ki ıkdıkça
Düşer kesb-i ruţbetle hevādan gülsitān üzre
14. Döner bir ĥāfız-ı maĥfil-nişīn-i nağme-perdāza
Ser-āğāz-ı nevā etdikçe blbl āşyān üzre

⁴¹⁹ NEFD, "çemen" s.59

⁴²⁰ a.e. "tercih"

⁴²¹ a.g.e. "şarār-ı āh-ı" s.60

15. Firāz-ı gülbün-i ber⁴²²-jâleden gül gösterir rûyın
Şeh-i ‘âlem gibi taht-ı muraşşa‘ nerdibân üzre
16. O şâhenşeh ki vâcibdir edâ-yı huṭbe-i şânî⁴²³
Ḥaṭīb-i minber-i şaff-ı namâz-ı kudsiyân üzre

51b

17. O şâhenşeh ki naḡş-ı ḥâtem-i iḡbâlidir sikke
Zer-i ḥurşîd-i ‘âlem-tâb u sîm-i aḡterân üzre
18. O şâhenşeh ki ḥâk-i rāhı efser-i sengi gevherdir
Ser-i Cemşîd-i ‘âlem-gîr ü tâc-ı Ḥüsrevân üzre
19. Hümâyûn-pāye Sultân Aḡmed-i ‘âdil ki düşmişdir
Zılâl-ı sâyebân-ı devleti kevn ü mekân üzre
20. Cihân-bân-ı ḡader-i ḡudret ki ḡurîşde olur şânî
Nişân-ı dâḡ-ı fermânı cebîn-i âsmân üzre
21. Ḥudāvend-i hümâ-himmet ki dünyâ dest-i cūdında
Bir avuç ḡâr u ḡasdır bir muḡîṭ-i bî-kerân üzre
22. Degil bārân [u] mevc ifrâṭ-ı iḡsân-ı dil ü desti
Eder lerzân u giryân ebri baḡr u baḡri kân üzre
23. Ne deryâ kim nesîm-i himmetiyle cûş eder âbı
Güher-efşân olur emvâcı fark-ı Ferḡadân üzre
24. Ne kişver kim bahâr-ı devletinden feyz alır ḡâki
Biter toḡm-ı şerer luṭf-ı hevâsından duḡân üzre
25. Ger olsa münteşir fermân-ı ‘adli kûh u şaḡrâya
Uyur âhû-bere zânû-yı şîrân-ı jiyân üzre
26. N’ola deryâ gibi ‘asker çeküp dünyâyı feth etse
Yürütse ḡükmüni başdan başa mülk-i cihân üzre

⁴²² a.e. “pür”

⁴²³ a.e. “nāmı”

27. Sikenderdür ki heft-iqlîme bir seylâb eder cārî
Süleymândır ki fermânı revândır ins ü cân üzre
28. O hüsrevdir ki Şebdîz cihân-gerd-i celâline
Celâcildir kevâkib sîne-bend-i kehkeşân üzre
29. Şeh-i vâlâ-mekândır kim bu nîlî kûbbe-i ‘âlî
Otâğ-ı sebzidir şaḥn-ı fezâ-yı lâ-mekân üzre
30. Felek bir sâyebandır pîşgâh-ı çetr-i câhında
Güneş bir fülke-i zerdır sûtûn-ı sâyebân üzre
31. Cihânda kalmadı bir ‘uḳde derdim devr-i luṭfında
Girihler görmesem ger zûlf-i pür-çîn-i bûtân üzre
32. Göreydi cevher-i şemşîrini ger ğamze-i dilber
Ġamından daḥi tîğ aşmazdı t̃aḳ-ı ebruvân üzre
- 52a
33. Eger hem ḳan döküp şemşîri hem pāk etmese dehri
Ḳalurdı ḥûn-ı fitne dâmen-i âḥır zamân üzre
34. Olurdı rehğüzâr-ı bâda bir sedd rûy-ı deryâda
Çekilse peyker-i kûh-ı vaḳârı bâdbân üzre
35. Şanırlar şubḥa çıkmış âftâb-ı ‘âlem-ârâdır
Görenler tâc-ı zerle Eşheb-i çâpûk-⁴²⁴ inân üzre
36. O ‘âlem-gerd ü reh-peymâ ki devr-i lâmekân eyler
Ḳalem nokṭa koyunca merkez-i nûn-ı mekân üzre
37. Cihân pür-ger olurken cünbüşünden sür^c at-i seyri
Ḳomaz toz ḳonmağâ pîrâmen-i bergüstvân üzre
38. O deñlü cüst ü çâpûkdir o cism-i kûh peykerle
Ki cevâlân etse ṭuymaz cism-i⁴²⁵ mûr-ı nâ-tüvân üzre

⁴²⁴ a.g.e. “üzre” kelimesi kullanılmıştır, s. 61

⁴²⁵ a.e. “çeşm-i”

39. Eyā ḥākān-ı⁴²⁶ dīn-perver ki dehr eyyām-ı ‘adlinde
Eder ḥande zamān-ı devlet-i Nūṣirevān üzre⁴²⁷
40. Sözüüm her dem bulur⁴²⁸ ‘acız u niyāz ile cenābında
Yüzüm ferş eyledikten şöñra ḥāk-i āstān üzre
41. Ki ben ḳande edā-yı medḥ-i Sulṭān-ı cihān ḳande
Niçün ḥaddim bilip mühr-i sükūt urmam dehān üzre⁴²⁹
42. Ne deñlü da‘vi-i naẓm eylesem amma⁴³⁰ ne mümkindir
Ki ḥaḳ i iṣbāt edem medḥ ile ṣāh-ı nüktedān üzre⁴³¹
43. Ḥuṣūṣā ol suḥan-perdāz-ı üstādım ki eş‘arım
Yazar müşkül-pesendān-ı cihān evrāk-ı cān üzre⁴³²
44. Benim ol ṣā‘ir sāḥir ki ṭab‘ım siḥr ile gāḥī
Ma‘ānī yerine dürlər dizər silk-i beyān üzre
45. Çekerdim tār-ı zülf-i Zühre-i zehrā-yı gerdūna
Eger dizsem dür-i ṣehvār-ı naẓmım rīsmān üzre⁴³³
46. Nice biñ vāridāt āmāde-i taḥrīr olur dilde
Olinca sāye-göster kilik-i çālākım benān üzre
47. Yazarken naẓş-ı rüy-ı bıkır-i fikrim farṭ-ı ‘işmetden
Çeker bir perde ḥeyret-dide-i şüretgerān üzre⁴³⁴
48. Eder ebkār-ı maẓmūnı iḥātā ṣi‘r-i renginim
Ḳızıl vālā tutuḳ gibi ‘arūs-ı dilsitān üzre⁴³⁵

⁴²⁶ a.e. “mākan-ı”

⁴²⁷ a.e. “üzre”

⁴²⁸ a.e. “budur”

⁴²⁹ a.e. “üzre”

⁴³⁰ a.e. “zīrā”

⁴³¹ a.e. “üzre”

⁴³² a.e. “üzre”

⁴³³ a.g.e. “üzre” s. 62

⁴³⁴ a.e. “üzre”

⁴³⁵ a.e. “üzre”

49. Ele tîr ü kemân alsa ḥadeng-endâz-ı endîşem
Diker ṭabla süveydâ-yı dil-i kerrûbiyân üzre

52b

50. İçirsem düşmene ger âb-ı tîğ-ı nazm-ı şîrînim
Eder ḥâkinde gavğâyı hümâlar üstüh^vân üzre
51. Ḵo lâfı şıdkîle ṭurma du^ç âlar eyle⁴³⁶ ey Nef^î
Du^ç â nazm âhırında farz olur nazm-âverân üzre
52. Nitekim her dıraḥt-ı pür-şükûfe şâh-ı nevrûzîñ
Ḵura çetr-i sefîdin şaḥn-ı bâğ u bûstân üzre⁴³⁷
53. Bula zât-ı şerîfiñle serîr-i salṭanat revnaḥ
Ola devriñde ḥalḵ âsûde dehr emn ü emân üzre

ŞeyhülislâmYahyâ Efendî Güyed

Fâ^ç ilâtün/ Fâ^ç ilâtün/ Fâ^ç ilâtün/ Fâ^ç ilün

1. La^ç line meylim görenler mey-perest añlar beni
İşiden feryâdımı yollarda mest añlar beni
2. Añlamaz⁴³⁸ ḥâl-i dili keyfiyyet-i huşyâr olan
Mest-i cām-ı bâde-i bezm-i elest añlar beni
3. Ḵadrimiz ^ç âlî nazarlardır benim a^ç lâ bilen
Ḥâk-i zilletde görenler gerçe pest añlar beni
4. ^ç Âşıḳa⁴³⁹ a^ç rāz⁴⁴⁰ edüp⁴⁴¹ ellerle eyler ihtilât
Girmez ol âfet elime teng-dest añlar beni

⁴³⁶ a.e. "du^ç âya başla"

⁴³⁷ a.e. "üzre"

⁴³⁸ Rekin Ertem, **Şeyhülislam Yahya Divanı**, Akçağ Yayınları, Ankara, 1995, "anlamaz" kelimesinden sora "keyfiyyet-i" gelmektedir, s.220

⁴³⁹ a.e. "eyleyip"

⁴⁴⁰ a.e. "dünyaya"

⁴⁴¹ a.e. "meyl"

5. Luṭfını ol mû-miyânın gör ki bir cev̄r eylese
Şarılır Yaḥyâ hemân ḥâṭır-şikest añlar beni

Merḥûm Nef̄î

Müstef̄ ilün/ Müstef̄ ilün/ Müstef̄ ilün/ Müstef̄ ilün

1. Bezm-i bahârın dizdi gül âȳn ü erkânın yine
Nergis alup cāmın ele sürmekde devrânın yine
2. Ṭırmaz döner cām-ı ṭarab dönmez mi ‘ahdinden ‘acep
Zâhid tutar mı elde hep tesbîḥ-i mercânın yine
3. Ne câme var ne pîrchen serve şarılmış yâsemen
Gül taşra düşmüş perdeden açmış giribânın yine
4. Ḥüsni kemâlinde gülün derdi ziyâde bûlbûlün
Añmazsın ammâ sünbûlün ḥâl-i perişânın yine
5. Her şî‘ri gerçi tâ ezel düşdikçe söyler bî-bedel
Nef̄î’niñ ammâ bu ğazel zeyn etdi dîvânın yine

53a

Ġazel-i Vahdetî Efendi Der-na‘t-ı Ḥâzret-i Seyyidü’l-enâm

Fe‘ ilâtün/ Fe‘ ilâtün/ Fe‘ ilâtün/ Fe‘ ilün

1. Mâh vechiñde siyah ḥâliñ olaldan ṭarafeyn⁴⁴²
Dil ü cân⁴⁴³ arasına düşdi bu yüzden mâbeyn
2. Bî-vücûd etdi beni fikr-i meyânıñla⁴⁴⁴ femiñ
Kemdir işbât-ı vücûd eyleye beyne’l-ademeyn

⁴⁴² Yılmaz Öztürk, “16. Yüzyıl Şairlerinde Bosnalı Vahdetî’nin Diavan’ının Tenkitli Metni”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2006 “ṭarafeyn” yerine “hakeyn” kullanılmıştır, s.101

⁴⁴³ a.e. “cân u dil”

⁴⁴⁴ a.e. “ḥayâlünle”

3. Nār-ı ‘aşkıñla ruḥıñ mihrine mazḥar düşeli⁴⁴⁵
Burc-i göñlümde⁴⁴⁶ zühur eyledi nūr-ı kāmereyn
4. Dār-ı zülfeyniñe Mañşūr-veş el urdı göñül
İrtifā‘ olsa ‘aceb mi şanemā fi’ d-dāreyn
5. İstivāyle bu dem kākülünı eyle du nīm
Zāhir olsun gözime minber-i beynü’l-alemeyn
6. Yüz sürüp kūyine var eşigini eyle tavāf
Ey göñül derseñ idem⁴⁴⁷ ben daḥı ḥaccü’l-ḥarameyn
7. Seb‘ añı Vaḥdetiyā Ka‘ be kâpusında aşup
Görse taḥsīn eder-idi saña faḥrū’ş-şakaleyn

Ġazel-i Monlā Fuzūlī

Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilün

1. Ey ḥadeng-i ġamıña sīne-i aḥbāb hedef
Muntazır ḥançer-i müjgānıña cānlar şaf şaf
2. Ḥāk-i dergāhıña her şubḥ sürer gün yüzini
Ġālibā andan aña ḥāşıl olubdır bu şeref
3. Ḥāşe lillāh ki bu dīvāne-i şevḳ-i ḥatıña
Sebeb-i kayd ola zencīr-i suṭūr-i Muşhaf
4. Şaldı deryāya şabā ḥançer-i ġamzeñ vehmin
Ki çıkarmaya daḥı gevher-i nā-süfte şadef

448

⁴⁴⁵ a.g.e. “olalı” s.102

⁴⁴⁶ a.e. “şinemde”

⁴⁴⁷ a.e. “olam”

⁴⁴⁸ FUD, 1. Ey gönü ‘āleme aldanma sana reng verür/ Ḥākdür kim anı geh lâ‘l kıılır gāh ḥazef

5. Ey Fuzûlî taleb-i rütbe-i 'irfân eyle
Cehl ile hâşıl-ı evkât-ı şerîf etme telef

Kıt' a-i Mergüb

Fe' ilâtün/ Fe' ilâtün/ Fe' ilâtün/ Fe' ilün

1. Dehre bir âfet olur ol kad ü kâmet göresin
Kopsa bir yerden o kıpmaz mı kıyâmet göresin
2. Başlasun gânzeleri gâret-i imâna hele
Kor mı bir dilde dahî emn ü selâmet göresin

53b

Kaşîde-i Nef'î Efendi Der-setâyiş Havâce Zâde Es'ad Efendi

Fe' ilâtün/ Fe' ilâtün/ Fe' ilâtün/ Fe' ilün

1. Hamdülilâh yine inşâfa gelüp çarh-ı 'anîd
Eyledi bahtım ile 'ahd u viķâyı tecdîd
2. Ne 'acep döndi murâd üzre yine olmuş iken
Böyle bir devr-i muvâfık felege emr-i ba'îd
3. Ol kadar döndi mutâdımca ki her bir demde
Etdi şad-sâle telâfî-i gam-ı 'ahd-imedîd
4. Başladı hem yine bir devre ki gitdikçe eder
Eşeri kâ'ide-i 'ahd u viķâyı tehmîd
5. Hâbbezâ devr-i dilârâ-yı cihân-pîrâ kim
Verdi eyyâma serâser eşeri revnaķ-ı 'ıyd

2. Bezm-i Cemşîd fenâ bulmağ ile bildüm kim/ Devr cevrinde imiş nâle-i ney nevha-i def, bu beytler M'da eksiktir, s.87

6. Buldı ziynet ruḥ-ı dilber gibi rūy-ı eyyām
Oldı rüşen dil-i ḥurşīd gibi çeşm-i ümmīd
7. Nuḥṣullāh⁴⁴⁹ zihī cilve-i ḥüsn-i ṭālī^ç
Bārekallāh zihī kevkebe-i haṭt-ı sa^çīd
8. Böyle bir mevsim-i ferḥunde-eşer kim ^çālem
Bulur endīşe-i feyziyle neşât-ı cāvīd
9. Niçün ol feyz-i şafā-güsteri ehl-i dāniş
Eylemez ṭab^çma sermāye-i mazmūn-ı müfid
10. Bir şafā buldı bu taḫrīb ile ṭab^çım gūyā
Oldı bezm-i ṭarab-ı ma^çniye cām-ı Cemşīd
11. Yine düşdi ser-i endīşeme sevdā-yı suḥan
Yine düşdi⁴⁵⁰ dil ü cāndan söze bir şevḳ-i cedīd
12. Bī-tereddüd ṭaleb-i feyz çün oldım fi'i-ḥāl
Evliyā-yı suḥane şıdḳ-ı irādetle mürīd
13. Kuvvet-i cāzibe-i şıdḳımı gör bir yerden
Oldı āşār-ı teveccühleri ṭab^çımda bedīd
14. Her ne müşkil işi düşdiyse reh-i maenad
Kıldı endīşemi tevfiḳ-i İlāhī te'yīd
15. Eyledi şun^ç-ı meded-kārī-i feyyāz-ı ezel
Ḥāmemi ḳufl-ı der-i genc-i ma^çāniye kilīd
16. Ḥāşılı terbiyet-i feyz ile oldı nazmım
Müsta^çidd-i şeref-i medḥ-i ḥudāvend-i ferīd

54a

17. Bu Ḥanīfe-şiyem ol şeyḥ-i efāzıl ki olur
Bu ^çAlī medrese-i hikmet [ü] fazlında mu^çīd

⁴⁴⁹ NEFD, "levḥaşallāh" s.230

⁴⁵⁰ a.g.e. "ḳopdu" s.231

18. Mürşid-i şavma‘a-i ḥalvetiyān-ı ma‘nā
Dāniş-āmūz-ı dīl-i ‘aql-ı kŭl-i ūstād-ı reşīd
19. Hākim-i maḥkeme-i şer‘-i şerīf-i nebevī
Maẓhar-ı sırr-ı kemāl-i kerem-i Rabb-i mecīd
20. Kışver-i ma‘delete dāver-i Mehdi-sīret
‘Ālem-i cāha cihānbān-ı Mesīhā-tecrīd
21. Müftī-i devr-i zamān Es‘ad Efendi ki felek
Eder imzāsını pīşānī-i mihre tesvīd
22. Mesned-ārā-yı faẓīlet ki şunulmuş eline
Kilk-i fetvā-yı şerī‘at be-ṭarīķi’t-te’bīd
23. Nāfızü’l-ḥükm-i şer‘īat ki urur dest-i kazā
Şüret-i ḥüccet-i aḥkāmına mühr-i te’kīd
24. Nükte-perdāz-ı ma‘ānī ki beyān-ı kılemi
Ḥall eder müşkil-i rāz-ı feleği bī-ta‘ķīd
25. Dili genc-i güher-i ma‘rifet-i Rabbānī
Sözi miftāḥ-ı der-i maḥzen-i sırr-ı tevḥīd
26. Nāmesi nüsha-i mecmū‘a-i esrār-ı ezel
Ḥāmesi lŭle-i ser-çeşme-i feyz-i cāvīd
27. Görinür ḥāl-i siyeh gibi rūḥ-ı dilberde
Düşse ger āyīne-i re’yine ‘aks-i ḥurşīd
28. Atsa endīşesi ger çarḥa kemend-i re’yin
Gündüz olur gecede kāhkeşān gibi bedīd
29. Hükmi⁴⁵¹ istese tebdīl-i nihād-ı ezdād
‘Aks olur reng-i duḥān-ı siyeh ü nŭr-ı sefīd
30. ‘Adli ger nehy-i fesād etse ‘umŭm ūzre olur
Gerden-i fitnede zencīr-i cezā ḥabl-i verīd

⁴⁵¹ a.g.e. “hükmi” kelimesinden sonra “er” kelimesi gelmektedir, s.232

31. Etse hāşiyet-i temkīni sirāyet āba
Mevc olur rehğüzer-i şarşara bir sedd-i sedīd
32. Bulsa ger hiddet-i ‘azminde eşer-i ṭab‘ -ı hevā
Bād-ı perr-i megesi sedd edemez kūh-ı ḥadīd

54b

33. Alsa ger sāye-i dest-i kereminde beher
Pençe-i mihr-i zer-efşāna döner dest-i ümīd
34. Olsa ger nāmiyede kuvvet-i kahr u gāzabı
Çāk ederdi dil-i fūādī⁴⁵² ser-i ḥançer-i bīd
35. Dāniş-āmūz⁴⁵³ ḥıdīvā suḥan-ārā şadrā
Ey hūner mend-i yegāne hūner-endūz-ı vaḥīd
36. Benim ol şā‘ir-i ḥaḳ-gūy u cerī kim edemez
Ṭab‘ ıma nādire-sencān-ı müzevvir taḳlīd
37. Benim ol şafdır endīşe ki ebnāyı zamān⁴⁵⁴
Fitne-yı tıġ-ı zebātım ile ederler tehdīd
38. Nāvek-endāz-ı ḥayālīm ki benim ḥavfımden
İki tırkeş götürir ġamze-i çeşm-i nāhīd
39. Ḥusrev-i kişver-i nazmım ki debīrān-ı ḥayāl
Eder elḳābımı her dilde bu gūne tesvīd
40. ‘Ālem-efrūz-ı beyān Enverī-i devr-i zamān
Suḥan-ārā-yı cihān muḥteri‘ -i ṭarz-ı cedīd
41. Ḥāmem ol ebr-i güher-pāş-ı suḥandır kim eder
Şadef-i sāmī‘ a-i ‘ālemi pür-mürvārīd

⁴⁵² a.e. "pūlādī"

⁴⁵³ a.e. "efrūz"

⁴⁵⁴ a.g.e. bu beyt bulunmamaktadır.

42. Nazmım ol silk-i güherdir kim olur hemvāre
Halka tahmīn-i bahāsı sebeb-i güft ü şinīd
43. ‘Ukde-i reşk ü hased yok dil-i bī-bākimde
Olmasa nazm-ı selīsimde ‘acep mi ta‘kīd
44. Söz tamām oldı ķo lāf-ı suhanı ey Nef’ī
Ġam-ı reşk ile helāk oldı yeter haşm-ı ‘anīd
45. El açup şıdk [u] niyāz ile du‘āya demidir
Eyle deryūze-i bāb-ı kerem-i Rabb-i mecīd
46. Tā ki inşāfa gelüp gāhī sipihr-i ġaddār
Ede ehl-i dil ü tab‘ ile vifākı tecdīd
47. Şadr-ı fetvāda mü’ebbed ola hem gitdikçe
Devlet ü rif‘at ü iclālın Hakk ede mezīd

55a

Ġāzel-i Merhūm Fehīm Çelebī

Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilün

1. Bilürem ‘īd-i vişālīn baña cāvīd olmaz
Eyle ķurbān beni kim böyle ‘īd olmaz
2. Kābil-i būs degil n’eyleyelim çihre-i mihr
Gül-rüyıñ gibi ‘āşıklar hurşīd olmaz
3. Nev-be-nev luţflar et tāze iken pādīşehim
‘Āşķıñ köhne berāt-ı ġamı tecdīd olmaz
4. Şu‘le de olsa çeker sīneye dil ma‘şūķı
Göre pervāne olur suhte nevmīd olmaz

5. İmtizâc eyleyemez şâdî⁴⁵⁵ cām u ğam-ı mülk
Hurrem-âbâd-ı harâbâtda Cemşîd olmaz
6. Kevkebi cümle Zuhal nağmesi şîvendir hep
Çarh-ı nâ-sâzda kânünçe Nâhid olmaz
7. Hele taḥkîk budur sen de kıl inşâf Fehîm
Böyle güftâr-ı ḥakîmâneye taklîd olmaz

Ġazel-i Merḥûm Nef'î Efendi

Fâ' ilâtün/ Fâ' ilâtün/ Fâ' ilâtün/ Fâ' ilün

1. Bir tolı nûş et şarâb-ı nâb gelsün çeşmiñe
Mest olursañ nâza başla ḥ^vâb gelsün çeşmiñe
2. Gamzeñe pür-tâb iken tâḳat getürmez âfitâb
Bâde 'aqlı var ise bitâb gelsün çeşmiñe
3. Hüsniñi bilmek dilerseñ bir naẓar mir'âta baḳ
Âfitâbıñ pertevi mihtâb gelsün çeşmiñe
4. 'Âşık iseñ ağlamakla bitmez iş bir çâre gör
Sen gerek yaş dök gerek ḥûn-âb gelsün çeşmiñe
5. Rind iseñ Nef'î ḥumâr-ı bâdeden açma göziñ
'Âlemiñ ḥâli ḥayâl-i ḥ^vâb gelsün çeşmiñe

Rubâ'-i Mergûb

Fâ' ilâtün/ Fâ' ilâtün/ Fâ' ilâtün/ Fâ' ilün

1. Kaşları ser-nâme-i ḥüsnine yâriñ ḥal çeker
Kıl kâlemle aña kâküleri cedvel çeker

⁴⁵⁵ FKD, "şâdî" kelimesininden sonra "gam" kelimesi kullanılıştır, s.456

2. Turre-i tarrârîni yakın iletme dostım
Şâne biñ bir başludur ağzıyla şāyed kıl ceker

55b

Kaşīde-i Nef' ī Efendi Derā u şāf Sarāy-ı Edrene Berā-yı Ta' rīf Aḥmed Ḥān

Müfte' ilün/ Müfte' ilün/ Müfte' ilün/ Müfte' ilün

1. Edrene şehri mi bu yā gülşen-i me'vā mıdır
Anda kaşr-ı pādişāhı cennet-i a' lā mıdır
2. Beyt-i ma' mūr-ı felek mi ol fezāda ol sarāy
Yā zemīni cennet olmuş Ka' be-i ' ulyā mıdır
3. Cūylar mı devr eden taraf-ı çemen zārın yaḥud
Māī pervāz ile naṭ' olmuş yeşil ḥārā mıdır
4. Sebz ü ḥurrem bir fezā mı her kenār-ı cūybār
Yā miyān-ı cūda ' aks-ı künbed-i ḥaḍrā mıdır
5. Hıfz için yāhud vüçūd-ı pādişāhı cūylar
Pāsban-ı gece devlet olmuş ejderhā mıdır
6. Cenneti görmüş bir ādem var ise gelsün desün
Tarḥı anıñ daḥi böyle dilkeş ü ra' nā mıdır
7. Güllerinde var mı böyle reng [ü] rūy-ı⁴⁵⁶ dil-firīb
Yā nesīm-i şubḥı böyle būsṭān-pirā mıdır
8. Bir⁴⁵⁷ dırḥat-ı ser-firāzı var mı bāğ-ı cennetiñ
Yohsa ancak vā' ızıñ medḥ etdügi Tūbā mıdır
9. Bunda Tūbādan kalur mı müşk-i bīd-i ser-nigūn
Yā ḡubār-ı berk-i Tūbā anda müşk-āsā mıdır

⁴⁵⁶ NEFD, "būy-ı" s.63

⁴⁵⁷ a.e. "bu"

10. Hâbbezâ cây-ı neşât-efzâ ki Rıdvân görse ger
Hsyretinden deri bu cennet midir düyâ mıdır
11. Şun^ç -ı Hâkķ yâ gülşen-i cennetden ifrâz eylemiş
Başka bir cây-ı ıarab-engîz ü ğam-fersâ mıdır
12. Dâ'imâ böyle müferrih mi bu cây-ı dil-güşâ
Her zamân âb u hevâsı böyle rûh-efzâ mıdır
13. Yoħsa şimdi eyleyen âb u hevâsın terbiyet
Âfitâb-ı devlet-i şâh-ı cihân-ârâ mıdır
14. Ya^ç ni Sultân Aħmed-i ^ç âdil ki ferş-i dergehi
^ç Arşdan a^ç la degilse çarħdan ednâ mıdır
15. Şâh-ı dîn-perver ki teşrîf-i kudûmiyle zemîn
^ç Arşa nâz eylerse istignâsı istignâ mıdır

56a

16. Mâh-ı mülk-ârâ-yı devlet kim fûrûğından felek
Mihriini farķ eylemez pinhân mıdır peydâ mıdır
17. Çarħ aña ta^ç zîm edüp İskender-i şânî demek
Şânına nisbet meger bir medħ-i müsteşnâ mıdır
18. Beli dârât-ı Sikenderle felek bir bendesin
Görse farķ etmezdi İskender midir Dârâ mıdır
19. Aılas-ı gerdûn mı peyveste nihâl-i Sidreye
Yâ firâz-ı râyetinde şukķa-i vâlâ mıdır
20. Şubħ-ı rûşen mi şu^ç â^ç -ı mihr-i âlem-tâb ile
Yâ sarây-ı devletinde perde-i dîbâ mıdır
21. Kehkeşân mıdır felekde nesr-i ıâ'irle yahud
Tâķ-ı eyvânında resm-i ejder ü ^ç Anķâ mıdır

22. Dest ü tab‘ın ebr ü deryâdır diyen gâfilleriñ
Dâ‘imâ maẓmûn u fikri böyle bî-ma‘nâ mıdır
23. Bahr eder mi kâ‘inâtı ğarķ-ı emvâc-ı kerem
Ebr ise dâ‘im cevâhır pāş u gevher-zâ mıdır
24. Hem kerem⁴⁵⁸ hem sîm ü zerdır ‘âleme bezl etdiği
Kimse bilmez keff-i desti kân mıdır deryâ mıdır
25. Tîġa minnet çekmese re‘y-i cihangîri n‘ola
Mihri gör dünyâyı tutmuş tîġı hûn-pālâ mıdır
26. Midhât-i re‘y-i münîrin şebt eden fark eylemez
Kendi keff-i desti mi yoġsa yed-i beyzâ mıdır
27. Vaşf-ı bûy-ı hulkı mı satır-ı haţ-ı şâ‘irde yâ
Mevc-i deryâ-yı suġande ‘anber-i sârâ mıdır
28. Mülk-i pür-‘adlinde ġod etmez taķayyid kârbân
Ĥâris-i kâlâ mıdır yâ düzd-i bî-pervâ mıdır
29. Āsmân mı âftâb ile şitâb etmekde yâ
Zîr-i rânında semend-i cüst ü çâpük-pâ mıdır
30. Ol cihân-gerd-i sebük-rev kim tefâvût eylemez
Zîr-i pâyında zemîn deryâ mıdır şâhra mıdır
31. Berķ-ı maġz iken direng etse bilinmez peyki
Raġş-ı çâpük-pâ mıdır yâ kûh-ı pâ-ber-câ mıdır
32. Ĥusrevâ bu fende ger ġarrâlanırsam gör sözüm
Lâf-ı bî-ma‘nâ mıdır yâ bir ķavi da‘vâ mıdır

56b

33. Bunca demdir da‘vi-i şâġib-ķırânî eylerin
Bir mübâriz yok mı meydân-ı suġan tenhâ mıdır

⁴⁵⁸ a.g.e. “güher” s.64

34. Dürr-i nazmım çarḥa mengūş olsa bilmez rūzgār
Şi' r-i Nef' ī midir ol yā kevkeb-i Şi' rā mıdır
35. Nūr-ı mevvāc-ı ma' ānī mi sözimde berḳ uran
Yā libās-ı şī' rimiñ⁴⁵⁹ bir āteşin ḥārā mıdır
36. Ma' nī-i rengini⁴⁶⁰ lafz-ı āb-dārımda yaḥud
Sāğar-ı mīnāya ḳonmuş lāle-gūn şahbā mıdır
37. Bıkr-i ma' nā mı dilimde pertev-i ilhām ile
Yā felekde āftāb u zühre-i zehrā mıdır
38. Fıkr-i pūr-mazmūn mıdır āyīne-i ṭab' ımda yā
'Aks-ı naḳş-ı kārğāh-ı 'ālem-i bālā mıdır
39. Söz dükendi⁴⁶¹ nice bir da' vā-yı şī' r ü şā' iri
Lāf-ı da' va-yı ber-ṭaraf şimdi du' ā hengāmıdır
40. Tā felek ḳadr-i merātib añlaya hem bildüre
Herkesiñ miḳdārını ednā mıdır a' lā mıdır
41. Ol ḳadar ḳadri bülend olsun ki gerdūn bilmeye
'Arş-ı a' lā mı yeri yā ḳurb-i “ev ednā” mıdır

Ġāzel-i Fehīm Şāḥib-i Suḥan

Mefā' ilün/ Fe' ilātün/ Mefā' ilün/ Fe' ilün

1. Bahā[r]-ı ḥüsne ḥūy-ı dāne dānedir bā' iş
Cemāl-i gülşene āb-ı revānedir bā' iş
2. Derūnı olmasa mir'āt-ı ḥüsn-i sākī-i 'aşḳ
Şafā-yı cām-ı meye şūfıyā nedir bā' iş

⁴⁵⁹ a.e. “nazmımın”

⁴⁶⁰ a.e. “rengin mi”

⁴⁶¹ a.e. “tükendi”

3. Sebeb ol âfet imiş dehre şalmağa aşüb⁴⁶²
Kıyās ederdi cihān kim zemānedir bā' is
4. Hemîşe bî-dil ü dīnem cünün u küfreme hep
O çeşm-i bî-bedel ü bî-bahānedir bā' is
5. Ne çeşm-i pür-nem-i 'ummān ne ebr-i nīsānuz
Bu cūş eşke o dürr-i yegānedir bā' is
6. Müdām āh u figān olmağa terennüm-i dil
Nevā-yı muṭṭıb-ı ḥūnīn- terānedir bā' is
7. Fehīm'i itmege 'icāz-ı nazm ile mümtāz
O pür- füsün nıgeh-i sāḫirānedir⁴⁶³ bā' is

57a

Ğazel-i Müftî-i Sâbiḫ Bahāyî Efendi Selemehullāh

Mef' ülü/ Mefā' ilü/ Mefā' ilü/ Fe' ülün

1. Geh baña geh ol ḥaṇçer-i bürrāna baḫarsıñ
Maḫşüdiñ eger cān ise cānāna baḫarsıñ
2. Her va' dı ederseñ nice biñ 'ahdle muḫkem
Ammā yine ne 'ahde ne peymāna baḫarsıñ⁴⁶⁴
3. Şad ḫayf şad efsūs ki ol çeşm-i siyehle
Dānāyı koyup merdüm-i nādāna baḫasıñ⁴⁶⁵

⁴⁶² FKD, " fitne " s. 340

⁴⁶³ a.g.e. " şā' iranedür" kelimesi kullanılmıştır, s. 342

⁴⁶⁴ Harun Tolasa, **Şeyhülislam Bahayî Efendi Divanı'ndan Seçmeler**, Tercüman 1001 Temel Eser, İstanbul, 1979, eserde bu beytler arasında bir beyt faha vardır: 1. Havt etmemisin kim alışa vahş ile çeşmin/ Vahşî-sıfat ol denlü ki yābāna bakarsın, s. 108

4. Ey ğemze-i celād nedir çāk⁴⁶⁶ bu kadar nāz
İş görmede ħod⁴⁶⁷ sen daĥī fermāna baķarsıñ
5. Söyleşmek olurdu ğam-ı miĥnetle Bahāyī
Ammā yine sen ĥātır-ı yārana baķarsıñ

Ġazel-i Tıflī

Mef' ūlū/ Mefā' ilū/ Mefā' ilū/ Fe' ūlūn

1. Mir'āt-ı dile ĥaşmle mestāne baķarsıñ
Maķşūd şikest etmek ise ya ne baķarsıñ
2. Ma' zūr tūt ey ğamze-i ĥod-bīn ĥod-arā
Sen fitnede ol zūlf-i perişāna baķarsıñ
3. Āvāre kebūter gibi gitmek hevesiyle
Gelsek de eger meclise yabana baķarsıñ
4. Geh āb gibi meşreb-i rindāne muvāfıķ
Geh āteş olup bu dil-i sūzāna⁴⁶⁸ baķarsıñ⁴⁶⁹
5. Āmāde edüp ruķ' a-i eş' ārīñı Tıflī
Ol pādīşeh-i milket-i ' irfāna baķarsıñ

⁴⁶⁵ a.e. bir beyt daha fazla vardır: 1. Ābād ola dersin olur ol dahi perişān/ Ol çeşm ile kim bu dil-i vīrāna bakarsın.

⁴⁶⁶ a.e. "tā"

⁴⁶⁷ a.e. "çün"

⁴⁶⁸ "sūzānı" kelimesi anlam nedeniyle "sūzāna" diye okunmuştur.

⁴⁶⁹ "yaķarsıñ" kelimesi anlam nedeniyle "baķarsıñ" diye okunmuştur.

Rubā'î-i Mergûb

Mef'ûlû/ Mefā'îlû/ Mefā'îlû/ Fe'ûlûn

1. Her dil ruḥ-ı renginiñ añup nevḥa-ger olmaz
Her mürğ-ı hevâ mâil-i gül-berg-i ter olmaz
2. Olmaz sebep-i revnâḳ-ı gülzâr-ı maḥbbet
Ol gonçe ki perverde-i ḥûn-ı ciger olmaz

Müfred

Fā' ilātûn/ Fā' ilātûn/ Fā' ilātûn/ Fā' ilûn

1. Qadd-i yâra kimisi 'ar' ar demiş kimi elif
Cümleniñ maqşûdı bir ancak rivâyet mühtelif

57b

Qaşıde-i Merḥûm Fehîm Çelebî Berây-i Vâlî-i Mısr Muḥammed Ağâ

Mefā' ilûn/ Fe' ilātûn/ Mefā' ilûn/ Fe' ilûn

1. Baḳınca cünbiş-i mir'ât-ı çarḥ-ı mināya
Sefer göründi dil-i bî-ḳarâr ü şeydāya
2. Görüp tevâtür-i âmed-şüd-i şeb ü ruzi
Bu cān-ı pür-ḥalecān döndi mevc-i deryāya
3. Cünûnum eyledi tuḡyân 'aceb mi cû gibi dil
Düşerse pâyı-bi⁴⁷⁰ zencîr-i deşt ü şahrāya

⁴⁷⁰ FKD, "pâyını" s. 150

4. Hücûm etdi dil ü cānuma hevā-yı vaṭan
Şabā varırsañ eger meclis-i aḥibbāya
5. Selāmım etmede îşāl eyleme isti‘ cāl
Hezār-şevk ile a‘lāya belki ednāya
6. Ne zevkdır k’ola dildār hem-sefer edesin
Sen anı seyer ü o meşgûl ola temāşāya
7. Olnca dost refîkım semûr u atlas olur
Bağar mı ‘aşık olan zaḥm-ı ḥār u ḥārāya
8. Qarār vermedi devrân ki edem qarār aşlā
Felekle ḥāşılı yok kudretim müdārāya
9. Ğarīb derdine yoğdır seferden özge devā
Revā budur k’ola âmāde dil müdāvāya
10. Bu yolda himmet-i merdân gerek yûri ey dil
Şitâb eyle cenâb-ı Meḥemmed Ağâ’ya
11. Yegâne ḥâkim-i pür-himmet ‘asâkir-i Mışır
Güzide mâh-ı kevâkib-siper felek-pāye
12. Kerîm-ṭab‘ u seḥâ-kâr u âfitâb nihâd
Seḥâb-dest ü şedef-keff ü baḥr-sermāye
13. Olaydı ‘âtıfeti şerḥ⁴⁷¹-sâz-ı nüşâ-i cûd
Verirdi ma‘ni-i imrûz lafz-ı ferdāya
14. Nigâhbân olalı ḥafız-ı ḳal‘a-i Mışır
Ne ḳal‘a ḳullesişalmış feleklere sâye

⁴⁷¹ a.g.e. “surḥ” s. 152

15. Müdām çārḥda destūr-ı seyer için Keyvān
Yüzün gözin sürer ol sūr āsumān-sāya
16. Cihān-ı cāḥda bir şeb-çerāğ-ı re'yi gibi
Nazī olur mı daḥı māh-ı 'ālem-ārāya

58a

17. Şeḥāb-ı mekrümeti dir-nişār-ı feż oldı
'Aceb migūş-ı şadefde bu deñlü pīrāye
18. Nesīm-i luṭfı vezān olsa ber⁴⁷² gülistāna
Ederdi gülleri hep āfitāba hem-sāye
19. Çü toğdı kevkeb-i iḳbāl arz-ı Mısr içre
Yeter kıyāmete dek faḥr ümm-i dünyāya
20. O deñlü ehş-i ma'ārifle meclisi pürdir
Ki yer bulunmaz eger gelse 'aḳl-ı ḥūd-rāya
21. O meclis içre benem bir kemīn ğazel-perdāz
Ki sözde ṭab'ım olur hem nefes Mesīhā'ya
22. Göñül ki bend ola bir sünbül-i semen-sāya
Küşāde-ṭab'olamaz baksa verd-i ra'nāya
23. Ederse rişt-i zülfin revā o Yūsuf-ı ḥüsn
Niḳāb-ı bend-i ḥacālet ruḥ-ı Züleyhā'ya
24. Cihāna gamze-i ğammāzı fāş ede lābüd
Ne denlü fitneyi sa'y etse çeşmi ihfāya

⁴⁷² a.g.e." ger" s. 152

25. Tekellüm etse tebessümle bād-ı şubḥ-miṣāl
Leṭāfetinden alur gülistān-ı cān vāye
26. Fehīm'i lā' l-i pūr-efsūn lāl kılmış iken
Ne siḥrdir vere şūret bu denlū ma' nāya
27. Cihān-‘ atıfetā gerçi fark-ı eş' ārum
Kemāl-i mertebede vāşıl oldu şi' rāya
28. Ḥayālīm eyledi muḥtel sefer mūḥşmmātı
‘ Aceb mi gelse ḥale nazm u şi' r ü inşāya
29. Sözüüm kec olsa da ma' zūr tūt perīşānem
Ki güç gelür siḥan-ı rāst ehl-i sevdāya
30. Ne bār-gīr ü ne tūşe mücerredem şad-şükr
Degil tevekkülüm illā ki Ḥaḳ Ta' ālā'ya
31. Ayağı yer mi başar mālīk olsa ādem eger
Bir eseb-i rehber ü çālāk ü deşt-peymāya

58b

32. Ğaraż bu rind-i sebük-bār-ı lā'übāliyim
Görüp ḥikayetimi ḥaml kılma şekvāya
33. Nihān⁴⁷³-ı nazma du' ādır çü āferīn ḳabūl⁴⁷⁴
Küşāde-dest olasın sen dāḥı bu ma' nāya
34. Hemīşe rūşen ola mihr ü meh gibi ṭab' uñ
Budur müdām recāmız cenāb-ı Mevlā'ya

⁴⁷³ a.g.e. "niḥal" s. 154

⁴⁷⁴ a.e. "efsūn"

Ġazel-i Zihnī Çelebī Selemuhullah

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Bir zamān olmaz ki miḥnet hem-dem-i cān olmaya
Dil teb-i 'aşkıñla âteş-nüş-ı hicrān olmaya
2. Gül-rūḥā bir dem gūzār etmez ki ruḥsārıñ seniñ
Ḥaclet-efzā-yı ruḥ-ı gül-gūn-ḳabāyān olmaya
3. Öyle meydır yād-ı la' liñle mey-i pūr-şūr kim
Âteş-i ġayret-zen-i ṭab' -ı Bed ḥaşān olmaya
4. Gülşen ol gülşen midir kim gülleri dāğ olmaya
Bülbül ol bülbül midir kim kārı efgān olmaya
5. Bir nefes geçmez ki şīt-i nāle-i Zihnī o dem
Muḫṭarib sâz-ı dil-i ' Arş-âşiyānān olmaya

Ġazel-i Nā'ilī Çelebī Selemuhullāh

Fe' ilātün/ Fe' ilātün/ Fe' ilātün/ Fe' ilün

1. Eylemez secde-i eşcār-ı şeb-i Ḳadre nigāh
Cilve-i ḳāmet-i ḳadrinden olanlar āġāh
2. Āh-ı dilden ḥam olup ṭabla-i attāra döner
Nāfegūn ḥāl-ile ol ṭurra-i müşkīn-i siyāh
475
3. Nūrdan sāyeyi ādem⁴⁷⁶ nice fark etmek olur
Nilgūn fūtṭada endāmına etdikçe nigāh

⁴⁷⁵ NAİD, M'da eksik verilmiştir, 1. ' Âşkın nāfe-şifat bagrını pürhün eyler/ O gazālāne nigāh ol harekāt-ı dilhāh, s.300

⁴⁷⁶ a.e. "âşık"

4. Reng-i simābda bir nūr-ı muşavver görünür
Perde-i dide-i ‘ uşşāḳda ol şun‘ -ı dilden
5. Nā’ ilī şu’le-i ḥüsnün şakın āh-ı dilden
Şem‘ -i kāfūr-ı şebistān-ı melāḥatdır o māh

Müfred-i ‘ Āşık

Fe‘ ilātün/ Mefā‘ ilün/ Fe‘ ilün

1. Ğam degil ‘ aşkıñ evvelinde belā
Müşkil oldır ki ahirinde ola

59a

Ġazel-i Cevrī Çelebī Selemehullāh

Mef‘ ūlū/ Mefā‘ ūlū/ Mefā‘ ūlū/ Fe‘ ūlün

1. Gāhī ki eder tırrası dāmānını çide
Biñ dil şarılır her ḥam-ı ḳullāb-ı ümide
2. Bir nāfe-i pür-müşk ola her ḳatre-i eşkim
Olsa heves-i zülfi ile ḥāke çekide
3. Söyletdi dili ğamzesi rāzım işidildi
Oldı iki mestāne sebep güft u şinide
4. Levḥ-i dile ebrūlarının naḳşı çekildi
Ol demki ḳalem besmeleye çekdi⁴⁷⁷ keşide
5. Cevrī gibi vaşf-ı lebine eylesem⁴⁷⁸ āġāz
Olur süḥanım gūş-ı Mesīḥāya reside

⁴⁷⁷ a.g.e. “virdi” s.266

⁴⁷⁸ a.e. “yeleşem”

Ġazel-i merhūm Bākī Efendi Berāy-ı Ta' rī-i La' l

Mef' ūlū/ Fā' ilātū/ Mefā' ilū/ Fā' ilün

1. Şīrīn lebiñ yanında olur şerm-sār la' l
Rengīn söziñ katında bulur inkisār la' l
2. Hāl-i ruħuñ gedası bir āvāre müşg-i Çīn
La' l-i lebiñ fütādesi bir hāk-isār la' l
3. Dürc-i dehānı var ise billūr hoşkadır
Andan görünür iki laṭīf āb-dār la' l
4. Nāzik nihāli ol leb ü ruhsār-ı āl ile
Bir şāḥdır ki olmuş aña berg ü bār la' l
5. Egdi dahānı söyledi bir gün kulağıma
Güyā takıldı güşima bir güşvār lā' l
6. Dirsem ' aceb mi hātem-i dil⁴⁷⁹ devr-i meclise
Elmās cām-ı sāde mey-i hoş-güvār la' l
7. Nüş etmeyince cür' a-i şāh-ı cihānı hāk
Kān içre hāşıl olmadı kāmīl- ' ayār lā' l
8. Hūrşīd-i āsmān-ı sa' ādet Selīm Hān
Kim feyz-i cāmı kāne bağışlar hezār la' l
9. Bāğ içre dökse cür' asın altun piyālesi
Zer hoşkalarla bitüre şāḥ-ı enār la' l

⁴⁷⁹ a.g.e. "Cem" s.292

10. Hem-vāre pāy-i taht-ı ŧehenŧāha Bākıyā
Rengīn sözüñden eyle firāvān niŧār la‘l

59b

Ƙıt‘ a-i Fehīm Çelebi

Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilün

1. Ey felek ancağ olur ŧu‘ bedē-bāzī-i ħarīb
Beni biñ ŧekl ile gurbetde diger gün etdiñ
2. Neŧve-i cām-ı viŧaliyle⁴⁸⁰ ƙılup geh mesrur
Geh ħumār-ı elem-i hecr ile maħzūn etdiñ
3. Āħırūr’l-emr ne fettān-ı fitne-perversin
Geh dili bir meh-i Leylī-veŧe meftūn etdiñ
4. ŧimdi ƙıldıñ serimi rāy-i seferle pūr-ŧūr
Hecr-i ebb rūsı ile ƙametimi nūn etdiñ
5. Germ-i cām olmadın ayırdıñ edip bādiye-gerd
Rūz [u] ŧerb riğ⁴⁸¹ āvāre-i hāmūn etdiñ
6. Baña biñ yılca gelūr gerçi beŧ on günlükdır
Āferīn luğf ile kim ‘ömrümi efzūn etdiñ
7. Eylediñ hem-lağab-ı Ƙays Fehīm-i zārı
Çöle ŧaldıñ anı da yā‘ ni ki Mecnūn etdiñ

⁴⁸⁰ FKD, “visalünle” kelimesi kullanılmıŧtır, s. 280

⁴⁸¹ a.e. “riğ” kelimesinin sonrasında “veŧ” kelimesi gelmektedir.

Ġazel-i Bākī Berāy-ı Nakḫṣ⁴⁸²

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Yazdı nakḫāş-ı ẓazā levḥ-i bahār-istāne nakḫ
Bağladı nev-rūzda bülbul bir üstādāne nakḫ
2. Bulmaya ol ḥadd-i gül-gün üzre ḥaṭṭuñ ḥāletin
Müşg-i terden yazsalar berg-i gül-i ḥandāne nakḫ
3. Āb-ı rüyuñdan irer āyine-i ḥurşide tāb
Tāb-ı la' luñdan⁴⁸³ düşer levḥ-i zāmīr-i kāne nakḫ
4. İşigün ḥün-ābe-i eşkümler reng-āmiz idi
Yazamadın nakḫāş-ı kudret bu bülend eyvāne nakḫ
5. Peyker-i zerd ü nizārım var iken 'ākıl midir
Hey'et-i Mecnūn yazan şüret-ger-i dīvāne nakḫ
6. Rūy-zerd ü eşk-i ḥününñle ey Bākī yūri
Yaza gör ḥāk-i cenāb-ı Ḥazret-i Sultāne nakḫ

Müfred-i Sultān Selīm Ḥān

Mefā'ilün/ Fe'ilātün/ Mefā'ilün/ Fe'ilün

1. ẖandīl-i mescidi getürüp bezme eyle cām
Zīrā ki o da lāzım iken mescide ḥarām

⁴⁸² Bu gazel 48a da ki gazelle aynıdır. Bir tek son beyt eksik verilmiştir.

⁴⁸³ BD, "züfunden" s.231

Ġazel-i Bākī Efendi Der-medh-i Tezyīl-i Sulṭān Murād Hān ‘aleyhil’r-rraḥmeti ve’l-ġufrān

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

1. Hūblar ma’ildür elbet ‘āşık-ı şeydāsına
Dil-ber-i ‘ālī-cenābıñ bakma istiġnāsına
2. Bakmaz ammā sendedir gül gibi ġuşı n’eylesün
Kūhl-i istiġnā çekilmiş nergis-i ra‘nāsına
3. Pertev-i mihr-i melāḥat şaldılar şubḥ-ı ezel
Şafḥa-i āyīne-i ruḥsār-ı meh-sīmāsına
4. İşigiñ taşıyla başı hoş gedā-yı kūyuñuñ
Ser-fürü kılmaz sipihriñ ġünbed-i mīnāsına
5. Vaktine mālīk olan dervīşdir sulṭān-ı vaḳt
‘İzz u cāh-ı salṭanat degmez cihān ġavġāsına
6. Geç otur sedd-i Sikender gibi künc-i ‘uzlete
Başıñ egme dehr-i dūniñ efser-i Dārāsına
7. Kūl olursañ Bākıyā ol şāh-ı ‘ālī-şāne ol
Kim virilmiş ‘izz u devlet dīnine dūnyāsına
8. Hān Murād ol pādişāh-ı şūret ü mā‘nā k’anıñ
Salṭanat ḥaḳḳā ḳabā-yı rāstdır bālāsına
9. Dürr-i yektā-yı sa‘ādet zīb ü zīver tācına
Gevher-i vālā-yı nuşret ḥançer-i elmāsına

Ġazel-i Sāmī Çelebī⁴⁸⁴

Mefā‘ ilün/ Fe‘ ilātün/ Mefā‘ ilün/ Fe‘ ilün

1. Fiğān ki ah-ı dil-i mübtelā nedir bilmez
Egilmez ol boyı servim havā nedir bilmez
2. O tıfl-ı nev-res edüp mübtelā beni ‘ aşka
Belāyı eyleyen oldır belā nedir bilmez
3. Şafāyı cām-ı meyile o ğayrı ‘ ālemde
Gedā-yı kūy-ı muğān pādişā nedir bilmez
4. Kıo ta‘ nı sen hele anı bilü[r]sin ey zāhid
Melāmet ehli cihānda riya nedir bilmez
5. Miyān-ı baħr-i ğam-ı ‘ aşkda ben ey Sāmī
Kenāre gelmez o yār āşinā nedir bilmez

60b

Ġazel-i el-merhūm Bākī Efendi

Mef‘ ūlū/ Fā‘ ilātū/ Mefā‘ ilū/ Fā‘ ilün

1. Bend-i kabā çözülmeye tā cāme çıkmaya
Naqd-i vişāl ‘ āşık-ı nā-kāme çıkmaya
2. Berr-i Hicāza şemme-i zülfiñ yitürse bād
Huccāc kıala bādiyede Şāma çıkmaya
3. Vā‘ iz çıkarsa kürsiye her cum‘ a ğam degül
Ammā bolayki luţf ede bayrama çıkmaya

⁴⁸⁴ Bu gazle ile 85b’de ki “Ġazel-i Sāmī Raħimeħullah” adlı gazel aynıdır.

4. Kāpuñda⁴⁸⁵ pās-bānlığıñ itmezse mäh-ı nev
Şāma irişmeye dilerin bāme çıkmaya
5. Kaldı hayāl-i hañçeri şad-pāre sinede
Māhiye beñzer ol ki düşe dāme çıkmaya
6. Dā'im revā mı ğayra çıka tığ u hañçeriñ
Bir hişşe dahı ' aşık-ı nā-kāme çıkmaya
7. Bākī harīr-i zülfı gibi şöyle añlaram
Sā'ir kumāş o serv-i gül-endāme çıkmaya

Velehu Bākī

Mefa' ilün/ Mefa' ilün/ Fe' ulün

1. Dil-i pāk ol ' izāra⁴⁸⁶ āle düşdi
Gül-i rengine gūyā jāle düşdi
2. Ruḥ-ı renginiñ āb-ı ' arızuñda
Gören dir şuya ' aks-i lāle düşdi
3. Siyāh atlas gibi zülfün yaraşdı
' İzār-ı āl-i müşgīn-hāle düşdi
4. Hümāyūn-bāl açup şeh-bāz-ı zülfün
Tezerv-i ' aklı nā-geh ala düşdi
5. Şaçiñ bendinde dil derdin şorarsañ
Ġarīb üftāde müşkil hāle düşdi
6. Ezelde kur' a-i mihr ü maḥabbet
Dil-i firūz-ı ferruḥ-fāle düşdi

⁴⁸⁵ a.g.e. "bamunda" s.395

⁴⁸⁶ a.g.e. "izar-ı" s.427

7. Kemāle mā'il oldı ıab' -ı Bākī
Maḥabbet ḥalk içinde māle düşdi

61a

Taḥmīs-i Zihni Ğazel-i Meḳālī

Mef' ūlū/ Fā' ilātün/ Mef' ūlū/ Fā' ilātün

1. Kaşr-i vücūd-ı admi kim cān açar ıapar
Bir tāb-ḥānedür k'anı mihmān açar ıapar
Şandūk-ı hecri ḥāzin-i devrān açar ıapar
Dil ḥānesin ğam-ı ruḥ-ı cānān açar ıapar
Ḥalvet serāy-ı ḥāşını sulţān açar ıapar
2. Cennet-serāy-ı kūyına vardum deyü gedā
Gördüm raḳīb elinde tutar mār veş ' aşā
Lāyık mi dāḥil-i ḥarem olmak o nā-sezā
Der-bānuñ olmış ey şanem aġyār-ı bed-liḳā
Ḥayfā ki bāb-ı cenneti şeyţān açar ıapar
3. Dürrler ki dürc-i la' liñe derc etdi Kırdigār
Her dānesi sezāyı benāġüş-ı şāh-vār
Şarrāf-ı cevheri gibi ey şūḥ-ı şīve-kār
Seyr etdürür iki dizi lū'lū-yı şāh-vār
La' l-ı lebūñ ki ḥoḳḳa-i mercān açar ıapar
4. Şalınduġınca üstime ol bāz-ı cān-şikār
Minḳār-ı ğamla sine-i şad-çāk olur figār
Serpince-i belāda göñül n'ola olsa zār
Şeh-perlerini nāzla şāhīn-i zūlf-i yār
Cān mürġiniñ şikārına her an açar ıapar

5. Zihni revâc vireli bu nazm-ı fâhire
Kesr-i cevâhir ile ziyân erdi tâcire
Cân virür oldı cevheriyân şî' r-i şâ' ire
Nazm-ı Maķâli ķomadı rağbet cevâhire
Şarrâf-ı dehr bir ķurı dükkân açar ķapar

Muhammes-i Veysi

Fe' ilâtün/ Fe' ilâtün/ Fe' ilâtün/ Fe' ilün

1. Tîğ-i bîdâd çeküp ey şeh-i ' âlî-şânım
Gel güzel başuñ içün boynuña alma ķanım

61b

Az ķaldı ki çıķa ģanķer-i ģamla cânım⁴⁸⁷
Ėalmadı yâr ģamuñ çekmeğe ģiķ dermânım
Ėarazuñ cevır ü cefâ ise yeter sulţânım

2. Bendeñi terk edüp ağyâr ile yâr olmaķdan
Red edüp bûlbûlûñi hem-dem-i ģâr olmaķdan
Her zamân rağş-ı cefâ üzre sũvâr olmaķdan
Gidüp ağyâr ile tenĥaya kenar olmaķdan
Ėarazuñ cevır ü cefâ ise yeter sulţânım
3. Beni sen eyledũñ ey ģamzesi ģũñî ķaşı ya
Hedef-i tîr-i belâ tu' me-i şîmşîr-i cefâ
Bu ķadar cevır ile ķaşdıñ eĖer ey mâĥ-liķâ
Beni öldürmek ise bilmezem anı ammâ
Ėarazuñ cevır ü cefâ ise yeter sulţânım
4. Nâr-ı âhımla tũtışdı deyü bu ķarĥ-i kũhen
Saña yandukķa derũnımda olan âteş ben

⁴⁸⁷ Bu mısırada vezin bozukluğu vardır.

Ṭa' n ü teşnî' le ḥaşm eyleyüp ey gönca-dehen
Tîr-i ahuñ senüñ eflâka irişmez demeden
Ġaražuñ cevır ü cefâ ise yeter sulṭânım

5. Veysi-i ḥasta-dilüñ derdine dermân eyle
Geç günâhından anuñ lüṭf-ı firāvân eyle
Yine evelki gibi bende-i fermân eyle
Ḥâşılı yalvaruruz hep saña iḥsân eyle
Ġaražuñ cevır ü cefâ ise yeter sulṭânım

Taḥmîs-i Kemâl Paşâzâde

Mef' ūlû/ Fâ' ilâtü/ Mefâ' ilü/ Fâ' ilün

1. Bağlandı kaldı rāh-ı muḥabbet dedükleri
Her dem güşâde bâb-ı ihânet dedükleri
Maḥv oldu gitdi cūd u saḥâvet dedükleri
Bir âsitâna idi mürüvvet dedükleri
Yapdı anuñ kapusını ḥisset dedükleri

62a

2. Her laḥza ḡaflet uyḡusu insânı esendür
Sevmez ' adusını şu ki ' âķıl kimesdür
' Arz-ı muḥabbet eyledüğüñ ḥalka pes nedür
Bir şey midür vücudımı vardır ne nesnedür
Añılmaz oldu gitdi şadâķat dedükleri

3. Erbâb-ı ' izz ü rif' ata hergiz ṭayanma sen
Maḡrūr olma raḡbetine anlaruñ iken
Vâllâh nice tecrübe etdim bu remzi ben

Ölseñ yolında fâ'ide yok ḥiç kimseden
Zirâ kim öldi ortada himmet dedükleri

4. Yokdur cihānda şimdi cehālet gibi Kemāl
Dānā odur ki vāfir ola kīsesinde māl
Dehr-i denīde anuñ içündür bu ihtilāl
‘ Ārifleri meżemmet eder ehl-i ibtizāl
Şimdi ẓarāfet oldu sefāhat dedükleri

5. Ehl-i hüner ne söylese deşnām eder ‘ avām
Nā-ehl olan denīleredir ‘ izzet ihtirām
Dānā belā vü ğuşşada nā-dān şād-kām
Bunca belādan özge yine ğālib-i mūdām
Eksik degül ⁴⁸⁸ göñülde ẓasāvet dedükleri

Muhammes-i Mişālī

Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilün

1. Dime dībā yerine egnüñe bir şāl olmaz
Zer u zīverle muḳayyed kişide ḫāl olmaz
Ṭālib-i faḳr u fenā zīnete meyyāl olmaz
Ehl-i tecrīd dilā mültefit-i māl olmaz
Terk-i dünyā-yı denī etmeyen abdāl olmaz
2. Ol hümā yüksek uçar eylemez alçaḳda ẓarar
Şāh-bāz-ı dil ü cān nice ide anı şikār
Bāl açup uçmaḡa kılduḡca ‘ azīmet her bār
Toḡunur murḡ-ı dilüñ ḫatırına nāvek-i yār

62b

Ne ẓadar olsa yine münkesirül’-bāl olmaz

3. Ruḡ-ı cānāniye dersem n’ola gülzār-ı cenān
Gülleri bāḡ-ı İrem gibi muṭarrā her an
‘ Andelīb-i dil ü cān her dem olur naḡme zebān

⁴⁸⁸ Bu mesrada “ki” bağlacı yazılmıştır fakat vezin bozulduğu için kaldırılmıştır.

Ne ‘aceb gülşen olur hüsni cemāl-i cānān
Yaz u kış bülbül-i şūrīdeleri lāl olmaz

4. Niyyet etmişki vara hāk-i reh-i dil-dāra
‘Arz-ı hāl eyleye ol serv-i sehi- reftāra
Ser-i kūyında gezerken tolanıp avāre
‘Āşıkın işi oñar rāst gelürse yāra
Ol elif kāmēt-i dilber gibi fāl olmaz

5. Ey Mişālī di görüşdükde o zāt-ı pāka
Vermesün hiç keder āyīne-i idrāka
Bir iki gün tūtalım zūlmle düşmüş hāka
Rūzgār ile su‘ udi erişür eflāka
Hāk-i rāh olmağla bir kişi pā-māl olmaz

Tahmīs-i Şādıķī

Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilün

1. Ey gönül bir meh-i nā-mihre muḥabbet etme
Her yüze ḥande eden dilbere rağbet etme
Yāra yār olma raķībe deyü minnet etme
Dime cānāneye ağıyār ile şöḥbet etme
Seni sevsün dir isen aña naşīḥat etme
2. Sevdüğün ‘āleme hüsni içre bülend-aḥter ise
Hüsni ü ḥulķiyle cihān içre melek-manzar ise
Ne kadar kavline şadık geçinür dilber ise
Ġayre meyl eylemezsin deyü yemīn eyler ise
Mümteni‘dür inānup aña ḥamāķat etme
3. Ey gönül āteş-i ‘aşkıñ o gül-i terdendür
Lāle-veş dāğ-ı derüniñ o semen-berdendür

Fitne-i ‘aşkı dime çarh-ı bed-ahterdendür
Her ne hâlet ki zühür eyleye dilberdendür
Kimseye anuñ için buğuz u ‘adâvet etme

4. N’ola şahrâ-yı muhabbetde ederseñ gulğul
Gelmedi sencileyin gülşen-i ‘aşka bulbul
Allah şabruñı aldı yine bir ‘ârz-ı gül
İhtiyâr elde olaydı dir idüm saña gönül
Hûblar zümresine hiç muhabbet etme

5. Şâdıķâ kârüñi zâr etdi o dil-dâr senüñ
Hançer-i cevri ile deldi cigerüñ yâr senüñ
Nānuñı virdi yele ol gül-i gülzâr senüñ
Çünkü hûbānda ‘Ubeydi ğarazuñ vār senüñ
Ehl-i ‘ırz olımadum deyü nedāmet etme

Ġazel-i Raḥmî

Fe‘ ilâtün/ Fe‘ ilâtün/ Fe‘ ilâtün/ Fe‘ ilün

1. Başda dil baĝını ol kakül-i sünbül götürür
Hâli sihr eylemege dâne-i fülful götürür
2. Katre katre gözimüñ yaşını şaķlar dil-i zâr
Şaçmaĝa pâyine yāruñ bir avuc gül götürür
3. Zeyn eder daĝla dil bu ser-i bî-sāmānı
Bāĝ-bāndur ki sifāl ile karanfil götürür
4. Sînede kanlu eliflerle gönül vālih u zâr
Rinddür şān kafes-i al ile bülbül götürür

5. Raḥmīyā müşkil imiş ḥal edemez ehl-i ḥired
Nükte-i mes'ele-i 'aşkı te'emmül götürür

Ġazel-i Fuzûlî

Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

1. Beni⁴⁸⁹ cāndan uşandırdı cefādan yār uşanmaz mı
Felekler yandı ahımdan murādım şem' i yanmaz mı
2. Xamu bīmārına cānān devā-yı derd eder iḥsān
Niçün kılmaz [baña] dermān beni⁴⁹⁰ bīmār şanmaz mı
3. Şeb-i hicrān yanar cānım doker⁴⁹¹ kan çeşm-i giryānım
Uyardı⁴⁹² ḥalkı efgānım kara bahtım uyanmaz mı

63b

4. Gül-i ruḥsārıña karşı gözümde kanlu aḫar⁴⁹³ şu
Ḥabībim faşl-ı güldür bu aḫan⁴⁹⁴ şular bulanmaz mı
5. Ġamın⁴⁹⁵ pinhān tutardım ben⁴⁹⁶ dediler yāra kıl rüşen
Desem ol bî-vefā bilmem inanur mı inanmaz mı
6. Degildüm ben⁴⁹⁷ saña mā'il sen etdün 'aqlımı zā'il
Baña⁴⁹⁸ ta' n eyleyen cāhil⁴⁹⁹ seni görgec utanmz mı

⁴⁸⁹ FUD, "meni" s.155

⁴⁹⁰ a.e. "meni"

⁴⁹¹ a.e. "töker"

⁴⁹² a.e. "uyadur"

⁴⁹³ a.e. "aḫar"

⁴⁹⁴ a.e. "aḫar"

⁴⁹⁵ a.e. "ḡamum"

⁴⁹⁶ a.e. "men"

⁴⁹⁷ a.e. "men"

⁴⁹⁸ a.e. "maña"

⁴⁹⁹ a.e. "ḡāfil"

7. Fuzûlî rind ü şeydâdur hemîşe hâlka rusvâdır
Gören⁵⁰⁰ der⁵⁰¹ bu ne sevdâdur bu sevdâdan uşanmaz mı

Ġazel-i ‘Ârifî

Mef‘ûlû/ Mefâ‘îlû/ Mefâ‘îlû/ Fe‘ûlün

1. Kim der ki ruḥun dide-i ‘uşşâka nihândur
Aḡyâra nihân‘ âşîka gün gibi ‘ayândur
2. Ey ḥâce gel aldanma metâ‘ına cihânun
Sermâyesi miḥnetdür anuñ sûdi ziyândur
3. ‘İbretle nazar kıl göre gülzâr-ı cihânuñ
Her goncası ḥûn-ı dil-i ‘uşşâka nişândur
4. Dil terk-i muḥabbet ederin dirse inanma
Da‘vâ-yı ferâḡ eylese ‘uşşâka yalandur
5. Her gördüğü dîdâra n’ola ‘âşîk olursa
Ey ‘Ârifî dîvâne gönül âb-ı revândur

Tahmîs Ḥayâlî – Ġâzel-i Muḥibbî

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

1. Ḥusrevâ kūyîñ gedâsı tâc-ı ḥâkân istemez
Olmaḡa taḥt-ı sa‘âdetde Süleymân istemez
İns ü cân⁵⁰² emrine bende cümle fermân istemez
İḥtiyâr-ı faqr eden dergâh-ı eyvân istemez
Zâd-ı ḡamdan özge hergiz kendüye nân istemez

⁵⁰⁰ a.e. “şoruñ”

⁵⁰¹ a.e. “kim”

⁵⁰² Ali Nihat Tarlan, **Hayali Bey Divanı**, Bürhaneddin Eserler Matbaası, İstanbul, 1945, “cin”

2. Eylemz ‘ākıl bu fānī devlet ile iftiḥār
‘Ārdur merd olana ṣāhım libās-ı müste‘ār
Ser-bürehne bir gedā ol olma ṣāh-ı tād-dār
Şol ki istiḡnā serīrinde oturdı ṣāh-vār
Ser-be-ser⁵⁰³ olmağa heft iḳlīme sulṭān istemez

64a

3. Āstānın bekle yarın olmaḳ isterseñ nedim⁵⁰⁴
Tur’dan ġayrı mekānda olmadı Mūsā kelim
‘Aşḳı Ferhād ile Mecnūn bilmez imiş Ḥaḳ ‘alīm
Şol ki ‘aşḳ ehlidür olur kūy-ı dilberde muḳīm
Eyleyüp dīvānelik kūh⁵⁰⁵ u beyābān istemez
4. Dāḡlardan tekye-i sinemde yakıldı⁵⁰⁶ çerāḡ
Gösterir mihr ü mehiñ her dem⁵⁰⁷ fūrūḡından ferāḡ
Çıkdı cān ile gönülden ārzū-yı seyr-i⁵⁰⁸ bāḡ
Sīnesine kiminle⁵⁰⁹ kesdi na‘l ü yakdı tāze dāḡ
Eylemez bāḡa nāzar seyr-i gülisṭān istemez
5. Eşḳ-i çeşmş her kimiñ kendüye ḥuşḡ ü ter yeter
Ḥaḳ bu kim⁵¹⁰ oldur cihānda pādīşāh-ı baḥr ü ber
Eşḳ-i çeşmi var iken dünyāya kim eyler nāzar
Şu‘le-i āhı kimiñ kim ‘āleme pertev şalar
Zerreye şaymaz bu⁵¹¹ günü ol māh-ı tābān istemez
6. Çāk bu deñlü ey gönül ümmidiñi kesmek neden
Kim⁵¹² dilersen tūtasın kūy-ı ferāḡatde vaṭan
Kendüñi tek ḥıdmet-i Sulṭāna lāyık eyle sen

⁵⁰³ Vahit Çabuk, *Dīvān-ı Muhibbī, Kanunī Sultan Süleyman’ın Şiirleri*, C-I, Tercüman 1001 Temel Eser Yay., İstanbul, 1980, "serteser" s.162

⁵⁰⁴ a.e. bu kıta bulunmamaktadır

⁵⁰⁵ a.e. "dāḡ"

⁵⁰⁶ HD, "yanaldan" s.86

⁵⁰⁷ a.e. "bana meh-ü-mihrün"

⁵⁰⁸ a.e. "serv-i"

⁵⁰⁹ DM, "her ki" s.162

⁵¹⁰ HD, "kim" s.86

⁵¹¹ DM, "almaz" s.162

⁵¹² HD, "ger" s.86

Pādişāh-ı ‘aşkıdır gāhı açık gelsün gelen
Men‘ olunmaz hiç kes ‘aşk ehli‘i derbān istemez

7. Bāde-i ‘aşkı içüp deryā gibi hoş⁵¹³ eyleyen
Ey Hayālī anuñ ile hātrın hoş eyleyen
Çür‘ a-i cāndan çeküp cāmını noş⁵¹⁴ eyleyen
Ey Muḥibbī yār elinden⁵¹⁵ bir kadeḥ nūş eyleyen
Ger olursa Hızr elinden⁵¹⁶ āb-ı hayvān istemez

Muḥammes-i Cinānī

Mef‘ ūlū/ Mefā‘ īlū/ Mefā‘ īlū/ Fe‘ ūlūn

1. Geh lāle-şifat cür‘ a-keş-i gūşe-i bāğ ol
Geh gül gibi mey-hāneye var bezme çerāğ ol
Hāşıl gerek ağıyāra uyup bezden ırāğ ol
Bülbülleriñi añma gerek hem-dem-i zāğ ol

64b

Her kande iseñ padişehüm dünyede şağ ol

2. Sen kişver-i ḥüsn içre bu gün şāh-ı cihānsın
Dil-mürdelerün kālībına rûḥ revānsın⁵¹⁷
İllerle ḥarām edici bir serv-i revānsın
Gerçi bilürüz dīde-i ‘uşşāka nihānsın
Her kande iseñ padişehüm dünyede şağ ol
3. ‘Azm etmek içün cānib-i ‘uşşāka şitābān
Ferdāya şālup etmişken⁵¹⁸ ‘ahd ile peymān
Dūr eyledi senden beni çün zulm ile devrān
Şimden-girü zannum bu ki yok görmege imkān
Her kande iseñ padişehüm dünyede şağ ol

⁵¹³ a.g.e. “cuş” s.87

⁵¹⁴ a.e. “boş”

⁵¹⁵ DM, “yār elinden ey Muḥibbī” s.162

⁵¹⁶ a.e. “Hızr olursa ger elinden”

⁵¹⁷ CİD, “kālīb-ı bī-rûḥına cānsın” s.253

⁵¹⁸ a.e. “itmiş idün”

4. Ol-dem anı kim cām-ı leb-i lā' lūñ edüp nūş
Hıdmetde idim şevķuñle ğāliye⁵¹⁹ ber-dūş
Etdiyse firāķıñ beni⁵²⁰ şimdi n'ola⁵²¹ bī-hūş
Luţf eyle ğüzel başıñ içün etme ferāmūş⁵²²
Her ande iseñ pādişehüm dünyede şāğ ol
5. Dūr oldu ise n'ola gözünden bu Cinānī
Luţf eyle ğöñülden daħı dūr eyleme anı
Etsün o ğam-ı hicr ile tenhāda figānı
Sen ğün gibi ğeşt⁵²³ eyle gezüp cümle cihānı
Her ande iseñ pādişehüm dünyede şāğ ol

Tahmīs-i Mevlevī

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Merd-i 'ārif faķr ile cāh [u] celāli bir ğörür
Devlet-i peydā eyler ħāb u ħayāli bir ğörür
'Aşķ ile mu' tād olan hicr ü vişāli bir ğörür
Çarķıñ aĥvālin bilen zevķ u melāli bir ğörür
Zevķ u ğam-ı aydında olmaz cümle ħāli bir ğrür
2. Merd-i kāmīl her ne yerde istese eyler maķarr
Bāliş-i zer-kār ile birdür aña seng ü mederr

65a

İrtifā'-ı şān içün çekmez cihānda derd-i ser
Çünki isti' dād-ı rıf' at 'ārife bestir hüner
anda ise⁵²⁴ şadr ile şaff-ı ni' āli bir ğörür

⁵¹⁹ a.e. "ğāşiye"

⁵²⁰ a.e. "meyī"

⁵²¹ a.e. "beni"

⁵²² a.e. "Agyare uyup eyler isen n'ola"

⁵²³ a.e. "seyr"

⁵²⁴ CD, "ol sebebeden" s.212

3. Kendüni nâ-dâna nisbet mu‘tber kılsam dime
Hâklikden kırtarup zâtım güher kılsam dime
Feyz-i aşârımla dehri behre-ver kılsam dime
‘Aybdan ‘ârî olup kesb-i hüner kılsam dime
Bed-naẓardır arḥ nokṣân-ı kemâli bir görür
4. Gerçi kim rāh-ı fenânın pây-mâlidir gönül
Eylemez arḥa tenezzül ḥayli ‘âlidir gönül
Bî-tekellûf mest-i cām-ı lâ-yezâlidir gönül
Bezm-i ‘âlemde o rind-i lâubâlidir gönül
Sâğar-ı zerrinle köhne sıfâli bir görür
5. Olmak isterseñ eger Mısr-ı ferâğatda ‘azîz
Bî-vefâ ihvândan Yûsuf gibi eyle gürîz
Mevlevî etme suḥan baḥşında kimseyle sitîz
Güft u gûden fâriğ ol Cevrî ki arḥ-ı bî-temîz
Zâğlarla tûṭî-i şîrîn-makâli bir görür

Taḥmîs-i Nâdirî

Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün

1. Şehâ ‘arz-ı cemâl et kudret-i Settârı görsünler
Şefâ⁵²⁵ ver ‘âleme ol rûy-ı pür-envârı görsünler
Ḥıram et nâz ile gülzâra gel dîdârı görsünler
Açıl bâğun gül ü nesrîni ol ruḥsârı görsünler
Şalın serv [ü] şanevber şîve-i reftârı görsünler
2. Yanup derd ü maḥabbet âteşinden rûz [u] şeb gönlüm
Devâsın bulmadı hergiz çeker dâyim ta‘ab gönlüm
Olupdur dergehünde ḥâşılı pür-tâb u teb gönlüm
Kapuında ḥâşıl etdi bu devâsız derdi hep gönlüm
Ne derde mübtelâ oldu dil-i bîmârı görsünler

⁵²⁵ Numan Külekçi, **Gani-Zâde Nâdirî ve Dîvanından Seçmeler**, Sevinç Matbaası, Ankara, 1989, “ziyâ” s.110

3. Gülistān-ı maḥabbet oldı çün kim cism-i üryānım⁵²⁶
 Nihāl-āsā fetīl-i dāğı dildi⁵²⁷ anda cānānım
 Yanup nār-ı ğamla⁵²⁸ gül gül etdi⁵²⁹ cism-i bī-cānım⁵³⁰
 Açıldı dağlar sīnemde çāk etdim girībānım
 Maḥabbet gül-şeninde açılan gül-nārı gürsünler
4. N'ola derd-i derūnım añlamazsa zāhid-i münkir
 Baña Mecnūn u Ferhād oldı ancak aşkda hem-sır
 Şarardım sāza döndüm nāle-i dil-sūzdan⁵³¹ vāfir
 Ten-i zārımda pehlūm üstühānı şâyılur bir bir
 Beni seyr etmeyen aḥbāb mūsikārı görünler
5. Mişāl-i Nādiri ey dil ser-ā-ser gezdim āfākı
 Temāşā eyledim aḥvāl-i ma' şūḳān-ı uşşāḳı
 Cefākār olsa da dilber esirger yine müştākı
 Güzeller mihr-bān olmaz demek yanlıştır ey Bākī
 Olur va'llāhi bi'llāhi hemān yalvarı görsünler

Ġazel-i Fevrī

Mefā'īlün/ Mefā'īlün/ Mefā'īlün/ Mefā'īlün

1. Beni ne mübtelā-yı imtilā ile ne ḥod aç et
 Ne senden eyle müstağnī ne senden ğayra muḥtāc et
2. Libāsım ḥil'at-ı faqr et beni tek rāzī şākir kıl
 Ġaniler gibi cāmım dimezem zer-beft ü dībāc et
3. Eger aşılma başılma medār-ı ḳurb ise ya Rabb
 Dile Seyyid Nesīmi kıl dile Mañşūr-ı Ḥallāc et

⁵²⁶ a.e. "bī-cānum"

⁵²⁷ a.e. "dikdi"

⁵²⁸ a.e. "fetile"

⁵²⁹ a.e. "oldı"

⁵³⁰ a.e. "suzānum"

⁵³¹ a.g.e. "idüp" s.112

4. Tecelli ede şāyed mihr-i şevķiñ nice biñ yerden
Hevā-yı ‘aşķ ile dil baħrını deryā-yı mevvāc et
5. Ĥudāyā Fevrī’yi mülk-i fenā taħtında sulṭān kıl
Ġubār-ı āstān-ı şāh-ı ‘aşķı başına tāc et

Muħammes-i Cinānī

Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilün

1. Zīver-i fazl iledir ehl-i diliñ ‘ünvānı
Vermez kimse kemāline anuñ nokşānı
Ġam degil buġz ile eylerse ‘adū pinhānı⁵³²
Nidelim böyle imiş ħavm-i ħasūduñ şānı

66a

Seveniñ bendesiyüz sevmeyeniñ sulṭānı

2. Bize kim ‘arz-ı ħulūş etse muħabbet ederiz⁵³³
İşigine kıl olup⁵³⁴ cān ile ħidmet ederiz
Līk buġz ehline⁵³⁵ biz dāħı ‘adāvet ederiz
Ķulumız gibi ihānetle ħaķāret⁵³⁶ ederiz
Seveniñ bendesiyüz sevmeyeniñ sulṭānı
3. Medħ ü zemm etse eħibbā ile⁵³⁷ a‘ dā bizi⁵³⁸ ger
Yokdur ki⁵³⁹ bize bir vech ile ħiç nef‘ ü zarar
Çāre yok çün ola tebdīl-i ħazā ile ħader
Etmezüz keşret-i a‘ dādan iñen ħaf u ħazer
Seveniñ bendesiyüz sevmeyeniñ sulṭānı⁵⁴⁰

541

⁵³² cid, “bühtanı” s.255

⁵³³ a.g.e. “ederiz” kelimesi sonunda hep “kılaruz” diye kullanılmıştır, s.256

⁵³⁴ a.e. “Kul olup işigine”

⁵³⁵ a.e. “eyleyene”

⁵³⁶ a.e. “hakaretle ihanet”

⁵³⁷ a.e. “bizi”

⁵³⁸ a.e. “ile”

⁵³⁹ a.e. “andan”

⁵⁴⁰ a.e. bu mısra eksik olduğundan Cinānī divanında tamamlanmıştır.

⁵⁴¹ a.e. bir kıta daha fala vardır, 1. “Yürümüz oldu bizüm künc-i ferāğ ile ħumāl

4. Gāh bengīler⁵⁴² olup nūş ederüz zeke⁵⁴³ bāde
Çün⁵⁴⁴ yiyüp içmege geldük bu harāb-ābāda
Medḥ ü zemm ile muḳayyed degülüz dünyāda
Gezeriz fāriḡ olup ʿālem-i istiḡnāda
Sevenün bendesiyüz sevmeyenün sulṭānı

5. Ey Cinānī edeli beyze⁵⁴⁵ muḥabbet cānān
Ḥasedinden bize ḥaşm oldı kamu ḥalk-ı cihān
Kāinātın dilini ṭutmaḡa ḥūd⁵⁴⁶ yok imkān
Diyelim sākin olup guş-e-i ʿuzletde⁵⁴⁷ hemān
Sevenin bendesiyüz sevmeyenin sulṭānı

Ġazel-i Ḥayālī

Fāʿ ilātün/ Fāʿ ilātün/ Fāʿ ilātün/ Fāʿ ilün

1. Ey benim ḥālim şoranlar hecr ile dil-dārsız
Bülbül-i şūrīdenin ḥālī nʼolur gül-zārsız
2. Yerlere sürüp yüzüm gāh ağlarım gāh inlerim
Bir nefes şu gibi ārām edemem didārsız
3. Gönlüm eglenmez ḡam ile ḡalmışam zār u zebūn
Hey ne müşkil derd olur ḡurbetde ḡalmaq yārsız
4. Gül yüzin hecriyle dāyim lāle-veş ḡan ağlarım
Olmazım bülbül gibi bir dem fiḡān u zārsız

Ummazuz midḡat-i ḡayr ile teraḡḡīye vuşul
Tek hemān eylemesün red bizi erbāb-ı ḡabul
Olalum nʼeyleyelüm zemm-i edānīye ḡamul
Sevenün bendesiyüz sevmeyenün sulṭānı

⁵⁴² a.e. "geh bengi"

⁵⁴³ a.e. "geh"

⁵⁴⁴ a.e. "ki"

⁵⁴⁵ a.g.e. "arz" s.257

⁵⁴⁶ a.e. "çün"

⁵⁴⁷ a.e. "künc-i ferāgatda"

5. İntizār ile gözim yollarda almışdır benim
Ey ayālī dāi gelmez mi ki ol irarsız

azel-i Necātī

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Bir dem iken devlet-i dünyāyı bir dem şandılar
Bu fenā gül-zārınıñ 'ayşını 'ālem şandılar
2. Ol⁵⁴⁸adar zārīlīg etdim kim cihān gūlzārını⁵⁴⁹
āneāh-ı řīven ü eyvān mātem şandılar
3. Ehl-i diller göricek āyīnede teşviriñi
Bağrına başmış yatur⁵⁵⁰ 'İsā'yı Meryem řandılar⁵⁵¹
4. Sürdiler yüzün yere aıtdılar yaşıım gibi⁵⁵²
Bilmezim deryāyı 'ummānı benim nem şandılar
5. řundılar bir cūr' a kim biñ yıl yaşar içen tamām
Bu perī-rūlar Necātī bizi ādem řandılar

azel-i abūlī

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Gül ne nāzik yār idi yanında ārı olmasa
Mey 'aceb řirīn nigār-idi umārı olmasa

⁵⁴⁸ Ali Nihat Tarlan, **Necatī Beg Divanı**, Akağ Yayınları, Ankara, 1992, "şol" s.183

⁵⁴⁹ a.e. "būnyādını"

⁵⁵⁰ a.e. "durur"

⁵⁵¹ a.e. iki beyt fazla mevcuttur:

1. āk āk itdi kara zūlfünle Kā' be cūbbesin/ Jendeler geymiřdūr İbrāhīm Edhem sandılar

2. İncelikde beline mānendi yokdur didiler/ Yoğ olalar k'ol hilāl ebrūların kem sandılar

⁵⁵² a.e. "Yüzine kefler urup yere sürüp acıttılar"

2. Ehl-i ‘aşkıñ boynına bir bârdır ta‘ n-ı rakı̃b
Kā‘il idük cevrine aġyārı bārī olmasa
553
3. İhtiyār ile muḥbbetden ferāġ eylerdi dil
Giderek ‘aşk u muḥabbet ıztır[ā]rı olmasa
4. Mā-cerā-yı ‘aşk ile akmazdı cūy-ı eşkimiz
Dilberin bu kâ‘ide yanında cārī olmasa
5. Ey Kābūlī añdıran ‘aşk ehlini efgānıdır
Kim añardı bülbüli efgān ü zārı olmasa

Ġazel-i Bākī

Mef‘ ūlū/ Fā‘ ilātū/ Mefā‘ ilū/ Fā‘ ilün

1. Kaşd eyler aġzın öpmek için dā‘imā kabağ
Olur boğazı iplü degüldir şehā kabağ
2. Bezm-i ġamında şanma kabağ minnetin çekem
Eşkim şarāb u dīdelerimdir baña kabağ
3. Hoş şevk verdi meclise mihr-i münīr-vār
Şan kuruş-ı âfitābdır ey meh-liķā kabağ

67a

4. Bezmiñde gerçi sāġar u⁵⁵⁴ şahbāya baş eger
Bedr-i münīre dil uzadır dil-berā kabağ
555
5. Ol vāsıtayla la‘ l-i leb-i dil-beri öper
Cāmın yüzine gülse n’ola Bākıyā kabağ

⁵⁵³Mustafa Erdoğan, “Kabūlī İbrahim Efendi, Hayatı, Edebi Kişiliġi, ve Divanı (İnceleme-Tenkitli Metin-dizin)”, C-1, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2008, Bu beyt M eksiktir: Benzini nice sarardurdi maḥabbet ehlinün/Derd-i ‘ışk-ı dil-rübā ‘uşşāķa tārī olmasa, s.702

⁵⁵⁴BD, “sagar-ı” s.249

⁵⁵⁵a.e. 1. ‘Āşık ḥadış-i cām-ı lebün alsa aġzına/ Meclisde çok laķırdamasun sāķıya kabağ, bu beyt M’da eksiktir.

Ġazel-i Bākī

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Naķş-ı gül seyr et çemende şavt-ı bülbul diñle gel
Şimdi naķş u şavtdır⁵⁵⁶ 'ayş ehline şālih 'amel
2. Başladı gül-şende mürġ-i hoş-nevā nev-rūzdan
Şāh-ı gül bezminde taķsīm etdi bir ġarrā ġazel
3. Nāzenīn ebrūlarıñ ḥaķķā ki kılmış kıl ķalem
Ḥüsnuñi şol dem ki taşvīr etmiş ūstād-ı ezel
4. Nāfe-i müşġīn-i zülfinden ḥaber şor Ćīne var
Ey şabā geşt ü ġüzār et kā'inātı tırma yıl
5. Cām-ı mey şun sākıyā bir pāre gelsün cānımız
Bī-mecāl oldıķ ġam-ı dehr ile öldürdi kesel
6. Ūstümüzden yıl gibi geçsün şabānıñ himmeti
İstemezse irdüġin ol serv-i sīm-endāma el
7. Bākıyā ser-levḥa-i eş'arı tezhīb eyle kim
Müşkiliñ luṭf-ı şehenşāh etdi altun gibi ḥal

Ġazel-i Qabūlī

Mef' ūlū/ Fā' ilātün/ Mef' ūlū/ Fā' ilātün

1. Ḥār-ı ġamıñla ey dil her murġ-zār böyle
Her yerde ḥār elinden her murġ-i zār böyle

⁵⁵⁶ a.g.e. "savt u naķşdur" s.291

2. Yar-ı durûğ-va‘ de kılmaz karar ‘ahde
‘Ahd öyle yâr öyle kavı [ü] karar böyle
3. Kâr etdi cism-i zâra bâr-ı muhbbet-i nâr
Cism-i nizâr böyle yâr öyle kâr böyle
4. Ben mûra mâr-ı zülfüñ nâr etdi nûr-ı ‘aşkı
Mûr öyle mâr böyle nûr böyle nâr böyle
5. Dutdı cihânı gerçi feryâdıñ ey Qabûlî
Bir sen degil sen ancağ inler hezâr böyle

Ġazel-i Bâkî

67b

Fâ‘ ilâtün/ Fâ‘ ilâtün/ Fâ‘ ilâtün/ Fâ‘ ilün

1. Döndi bezm-i bâğda bir dil-ber-i şannâze gül
Cilve-i hüsn eyledi girdi libâs-ı nâze gül
2. Elden evrâkın şalup bir bir uçurdı göklere
Beñzedi bir dil-ber-i şüh-ı kebûter-bâze gül
3. Sînesin çâk eyledi mest-i şabûhîler gibi
Şubh-dem mürğ-i çemenden güş edüp âvâze gül
4. Vaşf-ı hüsn-i yâr ile bir tâze dîvân bağlasun
Târ-ı zülf-i hûrdan bend eylesün şîrâze gül
5. Bâğ-ı hüsn-i yara⁵⁵⁷ bak görmek dilerseñ Bâkıyâ
Bağt u devlet nev-bahârında açılmış tâze gül

⁵⁵⁷ a.g.e. “şaha” s.286

Ġazel-i ab l 

F   il t n/ F   il t n/ F   il t n/ F   il n

1. Cism⁵⁵⁸-i p kin g rmek istese   oyup  am ma  oy
Olmaz ol s m n-beden gibi efendi p k- oy
2. Ol per -ru⁵⁵⁹  o - ır m n⁵⁶⁰  imdi ey  ahb z d l
 ayd n n eyy m dır z r  r   bi da ı  oy
3.  a  m  pest olsa na arda serv-i b l -y   emen
 add-  y ra uymadı ba  a ba ına  ekdi boy
4.  b-  isti f rl  p k et lib s- ⁵⁶¹ cismi yu
Na  -   ayrı lev -  dilden t  -    irf n ile yuy
5.   zret-    s 'da olsa  yaramaz sen d  mene
Ey ab l  s zen-  zerle gerekse g zin oy

Ġazel-i B   

Fe  il t n/ Fe  il t n/ Fe  il n

1.  eng   n n leme dem-s z oldu
S zlar i re ser-efr z oldu
2. M hdan  ihre-  z b -y  nig r
 e m   ebr  ile m mt z oldu
3. Kimse bilmezdi der n m r z n
 h kim g z ya ı  amm z oldu

⁵⁵⁸ " ism" kelimesinde imla hatas  vardır bundan dolayı "cism" diye okundu.

⁵⁵⁹ K D, "tezerv-i", s.738

⁵⁶⁰ " ır m n" kelimesinde imla hatas  vardır bundan dolayı " ıram n" diye okundu.

⁵⁶¹ K D, " irk-  g n h-l", s.738

4. Dil giriftār-ı ser-i zülfün olup
Şayd-ı ser-pençe-i şeh-bāz oldu
5. Bākıyā mihr ü vefāsın o mehiñ
Çok tama‘ etmişik az oldu

68a

Ġazel-i Qabūlī

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. ‘Aşkdur gülşende cāy-ı bulbul[i] hār eyleyen
‘Aşkdur nār-ı Halīlu’llahı gül-zār eyleyen
2. ‘Aşkdur hāki miyān-ı ābda teskīn eden
‘Aşkdur eflāki bil⁵⁶² hāk üzre dīvār eyleyen
3. ‘Aşkdur ‘uşşākda ma‘ şūkı istignā veren
‘Aşkdur cānından ehl-i ‘aşkı bīzār eyleyen
4. ‘Aşkdur rāz-ı nihān-ı ‘āşıkı ifşā eden
‘Aşkdur āfāk içre anı izhār eyleyen
5. ‘Aşkdur mirāt-ı hüsn içre Qabūlī kendüyi
‘Aşkdur ‘āşıkları meftūn-ı dīdār⁵⁶³ eyleyen

Ġazel-i Bākī

Mef‘ ülü/ Fā‘ ilātü/ Mefā‘ ilü/ Fā‘ ilün

1. Hergiz ne qadr-i cāh vü ne sīm vezir isterin
Bir serv-i boylu dil-ber sīmīn-ber isterin

⁵⁶² A.g.e., “hem”, s.667

⁵⁶³ a.g.e., “‘Āşık-ı dīdār olanlara pedīdār”, s.667

2. Bâğ-ı behişt kūyına yārım irem diyü
Hâkdan hemîşe uçmağa bāl ü per isterin
3. Şahrâ-yı kühî keşt ü güzâr etdügim bu kim
Dîvâne gönlüm añlamaña⁵⁶⁴ bir yer isterin
4. Sîm-i sirişki harc ederim hâk-ı pâyıña
İksîr-i ‘aşk talebim cevher isterin
5. Rûz ğamında ğamzene meyl etdügim budır
Kendüm helâka kaçd ederin hançer isterin
6. Meylim cihânda bâde-i gül-günadur benim
Ma‘cûn olursa barî leb-i dilber isterin
7. Bâķî gedâyı mey-gede-i ‘aşk olup yine
Bezm-i ğamında ol şanemüñ sâğar isterin

Ġazel-i Qabûlî

Fâ‘ ilâtün/ Fâ‘ ilâtün/ Fâ‘ ilâtün/ Fâ‘ ilün

1. Tîğ-i ğamzeñle ciger kan olmasun yâ n’eylesün
Kaşlaruñ yayına qurbân olmasun yâ n’eylesün
2. Hânîkâh-i ‘âlem içre âteş-i ‘âşka düşen
Şoyunup ‘uryân u biryân olmasun yâ n’eylesün

68b

3. Qametüñ servin temâşâ eyleyen üftâdeler
Sâye-veş hâk-ile yek-sân olmasun yâ n’eylesün

⁵⁶⁴ a.g.e. “egleyecek” s.338

4. Nūr-ı ruḥsāruñ gören parmak getürdi şem‘ -vār
Zāhid-i münkir müselmān olmasun yā n’eylesün
5. Bezm-i miḥnetde Ḳabūlī’nün şarardı çehresi
Ney gibi hecriñle nālān olmasun yā n’eylesün

Ġazel-i Bākī

Mef‘ ūlū/ Fā‘ ilātū/ Mefā‘ ĩlū/ Fā‘ ilün

1. Gül-şende kıldı⁵⁶⁵ nāz ile ‘ arz-ı cemāl gül
Etdi⁵⁶⁶ belālu bülbuli āşūfte-ḥāl gül
2. Geldi zūhūra çāh-ı ‘ ademden çıkup yine
Mizāne girdi Yūsuf-ı Ken‘ ān-mişāl gül
3. Döndi şafāda encümen-i Muştafāya bağ
Ḥayal-i şükūfe zümre-i Eşḥāb u Āl gül
4. Cām-ı şarābı içmez elinde tutar тұrur
‘ Aşḫuñ meyinde oldu meger bī-mecāl gül
⁵⁶⁷
5. Luṭfundan erdi Bākīye rengin filoriler
Gūyā saçıldı meclise bir dest-māl gül
⁵⁶⁸

⁵⁶⁵ a.g.e. “itdi” s.290

⁵⁶⁶ a.e. “kıldı”

⁵⁶⁷ a.e. 1. Maḳbūl-i ṭab‘ -ı ḥalḳ-ı cihān oldu nitekim/ Dīvān-ı naẓm-ı Ḥusrev-i şāḥib-kemāl gül

2. Bezm-i ğam içre olmış iken bāde göz yaşı/ Bağ-ı belāda dāğ-ı dil-i pūr-melāl gül, bu beytler M’da eksiktir.

⁵⁶⁸ a.e. 1. Açduḳça ğonca beççe-i bülbul gibi dehān/ Alduḳça jāle beyzaların zīr-i bāl gül

2. Bağ-ı cihānda gül gibi ḥandān u ḥurrem ol/ Bezm-i şafāda ey şeh-i ferḥunde-fāl gül, bu beytler M’da eksiktir.

Li-İbni Kemāl Pāşā

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Bî-mürüvvetden kişi ihsân umarsa ummasun
Her bulutdan kaçre-i nîsan umarsa ummasun
2. Her gönülden merhamet ümmîd ederse etmesün
Her bahırdan lü'lü-i mercân umarsa ummasun
3. Ârzü-yı şefkat eylerse 'aduvden etmesün
Sîne-i şeytândan İmân umarsa ummasun
4. Her vilâyetden güzel kıpmaz ümîd-i mihr eden
Her felekden kevkeb-i rahşân umarsa ummasun
5. Her yürekde bir hüner her erde bir sır var diyen
Her gülistândan gül ü reyḥân⁵⁶⁹ umarsa ummasun

Gazel-i Bâkî

Mef' ülü/ Mefā' ilü/ Mefā' ilü/ Fe' ülün

1. 'Aşkuñla kılp kâmetini dâl kıranfil
'Arz etdi saña müy-yı sefid âl kıranfil

69a

2. Farqında kılp yâsemeni dâğla⁵⁷⁰ penbe
'Aşkuñda geçer baş açuk abdâl kıranfil
3. Kıad serv-i çemen yâre dehen gonca-i gül-zâr
Ḥaṭ müşg-i Ḥuten çihre semen ḥâl kıranfil

⁵⁶⁹ "reyḥan" kelimesinde imla hatası vardır bundan dolayı "reyḥan" diye okunmuştur.

⁵⁷⁰ a.g.e. "dagına" s.276

4. Maḫṣūdī bu kim lāle-şıfat göstere pervāz
Ruḥsārı hevāsında açar bāl ḳaranfıl
5. Geh şīşe gehī kūhne-sifāl ile ḳılur ‘ayş
Bāḳī-veş olup ‘işrete meyyāl ḳaranfıl

Bāḳī Efendi

Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün

1. Ne cām-ı bāde-i gül-gūna beñzer yār-i hem-dem var
Ne şadr-ı şuffa-i mey-ḥāne gibi cāy-ı ḥurrem var
2. Beni ‘ayb eylemeñ dā’im olursam mest ü⁵⁷¹ lā-ya‘ ḳıl
Ki bī-hūş olmışım⁵⁷² āsūde ḳılmaz bende bir ğam var
3. Ğam-ı hicrānda ḥālet var dimşler ehl-i derd ammā
Mülāyim dil-ber-i şūḥıñ dem-i vaşlında ‘ālem var
4. Ruḥuñ bāğın raḳīb-i dīv-sīret seyr eder her gün
Yüzüñi göremez yıllarca ammā bunda ādem var
5. Şafā-yı ḥālet-i ṭab‘ ıñ yeter eglence ey Bāḳī
Bi-ḥamdi’llāh ne ğam yersen elüñde sāğar-ı Cem var

Ğazel-i Bāḳī

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Lāleler bezm-i çemende cām-ı ‘işret gösterir
Devletinde ḥusrev-i gül ‘ayşa ruḥşat gösterir

⁵⁷¹ a.g.e. “mest-i” s.139

⁵⁷² a.e. “olmasam”

2. Mevsim-i gül ‘îd ile yâr u muşâhib düşdiler
Bir birine iki dil-berdir maḥabbet gösterir
3. ‘îd-gehde varalım dolâba dil-ber seyrine
Görelim âyîne-i devrân ne şûret gösterir
4. Kaddûne kûl olmağa gelmiş dizilmiş karşıña
Servler tûrmış çemen şahnında kâmet gösterir
5. ‘Âşıkı bî-şabr u ârâm eyleyüp seyyâh eder
Memleket seyr etdirir ‘aşkıñ vilâyet gösterir
6. Bî-sûtûn-ı ğamda Bâkî seng-i miḥnet kesmede
Şöyle üstâd oldu kim Ferhâda şan‘at gösterir

69b

Bâkî Efendi

Fe‘ ilâtûn/ Fe‘ ilâtûn/ Fe‘ ilâtûn/ Fe‘ ilûn

1. Bilini kuçmadadur ol şanemiñ derd ü belâ
Yoğsa şîrîn lebi ‘aşıklara⁵⁷³ ḥâzır ḥelvâ
2. Ser-i zülfiyle ḥatın örter imiş derler o şûḥ
Açmadı kimseye ammâ orayı bād-ı şabâ
3. Âteş urmuş yüzi gül ḥurmenine ol mâhuñ
Devr-i sâğarda ruḥı ‘aksini kılmış peydâ
4. Öykünürdi lebine cām-ı mey ammâ dönmiş
Şu‘le-i sâğar-ı mey destine yakmış ḥinnâ⁵⁷⁴

⁵⁷³ a.g.e. “aşıklara şirin lebi” s.107

⁵⁷⁴ a.e. iki beytin mısraları karıştırılmıştır:

1. Öykünürdi lebine cām-ı mey ammâ dönmiş/ Bu gün almışlar ele bir yere gelmiş zürefâ

5. Kızarup ruḥları gül-güne-i tāb-ı mülden
Bu gün almışlar ele bir yere gelmiş zürefā
6. Meclîş-i meyde leb-i yāre ʔolaşur dirler
Elüme girmeye mi bir daḥı cām-ı şahbā
7. Lüle-i ḥāme ile çeşm-i dilden Bākī
Eyledi kâ'ide-i Āb ḥayātı icrā

Ġazel-i Bākī

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Şöyle olmuş cām-ı 'aşk-ı yārdan mest ü ḥarāb
Kendüsin dīvārdan dīvāra urmuş āfītāb
2. Nāfe kıldı zülf-i müşgīnün görüp ser-ber-zemīn
Ayaḡuñ ʔopraḡına miskīnlik etdi āfītāb⁵⁷⁵
3. ʔoḡınupdur bāde-i gül-gūna çeşm-i rüzgār
Sāḡar üzre şanmañuz peydā olur yer yer ḥabāb
4. Şaḡne-i devrān n'ola çekse çevürse dem-be-dem
İki kanludur añılmış bāde-i nāb u kebāb
5. Derd-i 'aşkuñ 'āşık-ı miskīni āḡır öldürür
Mestlik pâyāne yetse erişür elbette ḡ'āb
6. Bākīye verdi⁵⁷⁶ ferāḡat senden⁵⁷⁷ ey gerdün-ı dūn
Südde-i devlet-me'āb-ı pādīşāh-ı kām-yāb

2. Kızarup ruḥları gül-güne-i tāb-ı mülden/ Şu'le-i sāḡar-ı mey destine yakmış ḡinnā

⁵⁷⁵ a.e. "müşg-i nab" s.113

⁵⁷⁶ a.e. "senden"

⁵⁷⁷ a.e. "virdi"

Ġazel-i Kabŭlî⁵⁷⁸

Fâ‘ ilâtŭn/ Fâ‘ ilâtŭn/ Fâ‘ ilâtŭn/ Fâ‘ ilŭn

1. Vârıñı terk etmeyince göremezsın yarıñı
BİLŭrŭm gördŭkde anı terk edersın varıñı

70a

2. Çŭnki sırr-ı ‘ aşkı fâş etdŭñ dil-i nālānla
Cānı terk eyle yŭri Manşŭr-veş tek varıñı
3. ‘ Ār ederseñ edemezsın yāra ‘ arz-ı ihtisāş
İster iseñ vuşlatı terk eyle nām u ‘ ārıñı
4. Āteş-i Nemrŭd-ı ‘ aşk-ı dilbere cān āt mŭdām
Eyleye gŭlzār-ı İbrāhim-veş tā nārŭñı
5. Maḥrem-i ‘ aşık ol Kabŭlî gibi çekme derd ũ ġam
Key şaķın nā-maḥreme keşf eyleme esrārıñı

Ġazel-i Bākî

Mefā‘ ilŭn/ Mefā‘ ilŭn/ Mefā‘ ilŭn/ Mefā‘ ilŭn

1. Ayaġıñ topraġın özler bulurken gökde yer kevkeb
İşigŭñ cānibin gözler zehî ‘ ālî-nażar kevkeb
2. Egerçi gök yüzinde aḥter-i ferḥunde-fer çokdır
Ḳanı ḥāl-i ruḥuñ mānendi bir rŭşen güher kevkeb
3. Ne bilsŭnler ḳarañuda anıñ göz kıpduġın iller
Gice ḥāl-i ruḥuñla baḥş içŭn gelmiş meger kevkeb

⁵⁷⁸ **KİD**, bu gazel yok.

4. Ne taşlar bağıdı seng-endāz-ı āhım deyr-i gerdūna
Düşen altun kayalardır degil vakt-i seher kevkeb
5. Maḥabbet dāğı yak sīneñde ferr-i devlet isterseñ
Bilürsin olmaz ey Bākī sa‘ ādet-baḥş her kevkeb

Bākī Efendi

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Halka halka zülf kim ol ḥaṭṭ u ḥāl üstindedir
Şekl-i ṭuḡrādur mişāl-i bī-mişāl üstindedür
2. ‘Ārız-ı gül-gūnuñ üzre ḥāl-i fettānuñ senüñ
Fitneden ḥālī degül her laḫza āl üstindedür
3. Sā‘ id-i sāķī ile cām-ı mey-i gül-gūna baķ
Bir gül-i sīr-ābdır gūyā nihāl üstindedür
4. Naķş-ı ḥaṭṭ-i lāle-reng ol‘ ārız-ı pākīzede
Berg-i güldür gūyiyā āb-ı zülāl üstindedür
5. ‘Āşık-ı bī-çāreler bār-ı belāñ altındadır
Derd-mend üftādelەر görseñ ne ḥāl üstindedür
6. Mīmdür gūyā dehānuñ şafḫa-i māh üzredür
Sīne beñzer şāne-i zülfüñ ki sāl üstindedür

70b

7. Rūy-ı baḫtı bedr olur bürc-i şerefde ‘ākıbet
Her ki māh-ı nev gibi kesb-i kemāl üstindedür

8. Çarḥ yüz döndürmedin gül-şende ‘ayş et Bâḳīyā
Sebzeler zībā hevālar i‘tidāl üstindedür

Bâḳī Efendi

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

1. Ḥār-ı ğamda ‘andelīb eyler fiğān u zārılar
Ġoncalarla şalınur şaḥn-ı çemende ḥārılar
2. Bende-i fermān olup ġisū-yı kāfir-kīşūne
Ḥidmete bil bağlayupdur ey şanem zünnārılar
3. Ġonca-āsā ḳan ile ṭolmış göñüller açmağı
Lebleriñden öğrenür var ise şirīn-kārılar
4. Sünbül-i ter zülfiñüñ Hindī ġulāmıdır seniñ
Ḥāk-sārıdır gül ü⁵⁷⁹ ruḥsārıñuñ ġül-nārılar⁵⁸⁰
5. Fürḳatüñde ṭān mı şeftālu dilerse cān u dil
Mīve-i bī-vāḳt ederler ārzū bīmārılar
6. Ḥāl-i yāruñ müşğ bir ḥünīn kefen maḳtūlidür
Āl vālāya şarupdur şanmañuz ‘aṭṭārılar
7. Ḥaḳ budur Bâḳī naḳīr olmaz bu mu‘ciz naḳmuña
Şi‘re āğāz etseler şimden girü seḥḥārılar

⁵⁷⁹ a.g.e. “gül-i” s.153

⁵⁸⁰ a.e. “gül-zarılar”

Ġazel-i Bākī

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Var iken kūyuñ ki seyr-i bağ-ı uqbā bundadur
Cennet evşāfin eder⁵⁸¹ zāhid⁵⁸² temāşā bundadur
2. Hūr u kevşerden mey ü maḥbūb ise maḥşūd eger
‘Ayş u nūş esbābı hep ḥāzır müheyyā bundadur
3. Mürdeye cānlar bağışlar⁵⁸³ şayruya⁵⁸⁴ bīmāra şıḥḥat lebleri
Ḥikmet-i Loḡmān u i' cāz-ı Mesīḥā bundadur⁵⁸⁵
4. ‘Aḳıbet kim ser-fürü kılmaz gedā vü şāhdan
Bār-gāh-ı ‘aşḡa kim a' lā vü ednā bundadur
5. Hāy u hūyḥānḡāh u na' re-i mestān-i ah⁵⁸⁶
Hep vişālün küncidür maḥşūd ḡavḡā bundadur
6. İctināb et şoḡbet-i ehl-i riyyādan Bākıyā
Kim rızā-yı Ḥazret-i Bārī Te' ālā bundadur

⁵⁸¹ a.g.e. "kılır" s.199

⁵⁸² a.e. "vaiz"

⁵⁸³ a.e. "virür"

⁵⁸⁴ a.e. "bimara"

⁵⁸⁵ a.e. 1. Zülfün el bir eyleyüp ṭurrañla pinḡān itdiler/ Ḥātem-i dil ḡāşılı ya andadur ya bundadur, bu beyt M'da eksiktir.

⁵⁸⁶ a.g.e. "mestaneden" s.201

Kaşide-i Nef'î Efendi Der Hakk Merhûm Husrev Pâşâ

Fe' ilâtün/ Fe' ilâtün/ Fe' ilâtün/ Fe' ilün

1. Âferin ey 'alem-efrâhte serdâr-ı dilîr
Şafder-i kal' a-güşâ şaf-şiken-i kişver-gîr
2. Feth-i Hayber olalı eylememişdir kimse
Zür-ı bâzû ile bir böyle hişârı teşhîr
3. Bârekallâh zihî devlet-i feth [ü] nuşret
Levhaşallâh zihî 'âtıfet-i hayy-ı kâdir
4. Ğulğul-i kûs-ı zafer tutdı cihânı o kadar
Cünd-i ervâh-ı melek birbirin etdi tebşîr
5. Başladı güş edicek Sûre-i fethâ Cibrîl
Eyledi Hızr ile İlyâs du' â vü tekbîr
6. Hayradır niyyet-i endişe-i pâkiñ ne 'acep
Düşse tedbîrñe elbetde muvâfık taqdîr
7. Eşer-i 'adl ü mükâfât-ı 'adâletdir bu
Bu kadar ancak olur hak bu ki hükm-i te'şîr
8. Bir seferde bu kadar hizmete kim kâdirdir
Fikr olunsa burada mât olur ehl-i tedbîr
9. Yürü feth eyle ne İrânı ço ne Tûrânı
Ğam yeme 'eyyedekallâhü ta'âlâ ve naşîr'
10. Bu 'adâletle bu ikbâl-i bülend ile saña
İ'tikâdım bu ki hiç olmaya bir feth-i 'asîr
11. Sen hemân cümle umûrñda 'adâlet eyle
Ğayriye müşkil olan saña olur emr-i yesîr

12. Eşküyâ luṭfîñî zîrâ unudur bir demde
Ehl-i dil böyle eder medḥîñî ammâ taḥrîr
13. Ḳahramân-ı vüzerâ şaf-şiken ü ḳal‘ a-güşâ
Merd-i meydân-ı veġâ şaf-der-i Ḥayder-şemşîr
14. ‘Âlem-i himmete fermân-dih-i ḥurşîd-i kerem
Mesned-i ma‘ delete Âşaf-ı Cemşîd-serîr
15. Dâver-i ‘âdil ü ‘âlî-naẓar u pâk-nihâd
Şaf-der-i pür-dil-i vâlâ-güher-i şâf-ẓamîr
16. Şadr-ı Pervîz-ḥaşem Ḥazret-i Ḥusrev Pâşâ

71b

- Ki şalâbetde bulunmaz aña mânend ü naẓîr
17. Pâdişeh-kevkebe düstûr-ı mükerrem ki aña
Yaraşur her ne ḳadar etse zamâna tevḳîr
18. Kâm-kâr-ı ‘azamet-göster ü ‘âlî-himmet
Ki görünür kef-i cûdında cihân şey’-i ḥaḳîr

19. Tavḳ-ı fermânı ile gerden-i fitne maġlûl
Saṭr-ı aḥkâmı ile pây-ı sitem der-zencîr
20. Çeşm-i feth ü zafere gerd-i rikâbı sürme
Kimyâ-yı kereme ḥâk-i cenâbı iksîr
21. Fikri üstâd-ı kühen-sâle-i ‘aḳl-ı evvel
Re’yi ferzend-i kirâmı güher-i şubḥ-ı aḥîr
22. Ḳadri ol mertebe ‘âlî ki revâdır olsa
Ḥarem-i devletine bâl-i Hümâ ferş-i ḥaşîr

⁵⁸⁷ NEFD, 1. Evvelâ fırka-i erbâbı dile lutf eyle/ Eşküyâ kısmını öldürmede etme te‘hîr, bu beyt M’da eksiktir, s.178

⁵⁸⁸ a.e. Ocihân-bân-i mu‘azzam ki felek devr edeli/ Görmedi adl ile pîrâste bir böyle vezîr, bu beyt M’da eksiktir.

23. Olsa fermānı revān memleket-i hūsne daḥi
Edemez ṭurra-i dilber dil-i ʿ uşşāḳı esīr
24. ʿ Adli ger naẓım-ı aḥvāl-i ded ü dām olsa
Alur āhū-peçeyi⁵⁸⁹ dāye şaft⁵⁹⁰ düşuna şīr
25. Hıfzı ger istese eyler ḳaṭarāt-ı ʿ araḳı
Dūr gibi zīver-i zerrīn-güle şemʿ -i münīr
26. Bulunmaz nükte-i gülzār-ı bahār ḥulḳın
Dāmenin bād-ı şabā eylese pūr-müşk ü ʿ abīr
27. Kendi Rüstem şanasın ʿ Aşḳarı ʿ Anḳā-perdir
Zīr-i rānında o şarşar-tek-i seyyāre mesīr
28. Bārekallāh o cihān-gīr ü⁵⁹¹ zemīn-peymā kim
Bād-ı reftārı ile şarşılur eyvān-ı eşīr
29. Eremez gerdine sürʿ atde ḥadeng-i Rüstem
Çarḥ destinde kemān olsa hilālī zihgīr
30. Var ḳıyās eyle sebük-revligini kim meşelā
Eylese rākibi ger ḳaşd-ı şikār-ı naḥcīr
31. Zūr-ı bāzūda Nerīmān-ı zamān olsa yine
Pes pāyına düşer sāye gibi atdığı tīr
32. Bāl açar uçmağa mānend-i Burāḳ-ı cennet
Etseler şelini bir levḥ-i ruḥāma taşvīr

72a

33. Serverā nām-verā Āşaf-ı ʿ ālī güherā
Ey ʿ alī-kevkebe vü şāḥib-kerem-i ʿ ālem-gīr

⁵⁸⁹ a.g.e. "āhū-bereyi" s.179

⁵⁹⁰ a.e. "gibi"

⁵⁹¹ a.e. "cihān-gerd-i"

34. Olmasam ger ğam-ı dehr ile perişān-hāṭır
Medḥiñi böyle mi eylerdi zebānım ta‘ bīr
35. Bu perişānlıĝ ile nazma nice cūr’et eder
N’ola endişemi ma‘ kŭl ile etsem ta‘ zīr
36. Bā‘ iş-i kīne nedir ehl-i kemāle bilmem
Müdde‘ āsından olaydım felegiñ āh ḥabīr
37. Deĝiřirdim hele ḥarlikle sūḥan-verligi ben
Mŭmkin olsaydı⁵⁹² eger ḥŭkm-i ḳazāyı taĝyīr
38. Ṭuyarlı sa‘ yimi tekmiḻ-i hŭner eylemede
Etmedi hīç cefā etmede bir dem taḳṣīr
- 593
39. Alayım mıřḳala-i ḥāme-i medḥiñ elime
Ne ḳadar olmuş ise miḥnet ile jeng-pezīr
40. Bir cilā vereyim āyīne-i endīşeme kim
Eyleye şa‘ şa‘ ası dīde-i ḥurřīdi ḳarīr
41. İ‘timād etmez iseñ eyledüĝim da‘ vāya
İḳtidārım edeyim fenn-i suḥande taḳrīr
42. Benim ol nāẓm-ı endīşe ki simsār-ı ḳazā
Edemez kıymet-i ‘ aḳd-ı dŭr-i nazmım taḳdīr
43. Ne bilŭr ḳadrimi erbāb-ı ma‘ ānī vŭ beyān
Sözimi enḥaḳ⁵⁹⁴ eder ehl-i ma‘ ārif⁵⁹⁵ tefsīr
44. Bŭ’l-‘ acep řā‘ ir-i ḳudsi-nefes ũ ḥaḳḳ-gŭyım
Fıkr-i ma‘ nāda ne ḥīle bilŭrim ne tezvīr

⁵⁹² a.g.e. “oyalydı” s.180

⁵⁹³ a.e. 1. Zerresin mihr-i cihān-tāba deĝiřmem ammā/ Olacak zāt-ı řerīfin gibi nakkād u başır, bu beyt M’da eksiktir.

⁵⁹⁴ a.e. “Ārifibillāh”

⁵⁹⁵ a.e. “ancak”

45. Faḥr-i eder kevkebe-i ṭab‘ım ile Ḥākānī
Cān verir lehçe-i pākizeme Selmān u Zāhīr
46. Gülşen-i ma‘nāya feyz-ı nefesim bād-ı bahār
Çemenistān-ı ḥayāle kalemim ebr-i maṭīr
47. ‘Arz-ı ḥālī ko du‘ā demleridir ey Nef‘ī
Az olur kıymeti zīrā söziñ olınca keşīr
48. Tā ki serdār-ı cihān-gīr-i sipāh-ı encüm
Eyleye ‘ālemi bir günde ser-ā-pā teşhīr
- 72b
49. Şadr-ı devletde sa‘ādetle ser-efrāz ola hem
Ede düşmenlerini qahr-ı İlāhī taḥkīr
50. Eksik olmaya ser-i düşmen-i bed-baḥtında
Sāye-i perr-i Hümā yerine zaḥm-ı şemşīr

Ġazel-i Bāķī Şāhib-i Dil

Mef‘ ūlū/ Fā‘ ilātū/ Mefā‘ ilū/ Fā‘ ilün

1. Ey reh-revān-ı ‘aşq reh-i rāstān tutuñ
Mürşid gerekse dāmen-i pīr-i muğān tutuñ
2. Ey sākinān-ı mey-gede tutmān gönülde ğam
Bezm-i şafāda cām-ı mey-i erguvān tutuñ
3. Bālā-yı serde āteş-i āhım duḥānını
Şāh-ı maḥabbet üstine bir sāye-bān tutuñ
- 596
4. Dünyā evinde olmayıcaḳ bir ḥuzūr-ı ḳalb
Fānī cihānı n’eyleyelim cāvidān tutuñ

⁵⁹⁶ BD, 1. Ey ‘aşīkān-ı ğam-zede ‘ayş u şafāyı koñ/ Kūy-ı belāda her biriñüz bir mekān tutuñ, bu beyt M’da eksiktir, s.274

5. Bâķī şarâb-ı ‘ aşķ ile rûsvây olup gezer
Anı gerekse yahşısı gerekse yaman tutuñ

Velehu Bâķī Efendi

Fe‘ ilâtün/ Fe‘ ilâtün/ Fe‘ ilâtün/ Fe‘ ilün

1. Haţ-ı ruhsârîña teşbîh edüp ey şûh seniñ
Bâğda ğonca biraz rişine güldi çemeniñ
2. Haţ-ı nev-hâste kim ‘ ârızıñ üzre görünür
Döndi dendâneleri şekline sîn-i semeniñ
3. Bâğda dürr-i ‘ Aden gibi yine yâsemeniñ
Cigerin deldi yine⁵⁹⁷ şîve-i çâh-ı zekânıñ
4. Hele ey lâle-i sîr-âb-ı çemen-zâr-ı cefâ
Bağrımız yaķdı seniñ hasret-i hâl-i deheniñ
5. Eliñ erişmedi ol serve diyü ey Bâķī
Ta‘ n teşnî‘ i belâsın çekeriz erişeniñ

Velehu Bâķī Şîrîn-i Eda

Fe‘ ilâtün/ Fe‘ ilâtün/ Fe‘ ilâtün/ Fe‘ ilün

1. Bâd şol dem ki ğubâr-ı reh-i cânân getürür
Nazar-ı ehl-i dile kühl-i Şîfâhân getürür
2. Göricek⁵⁹⁸ naķşını şûret-ger-i Çîn
Götürüp hâme-şîfat parmağın îmân getürür

⁵⁹⁷ a.g.e. “ bu ğün” s.253

⁵⁹⁸ a.e. “göricek” kelimesinden sonra “mu‘cize-i” gelmektedir, s.183

3. Çihresinden lebi yâdıyla gelür dil gūyā
Şarḳdan ḥ^vāce gelür la‘l-i Bedaḥṣān getürür
4. Eşk-i ḥasret yüzümüz āl eder añdıḳça lebin
Mey-i gül-gūn iḳeriz beñzimize ḳan getürür
5. Zülfi endīşesine varma şaḳın ey Bākī
Anda mecmū‘ ile den ‘aḳlı perīṣān getürür

Ġazel-i Bākī Redīf-i Ḳāf

Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilün

1. Sīne mecrūḥ-ı ḡam-ı ḡurbet ü efgār-ı firāk
Dil esīr-i elem-i hecr ü giriftār-ı firāk
2. Dīdeden ḳanlu yaşıḡ aḳsa dem-ā-dem ne ‘aceb
Cigerim pāreleri ḥaṇḳer-i āzār-ı firāk
3. Gitdi mülk-i ‘ademe ḳāfile-i şabr u sūkūt
Ḳarşu tıtdı yolına meş‘ale-i nār-ı firāk
4. Şöyle bī-ḳıymet olur ‘āşıḳ-ı miḡnet-zede kim
‘Āḳıbet ḥiḳe şatar anı bu⁵⁹⁹ bāzār-ı firāk
5. Teşne-leb iki gözi āb-ı vişālīñ gözedir
Pister-i ḡamda yatur Bākī-i bīmār-ı firāk

⁵⁹⁹ a.g.e. "h^vace" s.251

Velehu Bâkî Redîf-i Lām⁶⁰⁰

Fâ' ilâtün/ Fâ' ilâtün/ Fâ' ilâtün/ Fâ' ilün

1. Çeşm-i 'irfân-ile ey eşyâya nâzır ehl-i hâl
Her neye kılsañ naẓar dehr içre andan 'ibret al
2. Hâlık-ı kevn ü mekân Allah Rabbü'l-'âlemîn
Eyledi eflâkı gūyâ hayme-i zıll-ı hayâl
3. Perde altından ne bâzîler ki peydâ eyledi
Perde-perdâz-ı cihân Hayy-i Hudâ-yı bî-zevâl
4. Gûne gûne şûret-i zîbâlar icâd eyledi
Eyledi her şûretiñ zâtına lâyıķ bir maķâl
5. Bozulur bu hayme Bâkî ķalur ancak hayme-sâz
Küll-i şey fânî Bâkî vech-i Rabb-i zü'l-celâl

Müfred-i Mergûb

Mefâ' ilün/ Mefâ' ilün/ Mefâ' ilün/ Mefâ' ilün

1. Ğubâr-ı hattı geldi yâr luṭfin bî-kirân eyler
Metâ' ın her kişı aḥşâma karşı rayegân eyler

73b

Ḳaşıde-i Nef'î Efendi Der-setâyiş-i Bünyâd-ı Sarây-ı Müftî Es'ad Efendi Merḥûm

Fâ' ilâtün/ Fâ' ilâtün/ Fâ' ilâtün/ Fâ' ilün

1. Bârekallâh ey behişt-âbâd u ey reşk-i cinân
Şânekallâh ey serây-ı dilgüşâ vü dilsitâh

⁶⁰⁰ A.g.e. bu şiir bulunmamaktadır.

2. Südde-i Bâbile pâyende esâs-ı kâ' inât
Tarḥ-ı maṭbû' ıyla nâzende zemîn ü âsmân
3. Görmemiştir çarḥ-ı çârimle behiştî seyr eden
Böyle bir rûşen-maḳâm u böyle bir ḥurrem-mekân
4. Dergeh-i devlet-penâhı mültecâ-yı ḥâş u 'âm
Ḥâk-i pâk-i âsitânı bûse-cây-ı ins ü cân
5. Turra-i ṭâḳ [u] revâkı hem-ser-i zâtü'l-bürûc
Sâye-i saḳf-ı bülendi ḥ'âb-gâh-ı aḥterân
6. Pîş-i dergâhında ber-pâ şaf nişînân-ı felek
Zîr-i eyvânında pervâz etmede kerrûbiyân
7. Resm-i gülmîḥ-ı deri gül-bang-ı murğ-ı bâmidır
Gülşen-i dehre veren berk ü nevây-ı câvidân
8. Günc-i ḥalvet-ḥânesinde 'ilm ü 'irfân münzevî
Kûşe-i bâmında iḳbâl ü sa'âdet pâsibân
9. Rast kılsa ḳaddini ermez yine ḳaşrına çarḥ
Ede tertîb 'anâşırdan meger kim nerdübân
10. Misk-i ezfer yerine ḳorlardı anı nâfeye
Ger şabâ ḥâk-i derin iletdi Çîne armaḡân
11. İrtifâ' ın almaḡa olmuş mühendis çarḥ aña
Mihri uşturlâb edüp ḳılmış şu'â' ın rîsmân
12. Çüp-ı zerrîn ile⁶⁰¹ her seher ızhâr-ı şevḳ
Olmaḡa der-bân-ı⁶⁰² dergâhı şeh-i ḥâver-sitân
13. Muntazır her gece çarḥ-ı pür-kevâkible ḳamer
Yakmaḡa şaḡnında bir şem'-i muraşşa' şem' dâñ

⁶⁰¹ NEFD, "ile" den sonra "eyler" gelmektedir, s.223

⁶⁰² a.e. "der-hân-ı"

14. Zîr-ı tākında fūrūzān şem‘ -i kāfūrî degil
Oldı zer-peykān ile sehm-i sa‘ âdet der-kemān
15. Kūbbesinde levḥa-i sīmīn ile gūlmīḥ-ı zer
Müşterīdir ki felekde māh ile etmiş kırān
16. Her ruḥām-ı ferṣi bir āyīne-i ‘ālem-nümā
Her gezen ferrāşı bir İskender-i gītī-sitān

74a

17. Zerre-nūr-ı şemsesi pīrāye-i ḥurşīd ü māh
Rīze-seng-i mermeri sermāye-i deryā vü kān
18. Kaṭre-āb-ı ḥavzı reşk-i cūybār-ı selsebīl
Muşt-ı ḥāk-i rehğüzārı sürme-i ḥūr-ı cihān
19. Mevlevīdir şān o şadırvān-ı sergerdānı kim
Hem döner hem eşkini eyler şafāsından revān
20. Zer-külāhıyla yaḥud bir dilber-i raḳḳāşdır
Bir ayāğ üzre semā‘ etmekde dāmen-der-meyān
21. Ḥaste-i derd-i ğama āb u hevāsı sāz-kār
Mübtelā-yı ḳahr-ı dehre dergehi kehfü’l-emān
22. Çekmege meyl-i şihāb ile felekler çeşmine
Dūdı kuḥl-ı ruşenādır dūdgāhı sürme-dān
23. Berḳ urur revzenlerinde āb-gīne cāmlar
Gösterir dünyāda cennet olduğın günde ‘ıyān
24. Bir şafā var cām-ı billūrında kim āyine-veş
Kim bakarsa görinür gönlündeki rāz-ı nihān
25. Bir mülūkı gül-sitāndır nüṣḥa-i gülzārı kim
Cā-be-cā mühr-i Süleymān resmidir aña nişān

26. Ka‘be-i İslāmıdır dersem ‘acep mi şāhibin
Şeyhülislām eylemiş luṭf-ı Hudā-yı müste‘ān
27. Ol ḥudāvend-i ḥudāvendān-ı faṣl u cāh kim
‘İzz⁶⁰³ ü irfānıyla olmış ‘ilm ü devlet tev‘emān
28. ‘Avn-i millet faḥr-ı ümmet müsteşār-ı saltanat
‘Ālem-i himmet cihān-ı mekrümet cān-ı cihān
29. Merkez-i pergār-ı dāniş kuṭb-ı gerdün-ı hüner
Mālik-i mülk-i faṣā’il müfti-devr-i zamān
30. Fitne-bend-i dehr-i dūn müşkil-güşā-yı rūzgār
Çāre-sāz-ı dīn ü devlet feylesof-ı kārđān
31. Āsumān-ı mülke re’yi āftāb-ı bī-zevāl
Gülsitān-ı dehre luṭfi nevbahār-ı bī-ḥazān
32. Bānū-yı ḥalvet-serāy-ı fikrine şeb perdedār
Nev-arūs-ı ḥacle-i re’yine şubḥ āyinedān

74b

33. Meh şabl-ı rā’iz-i baḥtında satl-ı nuḳre-kūb
Çarḥ bezm-i sākī-i cūdında cām-ı zer-nişān
34. Cāme-i iḳbāline devlet tırāz-ı āstīn
Ḥāne-i iclāline himmet revāk-ı āsitān
35. Nokṭa-i kilki ‘izār-ı şāhid-i ma‘nāya ḥāl
Cevher-i rūḥ-ı kelāmı ḳaleb-i ‘irfāna cān
36. Her pulı bir dağ-ı āteş-nāk olur mähīleriñ
Ger semum ḳahrı olsa rūy-ı dermāya revān⁶⁰⁴

⁶⁰³ a.g.e. “ilm” s.224

⁶⁰⁴ a.g.e. bu mısra bulunmamaktadır, s.225

37. Her şerâdı kaçre-i nîsân olup eyler nezul⁶⁰⁵
Ger nesîm-i luţfî külhandan yaña olsa vezân
38. Dâverâ dâniş-verâ şadrâ efâzıl-perverâ
Ey cihân-sâlâr-ı iklim-i ma‘ânî vü beyân
39. Sensin ol dârende-i yarlıg-ı ahkâm-ı kader
Hâmen olmuştur rumûz-ı âsmâna tercemân
40. Şöyle pür-emn oldu devrânında düyâ kim seniñ
Cây-ı fitne küşe-i ebrû-yı dilberdir hemân
41. Gönce-veş açılmadı devrinde bir dil kalmadı
Nev bahâr-ı devletiñ dünyâyı etdi gülsitân
42. Tâb-ı hırşîd-i sitem sūzân ederdi ‘âlemi
Ger şehâb-ı ‘adl ü dâdiñ olmasaydı sâye-bân
43. Halk-ı ‘âlem ser-te-ser bîmâr-ı derd-i ihtiyâc
Dehr bir dârü’s-şifâ luţfiñ tabîb-i mihribân
44. Çeşm-i âb-ı hayât feyzdir tab‘iñ n’ola
Kilk-i halkârî olursa aña zerrîn-nâvdân
45. Şâniña nisbete fâzıl müsteḥḳḳân-ı zekât
Devlet-i fazl ile sen şaḥib-nişâb-ı kâmrân
46. Hâtra eşnâ-yı evşâfında feyz-i şevk ile⁶⁰⁶
Lâyih oldu ‘âşıkâna bir ğazelde nâ-gehân
47. Olmasa Mecnûn-ı ‘aşkı ol mehiñ ger âsmân
Nesr-i tã’ir eylemezdi bâşı üzre âşiyân
48. Dîdelerdir zâhir ü bâtın cemâliñ seyrine
Dilde zaḥm-ı nevk-i tîriñ tende zaḥm-ı⁶⁰⁷ ḥûn-feşân

⁶⁰⁵ a.e. bu mısra bulunmamaktadır.

⁶⁰⁶ a.e. “şekḳilde”

⁶⁰⁷ a.g.e. “dâg-ı” s.226

49. Dikdi na‘l-i s̄ineme çeřmiñ sinān-ı ğamzesin
N̄izesini ħalkadan gūyā geürdi ahramān
50. H̄āne-i aġyār u ‘ uřřāķa tenezzül eyleme
Bir Hümādır ol peri ammā Hümā-yı lā-mekān
51. Țab‘ -ı Nef‘ ĩ bülbul-i gūyādır ol gülşende kim
Ġonca-veş dem-bestedir anda dehān-ı řā‘ irān
52. Tāb-ı ğamdan řu‘ le-i sūzān olur aġzıma dil
Olmıřım⁶⁰⁸ medħiñle ger sūsen gibi raťbü’l-lisān
53. Bařladıķķa vařfiña bařlar hücūma vāridāt
şöyle kim tāķat getürmez anı taķrīre zamān⁶⁰⁹
54. Yer bulunmaz ġāh olur mihmān-serāy-ı s̄inede
Ol ķadar uġrar ma‘ ānī kişverinde kārban
55. Erişürdi ġuřıma āvāz-ı tařsīn-i melek
Medħiñe ger āsitānında varup asam dehān
56. ‘ Arşa-i pehnā-yı ma‘ nāyı kılur pür-zelzele
řehsüvār-ı şab‘ ım etseraşş-ı fikri zīr-i rān
57. Vādī-i medħiñde cevlan etdügiyün yaraşur
Aťlas-ı arĥ olsa rařř-ı řab‘ ıma bergüstvān
58. ‘ Arşa-i medħ ü řanāññ ħaddi yok pāyānı yok
Peyk-i endīře ‘ acep mi olsa bītāb ü tüvān
59. Edelim řıdķ-ı niyāz ile du‘ ā şimden geri
Tā ki maķbūl olduġında ķalmaya reyb ü ġümān
60. Nitekim ola esās-ı ķařr-ı gerūn pāyidār
Zīver-i eyvān ola aña nücūm-ı kehķeřān

⁶⁰⁸ a.e. “olmasam”

⁶⁰⁹ a.e. “zebān”

61. Olsun erkānı müretteb ol sa‘ âdet-ḥāneniñ
Kopmasun bir taşu ger kopsa yerinden ferḳadān
62. Devlet-i ‘ömr ile ber-ḥürdār edüp ḥaḳ şāḥibin
Ḥaşre dek ma‘ mūr u ābādān ola ol ḥānedān

Müfreddir

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Kāl‘ a-i ḥüsne ṭayanma padişāhım zulmi ḳo
‘ Asker-i ḥaṭṭıñ gelür bir gün anı vîrān eder

75b

Ġazel-i Bāḳī Efendi

Mef‘ ülü/ Mefā‘ ilü/ Mefā‘ ilü/ Fe‘ ülün

1. Görmez işigi Ka‘ besin ol kıble-i cānıñ
Çöp düşdi meger kim gözine kıble-nümānıñ
2. Dil-dādeleriñ ḥaḳḳına söz geḫmedi ḳaldı
İnşāf ‘ aceb teng imiş ey ḡonca dehānıñ
3. Rez duḫterini vermediler kimseye ḳaldı
Aḡırlıḡını almadılar rıṭl-ı girānıñ
4. Şol jāle düşen sūsen-i āzāde-veş ey dil
Dür dişleriniñ vaşfı gerek verd-i zebānıñ
5. Ḥanḫer-şıfat izḫār-ı vefā⁶¹⁰ eyledi dilden
Nāziklik ile ḡöñlümüz almaḡa miyānıñ

⁶¹⁰ BD, “safa” s.272

6. Bâķī çemen-i cānda meger perveriş etdiñ
Bir  alemi var r h ile ol serv-i revān 

Velehu B   

F   il  t  / F   il  t  / F   il  t  / F   il  

1. Ğoncay  dil-teng eder la  l-i d r-efş n   seni 
L leye  oş reng eder g l-berg-i  and n   seni 
2. Serv   şimş d  y r tmez  a  n-  b lb l b ĝda
Seyr edelden cilve-i na l-i  ir m n   seni 
3. S de-pehl  olmad m n zik beden bir ş   ile
Başmayınca baĝrıma şemş r-i b rr n   seni 
4. S ĝar-  la  l-i leb-i c n-ba ş-  dil-ber devridir
D nd  ey c m-  mey-i g l-reng devr n   seni 
5. N kte-i reng n ile elf z n ey B    rev n
L   l-i dil-berdir meger ser-çeşme-i c n   seni 

M fred-i Merĝ b

Mef   il  / Mef   il  / Mef   il  / Mef   il  

1. Ğar b ndir an   oş  ut efendim işte ben gitdim
G n l derler ser-i k yi nde bir d v nemiz  ald 

Müfred

Mef' ülü/ Mefā' ilü/ Mefā' ilü/ Fe' ülün

1. Ebr etse özin zülfiñe nîsbet ' aceb olmaz
Kim yüzi açılmışda hâya vü edeb olmaz

76a

Kaşîde-i Nef' î Efendi Der-setâyîş-i Merhûm Hâfız Aḥmed Pâşâ

Müfte' ilün/ Müfte' ilün/ Fā' ilün

1. Baña gerekmez kerem-i rûzgâr
Olmasa tek dilde ğam-ı rûzgâr
2. Def' -i ğama çâre mi var olsa ger
Elde kıadeḥ câm-ı Cem-i rûzgâr
3. Derd bu kim kıor mı kıadeḥ tıutmaĝa
Keşmekş-i dembedem-i rûzgâr
4. Böyle çeker mi bu ğamı ehl-i dil
Niceye dek bu sitem-i rûzgâr
5. Ehl-i dile zulm ü sitem gibi yok
Hîç bir emr-i ehem-i rûzgâr
6. Ehl-i diliñ tâli' i yok olsa ger
Pâdişeh-i muḥterem-ı rûzgâr
7. Dilde şafâ olmayıcak ' ârife
Bî-mezedir hep ni' am-ı rûzgâr
8. Gördi mi bir ' ârifi bir kimse hîç
Devlet ile muĝtenem-ı rûzgâr
9. Bir ḥar-ı düpâda görünür hemân
Devlet-i şâbit-kadem-i rûzgâr

10. H̱ar diyemem belki sitemdir ẖara
Faẓla-i ẖaṣv-i ṣikem-i rūzgār
11. Çāre ne çün devr edeli böyledir
Ḵā' ide-i mültezim-i rūzgār
12. Bāri yıķılsa yere geçse felek
Berṭaraf olsa elem-i rūzgār
13. Ḵalmasa tā fırķ-i erbāb-ı dīl
S̱ine-figār u dijem-i rūzgār
14. Baña ne ben rind-i cihān-dīdeyim
Etmez eṣer baña ğam-ı rūzgār
15. Belki ẖuṭūr eylemez ehl-i'⁶¹¹ dīl
Yād-ı vüçüd u 'adem-i rūzgār
16. Ğam mı çeker devlet-i dünyā içün
Rind-i Felāṭūn-ẖikem-i rūzgār

76b

17. Az-çok ehl olana vermez keder
Ḵayd-ı ğam-ı bīṣ ü kem-i rūzgār
18. Ola ẖuṣūṣā ki mürebbī aña
Himmet-i ṣāhīb-kerem-i rūzgār
⁶¹²
19. Ol ki aña olur maṣrafa-ı yek-rūzedir
Māḥaṣal-i kân u yem-i rūzgār
20. Ol ki serā-perde-i iclālīdir
Ṣukḳa-i zerrīn-⁶¹² alem-i rūzgār
21. Ol ki fūrūĝ-ı güher-i tīĝıdır
Ṣa' ṣa' a-i ṣubḥ-dem-i rūzgār

⁶¹¹ NEFD, "aslā" s.189

⁶¹² a.e. 1. Ol ki olur himmeti yanında bir/ Bahṣıṣ-i nakd u selem-i rūzgār, bu beyt M'da eksiktir.

22. Āşaf-ı Cem-medned-i devr-i zamān
Şafder-i ‘ālī himem-i rūzgār
23. Şaf-şiken-i memleket-i şark u ğarb
Rüstem-i Dārā-ḥaşem-i rūzgār
24. Dāver-i pür-şevket ü pür-iḥtişām
Muḥterem ü muḥteşem-i rūzgār
25. Ma‘ reke-perdāz u pesendide-re’y
Ḥayder-i Yūsuf-şiyem-i rūzgār
26. Ḥāfız-ı dīn ḥazret-i Şadr-ı cihān
Mehdī-i Aḥmed ‘alem-i rūzgār
27. Şadr-ı mu‘azzam ki der-i ‘adlidir
Kıble-i şeyḥü’l-ḥarem-i rūzgār
28. Bārgēhi maḥkeme-i ‘adl ü dād
Dergehi kehfü’l-ümem-i rūzgār
29. Desti yem-i luṭf u dil kân-ı cūd
Kendi veliyyü’n-ni‘am-i rūzgār
30. Reşḥa-i kilk-i kefi iḥsânıdır
Merhem-i zaḥm-ı elem-i rūzgār
31. Mu‘ciz-i güftar ile dersem n’ola
‘İşī-i ferḥunde-dem-i rūzgār
32. Bānū-yı Meryem-meniş-i fikridir
Encümen-ārā şanem-i rūzgār
33. Aña nazīr ola mı ‘ālemde ḥiç
Zühre gibi müttehem-i rūzgār

77a

34. Һәмlesine t̄āb getürmez ‘adū
Olsa eger Güstehem-i rūzgār
35. ‘Ömri olinca yazamaz medḥini
Münṣī-i çāpük-ķalem-i rūzgār
36. Dād-gerā nāmūrā-i dāverā⁶¹³
Ey ḥalf-ı muḥterem-i rūzgār
37. Böyle mi eylerdim edā medḥini
Olmasa muḥkem ṣamem-i rūzgār
38. Yoḥsa⁶¹⁴ ederim güher-i vaṣfıñı
Zīver-i gūṣ-ı ni‘am-i rūzgār
39. Başla du‘ā etmege Nef‘ī yeter
Şekve-i zūlm ü sitem-i rūzgār
40. Tā ki felek devr ede bozulmaya
Silsile-i muntaẓam-ı rūzgār
41. Eyleyeler tā ḥukemā-yı zamān
Baḥṣ-ı ḥudūṣ u ḳadem-i rūzgār
42. Ola müsā‘id o ḳadar baḥtına
Gerdiş-i pūr-pīç ü ḥam-i rūzgār
43. Naḳş ede nāmın zer-i ḥurşīde tā⁶¹⁵
Sikke-tirāz-ı direm-i rūzgār
44. Ƙadri bülend ola o miḳdār kim
Nāmına ola ḳasem-i rūzgār
45. Çok yaşaya tā o ḳadar kim aña
Ola nümāyān harem-i rūzgār

⁶¹³ a.g.e. bu beyt bulunmamaktadır.

⁶¹⁴ a.g.e. “yoḳsa” s.190

⁶¹⁵ a.e. “murşīde kim” s.190

Rubā'î-i Aḥmed Pāşāzāde

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. 'Āşıkā cennet gerekmez ol ruḥ-ı zībā yeter
Hülle-i sündüs-cenān⁶¹⁶-ı zülfi-i 'anber-sā yeter
2. Maḥşer-i zülfünde ḥaşr olmağa diller bî-ḥisāb
Sen kıyāmetsin nişān ol kâmet-i bālā yeter
⁶¹⁷

77b

Ġazel-i Bākî Efendi

Fe' ilātün/ Fe' ilātün/ Fe' ilātün/ Fe' ilün

1. Dil-rübâlarla 'aceb keşreti var her yolın
Geçmez ḥüblarından göñül İstanbûlın
2. Nice olur dāğların işler ise ey abdāl
Çürümiş rāh-ı maḥabbetde bir iki pûlın
3. Dökilür kaṭreleri 'āşık-ı mehcûr ağlar
Yıldızı düşkün olur pâdişehim ma' zûlîn
4. Bend-i fûrkatde koma bendeñi āzād eyle
Öldün deseñ⁶¹⁸ de eger kaçmaz efendi kûlın

⁶¹⁶ Ali Nihat Tarlan, **Ahmet Paşa Divanı**, Akça Yayınları, Ankara, 1992, "hayāl" s.161

⁶¹⁷ a.e. bu ruba'î gazel olarak geçmektedir ve üç beyti daha vardır:

1. Gayran tecrîd ol ey gam beyābanında kim/ Perde-dār-ı sırr-ı Mecnûn dāmen-i sahrā yeter
2. Tan mıdır Ya' kûb-ı dil anmazsa Yûsuf ḥüsnünü/ K'āsumân-ı cāna mi'rac etmege İsā yeter
3. Āh-ı Ahmed'den oda yansa kayırmaz mihr ü māh/ Hatt-ı eş'arım çü nakş-ı günbed-i minā yeter

⁶¹⁸ BD, "Öldürürsen" s.265

5. Yoluña Bâķī-i dil-ḥaste revān eyler idi
Tuhfe-i cān-ı ḥaķīr olsa eger maķbūlñ

Ġazel-i Semā'ī

Fe' ilātün/ Fe' ilātün/ Fe' ilātün/ Fe' ilün

1. Yeñi başdan yine ' aşık olalım n'olsa gerek
Rāzıyuz emr-i Ḥudā-ya olacaķ olsa gerek
2. Kısmet-i rüz-ı ezelden bu imiş himmetimiz
Yeme ğam başña ey dil yazılan gelse gerek
3. Ka' r-ı deryāda yiriñ sırça sarāy olsa dilā
Erüben peyk-i ecel anda daḥi bulsa gerek
4. Kef-i mizānıñı tıldurmaz iken kevn ü mekān
Bir avuc topraķ ile iki gözün dolsa gerek
5. ' Ayş u nüş ile Semā' ī berü gel bezm-i ğama
İçelim bāde-i ' aşkı beh diye n'olsa gerek

Müfred-i Bâķī

Fā' ilātün/ Fā' iltün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Zaḥm-ı şemşiriñ vefā resmin gidermez sineden
Āb naķş-ı şüreti maḥv eylemez āyineden

Ġıṭ' a-i Zuhūri

Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

1. Ḥaṭıñ kim devr-i ḥüsnüñ fitne-i āḥir zamānıdır
Zuhūri ' aşıkı tevķi' -i menşürü'l-amānıdır

2. Pedîd eyler nişân-ı pây-ı mûrî âfitâb üzre
Nigârisitân-ı hüsne zîb ü zîbâ resm-i Mânidir

78a

Kaşîde-i Nef'î Der-setâyiş-i merhûm Müftî Es'ad Efendi Raḥmetullâh

Fâ' ilâtün/ Fâ' ilâtün/ Fâ' ilâtün/ Fâ' ilün

1. Şükr kim bir bârgâh-ı luṭfa kıldım intisâb
Kim olur ḥâk-i derinden baḥt u devlet behre-yâb
2. Şükr kim bir dergeh-i iḳbâle kıldım⁶¹⁹ istinâb
Kim olur himmet naşîb-i feyz-i cûdımdan nişâb
3. Baḥtımı bir âsitâna pāsıbân etdi felek
Kim şadâ-yı kûs-ı devletle gözinden gitdi ḥ^vâb
4. Ol cenâb-ı âsmân-rif'at ki olsa yaraşur
Ḥâr u ḥâşâk-i deri müjgân-ı çeşm-i âftâb
5. Ol der-i çâker-nevâz u bende-perver kim eder
Ḥalkasın bî-iḥtiyâr âzâdeler tevḳ-ı rîkâb
6. Âsmân-ı dîn ü devletdir o 'âlî-âsitân
Maṭla' -ı mihr-i cinân-tâb-ı⁶²⁰ sa'âdetdir o bâb
7. Râst-ı gerdiş âsmân-ı sifle-ḥaşm u ehl-i dost
'Âlem-ârâ âftâb-ı cehl-sûz u 'ilm-i tâb
8. Ol sipihr-i 'ilm ü faẓl-ı âftâb olmuş aña
Pertev-i re'y-i münîr dâver-i devlet-me'âb
9. Mehdi-i 'Îsâ-nefes Nu' mân-ı Ḥâtem⁶²¹ - mekrûmet
Ḥızr-ı Yûsuf-ṭal'at Eflâṭûn-ı İskender-cenâb

⁶¹⁹ NEFD, "etdim" s.233

⁶²⁰ a.e. "cihân-tâb-ı"

⁶²¹ a.g.e. "mâtem" s.234

10. Peyrev-i aşhâb-ı Peyğamber imâm-ı ehl-i dîn
Hayder-i ‘Osmân-şiyem Şiddîk-ı Fârûk-ihtisâb
 11. Mużhir-i ser‘-i Muḥammed mażhar-ı sırr-ı eḫad
Zâhir u bâtında zât-ı Aḫmede nâ’ib-menâb
 12. Necm-i baht-ı kâ’inât Es‘ad Efendi kim eder
Sa‘d-i ekber ḥâk-i pâyından sa‘adet-iktisâb
 13. Ol ki şem‘-i rûşen-i pür-tâb-ı nûr-ı re’yidir
Ḥânümân-sûz-ı ḥaṭâ vü meclis-efrûz-ı şavâb
 14. Ol ki âb-ı pâk-ı pür-emvâc-ı baḫr-ı luṭfıdır
Çehre-şûy-ı şefkât ü keşti nigûn-sâr-ı ‘itâb
 15. Devr-i luṭfı gülsitân-ı ‘âleme fażl-ı bahâr
‘Ahd-i‘adli rûzgâr-ı pîre eyyâm-ı şebâb
- 78b
16. ‘Avn-ı inşâfıyla mülk-i ma‘delet bî-iḥtilâl
Şadme-i ḳahrıyla iḳlîm-i sitem pür-inḳılâb
 17. Edhem-i iclâline birraḫt-i sîmîn kehkeşân
Eşheb-i iḳbâline bir na‘l-i zerrîn âftâb
 18. Re’yi pîr-ı zü-fünûn baḫtı civân-ı pür-şükûh
Olsa eṭvârı n’ola maḳbûl-ı ṭab‘-ı şeyḫ u şâb
 19. Verse ṭab‘-ı âteşe ger tâb-ı ḳahrı taḳvîyet
Ḳa‘r-ı deryâda dil-i ḥarâdan eyler iltihâb
 20. Ger mizâc-ı âba verse ḥıfz [u] ‘adli terbiyet
Kûre-i âteş-fürûz olurdu biñ yıl bir ḥabâb
 21. Şöyledir te’sîr-ı zühed ü ṭâ‘atı ‘âlemde kim
Etse bir bezm ehline himmet olur bî-irtiyâb
 22. Sâḳiye tâc-ı inâbet cām-ı ğam-fersâ-yı mey
Muṭribe tevḫîd-i Bârî name-i çeng ü rebâb

23. Kāmkārā serverā şadrā mekārīm-perverā
Ey cihān-dāver felek-yāver ḥıdīv-i kāmıāb
24. Sensin ol deryā-yı bī-pāyān-ı dāniş kim olur
Dürr-i laṭfıñ zīb-i gūş u garden-i ümmü'l-kitāb
25. Her ḥayālīñ şaykal-ı āyīne-i ḥüsn-i edā
Her kelāmıñ gevher-i gencīne-i faşlu'l-Ḥıṭāb
26. Fitne bir kişverde devriñde uzatmaz zulme el
Mülk-i ḥüsn içre meger kim ṭurra-i pür-piç ü tāb
27. Ger erişse nükhet-i bād u bahār-ı 'işmetiñ
Düzaḥ-ı 'işyān olurdı reşk-i firdevs-i şevāb
28. Ḥāksār-ı dergeh-i kadr-i bülendiñ āsmān
Şerm-sār-ı dest-i deryā feyz-i iḥsanıñ seḥab
29. Dīv-i buḥlı ḥıṭṭa-i cūduñda olmış reḥm için
Keff-i destin āsmān u kilik-i zerrīniñ şihāb
30. Bir şeb-i tārīkdir güyā sevdā-ı kâ'ināt
Tāb [u] nūr-ı kevkeb-i ikbāl ü baḥtıñ māhtāb
31. Kişver-i cāh [ü] celālīñdir o mülk-i bī-kerān
Kim anı ṭayy etmege peyk-i kader edip şitāb
32. Ermeden pāyānına pāyı ḳalup reftārdan
Etdi ḳat ḳat ile peydā degildir nüh-ḳıbān

79a

33. Medḥiñe ma'nen yine etmez kifāyet olsa ger
Nazmıñ her sāde beyti bir kitāb-ı müsteṭāb
34. Feyz-i mihr-i iltifātıñdır ki etdi ṭab'ımı
Şaf u rengiñ nüktelerle ma'den-i la'l-i müzāb

35. İstedim ol şevkile ğavvâş-ı baħr-i fikr olup
Zîver-i sem‘ -i qabûl olmaĝa lâıyık dürr-i nâb
36. Silk-i nazma ol qadar çekdim dür-i sîrâbı kim
Tâb-ı endîşeyle etdim baħr-ı ma‘ nâyı serâb
37. Lafz-ı rûşen içre ma‘ nâ-yı şerîfî⁶²² gösterüp
Câm-ı billûr-ı şafâ-baħşa qodım şafî şerâb
38. Reng-i lafz u nûkhet-i ma‘ nâ-yı nazm-ı pâkime
N’ola eylerse ħased reng-i⁶²³ gül ü bûy-ı gülâb
39. Bir gülistândır qaşîdem ki şafâ vermiş aña
Bu neşât-engîz ü cân-perver ğazel mânend-i âb
40. Göz ucuyla ‘ âşıqa geh lutf eder gâhî ‘ itâb
Bir su’âle yer qomaz ol ĝamze-i ħâzır-cevâb
41. Lebleri üzre ĝubâr-ı ħatt-ı nev-ĥîzi degil⁶²⁴
Bâde-i nâz ile etmiş ĝamzesin mest-i ħarâb
42. Çeşmi bezm-i fitne kırmış ‘ işve câm almış ele
Nâfe-i âhû-yı çeşminden dökülmüş müşk-i nâb
43. Çeşm-i mesti tîĝ çekmiş ĝamzeden bir Qahramân
Ebrû-yı müşkini bir şemşîrder ħâlî-ħırâb
44. Nice tutsun tîĝ-i yâra sînesin Nef‘ î nişân
Anı qor mı bir qarâr üzre dil-i pür-ıztırâb
45. Ben o mîr-i meclis-i nazmım ki bezm-i ma‘ rifet
Sûz-ı şî‘ r ü reşha-i ħâmemle buldı âb u tâb
46. Bir serây-ı dilĝüşâdır her biri ebyâtımnı
Cilve ger şahnında ebkâr-ı ma‘ ânî bî-ħicâb

⁶²² a.g.e. “laţîfî” s.235

⁶²³ a.e. “rûy-ı”

⁶²⁴ a.g.e. iki beytin mısraları deĝiştirilmiştir:

1. Çeşmi bezm-i fitne kırmış işve câm almış ele/ Bâde-i nâz ile etmiş gamzesin mest ü harâb
2. Lebleri üzre gubâr-ı hatt-ı nev-ĥîzi degil/ Nâfe-i âhû-yı çeşminden dökülmüş müşk-i nâb, s.236

47. Yaraşur dense sevād-ı haṭda bîkr-ifikrime
Pāk-dāmen şāhid-i meh-ṭal' at ü müşgîn-nîḳāb

79b

48. Ṭab'ım ol baḥr-ı güher-pāş-ı suḥandır kim anıñ
Rīze-seng-i sâḥilinden ter düşer dürr-i hoş-āb
49. Bâ-ḥuşuş etdi 'arūs-ı medḥiñi tezyîñ içün
Bir bir andan gevher-i maẓmûn-ı ḥāşı intihāb
50. Ben ögünmem raḥş-ı ṭab'ı her kimin çālāk ise
İşte meydān-ı hüner olsun benimle hem-rikāb
51. Vaktidir dest-i edeble baġbān-ı şıdḳ-ı pāk
Olsa gülçîn-i gülistān-ı du'ā-yı müstecāb
52. Tā olsa bu ḥayme-i pîrûze reng ü zer-nigār
'Arşa-i 'ālemde ber-pā bî-sütûn u bî-ṭınāb
53. Çetr-i iḳbālîñ ola kevn ü mekāna sāyebān
Sāyesinde kâ' ināt āsûde tā rûz-ı ḥisāb

Hāşimî Guft⁶²⁵

Mef'ûlü/ Fā' ilātü/ Mefâ' ilü/ Fā' ilün

1. Ḥurşîd zerre'[î] zi-cemāl-i Muhammed est
Ḳur'an tamām vaşf-ı kemāl-i Muhammed est
2. Ba'd ez-namāz ḥāşıl-i evrād-ı ḳudsiyān
Şalu 'āla Muhammed ālih⁶²⁶ Muhammed est
3. Pervāne-vār sūḥte-per mānde Cebre'îl
Āncāki şem' -i nûr-ı cemāl-i Muhammed est

⁶²⁵ Bu şiir farsçadır

⁶²⁶ "ālih" kelimesi M'da "vālih" diye geçmektedir fakat vezin gereyi "ālih" diye okundu.

4. Şeb tā be-rūz çarḥ pür-encüm güşūde çeşm
Der intizār-ı şubḥ-ı vişāl-ı Muhammed est
5. Der-sīne Hāşimī ne-dihed reh ḥayāl-i ‘ömr
K’ân ḥāşşa cāy-gāh-ı ḥayāl-ı Muhammed est

Ġazel-i Bāķī

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Nergis üzre berg-i zerd u jāle⁶²⁷ kim vardır
Er çerāğına dizilmiş dirhem ü dīnārdır
2. Mantıķu’t-tayr okumağā başladı mürğ-i çemen
Gūşe-i gül-zār şimdi külbe-i ‘Atṭārdır
3. Tutdı başın tīşe-i merge ġam-ı Şīrīn ile
Ehl-i ‘aşķ içre anuñ’çün Kūh-ken ser-dārdır
4. Gevher-i eşkim eriyüp şu gibi aķsa n’ola
Böyledir aḥvāli her kim ‘āşık-ı dīdārıdır

80a

5. Bāķiyā ol āfitāb-ı ‘ālem-ārā germ olup
Māhdan ġarrā yirüm var derse vechi vardır

⁶²⁷ BD, “jaleler” s.169

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Yūsuf-ı güm-geşte bāz ayed be-Ken’ān ğam me-ḥor
Külbe-i aḥzān şevēd rūzī gülsitān ğam me-ḥor
⁶²⁹
2. Devr-i gerdūn ger du rūzī ber-murād-ı mā ne-būd⁶³⁰
Dāyimā yek-sān ne-māned kār⁶³¹-ı devrān ğam me-ḥor
3. Ger baḥār-ı ‘ömr baş et bāz ber taḥt-i çemen
Çetr-i gül der-ser-keşī ey murğ-ı hoş-ḥān ğam me-ḥor
⁶³²
4. Der biyābān ger zi-şevk-ı⁶³³ Ka‘ be ḥāhī zed ḳadem
Ser-zeniş-hā ger kund ḥār-ı muğaylān ğam me-ḥor
⁶³⁴
5. Ḥāl-i mā vu⁶³⁵ firḳat-i cānān u ibrām-ı raḳīb
Cümle mī-dāned Ḥudā-yı ḥāl-gerdān ğam me-ḥor
6. Hān me-şev nevmīd çün vāḳıf neī ez-sırr-ı ğayb
Başed ender-perde bāzī-hā-yi pinhān ğam me-ḥor
7. Ḥāfızā der künc-i faḳr u ḥalvet-i şeb-hā-yi tār
Tā buved virdet du‘ ā vü ders-i Ḳur’ān ğam me-ḥor

⁶²⁸ Bu şiir farsçadır.

⁶²⁹ Divan-ı gazeliyat-ı Mevlana Şemsüddin Muhammed Hacı Hafız-ı Şirazi. / Hafız Şemseddin Muhammed Hacı Şirazi Hafız-ı Şirazi, 792/1390 [?] ; be-kuşış Halil Hatib Rehber, Tahran : Danişgah-ı Tahran bir beyt fazladır: Ey dil ğam-dāde ḥālet be şod dil-i bi med-gen/Veyn ser-i şūrīde bāz-ı āyed bi-sāmān ğam me-ḥor, s.344

⁶³⁰ a.e. “ner-fet”

⁶³¹ a.e. “ne-bāşed ḥāl”

⁶³² a.e. bir beyt fazladır: Ey dil ar sīl-i fenā nünyād-i hestī ber kond/Çün terānū ḥaset geştī bān zī-ṭufān ğam me-ḥor

⁶³³ a.e. “bi-şevk”

⁶³⁴ a.g.e. bir beyt fazladır: Gerçi menzil bes ḥaṭr-ı nā-kest u maḳsūd bes ba‘ id/Hiç rāhi nīst kārā nīst-i pāyān ğam me-ḥor, s.345

⁶³⁵ a.e. “der”

Ġazel-i Bākī

Mef' ūlū/ Fā' ilātū/ Mefā' ilū/ Fā' ilün

1. Cūy-ı fenāyı hāḵ birer ikişer geçer
Bahr-i belādan ehl-i tecerrüd yüzer geçer
2. Reşk-i zülāl-i haṇçeri hāḵıñ bilin bükür
Şehr-i dile gelince hezārān kemer geçer
3. Yollarda görse ağladuğım baña taş atar
Gāhī bu çeşm-i eşk-feşānı siler geçer
4. Geçmez tennā' umından o kim bezm-i 'ālemiñ
Cām-ı fenāyı 'āḵıbetül-emr içre geçer
5. Cām-ı şarāb nābdan ermez gözden ḥabāb⁶³⁶
Bir⁶³⁷ rūzgār-dīde ki şāhib-naẓar geçer
6. Hāḵ-ı cihānı naḵşıña eyler firīkte
Naḵḵāş-ı rūzgār 'aceb rengler geçer
7. Gül-zār-ı cāna şu aḵıdır şanki Bākıyā
Dilden sinān-ı ġamzeleri şöyle ter geçer

⁶³⁶ a.g.e. bu misra kullanılmamıştır, onun yerine "İrmaz gözini sāğar-ı meyden ḥabāb-vār", s.184

⁶³⁷ a.e. "her"

Ġazel-i Bākī Efendi

Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

1. Temāšā-gāh-ı ' uşşāk ol cemāl-i ' ālem-ārādır
Ser-i kūyında ' ālem mest ü şeydā bir temāšadır
2. Ĥarīf-i sâdedir sāgar velī mey hūb hem-demdir
Nedīm-i şūhūr bülbul gül ammā meclis-ārādır
3. Tekellefsiz gelür ⁶³⁸tārāc eder bād-ı şabā bir gün
Çemen bezminde gūyā süfre-i gül h^vān-ı yağmādır
4. Ĥaṭ-ı menşūr-ı devletdir benefşe rind-i mey-h^vāra
Çemende şāh-ı sūnbül āna bir tuğrā-yı ġarrādır
5. Edāsı hūbdır ma' nāsı ra' nā şī' r-i Bākīniñ
Āna meyl⁶³⁹ etdiren erbāb-ı ṭab' ı⁶⁴⁰ hep bu ma' nādır

Müfred-i Mergūb

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Geçmek için seyl-i eşkimden hayālīñ ' askeri
Bir direkli iki gözlü köprüdür qaşım benim

⁶³⁸ a.g.e. "gelür" kelimesinden sonra bad-ı saba" gelmektedir, s.180

⁶³⁹ a.e. "reşk"

⁶⁴⁰ a.e. "nazmı"

Velehu Müfred

Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

1. Nice şayd eylesün rindî şehā ' anķā-yı maķşūdı
Tutılmaz bir hümā oldı seniñ haṭṭ-ı hümāyūnıñ

Bāķī Efendi

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Başdan meclisde sāķīler kararım aldılar
Çekdiler evvel elimden ihtiyarım aldılar
2. Hār-ı hecriñde görüp hālīm baña öykündiler
Bülbülān-ı bāğ-ı ' ālem gül- ' izārım⁶⁴¹ aldılar
3. Zāğlar bir kebk-i ra' nādan üşüp ayırdılar
Şāh-bāz-ı ' aşķ iken elden şikārım aldılar
4. Şaff-ı müjğanın görüp ol şāha dil verdim hemān
Top-ı ğabğabla beden gibi hışārım aldılar
5. Sīneme çekem⁶⁴² elifler dāğlar yaķsam n'ola
Bāķıyā bir serv-ķāmet gül- ' izārım aldılar

81a

Velehu Riyāzī

Mef' ūlū/ Mefā' ilū/ Mefā' ilū/ Fe' ūlūn

1. Feyz isteki feyz derdiñe çāre olur
Feyz olmasa yāķūt u güher hāre olur

⁶⁴¹ a.g.e. "ah u zarum" s.211

⁶⁴² a.e. "çeksem"

2. Feyz olamayınca merdümeki dīde-i şevk
Mismār-ı deri harīm-i nezzāre olur

Rubā'ī-i Riyāzī

Mef'ülü/ Mefā'īlū/ Mefā'īlū/ Fe'ülün

1. Şatmağa metā' -ı dili delāl idi 'aşk
Māhiyyet-i cevher gibi seyyāl idi 'aşk
2. Tıfl idi ezel māderi āgūşında
Şol demde ki bir pīr-i gühen-sāl idi 'aşk

Velehu Riyāzī

Mef'ülü/ Mefā'īlū/ Mefā'īlū/ Fe'ülün

1. Bāzīçe-i dünyāyla şād olma gönül
Terk-i heves et tıfl-i nihād olma gönül
2. Olmadı ise⁶⁴³ der ham-i çevgān-ı emel
Dünbāle-dev-i kūy-ı murād olma gönül

Rubā'ī-i Riyāzī Efendi

Mef'ülü/ Mefā'īlū/ Mefā'īlū/ Fe'ülün

1. Ey derd-i muḥabbetle olan şifte-ḫāl
Ḥū-kerde-i hicr-i yār u maḥrūm-ı vişāl
2. Cānāneye hem nāme-ber ol hem nāme
Bīgāne miyāncı istemez 'aşk u cemāl

⁶⁴³ Muhammed b. Mustafa el-Birgivi Riyazi, "Divan", Bölüm-Resid Efendi, Demirbaş 00759, Süleymaniye Kütüphanesi, adlı divanda "olmadı ise" yerine "olmasa eger" kullanılmıştır, vr. 58b

Ġazel-i Nef'î-i Rengîn-i Eda Berâ-yı Ta'rif-i Şâna

Fe' ilâtün/ Fe' ilâtün/ Fe' ilâtün/ Fe' ilün

1. Düşürir birbirine biñ dili bir dem şâne
İstemezse n'ola ol turra-i pür-ham şâne
2. Kimse araların ıslâh edemez müşkil bu
Ser-i zülfinde eger olur ise kem şâne
3. Düşürir dilleri çâh-ı zeķana tutmaz ise
Dâmen-i zülf-i dil-âvîzini muhkem şâne
4. Bu leţâfet ki var ol turra-i ham-der-hamda
Olsa lâyıķ per-i Cibrîl-i mücessem şâne

81b

5. Tîğ-ı ġamzeyle dil-i şâfı ķo şad çâķ olsun⁶⁴⁴
Çünķi ol şûha hem âyîne gerek hem şâne
6. Deşne-i ġamzesi yetmez mi ki bir demde urur
Dil-i mecrûhıma biñ hañçer-i Rüstem şâne
7. Bende-i zülfine ġiftâr olalı ol şûhıñ
Oldı Nef'î gibi sırr-ı dile maħrem şâne

Ķaşîde-i Nef'î Efendi Der-setâyiş-i Ĥazret-i Ĥâtemü'l-enbiyâ Muħammed 'Aleyhi's-şalât

Müfte' ilün/ Fâ' ilün/ Müfte' ilün/ Fâ' ilün

1. 'Uķde-i ser-rişte-i râz-ı nihânîdir sözim
Silk-i tesbîh-i dür-i seb' a'l-meşânîdir sözim
2. Bir ġüherdir kim nażîrin görmemişdir rûzgâr
Rûzgâra 'âlem-i ġayb armaġanıdır sözim

⁶⁴⁴ NEFD, "etsin" s.336

3. Rūzgār iḥsānımı bilmiş benim⁶⁴⁵ yā bilmemiş
‘Āleme feyz-i ḥayāt-ı cāvidānīdir sözüm
4. Ehl olan ḳadrin bilür ben cevherim medḥ eylemem
‘Ālemiñ sermāye-i deryā vü kânıdır sözüm
5. Bī-ğaraž⁶⁴⁶ bir cevher-i şāfīdir ammā muttaşıl
Ehl-i ṭab‘ ıñ zīver-i tiğ u sinānıdır sözüm
6. Ya‘ nī kim endiše-sencān-ı cihānıñ dā’imā
Her⁶⁴⁷ şarīr-i kilki hem verd-i zebānıdır sözüm
7. Bir benim gibi cigerdār ehl-i ṭab‘ olmaz daḥi
Cevher-i tiğ-ı ḳazā-yı nāgehānīdir sözüm
8. Ğamze-i dīlber n’ola reşk eylese endişeme
Hırz-ı bāzū-yı dīl-i şāḥib-ḳırānīdir sözüm
9. Ol ḳadar pür-şivedir gūyā ki beger fikrimiñ⁶⁴⁸
Ğamze-i merd-i efken nā-mihrbānıdır sözüm
10. Ol ḳadar dil-dūzdır gūyā ki bir şūḥ āfetiñ
Nāvek-i müşgīn-kemān-ı ebruvānıdır sözüm
11. Āyet-i ‘nūn ve’l-ḳalem’’ dir muşḥaf-ı sīnemde yā
Rüstem-i endişemiñ tīr ü kemānıdır sözüm
12. Bir gülistāndır ḥayālim ol⁶⁴⁹ şüküfte bülbüli
Ol gülistānıñ laṭīf āb-ı revānıdır sözüm
13. Bir şebistāndır devātım⁶⁵⁰ ḥāme zengī ḥādimi
Ol şebistānıñ ‘arūs-ı dīl-sitānıdır sözüm

⁶⁴⁵ a.g.e. “bilmiş” kelimesinden sonra “benim” kelimesi gelmektedir, s.45

⁶⁴⁶ a.e. “bī-araž”

⁶⁴⁷ a.e. “hem”

⁶⁴⁸ a.e. bu beyt bulunmamaktadır.

⁶⁴⁹ a.e. “dīl”

⁶⁵⁰ a.e. “ḥayālim”

14. Āferiniş tūṭī-i endīşeme bir dāmdır
Kim o dāmiñ dāne-i pūr-imtinānıdır sözim
15. Kimse inkār edemez māhiyyet-i endīşemi
Ehl-i reşkiñ nüşha-i ‘aḳd-i lisānıdır sözim
16. Āfet-i ‘aynū’l-kelam-i reşk kār etmez baña
Def’-i zaḥm-ı çeşm-i Ḥallāk-ı ma‘ānīdir sözim
17. Ḥāk-i pāyım sürme eylerse ‘aceb mi rūzgār
‘Unşur-ı ruḥ-ı Kemāl-i Işfahānīdir sözim
18. İşte Ḥallāk-ı ma‘ānī şimdi geldi ‘āleme
Gūş edin āşarını kim tercemānıdır sözim
19. Şoñra gelsem dehre Ḥallāk-ı ma‘āniden n’ola
Ḳāleb-i ḥuşk-i ḥayāle rūḥ-ı şānidir sözim
20. Nükte-i ‘ālem ḥarīf olmaz baña gūyā benim
Her ne süylersem cevāb-ı ‘len terānī’dir sözim
21. Her ne söylersem ḳazā mazmūnını işbāt eder
Anı bilmez ki ḥuṭāb-ı imtihānīdir sözim
22. Ben ne Keşşāf’ım ne şāḥib-keşf ammā maenad
Mū-şikāf-ı nükteḥā-yı āsmānīdir sözim
23. Biñde bir ma‘nāyı nazm etmem yine bir lafz ise
Yoklasañ mecmū‘a-i rāz-ı nihānīdir sözim
24. Ḥāsīd-i keç-rev ḥayāle rāst gelmezse n’ola
Ehl-i dil yārāne her dem yār-ı cānıdır sözim
25. Ben cihān-ārā şehensāh-ı cihān-ı ma‘nāyım
Sözleriñ de pādişāh-ı kāmranıdır sözim
26. Dönse şemşīr-i ḥaṭībe n’ola şemşīr-i zebān
Mülk-i nazmıñ ḥuṭbe-i emn ü emānıdır sözim

27. Tab‘ ımñ bir tercemân-ı ter-zebânıdır kelem
Hâmemiñ bir hem-zebân-ı nüktedânıdır sözüm
28. Pâsbân olmuş bir ejderdir kalem genc-i dile
Kim o genciñ şeb ırâğ-ı pâsbânıdır sözüm
29. Tâ şabâh-ı haşre dek biñ mübtelâyı mest eder
Bezm-i ‘ aşkıñ neşve-i rıtl-ı girinıdır sözüm
30. Rind-i huşyarım harâbât-ı muhabbetdir dil
‘ Āşık-ı hercâyıyım vaḥde nişânıdır sözüm
- 82b
31. Olalı peygamber-i âḥır zamâne na‘ t-gū
Āb-rûy-ı ümmet-i âḥır zamânıdır sözüm
32. Na‘ t-ı şâhenşâh-ı evreng-i nübüvvet kim anıñ
Feyz-i medḥiyle diliñ cân-ı cihânıdır sözüm
33. Cân-ı ‘ âlem faḥr-ı âdem Aḥmed-i mürsel ki tâ
Haşr olunca na‘ t-gûy u na‘ t-hânıdır sözüm
34. Olalı ğavvâş-ı deryâ-yı ḥayâl-i midḥati
Cevheri-i tab‘ ımñ zîb-i dükânıdır sözüm
35. Ol kadar el verdi ma‘ nâ feyz-i evşâfiyle kim
Güyyâ miftâḥ-ı genc-i şâygânıdır sözüm
36. Maşrıḳ-ı şubḥ-ı hidâyetdir şenâsiyle dilim
Mihr-i ḳudsî pertev-i kevkeb-feşânıdır sözüm
37. Kevkeb-efşân âfitâb olmazsa ger ol maşrıḳıñ
‘ İḳd-ı pervîn-i güsiste-rîsmânıdır sözüm
38. Başlasam mi‘ râcını taḥḳîḳe âb u tâb ile
Gevher-i şehvâr-ı gûş-ı ümmühânıdır sözüm

39. ‘Add olunmaz mu‘cizātı ḥadden efzūn neylesün
Gerçi kim bir rāvī-i mu‘ciz-beyānīdır sözim
40. Gerçi ben dūrum cenābından hele şükrüm budır
Çehre-fersā-yı cenāb-ı āsitānıdır sözim
41. Nef̄ īyim endīşe-i medḥ ⁶⁵¹ile oldım kām-yāb
Nā-murādān-ı cihāna müjdegānīdır sözim
42. Ḥāk-pāy-ı na‘t-gūyānım ki ‘arş-ı a‘zamıñ
Zıkr ü tesbīḥ-i lisān-ı ḳudsiyānıdır sözim
43. Şādkām oldım neşāṭ-ı feyz-i na‘t-i pāk ile
Rūzgārıñ bir dil-ārā dāstānıdır sözim
44. Tā ki ma‘nā-yı laṭīf ü lafz-ı reng-āmīz ile
Şimdiden soñra du‘āyı şādmānīdır sözim
45. Her dem endīşemden olsun rūḥına yüz biñ selām
‘Arşa dek işāle peyk-i rāygānīdır sözim

83a

Ġazel-i Zihnī Çelebī-i Rengīn-eda

Mef‘ülü/ Mefā‘ilün/ Mef‘ülü/ Mefā‘ilün

1. Bu tāb-ı hier-ile bir ah cān-tebāh etdim
Dimāğ-ı ‘aşḳı serāsime-i nigāh etdim
2. Olur hemīşe siyeh-baḥtī-i dilim efzūn
Ne dem ki bād-ı ser-i zülfiñ-ile āh etdim
3. ‘Azāb-kārī-i şemşīr-i nāvekiñ bildim
Meger ki yād-ı vişāl eyledim günāh etdim

⁶⁵¹ a.g.e. “na‘t” s.47

4. Şerār-pāşe-i şem‘ -i ümīd-i ye’s zīyā?
Odır ki rūy-ı araḡ-rīziñe nigāh etdim
5. Esirge böyle figān-sāzī-i ḡazīn-i ḡama
Ki ḡanümān-ı dil-i Zihni’[y]i siyāh etdim

Velehu Eyzān ‘ammerehullah

Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün

1. Dili aḡker-nümün etdi şerār-ı âteş-i firḡat
Tenim ḡākister-i maḡz etdi kār-ı âteş-i firḡat
2. Şeb-i ḡamda ḡayāl-i şem‘ -i rūy-ı pertev-efzādan
Dil-i pür-tābım oldu şu‘ le-zār-ı âteş-i firḡat
3. Şüküfte kıldı naḡl-ı dildeki üşküfe-i derdim
Cihān-ı ‘aşḡda feyz-i bahār-ı âteş-i firḡat
4. Dil-i dāḡ oldu sa‘ y-ı baḡtla elmās agende
Olur sīmāb-ı jāle lāle-zār-ı âteş-i firḡat
5. Dil zārım hezār-i ḡam-neḡamdır ḡülşen-i derde
Nesīmim dūd-ı āh-ı şu‘ le-bār âteş-i firḡat
6. Ser-ā-pā âteşīn dāḡ-ile zeyn oldu dil-i Zihni
Benim şimdi cihānda dāḡ-dār-ı âteş-i firḡat

Ḳaşıde-i Nef‘ i Der-setāyiş-i Behşt-aşiyān Firdevs-mekān Sulṡān Aḡmed Ḥān

Mefā‘ ilün/ Fe‘ ilātün/ Mefā‘ ilün/ Fe‘ ilün

1. Her ma‘ nī-i laṡīf ki cāndan nişān verir
Ta‘ bīr edince ṡab‘ ım anı nazma cān verir

2. Her nazm-ı dil-fırīb ki benden şudūr ede
Lafzı cemāl-i şāhid-i ma‘ nāya ān verir

83b

3. Her nükte-i hafī ki kelāmımda derc olur
Mazmūnı dest-i ‘āleme bir dāstān verir
4. Ol sihr-sāz-ı mu‘cize-gūyım ki nuṭqımıñ
Feyzi devāt u kilke zebān u dehān verir
5. Ol nāzım-ı le‘ālī-i nazmım ki şı‘rimiñ
Reşki cemāda ṭab‘-ı cevāhir-feşān verir
6. Pākīze-gūy-ı nādire-sencim ki her sözim
Şehnāme-i belāgata ḥüsn-i beyān verir
7. Vaşşāf-ı Muhteşem-suḥanem kim қаşā’idim
Şāhān-ı Cem-şükūh-ı cihān-bāna şān verir
8. Bir dānesini gevher-i silik-i kelāmımıñ
Maḥşūl-ı baḥr u kāna veren rāygān verir
9. Ṭab‘ım ‘arūs-ı ma‘niye meşşātelik eder
Endişem āyīne қalemim sürmedān verir
10. Hāmım ki nazmımı eder iḥyā midād ile
Āb-ı ḥayāta reşḥası rūḥ-ı revān verir
11. Bu iktidār-ı ṭab‘ ile ammā ne fā’ide
Sermāye-i taşavvurıma ḡam ziyān verir
12. Bir dem murādım üstüne devr eylemz felek
Āb istesem scrāb-ı ‘ademden nişān verir
13. Destimde cām görse benim ser-nigūn eder
Nādāna sāḡar istese rıṭl-ı girān verir

14. Etdikçe tâli‘mle recâ-yı muvâfakat
Her va‘de-i dürûğına biñ yıl zamân verir
15. Her zulmına taḥammül eder âşikâre dil
Ammâ bu cevri cāna ‘azâb-ı nihân verir
16. Bir şûḥ-ı şivekâra esîr etdi ki beni
Ne öldürir cefâsı ne ğamdan amân verir
17. Bir bî-vefâ ki her dem esîrân-ı ‘aşkına
Dârû-yı şîḥḥati ecel-i mihribân verir
18. Hem uğraman firâk ile ölsem de yanıma
Hem yolda râst gelse kaçâr baña yan verir
19. Bakdıkça bir nigâh ile biñ cân alur gözi
Hem yine şöyle ḥasta görünür ki cân verir

84a

20. Çekdikçe çeşmi ḥışm ile şemşîr-i ğamzesin
‘Uşşâka dehşet-i ğazab-ı Qahramân verir
21. Ger Qahramân-ı çeşmine ebrû kemân şunar
Geh Rüstem-i nigâhına müjgân sinân verir
22. Ḥaṭṭı ki zâhir olsa gerek zülfi⁶⁵² ‘âleme
Ḥavf-i zuhur-ı fîtn-e-i âḥır zamân verir
23. La‘li reşk-i ḥâtem-i Cemdir zamânede
Ḥükm-i nigîn-i pâdişeh-i ins ü cân verir
24. Ol şeh ki ferr-i baḥtı ile taḥtgâh-ı Rûm
Ferş-i zemîne mertebe-i âsmân verir
25. Ol şeh ki şem‘-i bâhgehi dūd u şu‘leden
Leyl ü nehâra hil‘at-i nûr u duḥân verir

⁶⁵² a.g.e. “dahi” s.56

26. Ol ŧeh ki seyre ıkŧa yanınca gtrmege
arĥ ftba tıĥ u hille kemn verir
27. Hn Ahmed ol ŧehenŧeh-i devrn ki rzgr
‘Adliyle dehre müjde-i emn  emn verir
28. Cemŧid-i kmrn ki svr olsa raĥŧına
Dr tatar rikbını Hüsrev ‘nn verir
29. Hurŧid-i zer-feŧn ki kefi feyz-i cd ile
Dehre ĥina-yı m-ĥaŧal-ı baĥr u kn verir
30. Yekt-svr-ı ‘arŧa-i devrn ki dŧmene
Hvf-ı hucmı tefrika-i ĥnmn verir
31. Ghı ger gerd-i pye-i raĥŧ-ı sebk-revi
Gerdna kuĥl-ı bŧıra-i aĥtern verir
32. Her bir ademedede ŧadme-i pr-zrı na‘ liniñ
Gv-ı zemine zelzele-i sthn verir
33. Ol demde kim hcm-ı gedyn içün zeri
Hurŧid-i zer-feŧn gibi desti ‘ıyn verir
34. Ol demde⁶⁵³ dmenin pr eder zerle her ged
Kim yollarına zıb-i reh-i kehkeŧn verir
35. Devri zamn-ı Ahmed-i Muĥtrı añdırı
ŧemŧiri Zlfikr-ı ‘Alı’dan niŧn verir

84b

36. ahrı sipihr-i pr-sitemiñ od eder yerin
Hlkı cihna by-ı gül-ı glistn verir
37. ŧmı ŧehn-ı ‘lemi ĥr u ĥĥir eder
Luĥfi gedya ŧtnat-ı cvidn verir

⁶⁵³ a.g.e. “denl” s.57

38. Geh bir vezîri şâh ‘Acemden harâc alur
Geh bir vekîli ‘asker-i Tâtâr hân verir
39. Hâkân-ı Çîn ki dergehine elçi gönderir
Hep kâse-şûy-ı maṭbahına armağân verir
40. Micmer-fürûz-ı bezmine ḥod ‘ûd u ‘anberi
Şâhenşeh-i memâlik-i Hindûstân verir
41. Her saltanat ki hükmi nesak-sâz ola aña
Kânûn dâd-ı devlet-i Nûşîrevân verir
42. Her memleket ki ‘adli mürebbî ola aña
Âb u hevâsı gürke ḥışâl-ı şubân verir
43. Devrinde ehl-i mâteme farṭ-ı neşâtđan
Zevk-ı sürûd-ı neğme-i nâyı figân verir
44. Mülkünde düzd-i müflise mâl-i zekâtđan
Destâr u keş [ü] pîreheri kârbân verir
45. Hîlmi⁶⁵⁴ sirâyet etse nihâd-ı hevâya ger
Bâd-ı vezâna lenger-i kûh-ı girân verir
46. ‘Azmi olursa ger sabaḡ-âmûz-ı ṭab‘-ı ḥâk
Kûh-ı girâna cünbüş-i bâd-ı vezân verir
47. Ger nehyi etse cebr-i ḥavâşş-ı mükeyyifât
Mey ṭab‘-ı şâdmâna ġam-ı mâ-gehân verir
48. Mîm-i mekâna istese pergâr-ı himmeti
Miḡdâr-ı devr-i dâ’ire-i lâmekân verir
49. Gâhî ufukda zâhir olan mâh-ı nev degil
Te’şîr-i şevk-ı medḡi sipihre ziyân verir

⁶⁵⁴ a.g.e. “ḥükmü” s.58

50. Çekdikçe silk-i nazma dūr-i mdh̄in āsmān
Mihr aña tār-ı şa‘ şa‘ adan rīsmān verir
51. Ey dāver-i zemāne ki āb-ı ‘adāletiñ
Mülk-i cihāna revnaḡ-ı bāḡ-ı cinān verir
52. Çok devletiñde şā‘ ir-i sāḡir-beyān velī
Dūd-ı edāyı Nef‘ ī şīrīn-zebān verir

85a

53. Luṭfīñ olursa ger suḡan-ı pest-pāyesi
Nazm-ı bülend-i Muḡteşeme kesr-i şān verir
54. Söz bir metā‘ -ı fāḡir ü kemyābdır velī
Aña revācı luṭf-ı şeh-i nūktedān verir
55. Nazm āḡir oldı başlayalım şol du‘ āya kim
Şi‘ re ḡavāşş-ı ed‘ iye-i ḡudsiyān verir
56. Tā kim şehān-ı dehre nizām-ı cihān içün
Devrān serīr-i ma‘ delet üzre mekān verir
57. Olsun ḡapuñda muntaḡam-ı silk-i bendegān
Devlet ki intizām-ı umūr-ı cihān verir
58. Bulsun şeref hemīşe vücūdīñla salṡanat
Ol salṡanat ki mülke beḡā-yı emān verir
59. Ṭop eylesün yolıñda ser-i düşmeni kazā
Tā kim felekde māh-ı neve şavlecān verir

Ālī Çelebi Rengīn Eda

Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilün

1. Herkese mest-i ḡarāb olmaḡa peymāne yeter
Bizi mest etmeḡe bir cilve-i mestāne yeter

2. Ne girişme ne tebessüm ne tağāfūl ne sitem
Yārdan ‘āşıka bir şīve-i rindāne yeter
3. Eglenilmez deyü ‘ālemde elem mi çekerim
Bize eglenmege endīşe-i cānāna yeter
4. N’eyleriz қаşr-ı zer-endūd-ı bülend eyvānı
Bir iki gün bize bir kūşe-i vīrāne yeter
5. Böyle қalmaz güher ma‘ rifetiñ ey Ālī
Bir ҳarīdār keremkār-ı sūḥan-dāne yeter

Yahyā Efendī Raḥmetullāh

Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilün

1. Gösterir sūnbül-i ter zūlf-i perişānī ucın
Ḡoncanıñ kimse daḡı görmedi dāmānī ucın
2. Māh-ı nev böyle neden ‘āleme ḡarālanmañ⁶⁵⁵
Hiç bir kimse ısrımış mı anıñı nānı ucın
3. Bildirir māh-ı neve ḡaddini heybetden⁶⁵⁶ o yār⁶⁵⁷
Her kaçan kim çıkara ḡançer-i müjgānı⁶⁵⁸ ucın

85b

4. ‘Āşıkıñ cevır ile қanın қurıdır o gül-i ter⁶⁵⁹
Tā ki ālūde-i ḡūn etmeye peykānı ucın
5. Dil-i sevdā-zede pūlād mıdır ey Yahyā
Yāriñ endīşe eder nāvek-i müjgānı ucın

⁶⁵⁵ YAD, “ra‘ nālanmañ” s.152

⁶⁵⁶ a.e. “ceybinden”

⁶⁵⁷ a.e. “yar ”

⁶⁵⁸ a.e. “bürrānī”

⁶⁵⁹ a.e. “āfet”

Ġazel-i Sāmī Raḥimeḥullāh⁶⁶⁰

Mefā‘ ilün/ Fe‘ ilātün/ Mefā‘ ilün/ Fe‘ ilün

1. Fiğān ki ah-ı dil-i mübtelā nedir bilmez
Egilmez ol boyı servim havā nedir bilmez
2. O ıtıl-ı nev-res edüp mübtelā beni ‘aşka
Belāyı eyleyen oldır belā nedir bilmez
3. Şafāyı cām-ı meyile o ġayrı ‘ālemde
Gedā-yı kūy-ı muğān pādişā nedir bilmez
4. Kıo ta‘ nı sen hele anı bilü[r]sin ey zāhid
Melāmet ehli cihānda riyā nedir bilmez
5. Miyān-ı baḥr-i ġam-ı ‘aşkıda ben ey Sāmī
Kenāre gelmez o yār āşinā nedir bilmez

Ġazel-i Nef‘ ī Efendi

Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün

1. Niçün şāḥ-ı nihāl-i gülde bülbül ‘aşyān eyler
Bu gönler ḥod maḥabbet ehli terk-i ḥānmān eyler
2. N’ola bu demde ‘āşık mest ü dilber mey-perest olsa
Bu bir demdir ki hep şāḥ u gedāyı kāmran eyler
3. Ḥoşa feyz-i feraḥ-baḥş-ı nesīm-i şubḥ-ı cān-perver
Ki hem ġam mürdesin iḥyā eder⁶⁶¹ hem şādmān eyler

⁶⁶²

⁶⁶⁰ Bu gazel ile 60a’da ki “Ġazel-i Sāmī Çelebī” aynı gazeldir.

⁶⁶¹ NEFD, “Kıılar” s.297

⁶⁶² a.g.e. 1. Benefşe kāmēt-i ham-geşte arz etmek temāşadır/ Bu faslın hükmü ḥod pīr-i dütāyı nev-cevān eyler, bu beyt M’da eksiktir, s.297

4. Servi⁶⁶³ nerkis içre⁶⁶⁴ gül meh-i t̄abāne dönmişdir
Nehārīn⁶⁶⁵ şun⁶ ını gör kim zemīni āsmān eyler
5. Müzeyyen reng ü b̄y ile dil-i Nef⁶ ī gibi gülşen
Meger ol cān-ı ʿālem gāhī geşt-i gülistān eyler

Velehu Nef⁶ ī Efendi

Fā⁶ ilātūn/ Fā⁶ ilātūn/ Fā⁶ ilātūn/ Fā⁶ ilūn

1. Bildirirdim derdimi bir āhile cānāne hep
Korğarım sūz-ı derūnımdan felekler yana hep
2. Gün gibi bilmem kimiñ ğam-ḥānesin pür-şevk eder
Halk-ı ʿālem mübtelā bir āfet-i devrāna hep

86a

3. Dāne vermez ḥırmeninden merdūm-i dānāya çarḥ
Bezl eder varını ammā bulsa bir nādāna hep
4. Ceng ederler dīdede her şeb⁶⁶⁶ yār için
Girseler müjgānlarım n'ola boyınca kana hep
5. Olmaz ey Nef⁶ ī bu vādīde benimle hem-imān
Gelsün esb-i ṭab⁶ ına mağrūr olan meydāna hep

Kaşıde-i Nef⁶ ī Efendi Der-setāyiş Sulṭān Murād Ġāzī Ez Aḥmed Ḥān

Mef⁶ ūlū/ Mefā⁶ ilū/ Mefā⁶ ilū/ Fe⁶ ūlūn

1. Ey pādīşeh-i ʿārif-i dānişver-i ʿālem
Vey şāh-ı cihāngir ü zafer-yāver-i ʿālem

⁶⁶³ a.e. "serāpā"

⁶⁶⁴ a.e. "encüm"

⁶⁶⁵ a.e. "bahārīn"

⁶⁶⁶ a.g.e. "şeb" kelimesinden sonra "ḥayāl" kelimesi gelmektedir, s.287

2. Şultân-ı kerem-pîşe hudâvend-i mükerrerem
Şâhenşeh-i Cem-pāye cihân-dāver-i ‘ālem
3. Sensin o cihân-bân-ı mu‘azzam ki sürer yüz
Dergâhıña şâhân-ı bülemd-efser-i ‘ālem
4. Bu şevket ü bu şân ki var sende ‘acep mi
Görünce kuluñ olsa ger İskender-i ‘ālem
5. Hep⁶⁶⁷ bende-i dergâhıñ olurlarsa sezâdır
İskender ü Behrâm u Cem ü Kayser-i ‘ālem
6. Dîdârıñı görseydi ger olurdı muqarrer
Hürşîd gibi secde-i şâh ekber-i ‘ālem
7. Ferş-i harem-i rif‘atıñ olursa revâdır
Bu tākı mu‘allâ-yı zer-ender-zar-i ‘ālem
8. Ordū-yı hümâyûnıña bir teng-fezâdır
Bu ‘arşa-i pür-vüs‘at-i pehnâver-i ‘ālem
9. Böyle eder evşâfıña ta‘bîre gelince
Ta‘zîm ile üstâd-ı suhan-perver-i ‘ālem
10. Cemşîd-i zemân tâc-ver-i maşrık u mağrîb
Hürşîd-i zemîn şem‘-i ziyâ-güster-i ‘ālem
11. Ferzend-i kirâmı güher-i düde-i ‘âdem
Maḥdûm-ı felek reşk-i melek mefḥar-ı ‘ālem
12. Pîrâye dih-i saltânât-ârâyiş-i devlet
Sermâye-i iḥsân u kerem zîver-i ‘ālem

86b

13. Femân-dih-i küll dâd-ger-i ferd ü yegâne
Sultân-ı cihân mâlik-i baḥr ü ber-i ‘ālem

⁶⁶⁷ a.g.e. "hem" s.120

14. Memdūh-ı cihān Hān Murād-ı hüner-endūz
Hākān-ı suḥandān u zebān-āver-i ‘ālem
15. ‘İsā gibi bir rūḥ-ı melek-sîret ü hoş-zāt
Yūsuf gibi bir māh-ı perī-peyker-i ‘ālem
16. Ta‘bîr edemem şafvet-i āyîne-i ta‘bin⁶⁶⁸
Mirāt ḥudā-āb-ı ruḥ-ı cevher-i ‘ālem
17. Ārāste envā‘-ı ma‘ārifle vücūd
Her fende ser-efrāz-ı cihān bihter-i ‘ālem
18. Hoş-bū o kadar silsile-i şāhid-i ḥulḳı
Kim her şiken-i pūr-ḥamı bir micmer-i ‘ālem
19. Elṭāfı o gāyetde ki çok görmez aña hiç
Bir bendesiniñ olsa bütün kişver-i ‘ālem
20. Ger berk-ı seḥāb-ı keremi yaḳsa olurdu
İksîr-i tılā cevher-i ḥākister-i ‘ālem
21. Ger eylese ḥāşıyyet-i temkîni sirāyet
Bir zerreyi taḥrîk edemez şarşar-ı ‘ālem
22. Ferḥunde-şiyem pâdişehā dād-penāhā
Ey Ḥusrev-i Cem-cāh-ı Ferîdūn-fer-i ‘ālem
23. Layıḳ mı zamānında ḳala böyle teḥî-dest
Bir bencileyin şā‘ir-i vaḥy-āver-i ‘ālem
24. Çala bir iki beyt-i müzaḥrefle maḥalsiz
Bir medrese-i ‘ālîye bir kaşmer-i ‘ālem
25. Ben dām-ı beyt-i taḥayyürde ḳalem böyle giriftār
‘Acz ile olam muḫtarib ü muḫtar-ı ‘ālem

⁶⁶⁸ a.g.e. bu beyt bulunmamaktadır

26. Etdim o kadar ülfeti guşşayla ki oldım
Ferzend-i ğam-ı bî-peder ü mader-i ‘âlem

27. Ma‘kûl mıdır böyle perişân ola hâlim
Memdûhım ola sencileyin server-i ‘âlem

28. Heyhât ki bir devre gele haşr ede devrân
Olmaz bu kadar kışşa-i müşkil-ter-i ‘âlem

29. Zâtın gibi bir pâdişeh-i ‘ârif ü kâmil
Bendeñ gibi bir rind şenâ-güster-i ‘âlem

87a

30. Hep tuhfe-i güftârım için Rûma gelirler
Hâlâ ne kadar var ise sūdâ-ger-i âlem

31. Tab‘ım gibi bir pür-hüner-i bü’l-‘acep olmaz
İfrâz-ı kemâl etmede ser-defter-i ‘âlem

32. Hem mekteb-i endîşede üstâd-ı sihir-sâz
Hem ma‘reke-i fitnede çâpük-ter-i ‘âlem

33. Behrâm-ı hayâlim ki yeter tîğ-ı zebânım
Her⁶⁶⁹ fitnede cem‘ olsa eger leşker-i ‘âlem

34. Kim at koparır ‘arşa-i ma‘nâda tururken
Tab‘ım gibi bir Rüstem-i cengâver-i ‘âlem

35. Çok ‘arşa-i ma‘nâda dilâver geçer ammâ
Var ise yine ancak odur şaf-der-i ‘âlem

36. Versem ne ‘acep hükmünü ger medh ile hicvîñ
Âdemdir olan mazhar-ı hayr ü şer-i ‘âlem

37. Ebnâ-yı zamân ile müdârâ nice mümkün
Tâ olmayacak bende har-ender-har-ı ‘âlem

⁶⁶⁹ a.g.e. “bir” s.122

38. H̱arlikden eűer omamıű ammā ki ne āre
Feyyāz-ı ezel mūcid-i küll maűdar-ı ‘ālem
39. Olur yine ıymetde ziyāde bu aűīdem
Bir riűteye cem‘ olsa dūr ü gevher-i ‘ālem
40. Da‘ vāma yeter űāhid-i ‘ādil bu aűīde
İűbāta eger lāzım ise maḥzar-ı⁶⁷⁰ ‘ālem
41. Her beyt-i űafā-gūsteri bir mey-gede-i feyz
Her nūktesi bir nādire-i mużmer-i ‘ālem
42. H̱atm eyle du‘ā ile uzatma űōzi Nef‘ī
Feryādıña yetmez mi meger dāver-i ‘ālem
43. Her vaḳt-i seher tā ki ıḳup bām-ı felekde
Cevlān ede ṭāvus-ı mūlemma‘ per-i ‘ālem
44. Gerdān ola āsāyiű iūn ādeme tā kim
arḥ-ı felek ü mihr ü meh ü aḥter-i ‘ālem
45. űıḥḥatle ola mesned-i devletde ser-efrāz
Fermānına maḥkūm ola ser-tā-ser-i ‘ālem

87b

azel-i Nev‘ī Efendi

Mef‘ūlü/ Mefā‘īlü/ Mefā‘īlü/ Fe‘ūlün

1. Geldümse n’ola ben űu‘arā devrine āḥır
‘Ādet budur āḥırda gelūr bezme ekābir
2. űūfī zarar etmez saña eṭfāl ile soḥbet
am ekme girūr cennete erbāb-ı űaḡā’ır

⁶⁷⁰ a.e. “mazhar”

3. Ey meh n'ola şehbâz-şîfat düşseñ el üzre
Şehründe biziz şimdi gözi bağılu müsâfir
4. Hiç n'eyleyeyin bu dil-i âvâre-i bilmem
Ne vuşlata kıdır ü ne fûrkate şâbır
5. N'etsün ya güzel sevmeyüp Allâh'ı seversen
Nev'î gibi bir rind hûşûşâ ola şâ'ir

Ġazel-i Belîġî

Fe' ilâtün/ Fe' ilâtün/ Fe' ilâtün/ Fe' ilün

1. Güzleme kimse elin umma naşîbîñ elden
Saña ahır yetişür kısmet olan evvelden
2. Bağladım nakd-ı dili gerçi miyân-ı yarda
Eyledim ortada kim anı çıkardım elden
3. Bırakır şu gibidir 'ömrüne mânend-i hayât
Anı sen bağlayamazsın düğüm urma yelden
4. Belde tîġîñ kesici oldı geçirmez halkı
Anıñ çün geçemez cân u gönül bu belden
5. Dâireñ gözle Belîġî hâzer et devr-i felek
Seni pergâra çeker çıkma şakın cedvelden

Ġazel-i Bâķî Efendi Merhûm

Müfte' ilün/ Mefâ' ilün/ Müfte' ilün/ Mefâ' ilün

1. Müşkil imiş ki dil-rübâ tıfl ola dil-sitân ola
'Âşık-ı zâr u mübtelâ pîr ola nâ-tevân ola
2. Yaşıma bakmaz ol perî bilmedi kıadr-i gevheri
Tâlib ola bu demleri bulmaya bir zamân ola

3. Gūş tūtop mūnāfika cevri o yār-ı şādika
Dil-ber odur ki ‘ aşika müşfik [ü] mihr-ibān ola
4. Hayl-i şirār-ı nār-ı dil oldı⁶⁷¹ nūcūma muttaşıl
Böyle alursa şöyle bil gökde nice ırān ola

88a

5. Bāı ye sākıyā fera ver ki fenā bula tera
Şol meyi şun ki bir ade pır içe nev-cevān ola

Gazel-i Zihnī

Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün

1. Helāk-ı amzedir cān u nige mu‘ tād-ı asretedir
Harāb-ı ‘ aşdır gönlüm dimağ ābād-ı asretedir
2. Dil-i azürde şiven şavt-ı murğ-ı nāle-peydādır
Ki bāğ-ı amda her dem şivesi feryād-ı asretedir
3. Felek sa‘ y-ı dimağ-āzārī-i ehl-i dilān eyler
Gelen gūş-ı dil ü cāna mūbārek-bād-ı asretedir
4. Dil-i amze-firīb-i çeşm-i cādū ülfetī-yi yār
Bugün ben zāra ‘ aynı dāğ-ı neşter-i zād-ı asretedir
5. Cihānda mażhar-ı nā-şādī-i ar olmasun mı āh
Dil-i Zihnī ki feyż-āmūz-ı isti‘ dād-ı asretedir

⁶⁷¹ BD, “cünd-i” s.349

Ġazel-i Nef'î

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Şāh-ı 'aşkı-ı 'ālem ma' nā müsellemdir baña
Ser-nigün peymāne-i Cem tāt-ı Edhemdir baña
2. 'Aşq ile gāhî ḥarābāta düşürsem göñlimi
Bāzgüne tāt-ı Edhem sāğar-ı Cemdir baña
3. Her nefesde ḥaṇṇer-i bürrān gibi bir zaḥm açar
Hem-zebān-ı dil-nevāz āh-ı demādemdir baña
4. On sekiz biñ 'ālemi seyr eylemek lāzım degil
Her nefesde feyz-i ḥaḥ bir özge 'ālemdir baña
5. Ḥalk-ı 'ālem bir nefes şād olmağa cānlar verir
Cānımıñ cānānı güyā dildeki ġamdır baña
6. 'Āşıkım ammā yine düşüzegān-ı fıkrime
Cebrā'īlīm Meryem-i endiše maḥremdir baña
7. Baña şor Nef'î hemān ḡadr-i dūr-i eş' ārıñı⁶⁷²
Nükte-sencān-ı İlāhî cümle hemdemdir baña

88b

Der evşāf-ı Ḳaşr-ı 'Ālī-ḡadrı ki Cennet-mekān Sulṭān 'Oşmān Ḥān

Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

1. Ta' ālallāh zihî ḡaşr-ı bülend-eyvān-ı ḡalkārī
Yed-i beyzā-yı ḡudretdir meger kim dest-i mi' mārı
2. Nedir ol 'işret-ābād-ı bülend ol ḡaşr-ı 'ālī kim
Felek bir çeng olurdı bezmine ger olsa evtārı

⁶⁷² NEFD, "güftārıñı" s.281

3. Mu‘allā Beyt-i ma‘mūr-ı felekden ferş-i eyvânı
Mücellâ sîne-i âyînenen kâşî-i dîvârı
4. Sevdâ-ı şâm-ı ‘işret düde-i şem‘-i şebistânı
Beyâz-ı şubh-ı devlet perde-i dîbâ-yı zer-târı
5. O deñlü tâb-nâk etmiş o zerrîn-şemse etrâfın
Görinmez sâyesinde âftâb-ı şubhın âşârı
6. Degil mihr ü beyâz-ı şubh ufukda seyr içün saķfın
Felek baş ķaldırınca hâke düşdi tâc-ı destârı
7. ‘Acep mi ferşine âyîne-i ‘âlem-nümâ dersem
Nümâyân ķudsiyân-ı âsmânın naķş-ı esrârı
8. Ruķâmında degil emvâc-ı gûn-â-gûn u pey-deri⁶⁷³
Görinür cā-be-cā bāğ-ı behiştin ‘aks-i enhârı
9. Şanurlar bir gül-i zer-düzdır bir na‘-ı hārâda
Ruķâmında görenler ‘aks-i ģurşîd-i pür-envârı
10. Muĥîṭ-i feyz-i ma‘nâdır meger ol ģavz-ı şâdirvân
Ki ol⁶⁷⁴ bir lûlesinden çeşme-sâr-ı ģızr olur cārı
11. Olaydı ger bu revnaķ bu şafâ ķaşr-ı Züleyhâda
Dil ü cāndan olurdı seyr içün Yûsuf ģarîdârı
12. Neşât-engîz ü ģam-fersâdır ol deñlü temâşası
Ki yâd etmez gören ‘âşık ģam-ı cān-ģâh-ı dil-dârı
13. Felek üftâde-i ķadd-i bülend-i server-i bûstânı
Melek murġ-ı ģiriftâr-ı gül-i ra‘nâ-yı ģülzârı
14. Ne bûstân reşk-i feyz-âbâd-ı Firdevs-i ma‘ânî kim
Leb-i dilberden a‘lâ meyve-i şîrin-i eşcârı

⁶⁷³ a.g.e. “pey-der-pey” s.87

⁶⁷⁴ a.e. “her”

15. Nice açılmasun dil gül gibi böyle gülşende
Ki nev-rûz-ı şabâdır hep nevây-ı bülbül-i zârı
16. Nedir ol revza-i ‘anber-sirişt-i dil-keş ü hurrem
Ki mest eyler dimâg-ı rûzgârı buy-ı ezhârı

89a

17. Nesîmî gâret etmiş nûkhet-i gîsû-yı hûbânı
‘Acep mi açsa her bir gonca bir dükkân-ı ‘atтары
18. Şabâ dellâl-i bender-gâh-ı Çîn olmuş mazâd eyler
Meyân-ı çarsû-yı gülşeninde müşk-i Tîgtârı
19. Şemîm-i sünbül ü nesrînini yâd etse bir şâ‘ir
Buğûr-ı ‘anber ü kâfûr olur tûmâr-ı eş‘ârı
20. Ğubâr ol kadar hoş-bû ki aındırmaz dem-i şubhâ
‘Abîr-i ceyb-i gîsû-yı bûtân-ı Çîn ü Ferhârı
21. Fezâsı halvet-i dil gibi pür-envâr-ı rûhânî
Hevâsı ‘âlem-i cân gibi gerd-i tîreden ‘ârî
22. Degil deryâ şehâb-ı nev-bahâridir hevâsından
Ruṭûbet kesb eder düşmüş zemîne âsmân-vârı
23. Hevâsında ruṭûbet ol kadar kim her dem urdukça
Olur Âb-ı hayât-âsâ vücûd-ı âdeme sârî
24. Hevâsı böyle cân-bahş u hayât⁶⁷⁵-efzâ gerek el-ḥaḥḥ
Ki tâ hurrem tuta dâ’im dil-i şâh-ı cihân-dârı
25. Ne şeh İskenderi devrân ki eflâk-ı tûn eger görse⁶⁷⁶
Olursñ cân ile meftûn-ı hûsn-i hulk u etvârı
26. Ne şeh şâhenşeh-i şâhib-kırân-ı maşrıḳ u mağrib
Ki tutdı ‘âlemi gün gibi berḳ-i tîg-ı peykârı

⁶⁷⁵ a.g.e. “neşât” s.88

⁶⁷⁶ a.g.e. bu beyt bulunmamaktadır

27. Yegâne şhsüvâr-ı eblağ-ı devrân ki hemvâre
Olur ne semte gitse feth ü nuşret peyk-i rehvarı
28. Cihân-bân-ı yegâne âftâb-ı âsmân-sāye
Hudâvend-i zamâne mesned-ârâ-yı nîkû-kârı
29. Bisât-ı heft-iklîmîñ çerâğ-ı ‘âlem-efrûzı
Serîr-i nüh-revâkıñ pâdişâh-ı mäh-dîdârı
30. Hıdîv-i nâm-ver-i ârâyiş-i taht-ı Süleymânî
Cihân-gîr-i muẓaffer şaf-şikâf-ı rezm-i kerrârı
31. ‘Alî-rezm ü Süleymân-kevkebe Sulţân ‘Oşmân kim
Revâdir tâğ-ı ‘arşa aşılursa tîğ-ı hûn-bârı
32. O Sulţân-ı suhan-perver ki devr-i dil-sitânıdır
Metâ‘-ı dâniş ü idrâk ü fehmiñ rûz-ı bazârı
- 89b
33. O şâhenşâh-ı mülk-ârâ-yı bî-pervâ-yı zâlim-küş
Ki yâd olmaz zamânında sitem-kârı vü cebbârı
34. Degildir kehkeşân cellâd-ı ẓahrı tîğ-ı ‘adliyle
Çalup çâk eyledi fark-ı ser-i çarh-ı sitem-kârı
35. Şehâb-ı nev-bahâr-ı feth ü nuşret tîğ-ı sîrâbı
Çerâğ-ı düdmân-ı dîn ü devlet baht-ı bîîârı
36. Dil-i ervâh-ı kudsî gibi şâf u pâk vicdân
Nihâd-ı ‘aql-ı küll gibi dürüst ü râst mi‘yârı
37. Semend-i râ‘ iz-i iclâliniñ gerdûn çerâgâhı
Kemend-i Rüstem-i iqbâliniñ ‘âlem giftârı
38. Şabâ ger bûy-ı hulkîyle tolaşsa rub‘-ı meskûnı
Felek fark eylemezdi Çîn ü Rûm u Hind ü Bulgârı

39. Esince bād-ı ahrı bar u berr yeksān olur zīrā
Urur birbirine emvāc-ı deryā gibi kūhsārı
40. Neāt-ı ‘ahd-i ‘adliyle cihān ol delū urrem-dil
Ki tei eylemk gū birbirinden mest ü huyārı
41. Ger olsa āmil-i avāl-ı murān-ı hevā ‘adli
Ederdi kebk-i ra‘ nā em-i āhin ūzre reftārı
42. Zamānında bulunmaz fitne pinhān olmaa bir yer
Meger hūbān-ı fettānı ikenc-i zūlf-i arrārı
43. Kerem-gūster Hūdāvendā hūner-perver ehenāhā
Eyā pīrāye-i un‘-ı kemāl-i udret-i Bārī
44. alādır nūkte-sencān-ı zamāne hi lāf etmem
Ben öğretdim cihāna arz-ı ū-ı i‘r-i hemvārı
45. Nice yıl istese sihr öğredir Hārūta endiem
Amca ārsū-yı fitede dūkkān-ı saārī
46. ıred ‘allāme-i idrākimi bir kōhne ākirdi
Felek ehnāme-i endiemi bir cild-i zerkārı
47. Suān bir tūī-i mu‘ciz-beyānıdır āmem ūstādı
alem bir ahremān-ı tī-zendir dil silahdārı
48. Cem-i endiemi urīd bir cām-ı zer-endūdı
‘Arūs-ı ab‘ımı nāhīd bir engi perestārı
49. Żamīr-i pākım ol lev-i celīdir kim kenārında
Sevād-ı her dū-‘ālem bir afī na-ı alemkārī

90a

50. Cihān-ı mūcmelim ben mūnteab eczā-yı ‘ālemden
Tefāvūt yok yine mā-beynimizde zerre midārı

51. Dilim kân-ı ma' ârifdir hayâl⁶⁷⁷ baħr-ı ma' nâdir⁶⁷⁸
‘ Acep mi haşra dek eylerse ger hāmım güher bâri⁶⁷⁹
52. Evkānıñ her sözüm bir kıt‘ a elmas-ı cihân-tâbı⁶⁸⁰
O baħriñ her қаşıdem bir dizi lü‘lû-yı şehvârı
53. Hayâlimdir o deryâ-yı hurûşân kim sebâķ almış
Felek tedvîr-i girdâbından anıñ ‘ ilm-i edvârı
54. Şanur girdâb-ı pîç-â-pîç-i deryâ-yı ma' ânîdir
Gören mir‘at-ı endişemde ‘ aks-i çarķ-ı devvârı
55. Gülistân-ı cinân-ı tab‘ şafâ-baħş-ı laţifimdir
Ki zîb-i tırkeş müjgân-ı hūrîdir has u h‘ârı
56. Çeh-i Ken‘ân şebistân-ı devâtımdır ki Yûsuf‘dan
Alır kîn-i zenân-ı Mışrı seyr-i hüsn-i ebkârı
57. Kelîm-i Mışr hem kilik-i şeker-hâ-yı revânımdır
Ki cüllâb-ı ma' ânîdir cihâna Nîl-i güftârı
58. Gelince şineden kâ u dehâna cân bulur ma' nâ
Diliñ enfâs-ı rûhullâhdır güyâ ki efkârı
59. Du‘ âya başla şimden soñra Nef‘î ķo bu da‘ vâyı
Ki bu da‘ vâya haşmıñ dahi vardır belki ıķrârı
60. Tura tâ kim bu tāk-ı lâciverdî böyle pâ-ber-câ
Ola tâ kim cihân ma' mûr u Âdil şâh mi‘ mârı
61. Şafâlar eyleye dâ‘im o ķaşr-ı ‘ âlem-ârâda
Kederden pâk ola bir⁶⁸¹ dem dil-i âyîne-girdârı

⁶⁷⁷ a.g.e. “hayâlim” s.89

⁶⁷⁸ a.e. Dilim kân-ı ma' rifdir hayâl baħr-ı ma' nâdir/ O bahriñ her қаşıdem bir dizi lü‘lû-yı şehvârı, bu mısra geçmemektedir.

⁶⁷⁹ a.g.e. ‘ Acep mi aşra dek eylerse ger hāmım güher bâri, bu mısra geçmemektedir.

⁶⁸⁰ a.g.e. Evkānıñ her sözüm bir kıt‘ a elmas-ı cihân-tâbı, bu mısra geçmemektedir.

⁶⁸¹ a.g.e. “her” s.90

Ġazel-i Fehîm Çelebî Nesîm Berâ-yı Ta'rif

Fe' ilâtün/ Fe' ilâtün/ Fe' ilâtün/ Fe' ilün

1. Fitneden eylemege dilleri âgâh nesîm
Tolanur taraf-ı külâhıñ geh ü bigân nesîm
2. Şem' -i ruhsârıña hât perde-i müşkîn çekeli
Etmege seyr-i cemâliñ bulamaz râh nesîm
3. Eyleyen tırrañı her demde perişân-ahvâl
Gâh âh-ı dil-i sevdâ-zededir gâh nesîm
- 90b
4. Meh gibi gülleri pür-nûr ede feyz-i eşeri
Âfitâb-ı ruñıñı etse güzergâh nesîm
5. Râh-ı gülzâr-ı zamîrimden eger geçse Fehîm
Ola hurşîd gibi nûr-dih-i mâh nesîm

Ġazel-i Meşâmî Beg Raĥmetullâh

Mef' ülü/ Fâ' ilâtü/ Mefâ' ilü/ Fâ' ilün

1. Hañ geldi rûy-ı dilber ben kaçdayım dañı
Añşâm erişdi seyr-i kemân-keşdeyim dañı
2. Ol kaşı ya şorarsa eger olmadım halâş
Kullâb-ı 'aşkı ile keşâkeşdeyim dañı
3. Kurtıldı cümle kâfire tutsağ olan gelüp
Ben kayd-ı bend-i zülf-i müşevveşdeyim dañı
4. Bir sâde-rû şanem severin gelme ey ecel
Bir iki gün bu deyr-i münakkaşdayım dañı

5. Maḥv etdi tār-ı ʿ aşkı egerçi vücūdımı
Ben ey Meşāmī bir yanar âteşdeyim daḥi

Merḥūm Yaḥyā Efendī Nevvrallāhu Ḳabrehu

Müfteʿilün / Müfteʿilün / Müfteʿilün / Müfteʿilün

1. Sāḡar-ı nāz u şīveyi ol iki çeşm-i meste ver
Ḥançer-i ḥışm u kīneyi ḡamze-i tīz-deste ver
2. Biz demeziz ki mihr-veş cām-ı zer olsun ey felek
Sen bize māh-ı nev gibi bir ḳadeḥ-i şikeste ver
3. Gülşen-i dehrede yeter bize⁶⁸² o ḡoca bāḡbān
Yoḳ deme isteyenlere gülleri deste deste ver
4. Mest-i müdām-ı laʿ liñem ḡayriyle görme bir beni
Saña sözüm bu sāḳiyā bādeyi mey-pereste ver
5. Zülfüne düşdi bend olup çünkü yañılamdı bu dil⁶⁸³
Şaḡane-i ḡamzesine Yaḥyā anı dest-beste ver

Ġazel-i Monllā Fuzūlī

Mefāʿ ilün/ Mefāʿ ilün/ Mefāʿ ilün/ Mefāʿ ilün

1. Tenimde zaḥm-ı tīḡıñ çeşm-i ḥūn-efşāna beñzetdim
Oḳıñ⁶⁸⁴ kim şaf şaf eṭrāfındadır müjgāna beñzetdim⁶⁸⁵
2. Sökülmiş gönlümi⁶⁸⁶ ger⁶⁸⁷ tölüdür ḡamzeñ ḡayāli ile
Ḥarāmīler yatḡı menzil-i vīrāna beñzetdim

⁶⁸² YAD, "bana" s.79

⁶⁸³ a.e. "Mest-i şarāb-ı aşkdır zḡlfüne bağla ey gönül"

⁶⁸⁴ FUD, "oḡuñ" kullanılmıştır, s.108

⁶⁸⁵ a.e. 1. Baḳā-yi rūḡumu bildüm zülāl-i lāʿ-ı nābuñdan/ Ḥarāmīler yataḡı menzil-i vīrāna beñzetdüm, bu beyt M'da eksiktir.

⁶⁸⁶ a.e. "gögsümü"

⁶⁸⁷ a.e. "kim"

3. Tenimden incinüb çıkmış revân cān kimi peykānîñ
Niçün incinmesün yetdikde zevķin cāna beñzetdim
4. Gözümdə beslenüb kıymet bulan peykānîñı gördim
Şadefde gevher olan kaçre-i bārāna beñzetdim
5. Fuzūlî öldürür her dem beni⁶⁸⁸ ehl-i nazar ta' nı
Ki niçün yār la' lin Çeşme-i Hayvāna beñzetdim

Der Medh u Senā-yı Merhūm Şulţān ' Oşmān Diger Kaşīde

Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

1. Ne şüret bağladı syreyle hūsn-i şun' -ı Yezdānî
Ki ma' nāsın fīkr etdikçe alır ' akl-ı insānı
2. Cihān bir taze revnaķ buldı bir rūh-ı muşavverle
' Acep mi tazelense dāstān-ı māh-ı Ken' ānî
3. Cihān oldu müseħir⁶⁸⁹ bir cihān-ārā şehenşāha
Pür etdi nüh-revāķı ğulġul-ı kūs-ı cihān-bānı
4. Uyandı gerçi baħtı rūzgārın h' āb-ı ğafletden
Velî ārāyiş-i dünyānîñ oldu deng ü hayrānı
5. Kazā bu şevķ ile hıdmetde dāmen-der-miyān oldu
Müheyyā eyledi fevrî aña esbāb-ı sulţānî
6. Felek fīrūzeden bir taħt-ı ' ālî kurdı şāhāne
Aña bir aķ dībā perde çekdi şubh-ı nūrānî
7. Çıkardı māverā-yı perdeden ta' zīm ile devrān
Tutup el üzre bir tāk-ı zer-endūd-ı dirahşānî

⁶⁸⁸ a.e. "meni"

⁶⁸⁹ NEFD, "müsellem" s.80

8. Tenezzül eylemez ammā o tāt u tahta iqbālī
Buña qā'il degil zīrā 'ulüvv-i şevket ü şānı
9. Nice mīrāşa girmişdir o tāt u tahtı neyler ol
Anıñçün taht u tāt etmiş müheyyā luṭf-ı Yazdānī
10. Aña taht āsmān-ı 'adl ü efser mihr-i devletdir
Bu tāt u tahtile dünyāya hüküm eylerse erzānī
11. Te'ālallāh zihni Sulṭān-ı 'ālīşān-ı mülk-ārā
Ki der-bān eylemez bāb-ı hümāyūnında Kevyānı
12. Cihān-bān-ı mu'allā-pāye kim gerdūn-ı gerden-keş
Zemīn būs-ı cenābından olur fersūde pīşānī

91b

13. Cihān-ı şevket [ü] şāunıñ serīr-ārā şehenşāhı
Serīr-i 'adl ü dādıñ dāver-i Cem-cāh-ı devrānı
14. Hudāvend-i mu'azzam Pādişāh-ı maşrıq u mağrib
Yegāne vāriş-i mülk-i cihān İskender-i şānī
15. Şeref-bağş-ı serīr-i salṭanat sermāye-i devlet
Mühim-sāz-ı 'adālet revnaq-efzā-yı müselmānī
16. Şāhenşeh 'adālet-i pīşe-i 'Oşmān Hān şānı kim⁶⁹⁰
Vücūd ile hayāt-ı taze buldı mülk-i 'Oşmānı
17. Ne şāhenşeh serīr-ārā-yı divān-hāne-i 'ālem
Ne şāhenşeh bisāt-endāz-ı evreng-i Süleymānī
18. Şükūh-ı baht u iqbāl ile nāzende şehenşāhī
Kemāl-ı 'adl ü inşāf ile payende cihān-bānī
19. Sikender gibi ṭalib feth-i heft-iqlīme iqbālī
Süleymān gibi gālib rüzgāra hüküm ü fermānı

⁶⁹⁰ a.g.e. bu beyt bulunmamaktadır.

20. Hele teşhîr-i mülke başlasun ikbâli seyr eyleñ
Ne Türkistânı qor feth etmedik ne kâfiristânı
21. Görin bir gün verir Mısr u Yemen gibi vezaretle
Bir ednâ bendesine kişver-i İrân u Tûrânı
22. Degil deryâda keştî âsmânda mâh-ı nev olmuş
Cenâb-ı luţfiniñ a‘ lâ vü ednâ kâse-gerdânı
23. Düşer mi sâye-bân-ı âsmânıñ sâyesi ‘ arşâ
Ger olsa pertev-endâz âfitâb-ı re’y-i pinhânı
24. Fûrûğ-ı re’yi çarh-ı devletiñ hem mihri hem mâhı
Kef-i cûdı cihân-ı himmetiñ hem bahrı hem kânı
25. Dil-i pür-feyzi kim deryâ-yı himmetdir miyânında
O bahriñ pür-güher bir mevcibidir şemşîr-i bürrânı
26. O şemşîr-i mücevher ol kemer-bend-i muraşşa‘ la
Peyâpey mevcibidir gâhi o bahr etdikçe tuğyânı
27. Süvâr oldıkça taşvîrinde ‘ âcizdir muşavvirler
Ne deñlü diğkat eylerse eger Bihzâd eger Mânî
28. ‘ Acep şun‘ -ı İlâhî bü’l-‘ acep terkîbidir zîrâ
Muşavver şu‘ le didârı mücessem bād-ı yekrânı

92a

29. Ne ra‘ nâ rahş olur el-hağ ol ejderhâ-yı ‘ Anķâ-per
Ki eyler cilvesi şecemende tavus-ı hırâmânı
30. Gören ol perçem-i müşgîn ile reftârını añmaz
Temâşâ-yı hırâm-ı dilber-i kâkül perişânı
31. Ol yâl ü bâl o reftâr ol hırâm-ı nâzik ü dil-keş
O perçem ol cebîn ol gerden-i mevzûn-ı tûlânî
32. O cism-i kûh-ı peykerler o deñlü tîz-revdir kim
Geçer yel gibi bir âheste pertâb etse ‘ ummânı

33. Güzār eylerdi ‘ aksi düşmeden āyīne-i çarḥa
Burāḡ-āsā zemīnden ‘ arṣa dek ger etse cevḫānı
34. Kulaḡın dik tūtop pertāb edince farṭ-ı sür‘ atden
Döner ol nāvek-i perrāna kim çift ola peykānı
35. Cihān-ārā şehensāhā cihān-dāver ḥudāvendā
Eyā ṣāyeste-i mülk-i Cem ü mühr-i Süleymānī
36. Sa‘ ādetle sen ol Ḥāḡān-ı ‘ ālīṣān-ı devrānsın
Ki var devrinde Ḥāḡānīden a‘ lā bir ṣenā-ḡ‘ ānī
37. Ben ol Vaṣṣāf-ı ‘ ahdım kim gelince medḡ ü evṣāfa
Benimle hem-zebān olmaz ne Firdevsī ne Ḥāḡānī
38. Ne Vaṣṣāfım ne Firdevsī o mu‘ ciz-ḡūy-ı ma‘ nāyım
Ki ta‘ bīrimle ṣūret kesb eder aḡvāl-ı vicdānī
39. Ḥayālīm kār-bān-sālār-ı iḡīm-i ma‘ ānīdir
Dilim gencīne-i pūr-gevher-i esrār-ı rūḡānī
40. Temevvūc etmeyince ḡulḡüm-i ṭab‘ -ı dūr-efṣānım
Pūr olmaz rūzgārīñ gevher-i kāmīle dāmānı
41. Ne mümkün dürr-i naḡmım gibi zī-ḡıymet güher bulmaḡ
Ḳazanlar tīṣe-i endīṣesiyle kār-ı imkānı
42. Ṣanurlar ḡatre-i ḡūn ṣaḡılur tīḡ-ı zebānımdan
Sözüm oldıḡça rengīn-fıkr ile yāḡūt-ı rümmānī
43. Benim ol Ḥayder-i kerrār-ı ma‘ nā kim ḡücümımdan
Dilīrār-ı ḡayāle teng olur endīṣe-i meydānı
44. Fazīlet ma‘ rifetdir baña ‘ ilm endīṣe-i ma‘ nā
Mübārek olsun eṣrāf-ı zamāne ‘ ilm ü ‘ irfānı
45. Sözüm ṣāhid yeter iṣbāt-ı isti‘ dād iḡün baña
Ne lāzım dām-ı tezvīr eylemek tefsīr-i Ḳur’ānı

46. Hüner luṭf-ı kelām-ı ḥaḳḳı bilmekdir maḥallinde
Ḥaḳīḳatde budır ehl-i diliñ mi‘ yār-ı iz‘ ānı
47. Bu feyz ehl-i dile dād-ı Ḥudādır cehd ile olmaz
Yine bir ehl-i dil nazmından añlar añlayan anı
48. Muḥaṣṣal ādeme ma‘ nā gerkdir yoḥsa n’eylerler
Esīr-i kayd-ı şüret bir alay bī-hüde ḥayvānı
49. Kemāl ehlinde lāf olmaz yeter lāf etdiñ ey Nef‘ī
Du‘ āya başla kim buldı ḳaṣīde ḥadd ü pāyānı
50. Yüziñ sür āstān-ı bār-gāh-ı ‘arş-ı a‘ lāya
Eliñ ḳaldır da‘ āya iste Mevlādan bu iḥsānı
51. Ki ṭurdıḳça cihān ol salṭanatda ber-ḳarār olsun
Ḥayāt-ı tāze bulsun sāyesinde ‘ālem-i fānı
52. Süleymān gibi çıḳsün taḥta her gün ‘adl ü dād etsün
Pür olsun ‘arşa-i maḥşer gibi meydān-ı dīvānı
53. Fūrūḡ-ı kevkeb-i iḳbāl ü baḥtı eylesün her dem
Cihānı āftāb-ı ‘ālem-ārā gibi nūrānı

Velehu Nef‘ī Efendi Mehebā-i Berā-yı Ta‘rif

Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün

1. Nice mest olmasun ‘āşık felek peymāne ḡam şahbā
Münāsıb bezm-i ‘aşḳa ḥaḳ bu hem peymāne hem şahbā
2. Ne feyz alur sıfāl-ı bādeden pīr-i muḡan bilse⁶⁹¹
Çekerdi reşkden ḳandil ile Şeyḥü’l-ḥarem şahbā
3. Ḥumār öldürdi hem ḡam cānımızdan eyledi bīzār
Meded yok mı bize ey sāḳī-i şāḥib-kerem şahbā

⁶⁹¹ a.g.e. “bilse” kelimesi eksiktir.

4. Ğam-ı rindân-ı ‘ âlemdir benim de çekdiğim yoĥsa
Yegâne ĥun-ı dil nûş eylerin ger bulmasam şahbâ
5. ‘ Acep tiryāk-i nâfi‘ dir cihānıñ zehr-i kahrına
Koma Nef‘ î eliñden rind iseñ mânend-i Cem şahbâ
6. Hem eyle dâ‘ imâ himmet ki ĥâlî turmasun yârân
Kurulsun cābecâ meclis çekilsün dem-be-dem şahbâ

93a

Fuzûlî - Ĥalîmî⁶⁹²

Fâ‘ ilâtün/ Fâ‘ ilâtün/ Fâ‘ ilâtün/ Fâ‘ ilün

1. Derd-i dilber cisme raĥatdır ğamı cāna nedîm
Ey şabîb olmak neden dârü’ş-şifâlarda muķîm
Ĥasta-i ‘ aşķ olmadan şanma edem izĥâr-ı bîm
‘ Aşķ derdinden olur ‘ aşık mizâcî müsteķîm
‘ Aşķıñ derdine tîmâr etseler bîmâr olur
2. Güllere gör bülbülüñ gülşende ‘ arz-ı şevķını
Vâ‘ iziñ efsânedir gûş etme pend ü sūķını
Bilmez-iken ‘ âlemiñ eĥvâl-ı taĥt u fevķını
Zâhid-i bî-ĥod ne bilsün ehl-i ‘ aşķıñ zevķını
Bir ‘ aceb meydîr muĥabbet kim iĥe ĥuşyâr olur
3. Ey Ĥalîmî fehm edüp ol şâh-ı ĥüsnüñ ķadrini
Maĥż-ı iĥsân ‘ add eder gördükde her dem cevriñi
Gözine göstermeyüp rûy-ı cefâ vü ķahrını
‘ Aşķ sevdâsına şarf eyler Fuzûlî ‘ ömrüñi
Bilmezem bu ĥâb-ı ĥafletden kaçan bîdâr olur

⁶⁹² Başlıksızdır

Mefâ'îlün/ Mafâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün

1. Bâhâr erdi yine bâğa döşendi na' -ı jengârî`
Yine Şultân-ı gül etdi maşrık⁶⁹³ taht-ı gülzârı
2. Yine bād-ı şabâ üftân u hîzân erdi gülzâra
Dem-i 'İsâ-veş ihyâ eyledi ezhâr u eşcârı
3. Leţâfetden zemîn ferş-i münakkaş oldı 'aksiyle
Muraşşa' sâye-bân edince çarh ebr-i güher-bârı
4. Erişdi pertev-i feyz-i bahâr âyîne-i çarha
'Acep mi şimdi olsa jeng-i ebr-i tireden 'ârî
5. Degidir lâle yer yer zâhir oldı andan âteşler
Zamâna tutdı çarh-ı âftâb tîğ-ı kuhsârı
6. Dönüp girdâb-ı baħr-ı hûna hergül lâlezâr içre
Tolâşdıрмаkda keştî-i karar bûlbûl-i zârı
7. Nesîm ol deñlü nâzik tarh eder âb üzre emvâcı
Ki levh-i sîme üstâd edemez öyle kalem-kârî

93b

8. Şanur damgâ-yı zerrîndir gören bir mâ'î hârâda
Miyân-ı âba düşmiş 'aks-i hurşîd-i pür-envârı
9. Yer etdi bûy-ı gül şöyle dil-i pür-hûn-ı bûlbülde
Ki oldı cişmi reşk-i nâfe-i âhû-yı Tâtârî
10. Açıldıkça görünür mihr-i âli Husrev-i 'aşkıñ
Berât-ı şevk-ı bûlbûldir degildir gonca tûmârı
11. Çerâğıñ hüsnini inkâr edenler rûz-ı rûşende
Semen-zâr içre görsünler fûrûğ-ı şem' -i gül-nârı

⁶⁹³ a.g.e. "müşerref" s.210

12. Döner gül-miḥ-ı sîmecâ-be-câ zerrîn-sebz üzre
Döküldikçe gül-i zerd üstine bādâmin ezharı
13. Kõnup çeng edicek bûlbûl nihâl-i gülbin-i sebzi
Gümüş telde dizer ebr-i bahârî añ evtarı
14. Grûp dūd-ı derûnın ḥalka ḥalka bûlbûl-i zârîñ
Hevâdan õgrenür murgân-ı gülşen ‘ilm-i edvârı
15. Ḥabâb-ı kef degil mestâne reftâr emeden cûyîñ
Düşüp başından olmuşdır perîşân tâc u destârı
16. Degil şebnem zebân-ı sûsen etdi âb ile peydâ
şu deñlü kıldı vaşf-ı dâver-i pâkîze-girdârı
17. Ser-efrâz-ı zamâne mesned-ârâ-yı ḥudâvendî
Hünermend-i yegâne çehre-pîrâ-yı nikû-kârî
18. Sütûde kehf-i ümmet iftiḥâr-ı şer‘-i peygamber
Güzide faḥr-ı millet maḥz-ı luṭf-ı ḥazret-i Bârî
19. Serây bâb-ı⁶⁹⁴ fazl üstâd-ı küll ‘allâme-i ‘âlem
Serîr-i ‘ilm ü ‘irfânîñ řehenřâḥ-ı cihân-dârı
20. Cenâb-ı müftî-i ‘âlem ki aḥkâm-ı fażîletde
Benân-ı fikri âsân ḥall eder her emr-i düşvârı
21. O dâñâ-yı bülend-aḥter ki olmuş neyyir-i re’yi
Cihânda şem‘-i cem‘-ârâ-yı bezm-i derk ü hüşyârı
22. O çâpûk-râyiž-i raḥř-ı girân-reftâr-ı ḥikmet kim
Revâdır olsa Eflâṭun önünce peyk-i reh-vârı
23. Mühim-perdâz-ı kânûn-ı hûner idrâk-i çâlâkı
Müretteb-sâz-ı esbâb-ı kerem şab‘-ı sebûk-bârı

⁶⁹⁴ a.g.e. “seri erbâb-ı” s.211

24. Zihî Dārâ-yı dārü'l-mülk-i ḥüsn-i ḥulk u sîret kim
Olur erbâb-ı dil biñ cānile meftûn-ı eṭvârı
25. Zihî cevher-i şinâs çârsû-yı nükte dānı kim⁶⁹⁵
Bilür kıraṭ ile ḳadridır maẓmûn eş'ârı
26. Ger olsa iḥtisâb-ı 'adli mâni' seyr-i gülzâra
Şabâ zencîr-i emvâc ile bende eylerdi enhârı
27. Ger olsa pās-ı ḥıfẓi ḥâris-i ma' mûre-i şıḥḥat
Görünmez çeşm-i dilberde daḥi âşâr-ı bîmârı
28. Eger sultân-ı ḳahrı ḥabse fermân etse ḥurşîdi
Zamâne aña zengî-pâsbân eyler şeb-i târı
29. Eger şalsa sipihre mihr-i luṭfı zerrece pertev
Kevâkib ḥaşre dek grmez sevâd-ı şebden âşârı
30. N'ola olsa zamân-ı devletinde 'âlem âsûde
Bırakdı fitneyi zındân-ı ḥ'âb baḥt-ı bîdârı
31. Ederdi nokṭa-i kilk-i celâl ü cāhını merkez
Eger devr etmege çarḥıñ kifâyet etse pergârı
32. Nesîm-i nev-bahâr ḥulkını yâd etse bir şâ'ir
Olur endîşesi sermâye-i dükkân-ı 'atṭârı
33. Felek mesned ḥudâvendâ ḥudîvâ dâverâ Şadrâ
Eyâ erbâb-ı dîn ü devletiñ serdâr-ı sâlârı
34. Sen ol şâḥib-serîr-i mülk-i himmetsin ki ḳurtardıñ
Keşâkeşden kemâl ehliyle çarḥ-ı dūn-ı ḡaddârı
35. Añılmaz oldu nāmı devr-i 'adliñde sitem-kârıñ
Meger yâd ede 'âşık ḡamze-i merdüm-küş-i yârı
36. Sitemden ol ḳadar pāk etdi dehri âb-ı luṭfiñ kim
Cihânda ber ṭarafdır şimdi resm-i merdüm-âzârı

⁶⁹⁵ a.g.e. bu beyt bulunmamaktadır.

37. Şanurlar girdbād ḥāk-ı dergāh-ı celālîndir
Kazâ-yı⁶⁹⁶ lâ-mekân içre görenler çarḥ-ı devvârı

38. ‘Acep mi mübtelâ-yı lerze-i mevc olsa endāmı
Giriftâr-ı teb-i reşk etdi ṭab‘ îñ baḥr-ı zehḥârı

39. Tutan muḥkem esās-ı mülki kilik-i bî-ḳarârîndır
Binâ vîrân olur ger şâbit olmayınca mîsmârı

40. Hüner gūyâ deñizdir mâliki kilik-i güher-pâşîñ
Kerem gūyâ şadefdir ṭab‘ -ı pâkiñ dürr-i şehvârı

94b

41. Dükendi reşa-i ḥâme dükenmez kışsa-i medḥîñ
Meger göz merdûmin edem mürekkeb yerine cârî

42. ⁶⁹⁷Yazam tâ dilde bir nâzik ğazel takrîb-i medḥîñle
Anîñla añlayan sînemde bu cân-ı dil-efkârı

43. Şabâ çevgân edince ṭurra-i pertâb-ı dildârı
Gelüp ‘âşîqlarîñ bir yere ṭop oldı dil-i zârı

44. Döküldi sîneden peykân-ı yâr u penbe-i dâğım
Dırḥat-ı ḥuşke döndim ḥâke düşmiş berg ile bârı

45. Geçer bir tîri biñ dilden bulaşmaz ḳana peykânı
Ne sihr eyler kemân-keşlikde gör ol çeşm-i ḥûn-bârı⁶⁹⁸

46. Anîñ cismi bunîñ cânı yanar bundan kıyâs eyle
Nice beñzer esîr-i düzeḥe hicrân giriftârı

47. Edâsı âb içinde yer yer âteş-pâre mazmûnlar
‘Acemi⁶⁹⁹ etse Nef‘ î nâzm ile da‘ vâ-yı şehḥârı

⁶⁹⁶ a.g.e. “fezâ-yı” s.212

⁶⁹⁷ a.g.e. “yazam” kelimesinden önce “hudâ” kelimesi gelmektedir, s.213

⁶⁹⁸ a.e. “ḥûn-hâzî”

⁶⁹⁹ a.e. “‘acep mi”

48. Alur levh-i kaderden cezbe-i fikr ile maẓmūnı
Tabī' at zātıñ ta' rife haşr etdikçe güftarı
49. Çekerdim gevher-i rāz-ı sipihri rişte-i nazma
Şebistān-ı şenāññ aña rağbet etse ebkarı
50. Bir ednā mevci eyler dāmen-i eflāki pür-gevher
Getürse cūşa bād-ı şevk-ı vaşñ baħr-i efkarı
51. Suħan kālā-yı fāħirdir ne bilsün her denī ħadrin
Bu cinsiñ ħ^vāce-i ħüsn-i ħabuliñdir ħarīdārı
52. Hüner gūyā⁷⁰⁰ deger bir gevher-i pür-ħadr ü kıymetdir
Zamān-ı devletiñde bu metā' iñ rüz-ı bāzārı
53. N'ola şimdengerü şevk ile āheng-i du' ā kılsam
Du' ādır söz ħarārın bulsa āyīn-i şenā-kārı
54. Nitekim şāh-ı gülşende ızhār eyleye şevket
Çeke sünbül öñünce tūğ ola sūsen silahdārı
55. Bula bāğ-ı murādñ gülbin-i iķbāl ile revnaķ
Ola cāh-ı sürür ü emn ü rāħat çār dīvārı

95a

Ġazel-i Fehīm Çelebī

Fe' ilātün/ Fe' ilātün/ Fe' ilātün/ Fe' ilün

1. Ruħşat-ı şayd verüp ġamze-i pür-kīnesine
Ķondı şahbāz-ı müje murğ-ı diliñ sīnesine
2. Görmege eyledi cellād-ı nigāhın irsār
Merħamet kıldı o şeh ħasta-i dīrīnesine

⁷⁰⁰ a.e. "dünyā"

3. ‘Arūz edüp ḥüsn o cādū-nıgeḥım ḥübāna
Eyledi cem‘ perī-rūları āyīnesine
4. Cām-ı aliyle⁷⁰¹ gül-i ḡonca-i kūtāh-hayāt
Reşk eder bülbulniñ ḥırқа-i peşminesine
5. Kāviş et ḥāk-i ḥarābāt-ı mey-ālūdı Fehīm
Ḥusrev’iñ etme ḥased keşret-i gencīnesine

Ġazel-i Monllā ‘Alī Şīr Nevāyī Çaġatāyī

Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün

1. Yüz alman yolidin ḡatlimġa çün teşrif yār eltur
Namāz içre ölümlük mekş iterden rūzgār eltur
2. Қаған kim mest ü lā-ya‘ ḡal çıkar veh kim aña birmen
Köñülñi iḥriyārım birle ol bī-iḥtiyār eltur
3. İtiġe tu‘ medir bāyest bolġāy dip ḡayān pārsā
Köñül şaydını fitrākıġa eylep üstuvār eltur
4. Meniñ mecnūnlıġımı ol perī ‘aşķında men‘ etmek
Ki ‘aķl-ı külni sevdā deştigā dīvāne-vār eltur
5. Şebistāngā encüm maḥrem u kün bolġalı maḥrūm
Bu gül gül açılup her gice ol pūr-ḡār ḡār eltur
6. Nesīm-i şubḡ ḡaylī sūnbül-i zūlfūñi tarmatķaç
Sevādı tünce müşķ-i sūdedin her yan ġubār eltur
7. Yed-i zūlfūñ? tilep bāġ içre āḡım āteşin gulden
Urar yafraglar otdin dūd andaķ kim şerār eltur

⁷⁰¹ FKD, “Tāc-ı la‘line” s.656

8. Meni meyhāneğa bārdıñ dibān yazğurma ey zāhid
Ki esrük şaḥne dik ol yan ẓazā ilgi tutar eltur
9. ẖazā nerādı kök ẓāsıda ay kün ka‘ beteynidin
Düşüş naḫşı bile il ‘ ömri naḫdın her ni bar eltur
10. Nevāyī ẓatlığā çün v‘ade-yi kıldıñ vefā kıl kim
Yoluñda tilmürüp ‘ ömrīdurur kim intizār eltur

95b

Ġazel-i Fehīm Çelebi Berā-yı Zencīr

Mefā‘ ilün/ Fe‘ ilātün/ Mefā‘ ilün/ Fe‘ ilün

1. Benim ki pāyım tā oldı āşınā zencīr
Ḥasedle ‘ aḳl-ı küle etdi iḳtizā zencīr
2. Dil oldı silsile-zād-ı ḥarīm-i zūlf ne vār⁷⁰²
Edere pāyına rû-māl dā’imā zencīr
3. Ziyāde eyledi sevdāyı fıkı-i kākül-i yār
Egerçi der-i cünūna olur devā zencīr⁷⁰³
4. Benem ol şīr-i ẓavī-dest-i pīşe⁷⁰⁴-zār-ı cünūn
Güsiste-bend ederim olsa ejdehā zencīr
5. Görüp bu rağbetimi çeşm-i ehl-i ‘ aḳla olur
Mişāl-i silsile-i ẓurra ḥoş-nümā zencīr
6. Görüñdi āyīne-āsā cünūnumıñ ‘ aksı
O deñli sūde olup oldı pūr-şafā zencīr

⁷⁰² a.g.e. “dırāz” s. 390

⁷⁰³ a.e. Bu mısra ile aşaida ki mısarnın yerleri değıştirilmiştir.

⁷⁰⁴ a.e. “ bīşe”

7. Mişāl-i zūlf-i bütān fark-ı şehde bahtımdan
Olurdu sāye-i bāl ü per-i hümā zencîr
8. Kebüter-i harrem-i ‘aşk u künde-deryâyım
Revā mıdır ola āzādeye revā zencîr
9. Fehîm ben ki olam herze-gerd-i ‘âlem-i ‘aşk
Degül mi ‘âşık-ı āvāreye belā zencîr

Qıṭ‘a-i Merhūm ‘Ālî-yi Bağdādî

Fe‘ ilātün/ Mefā‘ ilün/ Fe‘ ilün

1. Gel ‘Irāk-ı ‘Arab’da tütme maḳām
Umma andan şaḳın ḳarar u beḳā
Bu cihān bir harābe menzildir
Ḳondı göcdi hezār mîrlivā
Mā’-i cārîdeki ḥabāb gibi
Niçe biñ çetri ḳıldı nā-peydā
Ḥāk-ı Bağdād’da zeyn olan şeceri
Naḥl-ı ḥurmā şanur gören ammā
Tuḡlardır ki ḳaldı menzilde
Çekilüp gidti leşker-i ḥulefā

96a

Taḥmîs-i Ġazel-i Ḥāce Fuzûlî ‘Aleyhi’r-rraḥme

Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün

1. Olur zūlf-i dil-āvîziñe sünbül ey ḳamer ‘âşık
Hilāl ebruña mäh-ı nev-şikeste der-beder ‘âşık
Semāda ḥālîñe her aḡter-i ferḥunde-fer ‘âşık

Olur rûhsarıña gün la‘ liñe gül-berg-i ter ‘ âşık
Saña eksik degil gökden iner yerden biter ‘ âşık

2. Şabā şeb bir meh ağyār sipihr ü yanı cem‘ etme
O bed-i enzāra gel ey şem‘ -i hüsnum ‘ arz-ı lem‘ etme
Dem-â-dem dîdemizden cevır ile icrā-yı dem‘ etme
Temāşā-yı cemālînden nazar ehlini men‘ etme
Ne sūd ol hūb yüzden kim aña kıyılmaz nazar ‘ âşık

3. Münevverdir cemāl-i nūr-bağşıñdan bütün ‘ âlem
Muşaffā-ğātır oldı buse-i la‘ liñle cām-ı Cem
Şabā rû-māl edüp zülf-i siyāhıña ol dem
Çemende pāy-busuñdan olupdur sebzeler hurrem
Hemān bir sebzece olmağa ‘ âlemde yeter ‘ âşık

4. Perīşāndır ğam-ı zülfüñle gerçi şūret-i hālīm
Tecāhüldeñ gelirseñ derdime ammā olup ‘ ālim
Nice olur teraḥḥum nidügin bilmezsiñ aḥvālīm
Kılursiñ biñ ciger kan her yaña bağıdıka ey zālīm
Ne bağımağıdır bu her dem kanda bulsun bir ciger ‘ âşık

5. Ḥālīmī cāy-ı dil-ğāha erince mevşıl-ı rāha
Zevāl irāt eder mihre nağş ‘ ārız olur māha
Getürmez tāb u tākāt gör gedāyı miḥnet-i şāha
Ne pervāne doyar bir şu‘ leye ne şem‘ bir āha
Fuzūlī şanma kim beñzer saña ‘ âlemde her ‘ âşık

Müfred-i Berā-yı Dide

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Çeşm-i mestīn beste gördüm ḥasta mı cānā dedim
Dedi ādemler helāk eyler anıñçün bağıladım

Kaşide-i Nef'î Der Medh-i Merhûm Müftî Muhammed Efendi Berâ-yı Ta'rif-i 'Iyd

Fe' ilâtün/ Fe' ilâtün/ Fe' ilâtün/ Fe' ilün

1. Habbezâ 'ıyd-ı bahş-ı hümmâyün-mağdem
Ki dil-i 'âlemi bir cām ile kıldı hurrem
2. Nice 'ıyd evvel-i cem' iyyet ü şādī vü sürür
Nice 'ıyd āhır-i hengāme-i endūh ü elem
3. Nice 'ıyd āyine-i rū-yı cihān-tāb-ı neşāt
Nice 'ıyd āfet-i cān-gāh-ı dil tīre-i ğam
4. Müjde-i yümn-i kudūmiyle şafā peyderpey
Feyz-i teşrīf-i vişāliyle ferağ dem-ber-dem
5. Eşer-i feyzi tarāvet-dih-i gülzār-ı cihān
Pertev-i lutfı bisāt-efken-i bezm-i 'ālem
6. Şanki bir dilber-i ferruğ-ruğ ü meh-ṭal' atdır
Gecesi aña siyeh- kākül-i müşgīn-perçem
7. Ya şeh-i zer-'ālem-i mülk-i tarabdır kim anıñ
Çetr-i atlas çeker üstine sipihr-i a'zam
8. Ey hoş ol şehir-i mükerrerem ki ola hemyāre
Böyle bir 'ıyd-ı hümayün ile kadri ekrem
9. Ya'ni şevvāl-i şafā-bahş-ı cihān kim yaraşır
Aña ta'zīm için eylerse felek kaddini ham
10. O meh-i mu' teber-eyyām-ı mübārek-dem kim
Reşk eder bir demine devr-i Mesīh-i Meryem
11. Gurre-i fātiha-i gerdiş-i cām-ı Cemşid
Selhı tārīh-i şikest-i hum-ı meyhāne-i Cemşid

12. Mişl ü m̄anendi bulunmazdı o m̄ahiyyet ile
Olmasa bunculayın şehr-i şerīfe⁷⁰⁵ tev'em
13. Şehr-i hoş-āb u hevā ya' nī Stanbul kim eger
Tarhını görse behiştı unudırdı Ādem
14. Ma' den-i h̄üsn ü bahā mesken-i erbāb-ı düvel
Kān-ı pür-gevher ü gencīne-i dīnār u dirhem
15. Bulmuş anıñla zamān feyz-i şerefden behre
Eylemiş r̄üy-ı zemīni bu gülīstān-ı İrem
16. H̄aşılı ikisi de k̄adr ü şerefle mümtāz
Farq eger var ise Allāhu Te' ālā a' lem
- 97a
17. Sebeb-i k̄adri anıñ 'ıyd-ı mübārek-fiṭrat
Şeref-i baḥtı bunıñ dāver-i ferḥunde şiyem
18. Şem' -i meh pertev-i bezm-i ḥarem-i dīn ü düvel
Māh-ı ḥurşīd-i fūrūḡ-ı felek-cūd u himem
19. Kışver-i cāna cihān-dāver-i gerdūn-mesned
Mülk-i luṭfa şeh-i meh-çaker ü seyyāre-ḥaşem
20. H̄āmi-i şer' -i beni ḥüccet-i ehl-i sūnnet
Kıble-i mülk ü milel Ka' be-i erkān-ı ümem
21. Müftī-i devr-i zamān māḥaşal-i kevn ü mekān
Şūret-i cevher-i cān ma' ni-i lafz-ı ' ālem
22. O şeh-i taḥt geh-i memleket-i dāniş kim
Mülk-i ma' nāda Süleymānlık eder bī-ḥātem
23. Vādī-i fikri fütūḥāt-ı kemāle meslek
Dergeh-i fazlı füyūzāt-ı ' ulūma maḳsem

⁷⁰⁵ NEFD, "laṭīfe" s.219

24. Gerd-i ḥāk-ı ḳademi rūṣenī-i çeşm-i emel
Feyz-i iḥsān-ı kefi zindegī-i cān-ı kerem
25. Āsaf-ı ma‘ deleti ḥāris-i mülk-i inşāf
Ḳahramān-ı ğāzabı şaf-şiken-i ḥayl-i sitem
26. Hıttā-i fazlına iḳlīm-i ‘ adālet mülḥaḳ
Ḳişver-i himmetine mülk-i mürüvvet munzamm
27. ‘ Aḳl-ı evvel gibi ef’ ālī metānetde meşel
Şubḥ-ı şānī gibi aḳvālī şadāḳatda ‘ alem
28. ‘ Adli ger istese ıṣlāḥ-ı nuşrat-ı⁷⁰⁶ cihān
Nūş-dārū-yı şifā-sāz ola niş-i erḳām
29. Luṭfı gösterse ger emvāce rüsūm-ı bezli
Keşret-i dürr ü güherden kem ola sâḥil-i yemm
30. Dāverā nām-verā dād-penāhā şadrā
Ey sūtūde-ḥalef-i şıdk-ı İmām-ı A‘ zām
31. Sensin ol kim dil-i danāña olur bir demde
Nice biñ müşkil-i pür-nükte ma‘ ānī mülhem
32. Olsa eflāke zamīriñ göz ucuyla nāzır
Görinürdi dil-i ‘ İśādaki rāz-ı mübhem

97b

33. Şem‘ -i fānūs-ı ḥabāb eylese hıfzıñ şereri
Bād-ı şarşarda güzār etse aña vermez elem
34. Olsa ger ṭab‘ -ı nebātāta⁷⁰⁷ mürebbī ğāzabıñ
Gürbe-i bīd ola bāzū-şiken-i şīr-i ücem
35. Derd-i ḥirmāna ṭabīb olsa revādır ḳalemiñ
Hoḳḳa-i Çini devāt aña mürekkeb merhem

⁷⁰⁶ a.g.e. “mażarrāt-ı” s.220

⁷⁰⁷ a.g.e. “nebāhtāta” s.221

36. Şāhid-i memlekete çeşm-i siyehdir o devāt
Nāvek-i ğamze-i dil-dūzındır anıñ o qalem
37. Ne qalem bir büt-i ra' nā ki hırāmān olsa
Zīr-i pāyında kıllur zūlf-i siyāhı derhem
38. O sehi-kāmet-i pūr-şīve ki reftār etmez
Etmeyince dūr-i güftarı nişār-ı maqdem
39. Ey 'Ömer-' adl ü 'Alī-' ilm ü Aristo-hikmet
Ve'y Hızır-dāniş ü Aḥmed-reviş ü 'İsā-dem
40. Necm-i baht-ı felek-ārāña yemīn ü sevgend
Quvvet-i tāli' ü iqbālīne sevgend ü qasem
41. Ki bu ma' nā idi hātırda medār-ı fikrim
Eylemişdi bu medār üzre qarār endişem
42. Yā verem medhiñ ile mülk-i vücūda revnaq
Yā tutam ğayret ile rāh-ı beyābān-ı 'adem
43. Demdir eyler isem da' vī-i işbāt-ı hūner
Şıdk-ı da' vāma eder şimdi şehādet 'ālem
44. Zer-i nev-sikke qadar raġbeti var sözlerimiñ
Nām-ı pākiñ edeli nāşıye-i nazma raqam
45. Qapladı medhiñ ile Rūmı sevād-ı nazmım
Hinde 'azm etse n'ola reşk ile yārān-ı 'Acem
46. Rütbe-i nazmımı inkār edemez kimse meger
Kendi miqdārını bilmez bir-iki lā-yefhem
47. Qadrim ammā ki bilüp münkir olan ehl-i ḥased
Her ne derse qo desün çekmezim aşlā aña ğam
48. Tab' -ı keç-fıkr-i ḥasūd u suḥan-ı nāzik ü şūḥ
Dīde-i pūr-ḥavel ü ğamze-i pūr-nāz ü sitem

49. Tütalım olmış anıñ dañi edāsı rengīn
Reng-i yāķūta berāber mi olur reng-i baķam

98a

50. Kuvvet-i ıab'ide ger vārise teslīm edelim
Ola mı Hayder-i Kerrāra muķābil Rüstem
51. Benem ol şā'ir-i hoş-nükte ki her lafzımda
Nefy-i ğam müzmer ü işbāt-ı meserret müdğam
52. Nefehāt-ı suhanım gülşen-i efkāra nesīm
Reşehāt-ı kālemim bāğ-ı hayāle şebnem
53. Eder ebkār-ı ma'āniyi perī-veş da'vet
Başduğınca kalemim dā'ire-i nazma ķadem
54. Erdi söz ğāyete Nef'ī nice bir lāf ü güzāf
Lāfi ķo tırma du'ā kıl ki odur şimdi ehemım
55. Nitekim 'ıyd erişüp ede cihānı teşrīf
Nitekim ola cihān 'ıyd ile şād u hurrem
56. Bula zatıyla şeref mesned-i Şadr-ı devlet
Neşve-i devlet ile göñli feraķ-nāk ola hem
57. Şāhid-i baķtına iķbāl ü sa'ādet meftūn
Harem-i devletine luķf ü mürüvvet maķrem

Ġazel-i Bāķī Şīrīn-i Eda

Fe' ilātün/ Fe' ilātün/ Fe' ilātün/ Fe' ilün

1. Yılda bir açılup ancaķ şen olur bāğda gül
Kanı ol ğonca-i handān gibi şūh u şengül
2. Naķşlar bağladı nev-rüz hevāsında çemen
Eylesün hūb edālarla terennim bülbül

3. Ruḥlarındır gül-i ter ḡonca leb-i mey-ḡunıñ
Saña meyl etdi ḡöñül baña gerekmez gül [ü] mül
4. Kendü başında degül mi niçün ol meh bilmez
Dil-i miskîne ne bend eyledügin o kākül
5. Dūd-ı āhın yine Bākī şerer-ālūd etdi
Yāre ʿ arz eyledi bir dāne zer-efşān sünbül

Müfred-i ʿ Uşşāk

Mefāʿ ilün/ Mefāʿ ilün/ Feʿ ülün

1. Dil-i ʿ aşıkda hiç olmaz ḡanāʿ at
Teraḡḡiler umar sâʿ at be-sâʿ at

98b

Ġazel-i Merḡüm Fehīm Çelebī

Mefʿ ülü/ Mefāʿ ilü/ Mefāʿ ilü/ Feʿ ülün

1. Deyr içre ki ol büt heves-i encümen eyler
Çün⁷⁰⁸ zāhid-i ṭāʿ at-meniş berhemen eyler
2. Etdikçe gülistāna güzer ʿ aks-i nigāhın⁷⁰⁹
Gül-gune-zen-i çihre-i berg-i semen eyler
3. Āmāde ṭurur ḡonca kʼide çāk-i girībān
Beñzer ki o gül-rūḡ yine ʿ azm-i çemen eyler
4. Ḥün-rīzdir ol şāh o ḡadar kim gül-i surḡı
Āşār-ı nigāh-ı ḡaḡabı yāsemen eyler
5. ʿ Aks etse lebi dīde-i giryāna Fehīmā
Teʿ şirde mānend-i Süheyl-i Yemen eyler

⁷⁰⁸ FKD, "çok" s.376

⁷⁰⁹ a.e. "cemālī"

Ġazel-i Merhûm Yahyâ Efendî

Mefâ' ilün/ Mefâ' ilün/ Mefâ' ilün/ Mefâ' ilün

1. Sürersin dâim ey dil pây-ı yâre çehre-i zerdin
Demez mi ol tabîb-ı cân ü dil saña nedir derdin
2. Perîşân-ı hazân olmaz gül-i ra' naları⁷¹⁰ şolmaz
Ne bâğıñ naıhlıdır âyâ nihâl-ı nâz-perverdin
3. Nişân-ı tîr-i çeşm-i yâr olursun ey kamer bir gün
Felekde hüsnüñe mağrûr olup göğsün 'acep⁷¹¹ gerdin
4. Vefâ şüretlerin gördüm vişâlin ârzü etdim
Ruıuñ pinhân edüp âhrî⁷¹² cefâ şeklini gösterdin
5. Felek döne döne şidi cefâlar etsin ey Yahyâ
Ne tozlar kıopara bir gün ola âh-ı cihân-gerdin

Ġazel-i Merhûm Veysi Efendi

Fe'ilâtün/ Fe' ilâtün/ Fe' ilâtün/ Fe' ilün

1. Ah kim olsa gerek pûşîş-i tâbut-ı fenâ
Hil' at pâdişah u hırka-i peşmine gedâ
2. Bir bahâya şatılur dest ecelden âhr
Zer nişân-ı efser-i hâkân külâh-ı fuğarâ
3. Bir olur külbe dervîş ile kıaşr-ı şâhi
Âteş endâz olıcağ şâ' kıa-i kıahr Hüdâ
4. Serdi bād-ı hevâ cānımıza kâr etdi
Saña kıaldı işimiz ey kerem esî Mevlâ

⁷¹⁰ YAD, yerine "cennet gibi" s.125

⁷¹¹ a.e. "neye"

⁷¹² a.e. "bizden"

5. Veysi ħasta dile kuvvet-i nuṭḡ etme dirīg
Ol zamān kim ola dem-beste zebān-ı bñlēgā

Merḥūm Hüdāyī

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. 'Āşkın ma' ḡşūdı ol maḥbūb-ı bī hemtā imiş
Himmeti gāyet bñlend ü maṭlabı alā⁷¹³ imiş
2. Kaf ü Nūn iḡlimi ' Anḡasın şikār etse n'ola
Rūh-ı 'ārif şahbāz Ḳāf-ı istignā imiş
3. Nūr-ı pāk-i Ḥaḡḡ'ı ḡaḡıyla şühūd et ey gönül
Bunda yārin görmeyen anda⁷¹⁴ daḡı a' mā imiş
4. Ġayra baḡmaz dāimā sırr-ı sarāyın pāk eder
Şādıḡıñ zīrā murādı Ḥazret-i Mevlā imiş
5. Ḳā'be ḡavseyini geḡüp ermiş⁷¹⁵ serāy-ı vaḡdete
Sırr-ı 'Ev ednā'' Hüdāyī cümleden alā imiş

Merḥūm Fehīm

Mef' ūlū/ Fā' ilātü/ Mefā' ilū/ Fā' ilün

1. 'Aşḡ olmayınca sūziş-i āha ne i' tibār
Ateş gerek duḡān-ı siyāha ne i' tibār
2. Çeşm-i siyāhı oldı sipāh-ı şaf-ı müjde
Gerḡi sipāh olmasa şāha ne i' tibār

⁷¹³ Mehmet Emin Ertan, **Aziz Mahmud Hüdāyī**, Semerkand Yayınları, 1.Baskı, İstanbul, 2012, "bālā" s.68

⁷¹⁴ a.e. "yarın"

⁷¹⁵ a.e. "eriş"

3. attāl eden kirişmeyi zehr-i i' tibādır
Düş-nām-ı ser nühüfte nigāha ne i' tibār
4. Meyl etme haтта ā'ib olur üsñüñ ey perī
řāh olsa nā-bedīd sipāh ne i' tibār
5. Pāl-māl ederse urra aı-ı sebzeüñi n'ola
Gülzār içinde berg-i giyāha ne i' tibār
6. Mir'atı gerçi ' aksüñ ider feyz-yāb-ı üsn
urřīd öñinde şüret-i māha ne i' tibār
7. Besdür Fehīm faqr bana bā-ı bī-azān
Gül-onca-i dü-rüze cāha ne i' tibār

Müfred Mergüb

Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

1. Uyrurken seyr eden ol dil-rubāyı cāme-ab içre
řanur tařvīr-i Yūsuf'dır yazılmış bir kitāb içre

99b

ařīde-i Nef' ī Der-med-i Merūm řeyūlislām-ı Sābū Muammed Efendi

Fe' ilātün/ Fe' ilātün/ Fe' ilātün/ Fe' ilün

1. Girih-i onca-i mařūdımı ar etmedi all
Pençe-i mihr-i cihān-tābı meger oldu eşell
2. Esmedi bād-ı himem omadı urřīd-i kerem
aldı pejmürde vü efsürde gülistān-ı emel
3. Rūzgār etdi hebā berk-i hevā vü hevesi
Gülbin-i gülşen-i ibāle daı ermeden el
4. ' Āleme cām-ı řafā şunduı dem baa felek
Bir ade şunmadı kim vermeye biñ dürlü kesel

5. El şafâ cāmını aldıķca ele reşk ile ben
Hûn-ı dil nûş ederin bâde-i gülgûna bedel
6. Dilde bünyâd-ı serâ-yı ğam u ğuşşa muhķem
Kaldı kâh-ı şafâdan meger âsâr-ı talel
7. Benim ol zâr u perâkende-dil ü tab^ç u dimâĝ
Ki felek eyledi ahvâlimi bir bir muhtell
8. Hâtırım şâhsüvârân ğama cev-angeli
Meşrebim tûrfa-ĝazâlân-ı belâya münhel
9. Katre-i eşkim ile rûy-ı zemîn tâze vü ter
Dûde-i âhım ile çeşm-i kevakeb enhal⁷¹⁶
10. Görmesün deyü gözüm rûy-ı ^çarûs-ı bahtı
Çeker âhım felege perde-i müşĝin-i hacel
11. Ermesün menzıl-i maķşûda deyü peyk-i heves
Serteser eşkim eder ^çarşa-i dünyâyı daħal
12. Kevkeb-i tâli^ç imiñ yok baña hüsn-i nazarı
Hışm ile şöyle bakar kim eder ızhâr-ı hıvel
13. Ka^ç r-ı târîk-çeh-i ğamda beni yâ görmez
Dîde-i baht-ı siyeh-kârıma yâ indi sebel
14. Bilemem ben de sitâremde nedir bu kevkeb
Reşk ederler aña te'şîrde mirrih u zuhal
15. Nice yıl ^çaksine dönse yine çarh-ı gerdân
Olmaya rişte-i dilden girih-i ğam münhall
16. Bu belâ ile tâķat komamışdır dilde
Bu felâketle ki ^çâlemde benim darb-ı meşel

⁷¹⁶ NEFD, "dûde-i âhım felege perde-i müşĝin-i hacel" s.227

17. Yine hâtırdā tesellî bulunur baḳdıḳca
Görinür dilde bu ma‘ nâ-yı laṭîf ü mücmel
18. Nice bir kevkeb-i baḥt ile bu baḥş ü ḡavḡā
Nice bir ṭālî‘ -i bed-‘ ahd ile bîhûde cedel
19. Dâḡ-ı ḥırmân ile sînem pür olursa yeridir
Tîḡ-ı bîdād çeküp ḡam beni öldürse maḥal
20. Niçün ol fâẓl-ı devrāna varup ‘arz etmem
Ede⁷¹⁷ bir luṭf ile müşkilimi ol dem ḥall
21. Ol ki aḥkām-ı ḳaderden ne olursa zāḥir
Naḳşı mir’ât-ı zāmîrinde görünür evvel
22. Ol ki eṭvār-ı felekden ne görürse münker
Döndürür ‘aksine ol an ḳomaz anı mühmel
23. Müftî-i maşrıḳ u maḡrib ki ḳavî olmadadır
İctihâdiyle anıñ şer‘ -i nebiyy-i Mürsel
24. Muḳtedâ-yı ‘ulemâ server-i ḥayl-i fuḍalâ
Mültecâ-yı vüzerâ dâver-i dîn faḥr-i milel
25. Ḥâkim-i maḥkeme-pîrâ-yı şerî‘ at ki bulur
Her dem emriyle meyân-ı ḥaḳ u bâṭıl fayşal
26. Nevbahâr-ı çemen-i bâḡ-ı ‘adâlet kolamaz
Devr-i ‘adlinde ḡuşâde gül-i bostân-ı ḥiyel
27. İ‘tidâl istese ger ‘adli umûr-ı dehre
Veremez bâd-ı ḥazân revnaḳ-ı ḡülzâra ḥalel
28. Hükmi bir mertebe cārî ki eger emr etse
Söyle râm etmiş aña ‘âlemi Ḥallâḳ-ı Ezel

⁷¹⁷ a.g.e. “k’ide” s.228

29. Çıka deryâ ser-i kuhsâra hılâf-ı mu‘ tād
Ser-fürû eyleye ğavvâş gibi bahre cebel
30. Serverâ nâmverâ fâzıl-ı ferhunde-dilâ
Ey hüdâvend-i fuḥûl-i ‘ ulemâ-yı kümmel
31. Sensin ol fâzıl-i bî mişl ü mu‘ âdil ki felek
Görmemişdir daḥi devr edeli senden efḍal
32. Mantıķıñ yine beyân etmege kâdridir anı
Gitse maḥv olsa eger kâ‘ ide-i naḥv ü ‘ ilel

100b

33. Kâdriñ ol mertebe kim maş‘ ad-ı i‘ lâ-yı melek
Tâ‘ir-i devletiñe mehbiṭ-i dūn u esfel
34. Luṭfiñ ol mertebe kim kârgēh-i ‘ âlemde
Kōmadı ‘ illet ü esbāba yeriyle medḥal
35. Yetürirdi yolunı şubḥa çıkınca ḥurşīd
Yakmasa bedraķa re‘y-i müniriñ meş‘ al
36. Dūd-ı âh eyler idi âyine-i çarḥı siyâh
Pertev-i ma‘ deletiñ urmasa aña şayķal
37. Haşre dek ḥāmemi medḥiñde ederdim cārī
Sedd-i reh olmasa ger nükte-i mā ḳall ü dell
38. Benim ol Neḫ‘ ī-i efkende ki şimdi etdim
Ḥāk-i dergāhıña yüz sürmegi aķşā-yı emel
39. Nice taķrīr edeyim ḥālimi sulṭānıma kim
Ġam-ı māzīyi ḳomaz dilde ğam-ı müstaḳbel
40. Çekmezim sāĝar-ı bezm-i keremiñden elimi
Bir ayāķ şuna meger sāķī-i şahbā-yı ecel
41. Ḳullarıñla oturup ḥidmetiñ etsek derler
Celesū ḥayre celisin ‘ amilū ḥayre ‘ âmel

42. Yazılan sinede ihlâş-ı ‘ubūdiyyetdir
Dâğlar noktaları şerhalarımıdır cedvel
43. Yaraşır sem‘-i şerîfînde dūr-i güftârım
Nitekim gūşe-i gūş-ı güle dūrdâne-i t̄all
44. Lafza-ı rengîn muşaffā-yı edā-yı nermim
Giyydirir şāhid-i mā‘ nāya libās-ı muḥmel
45. Her ne gevher ki çıkarsam şadef-i dilden eder
Bikr-i fikr-i şu‘ arā gūy-ı girībān-ı ḥulel
46. Līk ḥur-ı mühre kadar kıymetini bilmezler
Bir bölük bī-ḥired ü māşadağ-ı belhüm eḍall’
47. Demidir şıdk u şafā ile du‘ ā eyleyelim
Tā ḳabūl ede anı ḥazret-i Ḥaḳḳ ‘azze ve cell
48. Nitekim her ser-i sāl erişe rūz-ı nevrūz
Cilvegāhın ede ḥurşīd-i felek burc-ı ḥamel

718

101a
Bāḳī⁷¹⁹

Fā‘ ilātūn/ Fā‘ ilātūn/ Fā‘ ilātūn/ Fā‘ ilūn

1. Gül yüziñ vaşfında bülbul kılsa elḥānı dūrūst
Bāğda bir ḡoncanıñ ḳalmaz girībānı dūrūst
- 720
2. Dil-beriñ ‘ahdi bütūn ammā vefāsı süst olur
‘Āşıḳıñ ḡönli şikeste ‘ahd ü peymānı dūrūst

⁷¹⁸ a.g.e.1. Gece gündüz nitekim ola tedahülde müdām/ Eşheb-i rūz ede edhem-i şāmı ercel

2. Rā‘ iz-i bahtını olup rahş-ı murād üzre süvār/ Eşheb ü edhem-i rūz ü şeb ola ana kütel

3. Hayme-i kadrini gerdūn gibi Hakk ede bülend/ Ola zımnında hep encüm gibi erbāb-ı düvel, bu beytler

M’da eksiktir, s.230

⁷¹⁹ M’da başlıksızdır, fakat gazel Bāḳī’nindir.

⁷²⁰ BD, 1. Olsa ‘irfān ehline cānān olınca şöyle kim/ Zūlf-i müşḡīni şikeste ‘ahd ü peymānı dūrūst, bu beyt M’da eksiktir, s.114

3. Cevşen-i pûlâd-ı çarhı çāk çāk etüm velî⁷²¹
Tîğ-i⁷²² âteş-bârımuñ şemşîr-i bürrânı dürüst
4. Âteş-i sūz-ı firâkıñ bir harâret verdi kim
Nûş eder bir demde dil deryâ-yı ‘Ummânı dürüst
5. Bâkıyâ fennüñde tutmaz kimse noķşânıñ seniñ
Hamdû li’llâh tab‘ mevzûn ‘aql mîzânı dürüst

Bâķî Efendi

Mefâ‘ ilün/ Mefâ‘ ilün/ Mefâ‘ ilün/ Mefâ‘ ilün

1. Gel ey dil halka-i müşgîn-i zülf-i pür-şikenden geç
Beni anınla bir görme ya andan geç ya benden geç⁷²³
2. Saña cāy-ı hırām ey naḥl-i bālā gül-şen-i cāndır
Nesîm-i nev-bahārî gibi gel şahn-ı çemenden geç
3. Neden bu menzil-i ḥākîde ārām ihtiyâr etmek
Senüñ cāndur yeriñ ey tîr-i dil-ber gül⁷²⁴ bedenden geç
4. Bu bâzâr içre düşmez dâne-i eşkim gibi gevher
Sen⁷²⁵ ey cān riştesi şimden girü dürr-i ‘Adenden geç
5. Kemnd-i zülfî ey Bâķî saña çok bend geçmişdür
Veli sen gamze-i ḥûn-rîzi cevrin gör geçenden geç

⁷²¹ a.e. "dağı"

⁷²² a.e. "âh-ı"

⁷²³ a.g.e. "Düşersin dam-ı tezvire reh-i mekr ü fitenden geç" s.119

⁷²⁴ a.e. "sen"

⁷²⁵ a.e. "gel"

Ġazel-i Bākī

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Göñlin alup ġonca-veş āl ile dil-teng etdiler
Bülbül-i şūrīdeye güller 'aceb reng etdiler
2. Kıldı mürġān-ı çemen kıdd-i nihāl-i servi ħam
Muṭrib-i bezm-i bahāra ġūyiyā çeng etdiler
3. Cān u dil baḡs-i kitāb-ı 'aşḡda bülbülleri
Ġonca-veş söyletmeyüp dem-beste vü deng etdiler
4. Dil derūn sīnede la' liñle kıldı baḡs-i 'aşḡ
Bir biriyle iki bülbül ġūyiyā ceng etdiler
5. Ruḡlaruñ medḡin ser-āġāz etdi Bākī bāġda
Düşdiler hep yanına bülbüller āheng etdiler

101b

Bākī⁷²⁶

Mef' ūlū/ Mefā' īlū/ Mefā' īlū/ Fe' ūlün

1. Cānāne cefā kılsa n'ola cāna şafādur
Aġyār elemin çekdüġümüz ya ne belādur
2. Her tāc olımaz faḡr u fenā şāhına ser-tāc
Terk ehlinüñ ey ḡ^vāce biraz başı ḡabadur
3. İzüñ tozına sürdi yüzün āyine-veş dil
Maḡşūd benim pādīşehim kesb-i şafādur

⁷²⁶ M'da başlıksız bir gazledir, fakat Bākī'nin dir.

4. Hep derd ü belâdır güzelim mihr⁷²⁷ u maḥabbet
‘ Ālemde hemān mihr ü vefā ḥüsn-i edādur
5. Şûḫ⁷²⁸ ehline şol cāmı şunar sâḫī-i ‘ aşkıñ⁷²⁹
Kim ‘ aḫla cilā ḳalbe şafā rūḫa ğıdādur
6. Sâḫī mey-i Bâḫīyi getür bezme şafā ver
Çün kār-ı cihān ‘ âkıbetü’l-emr fenādur

Bâḫī Efendi

Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilün

1. Yârdan cevır ü cefâ luṭf u kerem gibi gelür
Ġayrdan mihr ü vefâ derd ü elem gibi gelür
2. Fırḳat-i yâr ḳatı zâr u zebûn etdi beni
Doyamam⁷³⁰ miḫnet-i hicrâna ölem gibi gelür
3. Uydurup leşger-i ‘ uşşâḳımı ol şâh-ı cihān
Nâz ile şalını şalını ‘ alem gibi gelür
4. Dil-i pür-ḥûn elem-i hicruñ⁷³¹ ile cûş edeli
Çeşme-i çeşmiñ aḳup⁷³² şuları dem gibi gelür
5. Bâḫıyâ ḳanḳı gönül şehrine gelse şeh-i ‘ aşḳ
Bile endûh u belâ ḫayl u ḫaşem gibi gelür

⁷²⁷ a.g.e. “aşk” s.167

⁷²⁸ a.g.e. “aşk” s.166

⁷²⁹ a.e. “la’lün”

⁷³⁰ a.g.e. “döymeyem” s.192

⁷³¹ a.e. “aşkun”

⁷³² a.e. “akun”

Ġazel-i Bākī

Mef' ūlū/ Fā' ilātū/ Mefā' ilū/ Fā' ilün

1. Kaddūñ kätında kâmet-i şimşād pest olur
Zülfüñ yanında revnağ-ı ' anber şikest olur
2. Tâb-ı ruḥuñla la' lün iken⁷³³ ' aqlın aldurur
Şevk ile içse kişi meyi kati mest olur
3. Reftâra gelse kâmet-i ' ar' ar-ḥurām ile
Bâlâ-yı yâre serv-i çemen zîr-dest olur
4. Zinhâr eline âyine vermeñ o kâfirüñ
Zîrâ görince şûretini büt-perest olur

102a

5. Bākī çeker mi bâde-i engür minnetin
Her kim ki mest-i cür' a-i cām-ı Elest olur

Bākī Efendi

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Gerçi gâyet mestdür ol nergis-i ḥün-rîzler
Kati geçkindür velî ol ġamze-i ser-tîzler
2. Sen yatarsın mesned-i ḥüsn üzre ḥ' âb-ı nâzda
Ḥalkı uyutmaz fiğân u nâle-i şeb-ḥîzler
3. Yağdılar dil kişverin cevri ile tâlân etdiler
Dil-berân-ı şüh u şehir-âşüb u şür-engîzler

⁷³³ a.g.e. "anan" s.160

4. Meclis-i ‘aşkıñda çengi Zühre deffâf âfitâb
N’eylesün rakş etmesün mi zerre-i nâçizler
5. Ğam degil Bâķī inen açılmasa ol gül-‘izâr
Ser-girân olurlar ekşer gonca-i nev-ĥizler

Ğazel-i Bâķī

Fe‘ ilâtün/ Fe‘ ilâtün/ Fe‘ ilâtün/ Fe‘ ilün

1. Leşger-i fitne saña ĥayl-i ĥaṭ u ĥâl yeter
Tîĝ lâzım degil ol ĝamze-i kıattâl yeter
2. Fitneler kıaynadup ey dost n’eder ĥâl u ĥaṭuñ
Ğöñül almaĝa ruĥuñ eyledüĝi âl yeter
3. Ayaĝuñ altına baķ eyle nażar ben ĥâke
Şeh-süvârım yeter etdüñ beni pâ-mâl yeter
4. Ğaražuñ şayd ise ey dil o ĥümâ-pervâzı
Şâh-bâz-ı nażar-ı himmetüñi şal yeter
5. Ehl-i dil câme-i dîbâ ile zîbâlanmaz
Bâķıyâ ‘ârif olan kimseye bir şâl yeter

Bâķī Efendi

Mefâ‘ ilün/ Mefâ‘ ilün/ Mefâ‘ ilün/ Mefâ‘ ilün

1. Ğöñül dâĝ-ı ĝamuñla sînede bir şem‘ uyandurmuş
Çerâĝ-ı ‘aşķa bir ĝarrâ kıızıl altını yandurmuş
2. Ğöñüller naķdin almış yâr girmiş ĥalka-i zikre
Bir iki derd-mend âvâreyi varmış tolandurmuş

3. Dimeñ Mecnûna gelmiş ‘âkıbet Leylâdan istignâ
Belâ-yı ‘aşk o ser-gerdâni cânından uşandurmuş

102b

4. Bulup sakķā-yı hicrân teşne-dil şahrâda Mecnûnı
Ecel peymānesin şunmuş hayât âbına kındurmuş
5. Bu gün Bākīye ol âfet vişâlin va‘ deler kılmış
Yalanlar söylemiş miskini gerçekden inandurmuş

Ġazel-i Bākī

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Şubḥ-dem bülbül niyâz etdükçe geldi nâze gül
Râz-ı ‘aşkı der-miyân etdi açıldı tâze gül
2. Oldı şahn-ı bâğda taze⁷³⁴ gül-efşânlar yine
Hâşılı döndi çemen bezminde âteş-bâze gül
3. Uymadı bir gün hevâ-yı bülbül-i şūrīdeye
Meyl eder dâ’im nesīm-i şubḥ ile pervâze gül
4. Bir yere cem‘ eylemiş evrāk-ı nâz u şīveyi
Rişte-i cânından etmiş bülbülün şīrâze gül
5. Göklere ırgürdi Bākī gūlgul-i ‘aşkuñ yine⁷³⁵
Şalmanın rūy-ı zemīne ḥüsn ile âvâze gül

⁷³⁴ a.g.e. “peyda” s.286

⁷³⁵ a.e. “senün”

Bākī Efendi

Mef' ūlū/ Mefā' īlūn/ Mef' ūlū/ Mefā' īlūn

1. Şeb-nem gibi saçılun koñ eşk-i firāvānım
Güller gibi açılun tek gonca-i ḥandānım
2. Ben āb-ı revān etmek cān üzre gözüm yaşın
Tek meyl-i kenār etsün ol serv-i ḥırāmānım
3. Yād-ı ser-i zülfüñle gül-zār-ı dil ü cānda
Sünbüller eder peydā efkār-ı perīşānım
4. Cām-ı mey-i 'işretdür 'aşkuñda dil-i pür-ḥūn
Şem'-i şeb-i vuşlatdur dāğ-ı dil-i sūzānım
5. Sen gül gibi gül-şende gülmekde açılmağda
İñler kafes-i tende mürğ-i dil-i nālānım
6. Yaz⁷³⁶ uyḥusına varmış 'ālemden olup fāriğ
Ādem mi görür şimdi ol gözleri mestānım
7. Döksün güher-i eşki Bākī reh-i kūyuñda
Maḥşūl-i dil ü dīde hep yoluña sultānım

⁷³⁶ a.g.e. "naz" s.310

Ġazel-i Bākī

103a

Fe' ilātün/ Fe' ilātün/ Fe' ilātün/ Fe' ilün

⁷³⁷

1. Giceler şanma sipihr üzre kamerdür görinen
Cāmumuz ' aksi geçer mihr-i münevver yerine
2. Görmese yār ġazab-nāk olıcağ aġyārı
Hışm edüp ' aşıkın āzārlar etler yerine
3. Yār ışiginde raķībūñ yerin umma şofī
Bağlamaz ol kapuda kimse seni⁷³⁸ ġar yerine
4. Işınurdum yerime nār-ı firāķa nisbet
Ben olaydum eger āteşde semender yerine
5. Kāfes-i ġamda n'ola kaldum ise tūtī-vār
Vaşf-ı la' lūñ hele aġzımda ya şekker yerine
6. İşgiñ taşı ile ġāk-i ġarimiñ besdür
Bākī-i ġaste-dile bāliş ü bister yerine

Ġazel-i Qabūlī

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Aķıdup seylāb-ı eşki eyledi deryā Ĥüseyn
Dökülen her kaķre yere çağırup der yā Ĥüseyn

⁷³⁷ a.g.e. 1. Tulum mihri görsem tal' at-i dil-ber yirine/ Kime dil bağlayam ol zülf-i mu' anber yirine, bu beyt M'da eksiktir, s.361

⁷³⁸ a.g.e. "kimse seni ol kapuda" s.362

2. Kıpmadı ‘ âlemde bir merd-i hüner illâ ‘ Âlî
Gelmedi dünyâda bir hulk-i hasen illâ Hüseyin
3. Sâkı-i Kevşer behişt içre ‘ alî dersin velî
İkiden hâlî degildür yâ Hasen’dür yâ Hüseyin
4. Teşne-leb kerr-i belâ-yı Kerbelâ’da cân veren
Demedi avâze-i kâlû belâ-ya lâ Hüseyin
5. Tâs-ı çeşmin tıldurup her dem Kâbûlî eşk⁷³⁹ ile
Câ-be-câ seyr eyleyüp der tırmayup sakķā Hüseyin

Ġazel-i Bâķî

Mefâ‘ ilün/ Mefâ‘ ilün/ Mefâ‘ ilün/ Mefâ‘ ilün

1. Şarâb-ı bezm-i ġam zevķın ne mîr ü ne vezîr etdi
Anuñ keyfiyyetin benden sü’âl eyleñ faķîr etdi
2. Şaçıldı cür‘ a-i cām-ı maħabbet bâġ-ı Rıdvāna
Şuyın Kevşer nebâtın ney-şeker hâķin ‘ abîr etdi
3. Biña-yı ‘ aşķa tûfân-ı havâdiş kâr-ġîr olmaz
Esâsın ġüyyā bennâ-yı Kudret kâr-ġîr etdi
4. Cevānlık ‘ âlemi gitdi ne vaktin toġrılam yâ Rab
Egildim bār-ı ‘ aşķ-ı yâr kıddim bükdi pîr etdi

⁷⁴⁰

103b

5. Ne ġam endîşe-i zilletde ey Bâķî bu menzilde
Hidâyet reh-beri lutfın aña kim dest-ġîr etdi

⁷³⁹ **kid**, “âb”, s.671

⁷⁴⁰ a.g.e 1. Cihānda başuma sulţān iken âzāde vü fâriġ/ Beni zencîr-i ‘ aşķuñ boynı baġlu bir esîr itdi, bu beyt M’da eksiktir, s.425

Ġazel-i abŭlŭ

Fā' ilātŭn/ Fā' ilātŭn/ Fā' ilātŭn/ Fā' ilŭn

1. Biz bu bāzār-ı fenā dellālına aldanmazuz
Hāce-i dŭnyā-yı dŭnŭn mālına aldanmazuz
2. Reh-zen olmaz devlet-i dŭnyā bize ey bŭ'l-heves
Kāyinātuŭ ' izzet ũ ibāline aldınmazuz
3. Āl edŭp o űekle girdi geri űavt ũ bāz-ı ar
Biz anuŭ eűkāl-i pŭr-eűkāline aldanmazuz
4. Buse-i rusār-ı alda⁷⁴¹ ' arz eder alıŭ deyŭ
Sāŭ-i gŭl-ehrenuŭ biz alına⁷⁴² aldanmazuz
5. Ey abŭlŭ avlini uydurmayınca fi' line
Vā' iz-i űehrŭn urı avāline aldanmazuz

Ġazel-i Bāŭ

Mef' ũlŭ/ Mefā' ũlŭ/ Mefā' ũlŭ/ Fe' ũlŭn

1. Erāf-ı emen-zārı yine āb olandı
Gŭl-zāra girŭp her yaŭa űalındı bulandı
2. Beŭzetdi dehānuŭda olan abb-i nebāta
űeb-nem gŭricek onca hemān azı űulandı
3. Balarsaŭ eger riűte-i⁷⁴³ reyān ile ırmaz
Tā riűte-i cān ırrası tārına ulandı

⁷⁴¹ **KİD**, "ālın", s.598

⁷⁴² a.e., "āline"

⁷⁴³ a.g.e. "deste-i" s.425

4. Ārām-geh-i mürğ ede dirler ser-i Mecnūn
Meydān-ı maḥabbetde ne başlar yuvalandı
5. Bākīyi mey-i nāba yemīn etdi demişler
Gül gibi ele sāğar alup içmez ol andı

Taḥmīs-i Cevrī

Mefā' ilün/Mefā' ilün/Mefā' ilün/Mefā' ilün

1. Ne çeşm-i eşk-bārımdan benim eksildi nem bir gün
Ne imkān oldı teskīn-i ḥarāret eyleym bir gün
Derūnumda edüp zāhir 'alevler sūz-ı ğam bir gün
Bu āteş-dān-ı sīnemden çıkup nār-ı elem bir gün
Bu heftū reng-i⁷⁴⁴ mīnā-rengi kōrkum bu yaḫam bir gün

104a

2. Cefādir 'āşık-ı dil-ḫastaya meh-veşleriñ kārı
Sitemdir ḫusrevān-ı mülk-i ḫüsnüñ resm ü kirdārı
Vefā ümmīd edüp bīhūde kılma nāle vü zārı

Dilā ḫübān-ı 'ālemdeñ eliñ çek añ vefā-dārı
Cefāya yüz tatar biñ yıl eger inse⁷⁴⁵ kerem bir gün

3. Çemen-zāra nazar kıl nüşḫa-i şun'-ı ilāhīdir
Degil nergis Ḳubād u Ḫüsreviñ zerrīn külāhıdır
Çemen⁷⁴⁶ şaḫında⁷⁴⁷ her gül bir otağ-ı pādīşāhīdır
Fenā deştinde her bir lāle bir Cem bār-gāhıdır
Var andan 'ibret al kōyma eliñden Cām-ı Cem bir gün
4. Ṭayanma müttekā-yı zer-keş-i cāha ḫuzūr ile
Şaḫın kim ḫāk eder bālīniñi devrān mürūr ile
Alup cām-ı şafā-yı destūñe zevḫ-ı sürūr ile

⁷⁴⁴ CD, "heft evreng-i" s.359

⁷⁴⁵ a.e. "kılsa"

⁷⁴⁶ a.e. "cihan"

⁷⁴⁷ a.e. "bağında"

İnen ayıklama rāh-ı fenā kumın ğurūr ile
Nice ser kelle-i cemşid⁷⁴⁸ olur hāk-i kadem bir gün

5. Benim vaşf-ı Leb-i cānānedir Cevrī gibi kārım
Anuñçün büyle şirīn oldu ğüftār-ı şeker-bārım
N’ola etse küşāde hātır-ı yārānı eş‘ārım
‘Aceb mi ehl-i nazım içre şafā-baḥş olsa ğüftārım
Meḳālī düşmez ağızımdan benim ol ğonçe-fem bir gün

Taḥmīs-i Raḥmī

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Tā ezel hākīm ki taḥmīr oldu tıynet bağladı
Cevher-i ‘aşka maḥall için liyākat bağladı
‘Unşur-ı pākimde kudret bunca ḥikmet bağladı
Ana raḥminde tenim şol demde şūret bağladı
Bir şanem yādına zünnār-ı muḥabbet bağladı
2. Cevher-i ‘aql-ile ḥalk olduḳda a‘yān-ı cihān
Maḥzen-i dilde karar etdi nice rāz-ı nihān
Hıfz eder ağıyardan her dem anı tığ-ı zebān
Künc-i cāna nefis-i ejder hāsın etdi pāsban

104b

Bu tılısm-ı ādemi üstād-ı ḥikmet bağladı

3. Teng-nā-yı dehrede derd ehli çekdi çok cefā
‘Aşk-ı ‘Azrāyile Vāmıḳ oldu pā-māl-i ‘anā
Bī-süttūnda kūh-ken şirīn’e kıldı cān fedā
Gördi Mecnūn yok benī-Ādem’de āyīn-i vefā
Vardı ol dīvāna vaḥşīlerle ülfet bağladı
4. Dehre erbāb-ı nazar derse n’ola dār-ı miḥen
Pāy-māl-ı deşt-i miḥnetdir nice nāzik-beden

⁷⁴⁸ a.e. “hurşid”

Harc edüp yok yerlere nakd-i hayâtın cümleten
Maḥmil-i tābūtda olur metā‘ ı bir kefen
Şol ki bir kaç gün fenā şehrinde şöhret bağladı

5. Ğark-ı hun-āb olsa lāyık Raḥmīyā bu çeşm-i ter
Şāhid-i maḫşūdı görmez bu sipihr-i kīne-ver
Bister⁷⁴⁹ ḥār-ı ‘anā bālīnidür seng-i meder
Yād-ı la‘ lūnle Ḥayalī nūş eder ḥūn-ı ciger
Gör ṭabīb-i hicr aña cānāna şerbet bağladı

Taḥmīs-i Cevrī

Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün

1. Şorup ḥālīmī o mihr ü kārım efgān olduğın bilmez
Derunımı āteş-i ‘aşk ile suzān olduğın bilmez
Dirīğa zaḥm ḡam-ı dilde firāvān olduğın bilmez
Fiḡān kimi baḡrımuñ ol lāle-i ruḡ ḡan olduğın bilmez
Ciger pergāle sinden dāḡ-ı pinhān olduğın bilmez
2. Erişdi za‘ fe cismim nergis bīmārı devrinde
Yitürdim ‘aqlımı ḡayrān olup dīdārı devrinde
Periṣān ḡāṭır oldım zūlf-i ‘anber bārı devrinde
Ḥabībim ḡönlümi cem‘-i eylemez ruḡsārı devrinde
Meger zūlfı gibi ḡālīm periṣān olduğın bilmez
3. Bilür ḡadr-i vişāl yārdan mehcūr olan ‘āşık
Ne fehmi eyler anı furḡat ḡamından devr olan ‘āşık

105a

Belāyı hicri ekmez vaşl ile mesrūr olan ‘āşık
Güzeller devlet vaşlin bulup maḡrūr olan ‘āşık
Neşāṭ vuşlata endūh hicrān olduğın bilmez

⁷⁴⁹ “pister” diye yazılmış ise de doğrusu “bister” dir.

4. Olurken şevk-i envār-ı cemālîñle cihân-ı memlû
Bulurken âfitâb-ı ‘aşk-ı pâkîñle ziyâ her su
Derûnında kıyâs eyler ki yokdır mihriñ ey meh-rû
Şanur zâhid özin hâlî hayâl giden ğalaṭdır bu
O ḫayrân oldığındandır ki ḫayrân olduğın bilmez

5. ‘Acep mi çeşm-i ‘uşşâk olsa Cevrî giryeden bî fer
Eder kûl ‘adû-yâ i‘timâd ol yâr meh-ı peyker
Şadâkatle yolında eyler iken terk cân u ser
Fuzûlî ḫastaya düşman söz ile dost cevri eyler
Zahî sâde mu‘ârız kavli pinhân olduğın bilmez

Tahmîs-i Vâlihî

Fe‘ ilâtün/ Fe‘ ilâtün/ Fe‘ ilâtün/ Fe‘ ilün

1. Gül gibi ḫalk-ı cihānuñ kimi ḫandân ancaḫ
Ḫâr-ı ğamda kimisi bülbül-i nâlân ancaḫ
Kiminüñ lâle gibi dâğı firāvân ancaḫ
Ḫâl-i ‘âlem ezeli böyle perişân ancaḫ
Kimi ḫandân kimi giryân kimi nâlân ancaḫ

2. Kimi sevdâ-zede-i sünbül-i müşġîn-i nigâr
Kimi dil-dâde-i şîrin ḫarekât-ı ḫad-i yâr
Kimi âşüfte-dil-i nergis-i çeşm-i bîmâr
Kimi bülbül gibi nâlân-ı gül-i ‘ârız-ı yâr
Kimi pervâne-i şemi‘-i ruḫ-ı cānân ancaḫ

3. Bezm-i devr içre kimi mest-i müdâm-ı şahbâ
Ser-girân etdi kimin miḫnet-i endûh ü belâ
Şadr-i devletde kimi, kimine cā künc-i ‘anâ
Bu cihân kimine ḫaşr-ı ṭarab u ‘ayş u şafâ
Kiminiñ miḫnetle başına zindân ancaḫ

4. Ğarķ olup ehl-i diliñ dīdesi her dem hūne
 Şāh u dervīş düşüp miñnet-i dehr-i dyne
 Sitem-i çarķ erişür her birine bir gūne
 Pāy-māl olmada ahir şütür-i gerdūne
 Pādişāh-ile gedāsı hele yeksān ancak
5. Vālihī böyle giderse hele bu hāķ-ı cihān
 Nice ‘āķıllar olur sālīk-i rāh-ı tuġyān
 Hīç bir ferde ‘ayān olmadı bu sırr-ı nihān
 Bāķīyā hāneķa-i ‘ālem-i hayretde hemān
 Her gelen kimse bu esrār ile hayrān ancak

Müseddes-i ‘Ulvi

Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilün

1. Şanemā sencileyin diber ra‘ nā bulamam
 Bāġ-ı hūsniñ gibi bir özge temāşā bulamam
 Rāzı mı açmaġa göñlüm gibi şeydā bulamam
 Saña derdim demesem gerçi tesellā bulamam
- ‘Arz-ı hāl etmege cānā seni tenhā bulamam
 Seni tenhā bulıcaķ kendümi aşla bilemem
2. Ah ederssem açarım rāzımı ‘ārım ķalmaz
 Verürin hāke teni bāda ġubārım ķalmaz
 Hāķa rüsvā olurin ‘ırz-ı veķarım ķalmaz
 Kūyīne ‘azm ederin şabr u ķararım ķalmaz
 ‘Arz-ı hāl etmege cānā seni tenhā bulamam
 Seni tenhā bulıcaķ kendümi asla bilemem⁷⁵⁰

⁷⁵⁰ Son beytler boş bırakıldığı için tamamlanmıştır.

3. Sûzle nâme yazarsam saña hâmem⁷⁵¹ tutuşur
Söylesem ger sözümiñ sūz-ı ile fem tutuşur
Nice fem belki sözüm işiden âdem tutuşur
Kül olur hâme vü kâğıd dil-i pür-ğam tutuşur
‘Arz-ı hâl etmege cânâ seni tenhâ bulıcağ⁷⁵²⁷⁵³

106a

4. Seni ağyârla gördükde gelür kalbe melâl
Hayretimden olur ol demde dil-i nâţıka lâl
Gün gibi yalnız eylerseñ eger ‘arz-ı cemâl
Başlasam hâlimi takrîre gider nuţka mecâl
‘Arz-ı hâl etmege cânâ seni tenhâ bulamam
Seni tenhâ bulıcak kendümi aşla bulamam⁷⁵⁴
5. Hâl-ı dil miḥnet-i ‘aşkıyla diger-gün olalı
Leylî-i zülfiñe ‘Ulvî gibi Mecnûn olalı
Hasret-i la‘l-i lebiñle cigerim ḥûn olalı
Hâtırım guşşa-i hicrânla maḥzûn olalı

‘Arz-ı hâl etmege cânâ seni tenhâ bulamam
Seni tenhâ buldığca kendümi aşla bilemem

Müseddes-i Tîğî

Mef‘ûlü/ Mefâ‘îlü/ Mefâ‘îlü/ Fe‘ûlün

1. Meylim benim ol ğamzesi mekkâra mı olsun
Ya ol müjesi kıtile ğaddâra mı olsun
Ya ol saçı miskîn ü siyeh-kâra mı olsun
Şad çâk-ı tenim derdle bî-çâre mi olsun

⁷⁵¹ “hâmem” yazılmış ise de doğrusu “ḥâmem” dir.

⁷⁵² “bulıcağ” diye yazılmıştır fakat “bulamam” olması gerekiyor.

⁷⁵³ Nakarat beytinin sadece son mısrası verilmemiştir.

⁷⁵⁴ “bulamam” diye verilmiştir ama “bilemem” olması gerekiyor.

Her dilber için s̄inede bir yara mı olsun
N’etsün dil-i sevdā-zede biñ pāre mi olsun

2. Bir şerha çeküp s̄ineme her ğamzesi kıattāl
Eyler dil-i mecrūhımı almaķda nice āl
Cism ise pūr-efkār dil-i zār ise meyyāl
Bilmem dil-i meyyālle aķir nic’olur⁷⁵⁵ ħāl
Her dilber için s̄inede bir yara mı olsun
N’etsün dil-i sevdā-zede biñ pāre mi olsun⁷⁵⁶

106b

3. Gül-zār-ı melāķatda kimi serv-i ser-efrāz
Gül gibi kimi bñlbñle dem-sāz-ı ħoş-āvāz
Nergis gibi da’im kiminiñ ğamzesi ğammāz
Ve’l-ķāşıl her birisi bir vechle mñmtāz
Her dilber için s̄inede bir yara mı olsun
N’etsün dil sevdā-zede biñ pāre mi olsun
4. Ħāl-i ruķı yakdı kiminiñ s̄ineme yüz dāĝ
Şaldı ser-i zñlfı kiminiñ gerdenime baĝ
Mecnñn gibi etdi kimisi meskunımı tāĝ
Şemşir-i mñje’yle⁷⁵⁷ kıomayup bir yaramı şaĝ
Her dilber için s̄inede bir yara mı olsun
N’etsün dil sevdā-zede biñ pāre mi olsun⁷⁵⁸
5. ‘Ālemde ‘aceb miķnet imiş derd-i muķabbet
Bu derde dñşen bulmaz imiş kimse melāķat
Bir dilber ile dil edemez ķñnki ķanā’ at
Tīĝī bu hevādan kesñlñp eyle ferāĝat
Her dilber için s̄inede bir yara mı olsun
N’etsün dil sevdā-zede biñ pāre mi olsun

⁷⁵⁵ “nice olur” diye yazılmış olsa da vezin gereyi “nic’olur” okundu.

⁷⁵⁶ Son beyt eksik verildiĝi için nakarat kısmından tamamlanmıştır.

⁷⁵⁷ “mñje ile” yazılmış ise de vezin gereyi “mñje’yle” okundu.

⁷⁵⁸ Son beyt eksik verildiĝi için nakarat kısmından tamamlanmıştır.

Ġazel-i Bākī

Mef' ūlū/ Fā' ilātū/ Mefā' īlū/ Fā' ilūn

1. Berfiñ eritdi bād-ı şabā baġrı yaġını
Yaġdı çemende nergisiñ altun çerāġını
2. Gül-şende lāle şanma ' arak-nāk olup çemen
Bir āl dest-māl ile sildi yañaġını
3. Yıllar durur ki şem' -i ruġıñ şevkine⁷⁵⁹ mehiñ
Ĥakkāk-i dehr çerġa tıtar şeb-çerāġını
4. Rez duġteriniñ adı çekilse ' aceb degil
Ĥınnālar oldı illere karşı ayaġını
5. Odlar yaġardı başına mürġiñ çemende gül
Şeb-nem şuvarmayaydı şehirden kulaġını

107a

6. Bāġ-ı ruġıñda ġattıñ erişse benefşeniñ
' Ālemde kimse manķıra⁷⁶⁰ olmazdı⁷⁶¹ baġını⁷⁶²
7. Mestāne şoydı ol⁷⁶³ mehi Bākī geçen gice
Nāziklik ile çözdı muķaddem kuşāġını

⁷⁵⁹ BD, "reşkine" kullanılmıştır, s.403

⁷⁶⁰ a.g.e. "almazdı" s.402

⁷⁶¹ a.e. "manķıra"

⁷⁶² a.g.e. 1. Ĥālūn ġaberleriyle mu' aġtar kılur nesīm/ Deşt-i Ĥutende nāfe-i miskūn dimāġını, bu beyt M'da eksiktir, s.403

⁷⁶³ a.e. "o"

Bākī Efendi

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Zülfüne dil vermeyen hātır-periṣān olmadı
Pāyiñe yüz sürmeyen hāk ile yeksān olmadı
2. Ğonca-i ümmīd-i bāğ-ı 'ömri ḥandān görmedi
Dīde kim ebr-i bahārī gibi giryān olmadı
3. Toğmadı ḥurṣīd-i 'ālem-tāb-ı devlet 'aşıka
Dil-rübā kim 'ālem-i vuṣlatda 'uryān olmadı
4. Bir cevāb etdim temennā ol dehān-ı tengden
Hāşılı söz geçmedi güftāre imkān olmadı
5. Derdine dil zaḥmınıñ luṭf eyle dermān ol dedim
Şol kadar minnetler etdim yāre dermān olmadı
6. Bākıyā germ oldı gerçi mihr-i 'ālem-sūz-ı 'aşk
Mīve-i bāğ-ı ümīd-i vaşl-ı cānān olmadı

Ġazel-i Bākī⁷⁶⁴

Mef' ūlū/ Fā' ilātū/ Mefā' ilū/ Fā' ilün

1. Kıymet gerekse ḳavlüne dürr-i Necef gibi
Bīhūde yere açma dehānıñ şedef gibi
2. Gūş eyle rāzı perde-i sāz u terāneden
Her yaña tut ḳulağıñı meclisde def gibi
3. Şol dil ki gül⁷⁶⁵ gibi el üzre tutardı Cem
Dest-i zamāne yerlere çaldı ḥazef gibi

⁷⁶⁴ Bu varağın yarısı yırtık olduğu için Bākī Dīvānı'ndan tamamlanmıştır s. 424

⁷⁶⁵ a.e. "cam"

4. Dilde hayāl-i hāl-i ruḥ-ı yār der-miyān
Sevdā-yı ḥaṭṭı gerçi biraz ber-ṭaraf gibi
5. Vaşf-ı cemāl-i yār ile Bāḳī ḡazellerin
Biri birine şundı güzeller tuḥaf gibi

Başlıksız⁷⁶⁶

107b

- Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün
1. ...⁷⁶⁷
...
Göñli meyl etmez bañā bilsem ki mermerden midir
Böyle ser-gerdānlığım ol māh-manzardan mıdır
Ṭālī' im naḥs olduḡı çarḥ-ı sitem-gerden midir
Başıma bunca belā⁷⁶⁸ dilden mi dıberden midir
 2. Zülf-i kāfir-kıṣıdır⁷⁶⁹ kaşd-ı dil ü imān eden
Ḥaṭṭ-ı ḥālīdir dil-i meftūni ser-gerdān eden
Ġamze-i ḥūn-rīzidir baḡrumi her dem kan eden
Leb mi ya şehd-i mükerrer mi beni ḥayrān eden
‘Aşḡ mıdır ya gül midir bülbülli nālān eden
Na' rası bezm ehliniñ meyden mi sāgardan mıdır
 3. Nālemi gūş eyleyen bir⁷⁷⁰ nāy-ı pūr-şīven şanur
Üstüḥān üzre gören cismimi pīrāhen şanur
Ya şeb-i ḡamda yanur fānūs-ı şeb-rūşen şanur
Āh ol sengīn-dil dil-i sūzānımı āhen şanur⁷⁷¹

⁷⁶⁶ Başlıksız bir müseddes vardır. Bu varaḡın (107a) ve diğeri varaḡın (107b) yırtık olması sebebiyle kimin olduḡu tespit edilememiştir ve tamamlanamamıştır.

⁷⁶⁷ Başlık ve ilk beytler sayfa yırtık olduḡu için okunamamıştır.

⁷⁶⁸ “belalar” yazılmış ise de vezin gereyi “belā” diye okunmuştur.

⁷⁶⁹ “kışidir” kelimesinden sonra “ol” gelse de vezin gereyi atılmıştır.

⁷⁷⁰ “pür” diye yazılmış ise de anlam neticesinde “bir” diye okundu.

⁷⁷¹ Bu mısranın vezni bozuktur

Düşmene uyma dedüğüm-çün beni düşmen şanur
Dostlar bi'llâh suç benden mi dilberden midir

4. İñledürsin dem-be-dem ben 'andelîbi tatalım
Nâledür ey yüzi gül anuñ ... tatalım
...⁷⁷² etdün ğarîbi tatalım
Cânda çün çekmekdürür cevri-i...tatalım
... 'uşşâka yazmışsın raķîbi tatalım
... inşâf eyle andan ol bu defterden midir

5. ... nālân ağlamak
Kuze-i çeşmimle etseñ seyl-i tūfân ağlamak
...
... âhı böyle sūzan ağlamak

108a

Bî-ķarār olup müdam ser-geşte ħayarân ağlamak
Kendü kendinden midir yoĥsa güzellerden midir

Ġazel-i Bākî

Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

1. Belürmez ħüsnüñe ķarşu ķerāĝ-ı şubĥ-dem nūrı
Ne deñlü fer vere ħürşîd öñinde şem' -i kafūrî
2. Raĥîķ-i cām-ı la' lüñden ħarîm cānı rüşen kıł⁷⁷³
Şarāb-ı bezm-i ' aşķıñdan yıķar bir kâse Faĝfūrı
3. Hezārân 'özre-i leng eyler ķaçar meydāna gelmezdi
Eger Tātār ğamzeñ da' vet etse cenge Tīmūrı

⁷⁷⁴

⁷⁷² Yaprak yırtık olduğu için okunamadı, mahlas beytinin bulunduğu kısım da yırtık olduğundan hangi şaire ait olduğu tespit edilemedi ve bundan dolayı divanıyla karşılaştırma yapılamadı.

⁷⁷³ a.g.e. "alur bir cūr'a Cemşidi" s.400

⁷⁷⁴ a.e. 1. Gice ķan oldı meclide bulındı bu diyü muķrıb/ Bir iki tazīyâneyle bu gün süyletdi tñnbūrı, bu beyt M'da eksiktir, s.400

4. Kemend-endāz-ı dehrîñ kimse bendinden ħalāş olmaz
Zamāne gösterir Behrām olursañ ‘aķıbet gūrı
5. Añarlar devlet-i şāh-ı cihānda nāmıñ ey Bākī
Süleymān yād olındıķça bile mezkūr olur mūrı

775

Müseddes-i ‘Ālī

Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilün

1. Yine hecrün dile mihmān oldu
Yine derdünle ciger kıan oldu
‘Aķl u fıķır ise perīşān oldu
Zecr ü kıahr ise fırāvān oldu
Ĥāne-i dil kıatı vīrān oldu
Ġarażıñ cevır ise ur an oldu
2. Niķe gündür ki cemāliñ göremem
Gezerin tāze nihālün göremem
Ölürsem düşde ĥayāliñ göremem
Korķarım rüz-ı vişāliñ göremem
Ĥāne-i dil kıatı vīrān oldu
Ġarażıñ cevır ise ur ān oldu⁷⁷⁶
3. N’ola vaşlūñle beni şād etseñ
Bu yıķık göñlimi abād etseñ

108b

Yūri yād ol demeseñ yād etseñ
Adım añsañ bir eyü ad etseñ
Ĥāne-i dil⁷⁷⁷ kıatı vīrān oldu
Ġarażıñ cevır ise ur ān oldu

⁷⁷⁵ a.g.e. 1. Ĥudāvend-i ‘aķā-baķş u kerem-güster ki devrinde/ Gedā-yı ser ü pālar geyer sincāb u semmūrı, bu beyt M’da eksiktir, s.401

⁷⁷⁶ Son beyt eksik verildiği için tamamlanmıştır.

⁷⁷⁷ “ĥāne-i dil” in başında “yūri yād” yazılmış ise de yanlıştır.

4. Görmesem ger seni miḥnet çekerin
Ger görem ğayrle ğayret çekerin
Gāh kullāb-ı melāmet çekerin
Gāh ğam gāhī meṣakḳat çekerin
Ḥāne-i dil ḳatı vīrān oldı
Ġaraẓıñ cevır ise ur ān oldı

5. Sendeki ṣīve vü nāz ise yeter
Bendeki sūz u güdāz ise yeter
Dil-i ‘ Ālī’de niyāz ise yeter
Ḥāşılı çoĝ ise az ise yeter
Ḥāne-i dil ḳatı vīrān oldı
Ġaraẓıñ cevır ise ur ān oldı

Müseddes-i Tıĝī

Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün

1. Ne mümkindir ṭurub ol şāhdan yolda selām almak
Ne ḳābildir varup vaşliyçün aĝzından peyām almak
Naşīb olmaz çü la‘ l-i yārdan zevḳ-i müdām almak
Olaydı bārī a‘ dā raĝmına gül gibi cām almak

Egerçi ḥayli müşkildir kişi dünyāda kām almak
Bütün dünyā deĝer ammā ‘ adüvvden intikām almak

2. Taḥammül ḳıl cefā vü cevırine aĝyār-ı mezmūmıñ
Meşeldir bu ezelden yerde ḳalmaz āhı mazlūmıñ
Olursın köynegi şabr eyler ise cān-ı maĝmūnıñ
Bir ādı Müntakımdır ḥazret-i Ḳahhār u Ḳayyūmıñ

109a

Egerçi ḥayli müşkildir kişi dünyāda kām almak
Bütün dünyā deĝer amma ‘ adüvvden intikām almak

3. Murādâtı ne kim etdiyse assām-ı ezel ısmet
Naşibi oldu erbāb-ı diliñ ol dem am u miñnet
Erişmez gerçi kim tadıre tayir eyleseñ himmet
Zen-i dehre başılmaz merd olan hergiz çeker ayret
Egerçi ayli müşkildir kişi dünyāda kām almak
Bütün dünyā deger amma ‘adüvvden intikām almak⁷⁷⁸

4. Şeāl ü ile çü şol dem ki bozar Zāl-ı devrānı
Düşerdi çāha ahr-ile edüp mekr-ile destānı
Varup cān-ı ‘adūya ahla bir tır-i bürrānı
Bu ma‘ nāyı deyüp oldıda teslīm eyledi cānı
Egerçi ayli müşkildir kişi dünyāda kām almak
Bütün dünyā deger amma ‘adüvvden intikām almak⁷⁷⁹

5. Beā yodır cihān mülkinde çün kim cümle fānīdir
‘Adüvvden şoñra bir dem zindegānī ayāt-ı cāvidānıdır
Olanlar düşmene ālib cihānıñ pehlivānıdır
Demişler Tııyā anlar ki dehriñ āmrānıdır

Egerçi aylī müşkildir kişi dünyāda kam almak
Bütün dünyā deger ammā ‘adüvvden intikām almak

Müseddes-i ‘Azmi

Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün

6. Dilā her ne ümīd eylerseñ ol dergāhdan iste
Demezler saña var bir mürşid-i güm-rāhdan iste
Ne baht u tālī-i‘ bedden ne mihr ü māhdan iste
Ne şeyh-i şöhret-āyın ü ne ehl-i cāhdan iste
Ne ‘ābidden ne zāhidden ne mīr ü şāhdan iste

⁷⁷⁸ Son beyt eksik verildii için tamamlanmıştır.

⁷⁷⁹ Son beyt eksik verildii için tamamlanmıştır.

Yüri yokdan seni var eyleyen Allāh'dan iste

7. Niyāzı cānib-i dergāh-ı Hāḫḫ'a et ki ḳādirdir
 Degil a' māl ü eşkālē ḳulüb-ı ' abde nāzırdır
 Bu sözi gūş-ı hūş-ile işit bürhān-ı bāhirdir
 Umurında ser-ā-ser ḫalk-ı ' ālem çünki ḳāşrdır
 Ne ' ābiddenden ne zāhiddenden ne mīr ü şāhdan iste
 Yüri yokdan seni var eyleyin Allāh'dan iste
8. Ḥudā'nıñdır cihān ḫalkına ḫod-ı mebzūl olan ni' met
 Naşibiñ erişür kūşişle verme kendüñe zaḫmet
 Göziñ aç ' ayn-ı cānıñ ḳaplamasun perde-i ḡaflet
 Söziñ ḫarc eyleyüp yok yere etme kimseye minnet
 Ne ' ābiddenden ne zāhiddenden ne mīr ü şāhdan iste
 Yüri yokdan seni var eyleyin Allāh'dan iste⁷⁸⁰
9. Eliñ çek ḫalk-ı ' ālemden edin bir guş-e-i me'vā
 Demişler kimseden hīç kimse ye yok fā'ide aşlā
 Kelāmım gevherin taḳ gūş-ı cāna eyleyüp ıḡḡā
 Tazarru'lar edüp baş ac du' āya ḳaldır el ammā
 Ne ' ābiddenden ne zāhiddenden ne mīr ü şāhdan iste
 Yüri yokdan seni var eyleyin Allāh'dan iste⁷⁸¹
10. Vücūdıñ cāmesin ' Azmī egin teng eyleyüp ḳāşma
 Atup tīr-i murādātı nişāna yayıñı yaşma
 Kılıcuñ miḫmānım deyü sen el dīvārına aşma⁷⁸²
 Menāşīb isteyüp kimse ḳapusına ayak başma
 Ne ' ābiddenden ne zāhiddenden ne mīr ü şāhdan iste
 Yüri yokdan seni var eyleyin Allāh'dan iste

⁷⁸⁰ Son beyt eksik verildiği için tamamlanmıştır.

⁷⁸¹ Son beyt eksik verildiği için tamamlanmıştır.

⁷⁸² Bu mısra da vezin bozukluğu vardır.

Ġazel-i Monllā Fuzūlī Raḥmetullāhu

Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilün

1. Reng-i ruyından dem urmış sāğar-ı şahbāya baḥ
Āfitāb ilen kıılır da‘ vī dutulmuş aya baḥ
2. Şem‘ başından çıkarmış dūd-ı şevk-i kākülün
Böyle kūteh ‘ ömr ile başındaki sevdāya baḥ
3. Ey selāmet ehli ol ruḥsāra baḫma⁷⁸³ zīnhār
İhtirāz eyle melāmetden men-i rusvāya baḥ
4. Bildi ‘ aşkında nemed-pūş olduğım āyīne veş⁷⁸⁴
Raḥm edüb bir kez baña baḫmaz bu istiğnāya baḥ
5. Sīnemi çāk eyle gör dil ıztırābın ‘ aşkıdan
Revzen aç her dem hevādan mevc uran deryāya baḥ
6. Ey diyen kim şām-ı iḳbālīn ne yüzden tīredir
Sāye şalmış aya ol gīsū-yi ‘ aber-sāya baḥ
7. Ey Fuzūlī her nice men‘ eylese nāşih seni
Baḫma⁷⁸⁵ anıñ ḳavline bir çihre-i zībāya baḥ

Ġazel-i Rūḥī Bağdādī Şām-ı Şerīf Berā-yı Ta‘ rīf

Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilün

1. Zīr ü bālāsına baḫ ol ḥaṭ-ı ‘ anber-fāmuñ
Cennet altında ya üstinde demişler Şāmuñ

⁷⁸³ FUD, “baḫma” s.38⁷⁸⁴ a.e. “tek”⁷⁸⁵ a.e. “baḫma”

2. Bu işâret ki dinür evvel-i şâm u ahîr-i şâm
Zülfüne hattınadur ol meh-i sîm-endâmuñ
3. Ehl-i ‘aşka buyimiş remz-i ‘aleyküm bi’ş-şâm
Zülfüne bend olalır sen büt-i hûn-âşâmuñ
4. Kalmadı zannı görince seni gök meydânda
Gökde olduğına ‘İsâ-yı zevi’l-efhâmun
5. Şâmdan Ka‘beye gitmek gibidir zülfünden
Şafha-i ‘ârzuña ‘azmi dil-i nâ-kâmuñ
6. Ey gönül şâm-ı ğarîbân deyü düşdün⁷⁸⁶ Şâma
Çekdi⁷⁸⁷ ammâ ğam u endüh-ile şubh u şâmuñ
7. Rûhiyâ şaklasun Allah gözünden felegüñ
Mâh-rûlarla ‘aceb revnaķı vardır Şâmuñ

110b

Kaşîde-i Nef‘î Efendi Der-sitâyiş Merhûm Sultân Murâd Hân

Mef‘ûlü/ Mefâ‘îlü/ Mefâ‘îlü/ Fe‘ûlün

1. Şükr kim bî-minnet ü bî-iztîrâb-ı rûzgâr
‘İzzet ü rif‘atle oldım kâm-yâb-ı rûzgâr
2. Baht-ı h‘âb-âlûdı bîdâr etdin gûyâ h‘âbdan
Nâle-i dolâb-ı çarh-ı âsyâb-ı rûzgâr
3. Tâli‘mde baht uyandı h‘âba vardı yâ meger
Ġamze-i pür-fitne-i nâdîde-h‘âb-ı rûzgâr

⁷⁸⁶ Coşkun Ak, **Bağdatlı Rûhî Dîvânı: Karşılaştırmalı Metin**, C. II, Uludağ Üniversitesi Basımevi, Bursa, 2001, s. 764
“geldün”

⁷⁸⁷ a.e. “geçdi”

4. Etdi cümle çekdügim cevriñ telâfisin kazâ
Gitdi dilden yâd-ı zulm-ı bî-hisâb-ı rûzgâr
5. Gitdi ol demler ki eylerdi perişân hâtırım
Bir yaña ğam bir yaña cevır⁷⁸⁸ u ‘ azâb-ı rûzgâr
6. Geldi ol demler ki ola hîdmetimde der-meyân
Peyk-i himmet gibi dâmân-ı şitâb-ı rûzgâr
7. Luţf-ı haqdır bu ‘ inâyet yoḡsa mâni‘ dir buña
Muḳtezâ-yı hükm-i devr-i nâ-şevâb-ı rûzgâr
8. Şükri tekrâr eylemek vâcib degil mi dem-be-dem
Görmedim zirâ bu gûne inḳılâb-ı rûzgâr
9. Rûzgâr-ı dūna ben nâz eylerin şimden geri
Baña te’şîr eylemez nâz u ‘ itâb-ı rûzgâr
10. Ser-te-ser ‘ âlemde şimdi vār ise ancaḳ benim
İrtifâ‘ -ı şân ile şâhib-nişâb-ı rûzgâr
11. Bundan a‘ lâ rif‘ at olur mı ki oldım sâye-vār
Çehre-sây-ı⁷⁸⁹ ḡâk-pây-ı Cem-cenâb-ı rûzgâr
12. Ol ki etmiş naḳş-ı elḳâbını ressâm-ı ḳader
Ziynet-i ṭâḳ u revâḳ-ı nüh-ḳıbâb-ı rûzgâr
13. Ol ki berḳ-ı cevher-i şemşîr-i ‘ âlem-tâbıdır
Nūr-baḡş-ı âftâb u mâhtâb-ı rûzgâr
14. Ol şehenşâh-ı mu‘ azḳam ki aña ta‘ ḳîm ile
Böyledir dâ’im hıṭâb-ı müsteṭâb-ı rûzgâr
15. Ḳahramân-ı Cem-ḡaşem şâhib-ḳırân-ı Muḡteşem
Zübde-i şâhân-ı ‘ âlem intihâb-ı rûzgâr

⁷⁸⁸ NEFD, “ḳahr” s.97

⁷⁸⁹ a.g.e. “çehre-fersâ-yı” s.98

16. Kām-kār-ı heft-kişver pâdişâh-ı baḥr ü berr
Dād-güster dāver-i devlet-me‘ āb-ı rûzgār

111a

17. Şehriyār-ı şennişân zıll-ı Hudā-yı müste‘ân
Kıṭb-ı devrân Mhdī-i bî-irtiyāb-ı rûzgār
18. Şeb-çerāğ-ı düdmân-ı salṭanat Sulṭân Murād
Şem‘-i cem‘-i bezm-i ‘âlem âftâb-ı rûzgār
19. Hüsrev-i zî-şân ki ḥayl-i ‘askeriniñ her biri
Erdşîr ü Behmen ü Efrāsyāb-ı rûzgār
20. Emrine rām etdi hep gerden-keşân-ı ‘âlemi
Şimdi devletle odır mālîk rîḳāb-ı rûzgār
21. Tāze revnaḳ verdi ‘adli kârgāh-ı ‘âleme
Oldı yine muntazām ḥal-i ḥarāb-ı rûzgār
22. Dîn ü devlet böyle revnaḳ mı bulurdı olmasa
Reşḥ-i kilḳ ü berḳ-ı tîğı āb u tâb-ı rûzgār
23. Rişte-i ‘adliyle ger bend etmese şîrāzesin
Tār-ı mār olurdu icrā-yı⁷⁹⁰ kitāb-ı rûzgār
24. ‘Ahd-i ‘adli ‘âleme faşl-ı bahār-ı hoş-dili
Devr-i luṭfı dehre eyyām-ı şebāb-ı rûzgār
25. Havf-i şemşîri cihāna yād-i merg-i nā-gehān
Feyz-ı cūdu kā’ināta feth-i bāb-ı rûzgār
26. Çeşm-i baḥt-ı lā-yenāmı pāsban-ı şark u ğarb
Dest-i ḳahr-ı iḳtidārı nice tâb-ı rûzgār
27. Böyle ser-gerdān olup devr eylerdi⁷⁹¹ ‘âlemi
Olsa ḥāk-i dergehine intisāb-ı rûzgār

⁷⁹⁰ a.e. “eczā-yı”

⁷⁹¹ a.g.e. “eylemezdi” s.99

28. Kām-kārā Şehriyārā Husrevā Şāhenşehā
Ey cihān-dāver şeh-i gerūn-cenāb-ı rūzgār
29. Dergehiñde bir dilim nānı baña çok gördiler
Uydılar ulaşıdılar birkaç kilāb-ı rūzgār
30. Düşmen-i erbāb-ı dil bir nice ħar-ṭab‘ -ı le’im
Kim sitemde her biri nā’ib menāb-ı rūzgār
31. İktizā etdi birāz yāve anıñçün neyleyin
Yohsa dā’im böyledir baña ħiṭāb-ı rūzgār
32. ‘Urfī-i Rūm Enverī-i ‘aşr u Ḥākānī-i ‘ahd
Feyzī-i mu‘ciz-dem-i vaḥy-iktisāb-ı rūzgār
- 111b
33. Husrev-i evreng-i naẓmım ki zamānımda benim
Naḳd u ceyş-i⁷⁹² ma‘rifetle behre-yāb-ı rūzgār
34. Şüretā fermān-dih-i ma‘mūre-i mülk-i suḥen
‘Ālem-i ma‘nāda bir ḥāne-ḥarāb-ı rūzgār
35. Bıkr-i fikrim şehir-bānū-yı şebistān-ı hayāl
Ṭab‘ -ı şūḥım ġamze-i ḥāzır-cevāb-ı rūzgār
36. Vechī-vār dense sevād-ı ḥaṭda bıkr-i fikrime
Şāhid-i meh-ṭal‘ at-i müşğīn-nikāb-ı rūzgār
37. Erdi söz pāyāne ey Nef‘ī bu da‘vā nice bir
Lāfı kı şimdengeri ey bī-ḥicāb-ı rūzgār
38. Başla şıdķ ile du‘ā-yı devlet ü ikbāline
Cān ile āmin diye tā şeyḫ u şāb-ı rūzgār
39. Ede tā kim nuḳre-ḥınk-i çarḫ ile cevlan-geri
Husrev-i sayyāre-i zerrin-rikāb-ı rūzgār

⁷⁹² a.e."cins-i"

40. Sāye-i ‘adli ola pāyende fark-ı ‘āleme
Tā tura ber-pā bu çetr-i bî-tınāb-ı rûzgār
41. ‘Ālemi ma‘mūr u ābād eyledikçe ‘adl ile
Ola hakkında du‘ā-yı müstecāb-ı rûzgār
42. Ola şihhatle serîr-i saltanatda haşre dek
Müstedām-ı ‘ömr ü devlet kām-yāb-ı rûzgār

Ġazel-i Cevrî

Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilün

1. Çarha baş egmem eger pāy-gehim zillet ise
Bahta yalvarmam eger vāsıta-i ‘izzet ise
2. İltifāt eylemezim devlete de zerre kadar
Zümre-i ehl-i dile şîve eden devlet ise
3. Ne kadar alçak isem himmete de nāz ederim
Esfeli pāye-i a‘lāya çeken himmet ise
4. İ‘tibār eyler isem şöhrete güm-nām olayın
Merdüm-i bîhünere şān veren şöhet ise
5. İmtinān üzre der-i aḥbāb yine ey Cevrî
Ne kadar luḫ u mürüvvetleri bî-minnet ise

112a

Ġazel-i Bākî

Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilün

1. Geceler kāküli sevdāsı ile dil-dāruñ
Ḥadd u pāyānı mı var dūr u dirāz efkārūñ
2. ‘Āşıķıñ āh u enīn olsa ‘aceb mi kārı
Nāle vü zār olur eglenceleri bīmārūñ

3. Gül-şene nergis ü gül haylî leṭāfet Verdi
Şimdi açıldı daḥı yüzi gözi gül-zāruñ
4. Mā'il olmaz gül ü şimşād u çemen seyrine dil
Görelî gül-şen-i ḥüsnünde ḳad u ruḥsāruñ
5. Bāḳıyā söyle lebi yādına rengin ḡazeli
Demidür nūş-ı meyiñ mevsimidir eş'ārıñ

794

Ḳabūlî Guyed

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Gerçi kim kāşāneme çok ḳāmet bālā gelür
Ol sehî-ḳad baña ammā cümleden a'lā gelür
2. Çok dolaşma ey göñül zülf-i siyāh-ı dil-bere
Çok perişānlık çekersen başıña ḡavḡā gelür
3. Kimseye dünyā içün baş egmeyen 'ārifleriñ
Baş egmez pāyine ayaḡına dünyā gelür⁷⁹⁵
4. Şu gibi ḥüsn-i cemāl-i bā-kemālin görmeyen
Nergis-āsā 'āleme 'amā gider 'amā gelür
5. Ey Ḳabūlî gün gibi hercāyīdir gerçi o māh
Nāzla ḡamḥneme gelse hele tenhā gelür

⁷⁹³ BD, 1. Nev-bahār oldı yine geldi cünün eyyāmı/ Taḳdı zencirlerin bād-ı bahār enhāruñ, bu beyt M'da eksiktir, s.270

⁷⁹⁴ a.e. 1. Jāleler tamlamaḡ ister gül-i terden ḡüyā/ Görinen dürr-i bünāḡuşı degüldür yāruñ, bu beyt M'da eksiktir.

⁷⁹⁵ Bu mısra da vezin bozukluğu vardır.

Bâkî Fermāyed

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Ol şeh-i hüsnün gözi üzre bakanlar kaçına
Sāye-i perr-i hümā düşmiş şanurlar başına
2. Ğayrıdan hālî anıñ'çün eyledim dil hānesin
Tā seniñ raht-ı ğam-ı ' aşkıñ içine taşına
3. Şûret-i zibāya meyl etsem baña ta' n eyleme
Var sü'āl et böyle dil-keş naķş eden naķķāşına
⁷⁹⁶
4. Meclis-i cānāneye sākî çok eyle⁷⁹⁷ bādeyi
Başka bir destî gerķ zîrā raķîbiñ başına
5. Naķş-ı hüsnün kimse Bâkî gibi taşvîr etmeye
Şafha-i eş'ârda anca kalemeler aşına

112b

Fehîm Çelebî

Mefā' ilün/ Fe' ilātün/ Mefā' ilün/ Fe' ilün

1. Semender eyle Hüdā ' andelîb-i cānımızı
Hücûm-ı şu'le-i dil tıtdı gülistānımızı
2. Mübārek ola derunında ma' den-i elmās
Ğidā ederse hümā mağz-ı üstüh'ânımızı

⁷⁹⁶ a.g.e. 1. Bāde-i 'aiķa vücûdı cāmesin rehn itdi Kays/ Āferînlr ol melāmet bezminün ķallāşına

2. Şöyle aĝlar merdüm-i çeşmüm ki ĝarķ itdi özin/ Güyiyā bir tıfldur ol şimdi girdi yaşına, bu beytler M'da eksiktir, s.361

⁷⁹⁷ a.e. "alsun"

3. O kebk-i bü'l-‘ acebiz giyre-nāk u ḥande-eşer
Ki za‘ ferān ederiz ḥār-ı âşiyānımız
4. Zebān-ı ḥāmuşî rāz-ı ‘ aşk ile Mañşūr
Beyān eder ser-i dār üzre dāstānımız
5. Fehīm perīhenin etdi vaḳf-ı şu‘ le-i dāğ
Ḥudā bizim daḥı mehtāba ver ketānımız

Naẓīre-i Güftī

Mefā‘ ilün/ Fe‘ ilātün/ Mefā‘ ilün/ Fe‘ ilün

1. Terāne-perver eden ‘ andelīb-i cānımız
Firāz-ı şu‘ le-i ğam kılmış âşiyānımız
2. Yanardı dāmeni sūz-ı derūn-ı bülbülden
Güzār edeydi şabā taraf-ı gül-sitānımız
3. O āteşīn-nefes-i ‘ andelīb-i pūr-sūzız
Ki şu‘ le-zār ederiz şaḥn-ı būstānımız
4. Töküp hemīşe bu ḥūnīn-sirişki rüyımıza
Bahār-ḥīz ederiz mevsim-i ḥazānımız
5. Nişāne-cūy-i dehān bütānız ey Güftī
‘ Aceb mi çeşm-i ‘ adem görse nişānımız

Müseddes Cinānī

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Ber-ḳarār olmaz dila aḥvāl-i dehr-i pūr-sitem
Menzilin eyler kişiniñ gāh zīr ü gāh bem

Ruzgāruñ şiddetin hāzm eyleyüp mānend-i yem
 Kismet-i taqdire ol rāzı ne gelse bîş ü kem
 Vuşlata hāndān olup hicrān için çekme elem
 Böyledir ahvāl-i ‘ālem gāh şādī gāh ğam

2. Sürmedin bir iki gün ‘āşık şafā-yı vuşlatı
 Bî-hużūr eyler anı yariñ cefā⁷⁹⁸-yı fırqati
 Çün bu üslûb üzre⁷⁹⁹ devr-i zamānıñ ‘ādeti
 Sen de el çek dāyma⁸⁰⁰ fikr eyleyüp bu hāleti
 Vuşlata hāndān olup hicrān için çekme elem
 Böyledir ahvāl-i ‘ālem gāh şādī gāh ğam
3. Nice zevk edüp vişāl-i yār ile hāndān oplu
 ‘Ālemi seyr eyledik hem-sohbet-i yārān⁸⁰¹ olup
 Hecre düşdükse ne var⁸⁰² bir iki gün nālān olup
 Böyle kalmaz ğam yime āşüfte vü hayrān olup
 Vuşlata hāndān olup hicrān için çekme elem
 Böyledir ahvāl-i ‘ālem gāh şādī gāh ğam
4. Ehl-i ‘aşkıñ hātır-ı zārın bu dehr-i kīne-ver
 Vaşl ile şādān edüp hecer şle geh nālān⁸⁰³ eder
 Her ne olsa nīk ü bed bākī degil eyler güzere
 Virme anuñ-çün gönül mir’ātına jeng-i keder
 Vuşlata hāndān olup hicrān için çekme elem
 Böyledir ahvāl-i ‘ālem gāh şādī gāh ğam
5. ‘Ālemiñ hāli budur etme şikāyet ol hamūş
 Geh naşibi nīş olur halk-ı cihānıñ gāh nūş
 Geçme teslīm ü rızādan var ise başuñda hūş
 Hāliñe şükret Cināniden bu pendi eyle gūş

⁷⁹⁸ cid, “belā” s.287

⁷⁹⁹ a.e. “bilürsin böyledür”

⁸⁰⁰ a.e. “cümleden”

⁸⁰¹ a.g.e. “cānān” s.288

⁸⁰² a.e. “ğam”

⁸⁰³ a.e. “gam-nāk”

Vuṣlata ḥandān olup hicrān için çekme elem
Böyledir aḥvāl-i ‘ālem gāh ṣādī gāh ḡam

Ġazel-i Üstādü’ş-şu‘ arā Fuzūlī-i Bağdādī

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Zā’ir-i meyḥāneyem muḡ secdesidir ṭā‘ atım
‘Aşk pīrim naḡd-i cān nezrim tevekkül niyyetim
2. Her yaña⁸⁰⁴ baḡsam⁸⁰⁵ şurāḡī tek şücūd etmek işim
Ḳanda⁸⁰⁶ olsam bāde tek düşmek ayaḡa ‘ādetim
3. Ṭavrıma zāhid eger şuretde eyler i‘ tirāz
İḡtilāt etsem anı şermende eyler sīretim
4. Bes ki cām-ı mey gibi⁸⁰⁷ şāfi-dil hoş-meşrebim⁸⁰⁸
Hürmetim vācib tutar her kim bilür keyfiyyetim
5. Mu‘ teberlerdir ḡurūr aşli ben⁸⁰⁹ andan fāriḡem
İ‘ tibāra çün degil ḡābil muḡaḡḡar hey’etim
6. ‘Aşk erbāb-ı rifādan⁸¹⁰ zā’il⁸¹¹ etmiş mihrimi⁸¹²
Faḡr esbāb-ı ‘alāyıkdan götürmiş raḡbetim

⁸⁰⁴ FUD, “sarı” s.122

⁸⁰⁵ a.e. “baḡsam”

⁸⁰⁶ a.e. “ḡanda”

⁸⁰⁷ a.e. “kimi”

⁸⁰⁸ a.e. “hoş-meşreb-ü-şāfi-dilem”

⁸⁰⁹ a.e. “ehli men”

⁸¹⁰ a.g.e. “riyādan” s.123

⁸¹¹ a.e. “fāriḡ”

⁸¹² a.e. “ḡönlümü”

7. Ey Fuzûlî fakr tofrağında⁸¹³ devlet iste kim
Sāye ol tofrağa şalmışdır hümā-yi himmetim

Merhūm Yahyā Efendī Nūrullahe Kabre

Mef' ūlū/ Mefā' ilū/ Mefā' ilū/ Fe' ūlūn

1. Cān-baḥş şadāñile bize feyz-i ḥayāt et
Būlbūl ne ḡamıñ var ne ṭurursın naḡamāt et
2. Ḥaṭṭ ile verildi saña ey ḥüsn⁸¹⁴ melāḥat
Dīvān-ı şeh-i fitnede⁸¹⁵ var anı berāt et
3. Ver ḡalbe cilā mūhre-i mihriyle o māhıñ
Mir'et-i dil-i pākıñi āyine-i zāt et
4. Düşdiñ çü gönül zūlf-i ḡam-ender-ḡam-ı yāre
Şimden gerü var imdi temennā-yı necāt et
5. Evraḡ-ı sipihri ḡarala her gece Yahyā
Āh-ı dil-i sevdā zedeñi kilḡ [ü] devāt et

Ḳāfzāde Fāizī Halebī

Mef' ūlū/ Mefā' ilū/ Mefā' ilū/ Fe' ūlūn

1. Olmış ṭotalım meyve-i ümmide reside
Murḡān-ı belā ḡor mı anı etmege çide

114a

2. O naḡl-ı belāyız ki daḡı bārdan evvel
Berk-i ḡam-ile ḡāmetimiz oldu ḡamīde
3. Dil tıflı ki āvāreligiñ lezzetin aldı
Ḥayr etmez o bir daḡı debistān-ı ümide

⁸¹³ a.e. "toprağında"

⁸¹⁴ YAD, "māh" s.37

⁸¹⁵ a.e. "hüsnde"

4. Çokdır aña derc olınacaq kışsa-i hicrân
Kâtib ھاٲ-ı nāmımda şaķın çekme keşide
5. Lâzım mı idi kûhe çıkup nâleler etmeg
Mecnûn sebep olur⁸¹⁶ bu kadar güft ü şenide
6. Bir gûşe mi var Fâ'izyâ bağ-ı cihânda⁸¹⁷
Murğ-ı dilimiz etmeyeler anda remide

Kaşide-i Bâķī Efendi

Fe'ülün/ Fe'ülün/ Fe'ülün/ Fe'ülün

1. ھاٲ-ı müşg-fâmıñla ey gonca-i ter
Şekerdir o lebler mümessek mükerrer
2. Ne zibâ yaraşmış o leblerle dendân
Ne hûb imtizâc eylemiş şîr ü sekker
3. Göñül naķdini aldı 'ayyâr-ı ğamzeñ
Ġamıñdan verüp câna dârû-yı hüş-ber
4. Egerçi ser-âmed geçer şâh-ı sünbül
Mu' anber şaçıñla kaçan ola hem-ser
5. Tolar bûy-ı müşgîn-i zülfiñle 'âlem
Döner nâfe-i miske çarh-ı müdevver
6. Meger çîn-i zülfiñde pinhân olupdur
Ġubâr-ı der-i Şehr-i yâr-ı muzaffer
7. Cihân-ı kerem Hân Süleymân-ı Ġâzî
Şeh-i âsmân-baht⁸¹⁸ u hürşid-efser

⁸¹⁶ Kafzade Faizi, Abdülhay b. Feyzullah, "Dīvân", Bölüm: Hüsrev Paşa, Demirbaş: 00552, Süleymaniye Kütüphanesi, "olmak" vr. 45b

⁸¹⁷ a.e. "der-feşânda"

⁸¹⁸ BD, "taht" s.12

8. Hudāvend-i kāmīl şehenşāh-ı ‘ādīl
Cihān-dār-ı muḳbil şeh-i dād-güster
9. Vücūd-ı şerīfiyle dünyā müşerref
Zamīr-i münīriyle ‘ālem münevver
10. Rikābında kürsī gerek tāt-ı Kīsrā
Ola şol zamān kim süvār-ı tek-āver
11. Mülūk-i zamāne öñince revāne
Rikāb-ı hümāyūnda Hāḳān [u] Ḳayşer
12. Ne yaña buyursa revādır getürmek
Devātın Arīştō silāhın Sīkender
13. Eger peyk olursa seza var⁸¹⁹ öñince
İnüp tāt-ı zerrīn ile heft aḡter
14. Şaḡar bezme nūrı döker rezme nārı
O tāt-ı muraşşa‘ o tīg-i mücevher
15. Hāt-ı nazm-ı pāki çemen-zār-ı cennet
Elinde ḳalem çeşme-i āb-ı Kevşer
16. Buḡār-ı baḡūrıyla ‘ālem dimāğın
Ḳılupdır mu‘ aṭṭar o kīl-i mu‘ anber
17. Zamān-ı kitābetde kīl ü mürekkeb
Elinde olur gūyīyā⁸²⁰ ‘ūd u ‘anber

114b

⁸¹⁹ a.g.e. “layık” s.13

⁸²⁰ a.e. “var ise”

18. Nazar ehline mîl-i kuhlü'l-cevâhir
Reg-i cân-ı bed-ı̇vâha ne tîz ü nişter
19. Nesîm-i revân-bağş-ı şubh-ı şfâdan
Sehan gül-şeninde hırâman şanvber
20. O güftâr-ı mevzûn u reftâr-ı dil-keş
O sîmâ-yı maṭbû' [u] bâlâ-yı hoş-ter
21. Selâṭîne dîvân olur çûnki lâzım
N'ola kılsa tertîb-i dîvân u defter
22. Debîr-i felek yazmağa vâridâtın
İşığa⁸²¹ getürmüşdir altun kâlemler
23. Yazınmağa mânend-i nazm-ı Süreyyâ
Varâklar zer-efşân eder çarḥ-ı ahḍar
24. Yanar şem'-i Nâhid öñinde şihâbıñ
Çeker her gece şubḥa dek cedvel-i zer
25. Aña cild-i garrâ müzehheb muṭallâ
Meh-i 'âlem-ârâ vü hürşîd-i enver
26. Suhan maṭla'ından güneş gibi toğsun
Kosunlar şerîf adını genc-i gevher
27. Feşâḥat gül-istânı içre dem-â-dem
Şu gibi revân ede bûlbûller ez-ber
28. Şenâsında Bâkî-şîfat ola 'âciz
Hezârân ola 'andelîb-i suhan-ver

⁸²¹ a.e. "eşî' 'a"

29. Du‘ā edelim rūy-ı iḳbāl u baḥtı
Dem-ā-dem ola gül gibi tāze vü ter
30. İlāhī be-āb-ı ruḥ-ı āl-i Aḥmed
Be-nūr-ı cebīn-i mübīn-i Peyem-ber
31. Be-dīn-i güzīn-i Nebiyy-i mükerrerem
Be-rūḥ-ı revān-ı Rasūl-i muṭahhar
32. Ümīdin revā eyle ‘ömrin ziyāde
Mühimmin müheyyā murādın müyesser

Ġazel-i Üstādu’ş-şu‘arā Bāḳī Efendi

Fe‘ilātün/ Mefā‘ilün/ Fe‘ilün

1. Sīnesin tīrūne tutardı siper
Göbegin kestüğünde āhen-ger
2. Başımıñ yazusını hep gördim
Benem erbāb-ı ‘aşḳa ser-defter
3. Yazdı sevdāñı başımızda ḳazā
Ḳayd olındı rü’üsa ḥükm-i ḳader
4. Tābı gitmez ü zülf-i şeb-rengiñ
Oldı hem-sāye-i meh-i enver
5. Gece sāḳī delīl-i rāh oldı
Āl fānūs elindeki sāḡar
6. Bāḳıyā hem-dem ü hevā-dārıñ
Cām-ı gül-reng ile ḥabāb yeter

7. Biri hūrşīd gibi rūşen-dil
Biri Nāhid gibi pāk-naẓar

Şeyhülislām Ebū-Sa‘īd Efendi

Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün

1. Güliñ gūşine girmez bülbüliñ āh-ı ciger-sūzı
Budur rûz-ı ezelden ‘âşık-ı bî-çāreye rûzî
2. Açılşak bâde-i gül-fāmı görsek sākīyâ bizde
Ele alsak yine gül gibi cām-ı meclis-efrûzı
3. Nişân-ı tîrini ol kaşı ya dūr eylemez dilden
Dil maḥzûnımı gözler nāvek-i müjgân-ı ebrûsı⁸²²
4. Kızarmış ğamze-i hûn-rîz-i dil-ber kına meyl etmiş
Ḥumâr-alûde gördüm dün o çem-i fitne-amûzı

115b

5. Sa‘īdâ sāğarı hūrşīd şalmış ‘āleme pertev
Bahār erdi yine germ etdi bezmi şāh-ı nev-rûzî

Nazîre-i Bahāyî Efendi ve Tezyîl-i Cemîl

Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün

1. Füzûn etse n’ola ḥattıñ o ḥüsn-i ‘ālem-efrûzı
Bahār eyyamınıñ vardıkça artar revnaḳ-ı rûzı
2. Yine Sultân-ı iklîm-i çemen ‘arz-ı cemāl etdi
Kabâ-yı sürḥ düşında başında tâc-ı zer-dûzı

⁸²² Bu mısranın vezni bozuktur

3. Ferāmūş eylemişdi bulbul-i şeb-ḥīz evradın
Anı tekrardır şimdi aña⁸²³ kār-ı şebān-rūzī
4. Derḥat-ı lāne-sāzı⁸²⁴ gül nihāli şekline⁸²⁵ koydı
Çemende bülbul-i şeydānīñ ah-ı āşīyān-sūzı
5. Bahāyı gülşeniñ bu āb ü tābın görmedik hergiz
Çırāğ-efrūz-ı şaḥn-ı bāğ olaldan bād-ı nev-rūzī
6. Şeḥāb-ı nev-bahāra var ise imdād-ı feyz etmiş⁸²⁶
Cenāb-ı Bū-Sa‘īdīñ reşḥ-i ṭab‘-ı dāniş-efrūzı
7. O sulṭān-ı serīr-efrūz-ı ‘ilm u fażl [u] dāniş kim
Fezāyıl kişverin fetḥ etdi kil-k-i ḥikmet-endūzı
8. Benānı bir nefesde müşkilāt-ı dehri ḥal eyler
Beyāni keşf eder bir laḥzada biñ rāz-ı mermūzı
9. Gül-i gülzār-ı devlet zīver-i destārı oldıķça
Naşīb bister⁸²⁷ dil-dūzi olsun ḥār-ı dil-dūzı

Ġazel-i Müftī Ebū-Sa‘īd

Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün/ Mefā‘īlün

1. Ḳad-ı mevzūn-ı sāḳī bir nihāl-i nāz-perverdir
Mey-i gül-fām ile sāğar elinde bir gül-i terdir
2. Mu‘aṭṭardır meşām-ı bāde-nūşān būy-ı şaḥbādan
Fürūğ ateş-i meyle ḳadeḥ bir sīm mücmerdir

⁸²³ “MBD” “anar” s.67

⁸²⁴ a.g.e. “lanedarın” s.68

⁸²⁵ a.e. “gülşene”

⁸²⁶ a.g.e. bu beytten son beyte kadar raslanmamaktadır.

⁸²⁷ Pister kelimesi bister diye düzeltilmiştir.

3. Kadeh devr eylesün pervâne-āsā bezm-i ‘ışretde
Şurāhī şu‘ le-efrūz oldu bir şem‘ -i münevverdir
4. Muķīm-i tekye-i meyḥāne ol bir neşve taḥşīl et
Dilā pīr-i muḡāndan feyż olur maķşūda rehberdir

116a

5. Sa‘īdā şoḥbet-i peymāneden dūr olma ‘ālemde
Nedīm-i pāk-meşreb şāf-dil var ise sāḡardır

Fuzūlī Guft

Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilün

1. Şubḥ şalub mihr-i ruḥuñdan niķāb
Çık ki temāşāya çıķa āfitāb
2. Rişte-i cānım yeter et pūr-girih
Şalma ser-i zūlf-i semen-sāya tāb
3. Mest çıkub şalma nazar her yaña
Görme revā kim ola ‘ālem ḥarāb
4. Kesme nazar cānib-i ‘uşşāķdan
Nāle-i dil-sūzdan et ictināb
5. Şameler⁸²⁸ encüm şayaram şubḥa dek
Ey şeb-i hecrüñ baña⁸²⁹ rüz-ı ḥisāb
6. Dūzaḥa girmez sitemiñden yanan
Kābil-i cennet degil ehl-i ‘azāb

⁸²⁸ FUD, “geceler” s.18

⁸²⁹ a.e. “maña”

7. Şaldı ayakdan ğam-ı ‘ âlem beni⁸³⁰
Ver baña ğam def‘ ine sâķī şarāb

8. Raħm kıl üftādeleriñ hāline
Hiç gerekmez mi saña bir şevāb

9. Yār su‘ āl etse ki hāliñ nedir
Hasta Fuzūlī ne verürsen cevāb

‘ Azmī Zāde Çelebī Guft

Mef‘ ülü/ Mefā‘ ilü/ Mefā‘ ilü/ Fe‘ ülün

1. Ey dil deme yāra beni öldürme amān ver
Gerçekden eger ‘ aşık iseñ ölmege cān ver

2. Merhemle oñulmaz gül-i cennet gibi şolmaz
Derdiñle İlāhī baña bir dāğ-ı nihān ver

3. Dil çıkmaz efendi anı cānı gibi şaklar⁸³¹
Havf eyleme ben ‘ aşıkıñ ağızına zebān ver

4. Ver t̄alibine s̄im u zeri cāhla cāhı⁸³²
Ya Rabb baña bir s̄im-beden t̄aze civān ver

5. Ferhād’ ıñ olan Hāletī’ ye kūh-ı belāda
Şirīn lebiñ ey hūsrev-i hūbān-ı zamān ver

⁸³⁰ a.e. “meni”

⁸³¹ Bayram Ali Kaya, “The Dīvān Of ‘ Azmī-zaāde Haletī’”, Harvard Üniversitesi Yakınoğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü, 2003, “dil çıkmamağ ise ğarazuñ ey şeh-i hūbān” s.178

⁸³² a.e. “vir mālī ile pīr-zen-i dehri ‘ adūya”

Zekeriyā-zāde Yahyā Çelebî

Mef'ûlû/ Mefā'îlû/ Mefā'îlû/ Fe'ûlûn

1. Yok deme lebiñ ağzıma ey şehd-zebân ver
Cân-ile seven ' aşıkıña sen dañi cân ver
2. Göster baña nañl-i kadi serv olduğı anı
Ya Rabb uzun ' ömr naşib eyle zamân ver
3. Hañt gelmedin ola ki emem la' lin âhî
Luñf eyle ecelden baña bir lañza aman ver
4. Çeşmiñ göre ey kaşları ya neyledi hañka
Kim dedi ki bir mest eline tîr ü kemân ver
5. Yahyâ'ya lebiñ dünyede emdirmediñ âñir
' Uñbâda anıñ şorisin ey gonca-dehân ver

Kıt' a-i Bâkî Efendi Der Fezâil Nazm-ı Şerîf Sultânı

Mefā'îlûn/ Mefā'îlûn/ Fe'ûlûn

1. Cihân-ı ma' delet kân-ı mürüvvet
Penâh-ı mülk ü devlet⁸³³ nuşratü-'d-dîn
2. Şeh-i ' âdil Süleymân Hân-ı Ġâzî
Mu' izzü'd-devle sultânü's-selâtin
3. Ne hoş kıldı görüñ âşâr-ı luñfı
Cihân u⁸³⁴ şûret ü ma' nâyı tezyîn

⁸³³ BD, "millet" s.14⁸³⁴ a.g.e. "cihan-ı" s.15

4. Verüp fazl u kemālî husrevâne
Ma‘ânî mülkine tertîb ü âyîn
5. Yine nazm eylemiş bir ‘ıkd-ı gevher
İder biñ kerre Ḥassân görse taḥsîn
6. Mişâl-i ḥurde-i pîrûze ḥaṭṭı
Mücellâ şafḥası bir levḥ-i sîmîn
7. Ya ḥod zîbâ ter ü tâze benefşe
Der-âgûş eylemiş gül-berg-i nesrîn
8. Beyâzî ğurre-i şubḥ-ı sa‘âdet
Sevâdı sürme-i çeşm-i cihân-bîn
9. Sevâd-ı ḥaṭṭ içinde noktalardan
Şeb-i târîk içinde şekl-i Pervîn
10. Egerçi noktadır şûretde anlar
Veli ma‘nâ yüzinde ḥâl-i müşgîn

117a

11. Edâsı Selsebîl-i bâğ-ı Rıdvân
Ḥurûfı revzadan gelmiş reyâḥîn
12. Ne deryâdır bu şi‘rûn⁸³⁵ baḥri yâ Rab
Ki anadan kâ’inat olmuş güher-çîn
13. Nice nâzıkdir ol şi‘r-i şeker-bâr
Leb dil-ber gibi şîrîn ü rengîn

⁸³⁵ a.e. "iş'rûn"

14. Pes-i ol⁸³⁶ āyīne-i ṭab‘ından etdi
Yine ṭūṭī-şifat Bāḳīye telkīn
15. Şikār etmek nedir ma‘nā hümāsın
Bulınsa ṭab‘-ı şāhī gibi şāhīn
16. Kemālin añlayup bir bir öñinde
Ḳomışlar yüz yere şāhān-ı pīşīn
17. Cihānda geydigince şāh-ı encim
Zümüröd taḥtı üzre tāc-ı zerrīn
18. Ḥudā versün serīr-i salṭanatda
Sa‘ādet tācı birle ‘izz ü temkīn
19. Belālardan emīn olsun cihānda
İlāhī izzetiñ ḥaḳḳ içün āmīn

Sulṭānū’ş-şu‘arā Bāḳī Efendi

Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilün

1. Berg-i gülden ruḥı ol lāle-i ‘izāñ terdir
Nükte fehm eyle begüm ḥaylıce rengīn yerdır
2. Mürğ-i dil nağmeleri şevḳıne gül ruḥlarınıñ
Ne şafā-baḥş edālar ne güzel yerlerdir
3. ‘Aynın şanma ğubārı ala erbāb-ı nazar
Bizi ḥayrān eden esrār-ı leb-i dil-berdir
4. Mīve-i vaşlına bir ḳāmeti Ṭubā güzeliñ
Zāhidā her kim erişdiyse yetişmiş erdir

⁸³⁶ a.e. "ol"

5. Cûy-ı hüsn âbı taşup çıkmış o serviñ byline
Bâkıyâ şanma miyânında turan hançerdir

Ġazel-i Bâķī

Fâ‘ ilâtün/ Fâ‘ ilâtün/ Fâ‘ ilâtün/ Fâ‘ ilün

1. Cûy-bâr-ı vâdî-i ġam eşk-i çeşm-i ter yiter
Rûy-ı zerd ol cûy-bâra berg-i nilüfer yiter

117b

2. Ağzı la‘ lîn hokķa yâķût müferriķ lebleri
Cevherî terkîb isterseñ leb-i dil-ber yiter

3. H‘âce ursun başına destâr-ı mermerşâhini
Lâubâlî ‘âşıkıñ farkında bir sâġar yiter

4. Pâdişâh-ı ‘aşķa besdir ġüşe-i külķan serîr
Bister-i sincâb ise maķşûd ġâkister yiter

5. Bâkıyâ meyl eylemez ârâyiş-i dünyâya dil
Rûy-ı zerd ü gevher-i eşkim zer ü zîver yiter

Ġazel-i Bâķī Fermâyd

Fâ‘ ilâtün/ Fâ‘ ilâtün/ Fâ‘ ilün

1. İllere mihr ü vefâsı hoş gelür
Bendeye cevır ü cefâsı hoş gelür

2. Almazın küķl-i cilâyı ‘aynıma
Ĥâk-pâyun tütüyâsı hoş gelür

3. Bir ‘aceb dārū’ş-şifādur kūy-i yār
Haste varan mübtelāsı hoş gelür
4. Hūr u ğılmān añma kim her ‘āşıka
Kendü yār-ı bī-vefāsı hoş gelür
5. Mülk-i ğamda eşk ü āh egler beni
Ol yerin āb u hevāsı hoş gelür
6. Ğayrı dermān istemez Bākī kuluñ
Zahmına derdün devāsı hoş gelür

Bākī Efendi

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Rindler cāmın ħabāb-āsā yüzine baqdılar
Mey gibi sākī-i bezmin ayağına aqdılar
2. Keştī-i deryā⁸³⁷ keş-ā-keşden ħalāş olmaz dahı
Tutdılar kanlu gibi muhkem resenler taqdılar
3. Raht u bahtın zevrağın hışm āteşine yakmağ
Vardılar ğammāzlar şāh-ı cihāna çaqdılar
4. Bir iki mismārına var ise göz dikdiñ deyü
Bāşına ğammāzın erbāb-ı zarāfet kaqdılar
5. Bākīyā kılsun mu‘ attar bezm-i āfākı deyü⁸³⁸
Pādişāhuñ micmer-i ‘adlinde şandal yaqdılar

⁸³⁷ a.g.e. “sahba” s.173

⁸³⁸ a.e. “nesim”

Ġazel-i Nev'î

Mef' ülü/ Mefā' ilü/ Mefā' ilü/ Fe' ülün

1. Vaşlın baña huldı firākın odi dūzaḥ⁸³⁹
Ol dūzaḥa şaldı beni bu 'ālem-i berzaḥ
2. Ey ṭayy-i mekân etmede dil-teşne vü güm-râh
Vey Ka'be-i maḫşûd uzamaḫda nice fersaḥ
3. Nādân sözi zâhidle 'aceb geldi vücuda
Şeyâni 'acibâni hümâ ebredi min yaḥ
4. Gördükde dedim pîr-i muġânı o şanemle
Şeyḥ-i yeteşabâ ve şabî-i yeteşeyyaḥ
5. Keyḥüsrev-i ġam sîneme taḥt eyledi Nev'î
Tenûr-i ciger olsa yeridir aña maṭbaḥ

Ġazel-i Fuzûlî

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Ey mezāk-ı cāna şevḫin⁸⁴⁰ şehd ü şekker tek lezîz
Dem-be-dem ḫahr-ı ġamın ḫand-i mükerrer tek lezîz
2. Āteş-i berḫ-i firākın nâr-ı duzaḥ tek elîm
Cür' a-i cām-ı vişalın âb-ı kevşer tek lezîz

⁸³⁹ Bu mısra da vezin bozukluğu vardır.

⁸⁴⁰ FUD, yerine "cevrün" s.40

3. Şerh-i ahvālim saña meste naşihat gibi⁸⁴¹ telh
Telh-i güftārın baña⁸⁴² maḥmūra sāğar tek lezīz
4. Dāğ-ı ‘aşkıñ verdi zevk-i saltanat tek dil-pezīr
Ḥāk kūyın seyri feth-i heft kişever tek lezīz
5. N’ola bulsam zevk-i küyündükce⁸⁴³ göğüsüm üzre dāğ
Ehl-i derde dāğ olup bī-derde zīver tek lezīz
6. Tāze tāze dāğ-ı derdiñdir dil-i sūzānıma
Filmeşel hırş ehline cem‘ iyyet-i zer tek lezīz
7. Ey Fuzūlī ‘ālemin gördüm kamu ni‘ metlerin
Hiç ni‘ met görmedim dīdār-ı dilber tek lezīz

Ġazel-i Bākī

Mef‘ ūlū/ Fā‘ ilātün/ Mefā‘ ilū/ Fā‘ ilün

1. Kūyın yolunda nice kez ey mihr-i bī-naẓīr
Şeb-rev diyü tıtlıdı geceyle meh-i münīr
2. Ḥüsniñ zekātınıñ eger ey ḥ‘āce-i zamān⁸⁴⁴
Bir müsteḥıkkın ister iseñ işte ben faķīr

118b

3. Fi’l-cümle öykinürdi seniñ ġamzeñ oķına
İller kınadı ile uçar olmayaydı tır
4. Ḥaṭdan zarar ne ḥüsnine yārın ki mürdan
Olmaz nizām-ı mülk-i Süleymān ḥalel-pezīr

⁸⁴¹ a.g.e. “kimi” s.41

⁸⁴² a.e. “maña”

⁸⁴³ a.e. “küydürdükce”

⁸⁴⁴ BD, “cema” s.156

5. Bir pâdişâh-ı hüsne kul oldım⁸⁴⁵ ki Bâkıyâ
Anî esîr-i ‘ aşkı olupdır cevân u pîr

Ġazel-i Emrî

Mefâ‘ ilün/ Mefâ‘ ilün/ Mefâ‘ ilün/ Mefâ‘ ilün

1. Ne ‘ izz ü devlete râğıblarız ne mâlımız vardır
Ne bir mûy-mimyânı kucmak ister hâlimiz vardır
2. Şafâ kesb ideli âyîne-veş şâfî nemed içre
Temâşâ-yı ruh-ı yâr etmden ihmâlimiz vardır
3. Şoyınmış dest-i şevk-i cerne⁸⁴⁶-i pîr-i maḥabbetle
Fenâ ocağına düşmüş niçe abdâlimiz vardır
4. Faḳîrüz gerçi kim ammâ ğınâ-yı ḳalb ile bizi
Görün kimse şanur yer gök götürmez mâlımız vardır
5. Bugün şehir-i belâğatde biz Emrî ḥâce-i nazmız
Metâ‘ şî‘ r alır şatur niçe dellâlimiz vardır

Ḳaşıde-i Ḥazâniye Bâķî Efendi Der-fezâ’ il Ḥ‘âce-i ‘ Âli Ḳadır

Fâ‘ ilâtün/ Fâ‘ ilâtün/ Fâ‘ ilâtün/ Fâ‘ ilün

1. Gül-şene altun varaklar zeyn edüp bād-ı ḥazân
Güyyâ zer-kûblar dükkânı oldı gül-sitân
2. Rişte-i bârân gümüş tel sîm-keş ebr-i ḥarîf
İki çarḥa döndiler gūyâ zemîn ile zamân⁸⁴⁷

⁸⁴⁵ a.g.e. “oldık” s.157

⁸⁴⁶ M.A.Yekta Saraç, **Emrî Divanı**, Eren Yayıncılık, İstanbul, 2002, “cezbe” s.115

⁸⁴⁷ BD, “ü asman” s.56

3. Berg-i bīdi bāğda āb-ı revān özin⁸⁴⁸ group
Şandım altun tebsiler kōnmiş sibāt-ı⁸⁴⁹ husrevān
4. Bād⁸⁵⁰ gerdān etdirir⁸⁵¹ evrākı şanmañ gird-bād
İndiler seyyāreler kılmağa seyr-i būsān
5. Perr ü bāl açmış yeşil tūṭī iken berg ü çenār
Zerd olup ser-pençe-i şeh-bāza dönmişdir hemān
6. Rāygān aldım şanurdı la‘l [u] yāḳūtı velī
Şimdi naḳd altun tūtar elde⁸⁵² nihāl-i ergavān
7. Kānlu yaş dōkmiş ruḥ-ı zerd [ü] ğubār-ālūdına
Var ise derhūñ fenāsın añdı mīr-i ‘āşīḳān

119a

8. Saltanat tācın geyen ‘ālemde mağrūr olmasun
Nice sultān bōrkin almışdır begüm bād-ı huzān
9. Gerçi meydāne⁸⁵³ şoyındı girdi merdāne⁸⁵⁴ derḥat
Geldi kış başdı velīkin vermedi aşlā emān
10. Dest-bürd-i şarşarı āḥır sürüp⁸⁵⁵ şāḥ-ı çenār
Dedi el arḳası yerde āferīnler pehlevān

⁸⁴⁸ a.e. "üzre"

⁸⁴⁹ a.e. "simat-ı"

⁸⁵⁰ a.e. "bagda"

⁸⁵¹ a.e. "ider"

⁸⁵² a.e. "şayar tūrmış"

⁸⁵³ a.e. "merdane"

⁸⁵⁴ a.e. "meydane"

⁸⁵⁵ a.e. "görüp"

11. Jāle vü berg ü semenden⁸⁵⁶ pür-zer ü gevher çemen
Gül-şene varın nişār etdi meger deryā vü kân
12. Gevher-i sîr-âb şeb-nem gûş-vāra her⁸⁵⁷ varağ
Şahn-ı bûstān oldı gūyā çār-sūy-ı zer-gerān⁸⁵⁸
13. H̱vāce-i ‘ālî-nazar ser-çeşme-i fazl u hüner
H̱azret-i baba efendi⁸⁵⁹ kām-bağş u kām-rān
14. Āfitāb-ı ‘ālem-ārā-yı sipihr-i fazl u kim
Buldı ray-ı⁸⁶⁰ ⁸⁶¹feyzıyle nūr [u] fer rüy-ı⁸⁶² cihān
15. Ayağı toprağıdır kühl-i cevāhir encüme
Āsitānı ẖakidir iklîl-i fark-ı Farğadān
16. Rūzgārıñ şiddetinden gül-şen-i bahtı maşūn
Nitekim bād-ı ẖazāndan bağ-ı⁸⁶³ gül-zār-ı cinān
17. Şafha-i āyîne-i ‘ālem-nümā-yı tab‘ına
Cümle-i dünyā vü mā-fihā muşavverdir hemān⁸⁶⁴
18. Rāh-ı bāğā berg-i zer düşmiş degildir ser-verā
Reh-güzārıñda yüzün ferş etdi māt-ı āsmān

⁸⁵⁶ a.e. "berg-i hazandan"

⁸⁵⁷ a.e. "zer"

⁸⁵⁸ a.g.e. 1. Şöyle beñer kim ẖaṭ-ı āyāt-ı rahmetdür çemen/ Bād-ı şubh itmişdür altun ẖall ile yir yir nişān
2. Bir yeşil ġarrā zer-efşān kâğıd olmışdur çemen/ Yaraşur yazılsa ger medh-i edīb-i nükte-dān, bu beytler

M'da eksiktir, s.57

⁸⁵⁹ a.g.e. "daver-i ferhunde-ahter" s.56

⁸⁶⁰ a.g.e. "re'y-i" s.57

⁸⁶¹ a.e. "feyzıyle" kelimesinden önce "enveri" kelimesi kullanılmıştır.

⁸⁶² a.e. "fer" kelimesinden sonra "rüy-ı" kelimesi kullanılmıştır.

⁸⁶³ a.e. "sahn-ı"

⁸⁶⁴ a.e. "ayan"

19. Eyleyüpdür feyz-i cūdından⁸⁶⁵ kemāl-i şun^ç ile
Zāt-i pākīñ gevherin perverde kār-ı Kün fe-kān
20. Meclisiñde kalbi altun gibi şāfī olmayan
Kāl ocağından ħalāş olmaz edersen⁸⁶⁶ imtiḥān
21. Āfet-i bād-ı ħazāndan tā ebed maḥfūz olur
Bāğ-ı dehre ħüsn-i tedbīriñ olursa bāğ-bān
22. Şarşar-ı ahım⁸⁶⁷ fikrim evrākın perīşān eyledi
Çihre-i zerdım balādan buldı reng-i za^ç ferān
23. Cür^ç a-i cām-ı belā-encām-ı ġam bī-ḥuş edüp
^ç Āķıbet kıldı ħumār-ı derd ü miḥnet ser-girān

119b

24. Cür^ç a-veş ayakda ħodı sākī-i devrān beni
Dest-gīr ol ey emīr-i meclis-i aḥr-i⁸⁶⁸ zamān
25. Himmetiñ şimşādınıñ şāh-ı bülendi var iken
Kanda yapsun şāh-bāz-ı ṭab^ç -ı Bākī āşiyān
26. Destime alsam kalem nazm-ı bedī^ç ümle benem
Nīze-bāz-ı⁸⁶⁹ ^ç arşa-i mülk-i ma^ç ānī vü beyān
27. Ben kemend-endāz-ı meydān-ı belāğat olalı
Ḥalkā-i teslīme geçmişdir ser-i gerdem-keşān

⁸⁶⁵ a.e. "hurşid"

⁸⁶⁶ a.e. "kılursan"

⁸⁶⁷ a.e. "gam"

⁸⁶⁸ a.g.e. "devr-i" s.58

⁸⁶⁹ a.e. M'da "tīre-bāz-ı" diye geçmektedir, fakat anlam düşünülerek "nīze-baz-ı" diye düzeltme yapılmıştır.

⁸⁷⁰ a.e. 1. Pehlevān-ı ^ç arşa-i nazmem diyen ferzāneler/ Bir iki zār u zebūnumdur za^ç īf ü nā-tevān, bu beyt M'da eksiktir.

28. Muttaşıl şî' rim yazarken hâme tûrmaz deprenür
Neydir anı gûyiyâ lertzân edüp⁸⁷¹ bād-ı hâzân⁸⁷²
29. Bâğ [u] bustân içre tâ ola bisât-ı sebzeve
Şubh-dem berg-ı hâzândan kıatre-i şeb-nem çekân
30. Her şehir-geh ki⁸⁷³ zümür-rûd-gün gerdün üstine
Âfîtab altun tabakdan⁸⁷⁴ ola tâ gevher-feşân
31. Mesend-i rif' atde genc-efşân-ı ihsân ol müdâm
'Ömr ü devlet pây-dâr ikbâl ü ' izzet câvidân

Gazel-i İshâk

Mefâ' ilün/ Mefâ' ilün/ Mefâ' ilün/ Mefâ' ilün

1. Cefâ vü cevvin artırdı göreñ⁸⁷⁵ ol bî-vefâ gelmez
Güzelden her ne dirsek hep gelür illâ vefâ gelmez
2. Sitâremde temâşâ bu kim⁸⁷⁶ ol hürşîd-i meh-ţal' at
Cüvân⁸⁷⁷ her⁸⁷⁸ yaña seyr eyler hemân bizden⁸⁷⁹ yaña gelmez
3. Bizimle çün kaçâr ahsâmlamağdan ol meh-i tâbân
Şehir vaktinde gün gibi niçün bir gün çıka gelmez

⁸⁷¹ a.e. "ider"

⁸⁷² a.e. " ab-ı revan"

⁸⁷³ a.e. "sahn-ı"

⁸⁷⁴ a.e. "tabakdan"

⁸⁷⁵ Mehmed Çavuşoğlu, M. Ali Tanyeri, **Üsküplü İshak Çelebi Divan Tenkitli Basım**, Mimar Sinan Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1990, "bize" s.186

⁸⁷⁶ a.e. "ki"

⁸⁷⁷ a.e. "çıkar"

⁸⁷⁸ a.e. "her" den sonra "bir" kelimesi vardır.

⁸⁷⁹ a.e. "seyrân ider benden" s.186

4. O yüzi muşhaf varır okurdım korkarım⁸⁸⁰ ammā
Sözim geçmez hümâdır yüksek uçar okıyā gelmez⁸⁸¹
5. Nigāruñ dünki sözinden gele gibi gün⁸⁸² İshāk
Şımazdı ‘ahdını ammā⁸⁸³ unutmışdır aña gelmez

Ġazel-i ‘Ulvi⁸⁸⁴

Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilün

1. Her kimi görse gönül kendüsine yâr şanur
Her vefâsız güzeli yâr-ı vefâ-dâr şanur
2. ⁸⁸⁵Gördiği hûba olur cân [ü] gönülden mâ’il
Bî-vefâlarda haķıķat eŗeri var şanur
3. Aldanur ħandesine ‘ākıbet[i] fıkır etmez
Ehl-i dünyâ felegiñ ħâlini hemvâr şanur
4. Künc-i ħamde ne bilür faķır ü fenâ aħvâlin
Ĥâce her gördüğünü mâlik-i dînâr şanur
5. N’ola ‘Ulvi ħulına vermese ol şâĥ selâm
Ĥa‘ f-ı cismin göricek şûret-i dîvâr şanur

⁸⁸⁰ a.e. “şoĥbete”

⁸⁸¹ a.g.e. 1.Şafâ geldün demek bir naşīb olmazsa dildāra/ gönül mir’âtına gerd-i melâletden şafâ gelmez

2. Belâ vü derdine yāruñ egerçi mübtelâ oldum/ Belâ budur ki öğrendüm baña aşlâ belâ gelmez, bu beytler

M’da eksiktir, s.187

⁸⁸² a.e. “gibi”

⁸⁸³ a.e. “‘ahd u peymânın”

⁸⁸⁴ Şiirin başı 119b’de dir, devamı 121a’da dır, Gazle bir bütün halini alsın diye birleştirilmiştir.

⁸⁸⁵ Bu beytten itibaren gazel 121a’da yer almaktadır.

Ġazel-i Bākī

Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

1. Göñül tekmi̇l-i fenn-i 'aşk eden üstād-ı kāmildir
Anıñ yanında kimdir Kūh-ken Mecnūn ne cāhildir
2. 'İzār-ı yāre ay ile yanaşdı zūlf-i Hindūsı
Velī ayrılmağı yanından anıñ bir nice yıldır
3. Şürāhī üştür-i ser-mestdir gerden-firāz olmış
Lebiñ şevki ile cām-ı şarāb-ı nāb kıanzildir
4. Degil dāğ-ı siyehler nüshalardır hırz-ı cān içün
Nişān-ı đarb-ı tīğ-iñ sīnede bend-i cāildir⁸⁸⁶
5. N'ola raħm eylemezse Bākıyā aħvāl-i 'uşşāka
Dil-i sengini cānānıñ raķibe kıatı mā'ildir

Bākī Efendi

Fe' ilātün/ Fe' ilātün/ Fe' ilātün/ Fe' ilün

1. Derd u ġam bezmine kıaddüm gibi bir çeng olmaz
Nāylar nālelerim sāzına āheng olmaz
2. Kıanķı gündir ki seniñ seng-i ġamıñ zaħmından
Günbed-i çarķ-ı felek başımıza teng olmaz
3. Olamaz meşreb-i rindāna muvāfık şol kim
Cām-veş bāde-i gül-gün ile hem-reng olmaz

⁸⁸⁶ BD, "hama'ildür" s.155

4. İçeyin ‘ âleme rüsvây olayın n’ olsa gerek
‘ Āşıkam ‘ āşık-ı bed-nāma ğam-ı neng olmaz
5. Āl ile ruhlarıñ alsun dil-i Bākīyi hemān
Aña ey şūh-ı cihān böyle güzel reng olmaz

Ġazel-i Bākī

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Pür-hevādır ney gibi ‘ aşkıñla ıtab‘ -ı pür-heves
Derd-i dilden bā-ıhaber ‘ âlemde yok bir hem-nefes
2. Çāk çāk etsün beni şemşir-i ‘ aşkıñ⁸⁸⁷ şāne-veş
Zülfüne tek ‘ ākıbet olsun müyesser dest-res
3. ‘ Aşkıñıñ deryāsına nisbet vücūd-ı kâ’ināt
Mevc-i baıır-i bī-kerān üzre bir avuç ħār u ħas
4. ‘ Ākıı oldu gelmeye dünyā metā‘ ından ğurūr
Müddet-i devr-i felek bir demdir ‘ ādem bir nefes

120b

5. Devr elinden Bākıyā ğam çekme ‘ âlem böyledir
Gül naşib-i ħār u ħas bülbul giriftār-ı kafes

Bākī Efendi

Mefā‘ ilün/ Fe‘ ilātün/ Mefā‘ ilün/ Fe‘ ilün

1. Dilā cihānı sirişkile⁸⁸⁸ pür-şarāb etdiñ
Behey ħarāb olası ‘ âlemi ħarāb etdiñ

⁸⁸⁷ a.g.e. “gamzen” s.229

⁸⁸⁸ a.g.e. “şirişkümle” s.260

2. Şarāb şoḥbetin illerle eyledüñ varduñ
Firākıñ āteşine bağrımı kebāb etdiñ
3. Ne sende mihr [ü] vefā var ne ben de şabr u qarār
O yok bu yok ne ‘aceb bizden ictināb etdiñ
4. Şemīm-i nāfe-i ḥālinden ey nesīm-i seher
Dimāğ-ı ‘ālemi pür-büy-ı müşg-i nāb etdiñ
5. Şaçı kelāmın o deñlü uzatdıñ ey Bākī
İki şaḥīfe yere başka bir kitāb etdiñ

Ġazel-i Bākī

Mefā‘ ilün/ Fe‘ ilātün/ Mefā‘ ilün/ Fe‘ ilün

1. Kemāl u faẓl ile ‘ālemde iftiḥārım yok
Melāmet eylese ‘aşkuñ cihānda ‘ārım yok
2. Hezār mertebe ‘aşkıñda ġālibem Kaysa
Nihāyet ey şanem ol deñlü iştihārım yok
3. Huzur-ı pīre erişdüm⁸⁸⁹ egerçi her fende
Velī güzelleri sevmekde ihtiyārım yok
4. Çemende ġonca-i dil nice⁸⁹⁰ gülsün açılsun
Yanımda sencileyin şūḥ-ı şīve gārım⁸⁹¹ yok
5. ‘Adem diyārına çokdan giderdim ey Bākī
Şarāb-ı ‘aşk ile reftāra iktidārım yok

⁸⁸⁹ a.g.e. “yitişdüm” s.252

⁸⁹⁰ a.e. “neyle”

⁸⁹¹ a.e. “gül-izarum”

Nev'î Efendi⁸⁹²

Mef'ûlü/ Fâ' ilâtün/ Mef'ûlü/ Fâ' ilâtün

1. Tâli' bu vech ile dñn serkeş nigâr böyle
Bî-çâre ' aşıkı gör baht öyle yâr böyle
2. Vuşlatda bîm-i hicrân hicrânda âfet-i cân
Derd-i firâk böyle vaşıl-ı nigâr böyle
3. Dildâr tünd ü serkeş ağıyâr ise cefâ-kâr
N'etsün ya bülbül-i dil gül böyle har böyle
4. ⁸⁹³Ten zevrağın düşürme girdâb-ı inķilâba⁸⁹⁴
Şabr et gönül ki kalmaz bu rûzgâr böyle
5. Nev' vi nice getürsün hicrân yükine tâkat
Cism-i nezâr öyle cân-ı figâr böyle

121a

Bâkî Üstâd

Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Fe'ûlün

1. Riyâz-ı cennetiñ ey reşk-i hürî
Bulınur kûyuña nisbet kuşûrı
2. Deger bir kez yüzün görmek o mâhıñ
Güneş kırşu gibi yüz biñ filori
3. Hezârân mülk ü mâl ü câhdan yig
Cihânda bir nefes kalbiñ huzurı

⁸⁹² Şiirin başı 120b'dedir, son iki beyti ise 112a'da dır. Gazel bir bütün olarak görünsün diye, birleştirilmiştir.

⁸⁹³ Gazelin bu iki beyti 112a'da idi.

⁸⁹⁴ NEVD, "İzîrâba" s.494

4. Düşürdi efser-i iqbâli serden
İçüp bî-huş olan cām-ı ğurūrı
5. Cihân mülkinden ey Bâķī ne hâşıl
Bilürsin behre-i Behrām-ı Ğūrı

Bâķī Ğüyed

Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

1. Çerāğ-ı bezm-i vaşl olmağa bir şeb 'ārızı nūrı
Kefīli boyındır ol meh-liķānıñ şem' -i kāfūrī
2. Taķılup yanına her ğün bile şalınduğı yetmez
Ayağın öpmeğe şarkar nigārıñ şāh destūrī
3. Ğüvāhī zūr-ı bāzūsı getürmiş Kūh-ken 'aşķa
Bu devr içre ķabūl etmezler ammā şāhid-i zūrı
4. Fenāsın bildi dünyānıñ çekildi dār-ı 'uķbāya
Sa' ādet mülkine Bārī muzaffer ķıldı Manşūrı
5. Dirildi⁸⁹⁵ cāna ey Bâķī nigārıñ manşıb-ı 'aşķı
Elifler dāğardır⁸⁹⁶ sīnedir⁸⁹⁷ tuğrā-yı menşūrı

⁸⁹⁵ BD, "Virildi" s.414

⁸⁹⁶ a.e. "na'llerdür"

⁸⁹⁷ a.e. "sinede" s.414

1. Nev-rūz erişdi şahn-ı çemen oldı lāle-zār
Güldürdü rüy-ı arzı yine luṭf-ı Kirdigār
2. Bāğ-ı cināna döndi çemen serv-i 'ar' arı
Gösterdi naḥl ṭūbiye⁸⁹⁸ hem-düş cuybār
3. Ezhār ile ṭonansa n'ola çarsuy-ı bāğ
Cünd-i ḥazānı bozdı yine şāh-ı nev-bahār
4. Old[ı] şugüfte gonçe-i nev-ḥiz-i gül-sitān
Açıldı kalb-ı pür-girih-i 'andelīb-i zār
5. Ateş-fürūz olmasa lāle çemende ger
Bihūde dud-ı sünbül olur muydu aşikār
6. Mest olmasaydı bŷy-ı şarāb benefşeden
Çāk etmez idi cāmesini lāle gonca-vār
7. Yansam çenār-veş n'ola sŷz-ı derun ile
Dāmānıña el ermez eyā serv-i gül-'izār
8. Hem-vāre 'ayş olmayıcaḳ 'āşıkā naşīb
Hergiz tesāvī-i şeb ū rŷza ne i' tibār
9. Olur Şefī'î şŷret-i ḡam yine cilve ger
Mir'āt-ı ḥatırım ne ḳadar olsa pür-ḡubār

⁸⁹⁸ "ṭūbāya" yerine vezin gereḡi "ṭūbiye" diye okundu.

Şerîf Halîm Der-ta‘ rîf Hîşar

Mefâ‘ ilün/ Mefâ‘ ilün/ Mefâ‘ ilün/ Mefâ‘ ilün

1. Hîşarın seyri haqqâ bir ‘aceb cây-ı temâşâdır
Fezâsı reşk-i cennet selsebîl emvâc-ı deryâdır
2. Müferrih dil-güşâ kâşâne güşe güşe ‘işretler
Müheyyâ dil-rubâlar mübtelâlar nûş-ı şahbâdır
3. Şurâhî şem‘-i bezm-efrûz-i meclis gûyiyâ sāgar
Pey-â-pey devr eder etrâfını pervâne-âsâdır
4. ‘Acep mi ‘andelîb-i nağme-perdâzı hezâr olsa
O gonçe-fem gül-i nev-bâve-i gülzâr-ı şekvâdır
5. Cinân-ı zâhida görmek dilerseñ gül temâşâ et
Nişîmen kaşr-ı vâlâ dil-rubâlar hûr-i ra‘ nâdır
6. Huşûşa bahri kalb-i pâk-i ‘âşık gibi şafvetden
Görinür ‘aks-i hüsn-i mehveşân mir’ât-ı zîbâdır
7. Halîmâ tâ be-key ‘uzlet-i nişîn olmak bu mevsimde
Temâşâ kıl hîşârı gör ne zevk-i hâlet-efzâdır

122a

Der Setâyiş-i Hâzret-i Muhammed Resûlullâh ‘Aleyhi’ş-şalât⁸⁹⁹
Fâ‘ ilâtün/ Fâ‘ ilâtün/ Fâ‘ ilâtün/ Fâ‘ ilün

1. Sure-i Ve‘l-leyl dedim vaşf-ı gîsû-yi şumâ’s
Ve’z-zuhâ hândem serâser nuşa-i rûy-i şumâ’s

⁸⁹⁹ Bu şiir farsçadır.

2. Āyet āyet tā be- sūy-i Kābe Kavseyn āmede
Çun nazār kerdem şıfat-i tāk-i ebrū-yi şumā'st
3. Nīk vā-dīdem heme tvefsīri mā-zāgu'l-başar
Şerh-i çeşm-i mest-i şūr-engīz u cādū-yi şumā'st
4. Der-pey-i ma' nī-yi "Subhān ellezī esrā" şudem
Vaşf-i kurb-i zāt-i bī- emşāl-i āhū-yi şumā'st
5. Bāng-i "Tıbtum fedhulūhā hālidīn" ender-cehān
Çun be-gūş-i cān şenīdem ez-ser-i kūy-i şumā'st
6. Harf harf u sure-i Yūsuf furū reftem besī
Zere-i ez-āftāb-i husn-i dil-cūy-i şumā'st
7. Şāhid-i levlāk ber-dil gamz zed ma[']lūm şud
Ādem u 'ālem tufeyl-i yek ser-i mūy-i şumā'st
8. Ger ne-y-āyed hīç ' uzrī guft tā būdem der-īn
Hātır-i Hāmiş bi-ḥamdulillah şenā-gūy-i şumā'st

Gazel-i Mergūb Fehīm Gūyed

Fe' ilātün/ Fe' ilātün/ Fe' ilātün/ Fe' ilün

1. Nevbahār oldı çemen cāme-i ḥaḍrā geysün
Açılup lale-i şahṛā yine ḥārā geysün
2. Sünbül olsun mestāne perīşān-destār
Ergavān kāmēt-i bālāsına vālā geysün
3. ' Andelībān-ı çemen yine ' abā-pūş olsun
Şāhid-i gonca-i gül ḥil' at-ı zībā geysün
4. Āḥırū'l-emr şoyar çünki kabā-yı cismin
Şu' le devrinde қо pervāne dībā geysün

5. Zāhidā ehl-i melāmet bugün olsun ‘uryān
Hulle-i cenneti şabr eyle ki ferdā geysün⁹⁰⁰
6. Der Fehimā ki benim dāğ-ı cünūn təcımdır⁹⁰¹
Etdiñ ibrām bahār oldu ki hālā geysün⁹⁰²

122b

Kaşīde-i Neḫ ī Efendi Der-şağt-ı Behişt-i Āşiyān Sulṭān Aḥmed Ḥān

Mef‘ ūlū/ Mefā‘ īlū/ Mefā‘ īlū/ Fe‘ ūlūn

1. Şanmañ ki felek devr ile şāmı seher eyler
Her vāqı‘ anıñ ‘ākıbetinden haber eyler
2. Bir düş gibidir haq bu ki ma‘ nāda bu ‘ālem
Kim göz yumup açınca zamānı güzer eyler
3. Bir yerde ki ārāma bu miqdār ola mühlet
Erbābı nice kesb-i kemāl ü hüner eyler
4. Olmış tūtalım müddet-i ārāmī da mūmtedd
‘Āqıl nice temyiz-i reh-i ḥayr u şer eyler
5. Teşḥiṣ-i reh-i ḥayr u şer olur mı o dilde
Kim leşker-i ğam birbirini bī-siper eyler
6. Bulmaz reh-i haqqı meger ol kimse ki āña
Tevfīkini Hādī-i ezel rāh-ber eyler
7. Tevfīkini refīk olmayıcaq fā’ide yokdır
Her kim burada ‘aqla uyarsa zarar eyler
8. ‘Aqlıñ hūneri vādī-i ḥikmetdedir ancaq
Taḥkīk ile ḥikmet nice bir dilde yer eyler

⁹⁰⁰ FKD, kağıt yertik olduğu için Fehim’i divanında tamamlanmıştır, s.626

⁹⁰¹ “təcımdır” kelimesi kağıt yırtık olduğu için Fehim’i divanında tamamlanmıştır, s. 628

⁹⁰² “hālā geysün” de aynı şekilde tamamlanmıştır, s. 628

9. Hikmet ger o ‘ilm ise ki aḥkām-ı felekden
Endiṣe-i ‘akl-ı beṣeri bā-ḥaber eyler
10. Düşmez dil ü ṭab‘ ehli bu endiṣeye zīrā
Teṣvīṣ-i dil ṭab‘ ı bu daḥi beter eyler
11. Zu‘ mınca olur her kiṣiniñ redd ü ḳabūli
Ḥaḳ söyleyeni ṣanma felekden ḥazer eyler
12. Rindān-ı Ḥudā-perver-i ma‘ nā bu maḥalde
Ne ḥarḥa ne ḳavl-i ḥükemāya naḫar eyler
13. Vermez felegiñ devr-i ḥep-endāzına ḥükmi
Ḳor ḥikmeti teslīm-i ḳazā vü ḳader eyler
14. Gerdūn meger āsūde midir kendi kederden⁹⁰³
Devrān aña da mihrini pür-niṣter eyler
15. Gün başına bir hil‘ at-i dībā verir amma⁹⁰⁴
Dāmānını ālūde-i ḥūn-ı ciger eyler⁹⁰⁵
16. Ol kimsedir āzāde elemiden ki vüçüdün⁹⁰⁶
Gūy-ı ḥam-ı ḥevgān gibi bī-pā vü ser eyler⁹⁰⁷

123a

17. Yā ol kiṣidir⁹⁰⁸ tīr-i ciger-düz-ı ḳazāya
Ḥaṣmāne çeküp tīg-i zebānın siper eyler
18. Yā ol kiṣi kim ḥırz içün aḳsām-ı belādan
Endiṣe-i evṣāf-ı ṣeh-i dād-ger eyler
19. Ol ṣeh ki cihān mevsim-i ‘adlinde ṣafādan
Devrān-ı ṭarab-nāk-ı Ceme ḥandeler eyler

⁹⁰³ NEFD, sayfa yırtık olduğu için döz konusu eserden tamamlanmıştır, s.77

⁹⁰⁴ a.e. sayfa yırtık olduğu için tamamlanmıştır.

⁹⁰⁵ a.e. “ciger” kelimesinden sonra “eyler” kullanılmıştır, anlam nedeniyle söz konusu eserden tamamlanmıştır.

⁹⁰⁶ a.e. sayfa yırtık olduğu için tamamlanmıştır.

⁹⁰⁷ a.e. “vü” den sonra “ser eyler” geçmektedir.

⁹⁰⁸ a.e. “kiṣi kim”

20. Ol ŧeh ki ğubār-ı süm-i yekrân-ı sipâhı
Deryâ-yı muhîṭ-i felegi pür-keder eyler
21. Ol ŧeh ki keḡ himmeti hengâm-ı keremde
Dünyâyı ğani kânı tehî bahrı ber eyler
22. Hân Ahmed-i ‘âdil ki ẓazâ na‘l-i semendin
Mâh-ı ‘âlem-i rü’yet-i fetḡ ü zafer eyler
23. Cemşîd-i kerem-pîŧe ki seryâna çıķınca
Hürşîd gibi hâk-i rehin ferŧ-i zer eyler
24. Hürşîd-i kevâkib-ḡaŧem-i rüy-ı zemîn kim
‘Askerle cŧhâmı ḡaŧr-ender-ḡaŧr eyler
25. Mâh-ı felek-ârâ-yı sa‘âdet ki zamâne
Eyyâmını ârâyıŧ-i devr-i ẓamer eyler
26. Bir himmete ẓâdir ki nice bî-ser ü pâyı
Bir demde murâd etse ŧeh-i tâc-ver eyler
27. Bir ẓudrete mâlik ki nice taḡt-niŧînâñ
Alur küleh ü efserini der-be-der eyler
28. İķbâline vâ-beste felek tâ o ẓadar kim
Tadbîri ile devrini zîr ü zeber eyler
29. Bir mihr-i celî-ŧa‘ŧa‘ adır re’yi ki dâ’im
Evc-i felek-i salṭanatı müŧaķar eyler
30. ŧâmil yine hep dâ’ire-i ‘âleme nûrı
Ne maŧrıkı ne maġribi var ne sefer eyler
31. Ger luṭḡi mühim-sâz-ı bahâr olsa dıraḡtñ
Her ŧâḡını bir ŧuḡ-ı muraŧŧa‘-kemer eyler
32. Ger tâb-ı temûz-ı ğazabı etse sirâyet
Her ẓaṭre-i bârânı hevâ pür-ŧerer eyler

33. Āb üzre vezān olsa eger şarşar-ı hıfzı⁹⁰⁹
Emvâcını zincire-i nefş hâcer eyler
34. Mâhiyyeti ger olsa cemādâta mürebbî
Taşvîr-i hâcer kesb-i kemâl-i beşer eyler
35. ‘Adli ki müsellemdir aña hüsni-i tedârik
Gör hükmini her yerde nice kâr-ger eyler
36. Olsa meşelâ râbıta-perdâz-ı mükâfât
Pervâneye gül-berki telâfî-i per eyler
37. Ta‘bîr edemem tıynet-i pâkindeki lutf
Gör hâşiyet-i feyzi ne mîkdâr eşer eyler
38. Gâhî ki hayâl-i şiken-i turra-i hulkı
Eşnâ-yı tefek্কürde dilimden güzer eyler
39. Endişem olur bûy-ı laţîfîyle mu‘atţar
Andan kalemim ‘âlemi pür-müşk-i ter eyler
40. Ey Husrev-i Cem-kevkeb-i memleket-ârâ
Kim saltanatın ‘âlemi pür-zîb ü fer eyler
41. Evşâfîña had yok tatalım sihrile tab‘ım
Biñ ma‘nîyi bir şekle koyup muhtaşar eyler
42. Kaşd etse huşûşa ki güher-senc-i hayâlim
Bir nüktesini şerh-i kitâb-ı Dürer eyler
43. Tab‘ımdır o deryâ-yı güher-pâş-ı ma‘ânî
Kim sâhilini ma‘den-i lü’lû-yı ter eyler
44. Endişem o şûret-ger-i i‘câz-nümâdır
Kim cevher-i ferd üstüne tarh-ı şuver eyler

⁹⁰⁹ A.g.e. bu beyt bulunmamaktadır.

45. Hāmemdir ol ebr-i çemen-ārā-yı suhan kim
Bir kaçresi bir gülşeni şādāb-ter eyler
46. Rengīn ü lezīz oldı kelāmım o kadar kim
Kām u leb-i endīşeymi pür-gül-şeker eyler
47. Ammā yine bir söz ne kadar nāzik olursa
Daḥli aña erbāb-ı ḥased ol kadar eyler
48. Üstād olıcaḵ sözde ḥasedden kaçılur mı
Zīrā hūneri reşk ü ḥased mu‘ teber eyler
49. Yetmez mi bu devlet ki baña reşk ede dā’im
Bir tā’ife kim da‘ vī-i faẓl u hūner eyler
- 124a
50. Zu‘ mı o kadar her birini sözde ki gūyā
Endīşesi taḡyīr-i ḵazā vü kader eyler
51. Ammā giricek ma‘ reke-i ma‘ niye evvel
Şemşīri ḵor endīşe-i zırh u siper eyler
52. Nuṭḵ ile Mesīhā geçinür her biri ammā
Ḥāşıyyet-i şoḥbetleri insānı ḥar eyler
53. Ğavḡa-yı suḥandır bu faẓīletde nemiz var
Faẓl ehli bizim bāşımız üstünde yer eyler
54. Söz ben dedigim cevher-i ‘ulvī ise anı
Devrān şadef-i sem‘ -i ḵabūle güher eyler
55. Söz midir o kim nüshasını nūkte-şināsān
Ḥaşv-i şikem-i raḥne-i dīvār u der eyler
56. Ḥaḵḵımda ne derlerse o gūne süfehānıñ
Āşar-ı ṭabī‘ atlerine kim nazar eyler

57. Lazım gelicek ol müsteşâ' irlere ıtab' ım
Her ma' rekede neyledi daıı neler eyler
58. Ol şaf-der-i düşmen-küş-i nazmım ki huşûsâ
Şimşîr-i zebânımdan aııbbâ hâzer eyler
59. Olursa eger himmet-i şâhenşeh-i ' âdil
Hâşâ ki bu endîşede Nef' î zarar eyler
60. Zîrâ ki dem-i küşte-i endîşesin ekşer
Şer' -i kerem-i hikmet-i Bârî heder eyler
61. Hem haşma zafer bulmağ için medh ü senâñı
Taıdım-i du' â-yı şeb ü vird-i şehir eyler
62. Tâ cılve-geh-i rü'yetini Husrev-i encüm
Geh memleket-i hâver ü geh baıter eyler
63. Manşûr ede her yerde Hudâ râyet-i baıtıñ
Tâ Husrev-i seyyâre felekde sefer eyler

Gazel-i Reîs Kadrî Efendi

Fâ' ilâtün/ Fâ' ilâtün/ Fâ' ilâtün/ Fâ' ilün

1. Dest-busiñla ıolıñ nûş eden oldu şöyle mest
Kim gören anı şanur mest-i mey-i bezm-i Elest
2. ıurma ey sâkı ayığlandır neşâı erbabını
Bezm-i fânî-i cihân çünkim degil cây-ı nişest

124b

3. Serv-ıadlar baış eder ol pençe-i hurşîd-ile
Anı bilmezler ki derler “dest ber-bâlâ-yı dest”
4. Olsalar n'ola sezâvâr-ı ' azâb-ı restehîz
Secde-i hâk-i deriñ koyup olanlar but-perest

5. Ta‘ ne taşın eksik etmez şūfī ammā Qadriyā
Hamdulillah yine olmaz revnağ-ı sāğar şikest

Ġazel-i Nef‘ī

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Rū-be-rūdır ṭab‘ ımın hūrşīd ile āyīnesi
Reşk eder çarḥ aña dā’im beña oldır kīnesi
2. Kim bakar mir‘āt-ı hūrşīde ṭururken rūy-ı yār
Rūy-ı dil göstermede şāfīdir andan sīnesi
3. Oldı ‘aşk-ı birk-i fikrimle bir abdāl āfitāb
Zūlf-i Zühre tār u pūd-ı ḥırқа-i peşmīnesi
4. ‘Āşıka bir tāze dilber de gerekdir māḥaşal
Köne mey ‘aşk-ı İlāhī hemdem-i dīrīnesi
5. Kāmran-ı mülk-i nazm olsam n’ola Nef‘ī gibi
Bir dükenmez kāna ṭab‘ ımın gencīnesi

Ġazel-i Veysi

Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilün

1. Dil-i ağıāra n’ola etmez ise tīr sitem
Ḳulmın ḥātrını gözler o şāh-ı ‘ālem
2. Dehen-i tengīne derlerse n’ola ḥātem-i la‘l
Ḥağ budır ki ele girmez aña beñzer ḥātem
3. Bakmadın ḥāl-ı dil-i ‘āşıka dünyādır bu
Olma mağrūr cemāle bağa sultān-ı kerem
4. Duğter-i rez ki şafā-bağş-ı dil-i ‘ālemdir
Bu ‘acebdir baña geldikçe olur māye-i ġam

5. Şāh-ı pür-meyve-i bustān-ı hünerdir Veysī
Ser-nigūn olsa n'ola bāğ-ı belāgatda qalem

Ġazel-i Nef'ī

Fe' ilātün/ Fe' ilātün/ Fe' ilātün/ Fe' ilün

1. Girih-i kākülüne dilleri bend etdi şabā
Ġadr-i erbāb-ı dili ħaylī bülend etdi şabā

125a

2. Ne 'acep kendi de ger dāma giriftār olsa
Dilleri dāne vü zülfünü kemend etdi şabā
3. Bāğladı boynına zülfünü ħamā'il yerine
Bu bahāneyle 'acep def' -i gezend etdi şabā
4. Bir ġazel okudı mecmū' a-i gülden bulbul
Bahçe-i⁹¹⁰ şūhını ġāyetde send⁹¹¹ etdi şabā
5. Şoġbet-i bāde içün gülşene teklīf ederek
Ṭab' -ı Nef' īyi de bir rind-i levend etdi şabā

Velehu Nef' ī Rengin-i Eda

Fe' ilātün/ Fe' ilātün/ Fe' ilātün/ Fe' ilün

1. İki zülfin ki biri birine bend etdi şabā
Dil-i Cebrīli giriftār-ı kemend etdi şabā
2. Tār-ı zülfünde qatār oldı o deñli diller
Bir girihle nice biñ qāfile bend etdi şabā
3. İzṭırāb-ı dil-i 'uşşāk ile ṭurmaz hemvār
Şanma ġisūlarını pest ü bülend etdi şabā

⁹¹⁰ a.g.e. "leḫçe-i" s.281

⁹¹¹ a.e. "pesend"

4. Kesdi bîhude fiğân eylemden gülşende
Güşmâl-i gül ile bûlbûle pend etdi şabâ
5. Dese Nef'î bu zemînde n'ola tekrâr ğazel
Tarḥ-ı vâdîsini çün ḥaylî pesend etdi şabâ

Enîsî Efendi

Fâ' ilâtün/ Fâ' ilâtün/ Fâ' ilâtün/ Fâ' ilün

1. Ben mi isterdim ğam-ı zülfünle giryân olmağı
Ben mi isterdim esîr-i bend-i zindân olmağı
2. Sen nigâh-ı germ-ile şem' -i dili nerm etmeseñ
Ben mi isterdim yanup ' aşk-ile sūzân olmağı
3. Sen ğubâr-ı ḥaṭṭ-ı la' lîñ remzini keşf etmeseñ
Ben mi isterdim bu esrâr-ile ḥayrân olmağı
4. Sen tezerv-i ḥoş-ḥırâm-âsâ nümâyiş kılsañ
Ben mi isterdim bu vâdîlerde pūyân olmağı
5. Ol perişân zülf-i pür-çinin perişân kılmasa
Ben mi isterdim Enîsî dil-perişân olmağı

125b

Der Medḥ u Şenâyı Merḥûm u Mağfûr Sulṭân Aḥmed Ḥân

Fe' ilâtün/ Fe' ilâtün/ Fe' ilâtün/ Fe' ilün

1. Suḥan oldır ki bilâ-vâsıṭa-i ṭab' -ı selîm
Ola maḳbûl-ı dil-i nâdire-sencân-ı fehîm
2. Ya' nî yâ vaḥy ola maẓmûnı anıñ yâ ilhâm
Bunı faşl etmede aḥbâb ederler baḥş-i azîm

3. ‘Akd-i gevher gibi manzûm ola tab‘ a vârid
Çekmeye nâzım olan zaḥmet-i kayd-ı tanzîm
4. Silk-i tesbîḥ-i dil-i ‘Ârif-i Billâh gibi
Ola pür-gevher-i esrâr-ı ḥudâvend-i ‘alîm
5. Kim okursa ede feyz-i nefesi dünyâya
Neşr-i âşâr-ı dem-i nuṭṭ-ı Mesîḥâ vü Kelîm
6. Âferîn ol suḥan-ârâ-yı Nizâmî-tab‘ a
Ki ola fikri bu gûne dūr-i i‘ câzî nazîm
7. Böyle bir mu‘cize-perdâz-ı maḥal-gûye sezâ
Olsa ger meclis-i ‘irfân-ı Îlâhîde nedîm
8. Söz midir ol ki çep ü râst düşe ta‘ birî⁹¹²
Nice ma‘nâ-yı dūrûstin boza bir lafz-ı saḳîm
9. Düşe bir semt-i ġarîbe reh-i fikr-i nazmı
Ne ṭarîk-ı revîş-i tâze ne vâdî-i ḳadîm
10. Çeke mazmûnını fehm etmede bir ehl-i⁹¹³ şinâs
Ne ḳadar dîḳḳat ederse o ḳadar renc-i elîm
11. Kendi fehm etse de biñ fikr ile bir nüktesini
Nuṭṭı ‘âciz ḳala yârâne edince tefhîm
12. Böyle şâhib-suḥeniñ bundadır a‘ lâlîğî kim
Szi pest iken olur kendisi mağrur u za‘îm
13. ‘Özür maḳbûle geçer yine ġarâbet bunda
Gûş-ı inşâf ile ger dinlese bir fehm-i selîm
14. Vâḳı‘ â böyle ḳavî ‘özü ile ḥaşm olsa cihân
Yine olmaz biriniñ reddi ḳabûla taḳdîm

⁹¹² a.g.e. “mazmûnu” s.65

⁹¹³ a.g.e. “nükte” s.66

15. Bu kadar nazma da mu‘ ciz denilür böyle iken
Şınıf-ı ehl-i dil ü tab‘ a kerem çarh-ı le’im
16. Böyle kalursa eger rāh-ı telāfī mesdūd
Bu huşūşa felek etmezse mükāfāt-ı ‘ amīm

126a

17. Bıkr-i ma‘ nā daḥi bir tab‘ a görünmez ne kadar
Etse eşk ü ruh-ı endīşesi ‘ arz-ı zer ü sīm
18. Tatalım eylememiş ol daḥi dīdārı ‘ azīz
Eylemiş seyr-i cemāline şalā-yı ta‘ mīm
19. Meyl-i ekbār-ı ma‘ ānī kim eder bu demde
Olsa ger her biri bir ḥūr-ı melek ḥūy-ı besīm
20. Çehre-perdāz-ı ‘ arūsān-ı suḥan ola meger
Kalem-i māşīta-i luṭf-ı Şehenşāh-ı kerīm
21. Ol ki kilik-i kef iḥsān-ı gedā perveridir⁹¹⁴
Eyleyin şehlere mülk-i cihānı taḫsīm
22. Ol ki etmiş yed-i iḳbāline te’yīd-i ezel
Ḳabza-i tīg-ı cihāngīr-i ḳazāyı teslīm
23. O ḥūdāvend-i mu‘ azzam ki yazar elḳabın
Levh-i ta‘ zīme bu ta‘ bīr ile kilik-i tekrīm
24. Dest-gīr-i ‘ azalet dāver-i dīn ü devlet
Revnaḳ-ı salṭanat-ārāyiş-i tāt u dīhīm
25. Şūret-i cevher-i āyīne-i şun‘ -ı taḳdīr
Ma‘ nī-i rahmet ü luṭf u kerem-i Rabb-i rahīm
26. Şem‘ -i ḥurşīd-eşer encümen-i çār-erkān
Ser-i tāvūs-ḥırām-ı çemen-i heft-iḳlīm

⁹¹⁴ a.g.e. bu beyt bulunmamaktadır.

27. Şāh-ı Cem-cāh u felek-mertebe Sultān Aḥmed
Ki eder kevkebe-i cāhına dünyā ta' zīm
28. Ḳahramān-ı felek-evreng-i 'adālet ki olur
Bīm-i ḳahrıyla vücūd-ı sitem ü fitne 'adīm
29. Rūy-ı baḥtıyla cihān manzara-i hūr-nişīn
Būy-ı ḥulḳıyla felek micmere-i nāfe-şemīm
30. Āftāb efser-i ikbāline yektā gevher
Āsmān eblāḳ-ı cāhına zer-endūde geḳīm
31. Ka'be-i 'işmetine nūr-ı Hüdā şem'-i ḥarem
Ḥarem-i devletine perr-i Hümā ferş-i ḥarīm
32. Rūzgār eylese ger kişver-i cūdında sefer
Āftāb olsa eger sāye-i cāhında muḳīm

126b

33. Biri tırduḳça bulur kevkeb-i rūz efzūn
Biri gitdikçe olur muḡtenem-i nāz u na'īm
34. Ebr-i kilki şadef-i keffini pūr-gevher eder
Vaşf-ı baḥr-ı keremin her kim ederse terkīm
35. Keştī-i 'āleme endīşesi bir lenger olur
Etse bir şā'ir eger medḥ-i vaḳārın taşmīm
36. Çeşm-i düşmenden eger geḳse ḥayāl-i tıḡı
Merdüm-i dīdesi cevza gibi olurdu dü-nīm
37. Luṭf ı bir mertebe kim etse kef-i desti eger
Resm-i cūd u keremi ebr-i bahāra ta' līm
38. Kāse-i ḡonca nice pūr-zer ise feyzinden
Kāse-i lālede bī-şebnem olurdu pūr-sīm

39. Kahrı bir mertebe kim olsa ger ednā şereri
Meş‘ al-efrūz-ı reh-i kāfile-i bād-ı nesīm
40. Ne gülsitāne güzār eylese bir demde eder
Gonca vü lālesini aḥker-i sūzān-ı caḥīm
41. Āsmān dā’ire-i cāhını olurdı muḥīṭ
‘Ālemi etse iḥāṭā girih-i ḥalkā-i mīm
42. Ṭab‘ı bir āyīne-i rāst-nümādır ki girür
Anda bir şūrete ‘aks-i elif ü peyker-i cīm
43. Kevkeb ṭālī‘i ol mertebeden ‘ālīdir
Ki yazup bildüre aḥkāmını ehl-i tencīm
44. ‘Adli kim memleket-ārā-yı cihāndır etse
Emn-i āsāyiş için ‘āleme fermān-ı ‘amīm
45. Def‘-i bīm-i dil-i ‘uṣṣāk için eyler eṣeri
Kāhramān-ı nıgeh-i ğamze-i ḥübānı ḥalīm
46. Şāh-ı encüm-sipehā māh-ı zemīn cılve-gehā
Ey Şehenşāh-ı şüreyyā-‘alem-i heft-iklīm
47. Devletiñde benim ol ḥusrev-i ma‘nā ki eder
Kuvvet-i ṭab‘ıma Ḥallāk-ı Ma‘ānī teslīm
48. Kālemim nātıka-bend-i dehen-i siḥr ü füsūn
Suḥenım ‘uḳde-güşā-yı girih-i fikr-i ḥakīm
49. Kayd-ı taḥrīrim ile pāy-ı suḥan der-zincir
Dāğ-ı fermānım ile cebhe-i endīşe vesīm

127a

50. Eṣer-i luṭf-ı kelāmımla aḥibbā hoş-dil
Yād-ı şemşīr-i zebānımla ‘adū pür-ġam ü bīm

51. Feyz-i endîşe-i rengînim ile bād-ı şebā
Etse ger geşt ü güzār çemen-i bāğ-ı na‘îm
52. Hük-m-i nabzin⁹¹⁵ eder ol mertebe cārî ki döner
Şîşe-i bāde-i gül-reng-e hebāb-ı tesnîm
53. Tab‘ım ol baħr-ı suħanıdır ki kef-i mevci tutar
Penbeler içre nihān sübhā-i lü’lü-yı naẓîm
54. Hızr-ı ser-çeşm-i naẓmım ki bulur tâze hayāt
Reşha-i feyz-i nem-i ħamem ile ‘aẓm-i remîm
55. Büt nigār-ı ħarem-i deyr-i ħayālîm ki ħomış
Bende bir sırr-ı eşer şun‘-ı ħudāvend-i ħadîm
56. Reşk-i kîlk-i kef-i mānî olur alsam elime
Deste çüp-ı teber-i büt-şiken-i İbrāhîm
57. Söz tamām oldu temeddüh nice bir ey Nef‘î
Ķadriñ erbāb-ı dile sen mi edersin tefhîm
58. Turma şimdengeri şıdk ile du‘āya el açup
Eyle deryûze-i dergāh-ı ħudāvend-i kerîm
59. Feyz-i ilhām ile tâ kim ola ehl-i naẓmıñ
Raħm-i Meryem gibi tab‘ı şadef-i dürr-i yetîm
60. Dür-i medhiyle müzeyyen ola silk-i eyyām
Gevher-i zātı ile faħr ede tâc u dîhîm
61. Midħat-i zātını fîkr etmeyen ehl-i tab‘ıñ
Ola endîşesi nāhid-i felek gibi ‘akîm

⁹¹⁵ a.g.e. "feyzin" s.68

Ġazel-i Fehîm Çelebî Berâ-yı Ta‘rif-i ‘îd

Müfte‘ilün/ Fâ‘ilün/ Müfte‘ilün/ Fâ‘ilün

1. Bezm-i ‘ayşî eyleyüp pîrâste Cemşîd-i ‘îd
Şunmada bir cām her dem perine ħurşîd-i ‘îd
 2. Birbirinden olmada ħübân yine gül-çîn-bûs
‘Āşîka olsun mübârek ħasret-i câvîd-i ‘îd
 3. Bârekallâh ey nuh-âbâ veyĥek ey çâr-ümmühât
Etdiñiz tıfl-ı yetîm-âsâ beni nevmîd-i ‘îd
- 127b
4. Ārzû-yı vaşl-ı ‘îd⁹¹⁶ eylerse etsün bü’l-heves
Rûze-dâr-ı ħaretem ben eylemem ümmîd-i ‘îd
 5. ‘İdgehde ol perî-rû eylerse ref‘-i niķâb
Yalıñız ‘îd-i Fehîm olmaz olurdu ‘îd-i ‘îd

Rubâ‘îyât-i Şâ‘ir-i Pākîze-gû Riyâzî Efendi Raĥmetullâhi Te‘âlâ ‘Aleyh

Mef‘ûlü/ Mefâ‘îlü/ Mefâ‘îlü/ Fe‘ûl

1. Bâr-ı ġam-ı ‘aşķ herkeze yâr olmaz
Her kelle geķen o⁹¹⁷ dâra ber-dâr olmaz
2. Zâhid hele sen çekme ġam-i sili-i ‘aşķ
Zîrâ aña her ķafa sezâvâr olmaz

⁹¹⁶ FKD, “ ‘îd-i vaşl” s.358

⁹¹⁷ “DR”, “bu” vr. 56b

Velehu Riyāzī

Mef' ūlū/ Mefā' īlū/ Mefā' īlū / Fe' ūl

1. Vādī-i belāda kıysla hem-pāyız
Derd ü ğama şabr etmede bī-pervāyız
2. Pergār-mişāl gözleriz merkezimiz
Biz ' aşkda ser-geşte-i pā-ber-cāyız

Rubā' ī-i Riyāzī

Mef' ūlū/ Mefā' īlū/ Mefā' īlū/ Fe' ūl

1. Pā-māl-i belā-yı ' aşık olan pest olmaz
Kıyd-ı heves-i vişāle pā-best olmaz
2. Ağyār ile ' aşık eylemez cenk ü cedel
Nüşende-i cām-ı ' aşk bed-mest olmaz

Velehu Riyāzī

Mef' ūlū/ Mefā' īlū/ Mefā' īlū/ Fe' ūl

1. Dil sālīk-i rāh-ı mürşid-i Şan' āndır
Fermān-ber-i zünnār u but u ruhbāndır
2. Bir muğ-beçedir şimdi gönül verdigimiz
Kim ' aşkı delīl-i kuvvet-i īmāndır

Rubā'ī-i Riyāzī Efendi

Mef' ūlū/ Mefā' ūlū/ Mefā' ūlū/ Fe' ūl

1. Her dem olurun⁹¹⁸ cām-ı ğam-ı 'aşkla mest
Bi-derd-i ħumār olur mey-i bezm-i Elest
2. Seng-i reh-i ğam pāyı ūikest eylerse
Yāri ser-i kūyında iken etse ūikest

128a

Terkīb-i bend el-merḥūm Rūḥī Baġdādī Raḥmetullāhu Te' ālā ' Aleyhi

Mef' ūlū/ Mefā' ūlū/ Mefā' ūlū/ Fe' ūlūn

I

1. Şanmañ bizi kim ūire-i engūrle mestüz
Biz ehl-i ħarābatdanız mest-i Elest'üz
2. Ter-dāmen olanlar bizi alūde şanur līk
Biz-i māl-i būs-ı leb-i cām-ı kef [ü] destüz
3. Şadrın gözedüp neyleyelim bezm-i cihānıñ
Pāy-ı ħum-ı meydır yerimiz bāde-perestüz
4. Mā'il degilüz kimseniñ āzārına ammā
Ḥātır-ūiken-i zāhid-i peymāne-ūikestüz
5. Erbāb-ı ğaraž bizden irāğ olduġı yegdūr
Düşmez yere zīrā oġumuz ūāhib-i ūeştuz
6. Bu ' ālem-i fānīde ne mīriz⁹¹⁹ ne gedāyuz
A' lālara a' lālanuruz pest ile pestüz

⁹¹⁸ a.g.e. "olurum" vr. 57b

⁹¹⁹ RUHD, "mir ü" s. 187

7. Hem-kāse-i erbāb-ı diliz ‘arbedemüz yok
Meyhānedeyüz gerçi velī ‘aşkla mestüz
8. Biz mest-i mey meygede-i ‘ālem-i cānuz
Ser-ḥalka-i cem‘ iyyet-i peymāne-keşānuz

II

1. Sākī getür ol bādeyi kim dāfi‘ -i ğamdur
Şaykal ur o mir’āta ki pür-jeng [ü] elemdür
2. Dil-besteleriz bizden ırāğ eyleme bir dem
Ol bādeyi kim nūr-ı dil ü dīde-i Cem’dür
3. Ey ḥvāce fenā ehline zinhār ululanma
Dervīşi bu mülkiñ şebī-ḥayl⁹²⁰ ü ḥaşemdür
4. Ḥāk ol ki Ḥudā mertebeñi eyleye ‘ālī
Tāc-ı ser-i ‘alemdir o kim ḥāk-ı ḳademdür
5. Gel doğrılalım meygedeye rağmına anuñ
Kim bār-ı riyağan ḳad-i ber-geştesi ḥamdur
6. Mey şun bize sākī biziz ol ḳavm ki derler
Rindān-ı Şabūḥī-zede-i bezm-i ḳıdemdür
7. Bu nazmı Peyāmī’dēn⁹²¹ işit ḥāle-i münāsib
Kim zübde-i yārān-ı süḥandān-ı ‘Acem’dür

128b

8. Mā rind-i Şabūḥī-zede-i bezm-i Elest’iz
Pīş ez heme derdi-keş [ü] pīş ez heme mestim

⁹²⁰ a.e. “bā-ḥayl”

⁹²¹ a.g.e. “Beyānīden” s. 188

III

1. Hoş-küşe-i zevk idi şafâ ehline ‘ âlem
Bir hâlîle sürseydi eger ‘ ömrini âdem
2. Şoḥbet⁹²² şöî derd olmasa vuşlat şöî⁹²³ hicrân
Nûş âhırî nîş olmasa sūr âhırî mâtem
3. Bu ‘ âlem-i fânîde şafâyî ol eder kim
Yeksân ola yanında eger zevk [u] eger ğam
4. Dâ’im ola hem-şoḥbet-i rindân-ı kadeḥ-nûş
Varın kıoya meydâna eger bîş⁹²⁴ u eger kem
5. Şûfî ki şafâda geçinür mâlik-i dinâr
Bir dirhemini alsañ olur ḥâtrî derhem
6. Zâhir bu ki âhır yeri ḥâk olsa gerekdür
Ger dirheme mâlik⁹²⁵ ola ger mâlik-i dirhem
7. Mey şun bize sâķî içelim raġmına anuñ
Kim cehli ile bilmedügi yerden urur dem
8. Her münkir-i keyfiyyet-i erbâb-ı ḥarâbât
Öz ‘ aķlı ile Ḥaķķı diler kim bula⁹²⁶ heyhât

IV

1. Gör zâhidi kim şâḥib-i irşâd olayın dir
Dün mektebe vardı bugün üstâd olayın dir
2. Meyḥânede ister yıkılup olmaya vîrân
Bîçâre ḥarâbatda âbâd olayın dir

⁹²² a.e. “şihhât”

⁹²³ a.e. “demi”

⁹²⁴ a.e. “ zevk”

⁹²⁵ a.e. “muḥtâc”

⁹²⁶ a.e. “bulmaġa”

3. Elden kıomasun gül gibi cām-ı meyi bir dem
‘Ālemde şu⁹²⁷ kim ğuşşadan āzād olayın dir
4. Bir serv-ķadūñ bende-i efgendesı olsun
Her kim ki bu ğam-ķānede dil-şād olayın dir
5. ‘Ömrin geķürüp kūh-ı belāda dil-i şeydā
Ber-hemzen-i hengāme-i Ferhād olayın dir
6. Vaşl istemeyüp hecr ile hoş geķdügi bu kim
Miskīn ğam-ı cānāneye mu‘ tād olayın dir

129a

7. Gezdi yürüdi bulmadı bir eglencek⁹²⁸ yir
Min-ba‘ d yine ‘āzim-i Bağdād olayın dir
8. Bağdād şadefdir güheri dürr-i Necef‘dür
Yanında anıñ dürr ü güher seng ü hazefdür

V

1. Ol gever-i yektā ki bulunmaz aña hemtā
Gelmez şedef-i kevne bir öyle dür-i yektā
2. Ol zāt-ı şerīfe yaraşur da‘ vā-i himmet
Kim oldu ne dünyā aña maķşūd ne ‘uķbā
3. Kim derk eder anı k’ola zātına ma‘ lūm
Remz-i kütüb-i medrese-i ‘ālem-i⁹²⁹ bālā

⁹²⁷ a.e. “o”

⁹²⁸ a.g.e. “eglenilecek” s. 189

⁹²⁹ a.e. “‘ ilm ile”

4. Ol zāhidiñ ağılar yer ve gök hāline yarın
Kim içmeye destinden anıñ cām-ı muşaffā
5. Bir nokta durur sırrı dedi çār kitābıñ
K’ol çārdadır sırr-ı kütübhāne-i eşyā
6. Ol nokta benem dedi dönüp remzini seyr it
Ya‘ nī ki benem cümle-i esmāya⁹³⁰ müsemma
7. Çün hişşe imiş kışşadan ehl-i dile maşşūd
Maşşūd nedir aña bil ey ‘ārif-i dānā
8. Hep mağlaıadır laqlaqa bātin u zāhir
Bir nokta imiş aşı-ı sühan evvel ü āhir

VI

1. Ey şāhib-i kudret kanı inşāf u mürüvvet
Rindān-ı mey-āşāma niçün olmaya şefkat⁹³¹
2. Kısmetleri derseñ ezeli cevır ü cefādır
Cevır ola nicün zevk u şafā olmaya kısmet
3. Dersiñ ki begun eylemeyen yarın eder zevk
Çok mı iki gün bendeleri eyleye ‘işret
4. Hācetlerimiz kādır iken kılmağa hāşıl
Şalmağ kereminden bizi ferdāya ne hācet
5. Nāçār çeker halk bu miñnetleri yoksa
Ādem kara tağ olsa getürmez aña tākāt

⁹³⁰ a.e. “cümleten esmā-yı”

⁹³¹ a.e. “rağbet”

6. Hālîñ kime açsañ saña der hikmeti vardır
Öldürdi bizi âh bilinmez mi bu hikmet

7. Bîhûde dönüp n'eyler ola başımız üzre
Halkıñ bu felek dedügi dolab-ı meşakkeât

8. Bîhûde yeter döndi hemân terkini kılsa
Kim 'aksine devr eylemeden yegdi yıķılsa

VII

1. Çarhıñ ki ne sa' dinde ne naḥsinde beķā var
Dehriñ ki ne ḥāşında ne 'āmında vefā⁹³² var

2. Aldanma anıñ sa' dina naḥsinden alınma
Naḥsinde deme miḥnet ü sa' dinde şafā var

3. Meyl etme bunıñ ḥāşına 'āmından üşenme
'Āmında deme ḥisset ü ḥāşında 'atā var

4. Cehd eyle hemân ğayr eline bakmayı⁹³³ gör kim
Benden ne saña fā'ide senden ne baña var

5. Egninde görüp ğayrileriñ atlas u dîbā
Ĝam çekme ki egnimde benim köhne 'abā var

6. Geç cümle bu efkârlardan u 'ārif-i vaķt ol
Ser-geşte bil anı ki serinde bu hevā var

7. Ferdā elemin çekme mey iç baķ ruḥ-ı ḥūba
'Āşıklara ferdāda daḥi va' d-i liķā var

⁹³² a.g.e. "'atā" s. 190

⁹³³ a.e. "bulmayı"

8. El verse şafâ fırşatı fevt eyleme bir dem
Dünyâ aña degmez ki cefâsın çeke âdem

VIII

1. Giryen kıpar ey hâce meger kim cigeriñden
Kim çıkdı ciger pâreleri çeşm-i teriñden
2. Biñ giryen edersin seni âhır ayırırlar
Ferzend ü zen ü tañtana-i sim ü zeriñden
3. Bu mülk-i fenâya ki ‘ademden sefer etdin
Süduñ nedir ancak anı bilseñ seferiñden
4. Yok çıkmağa gönlün derd-i dünyâ-yı deniden
Billah ya⁹³⁴ hoşnûd mısın yohsa yeriñden

130a

5. Bu mezbeleden öyle gezer⁹³⁵ eyleyü gör kim
Bir zerre gubâb⁹³⁶ ermeye tâ reh-güzeriñden
6. Sim ile zeri kendiñe kat kat siper etdin
Merg okını geçmez mi şanursın siperiñden
7. ‘Akl adın egüp kendiñi teklîfe bırakma⁹³⁷
Divâne olup ref‘-i kalem kıl⁹³⁸ üzriñden
8. Ey hâce eger kim sen iseñ ‘âkıl u dâñâ
Şeydâlığı biñ ‘âkla değışmez dil-i şeydâ

⁹³⁴ a.g.e. “di” s.191

⁹³⁵ a.e. “şöyle güzâr”

⁹³⁶ a.e. “gubâr”

⁹³⁷ a.e. “düşürme”

⁹³⁸ a.e. “ref‘ kıl anı”

IX

1. Vardım seheri t̃ā' at için mescide nāgāh
Gördim oturur halka olup bir nice gümrāh
2. Girmiş kimisi vaḥdete almış ele tesbīḥ
Her birisiniñ vird-i zebānı çil ü pencāh
3. Dedim ne şayarsuz⁹³⁹ ne alursuz ne verirsüz
Aşla⁹⁴⁰ diliñüzde ne nebī var ne ḥod Allāh
4. Dedi biri kim şehrimiziñ ḥākim-i vaḳti
Ḥayr etmek için halka gelüp mescide her gāh
5. İḥsānı ya pencāh ya çildir fuḳarāya
Şabr et ki gele vaḳtidir⁹⁴¹ ol mīr ü felek-cāh
6. Geldiklerini mescide bildim ne içündür
Yüz döndürüp anda dedim ey ḳavm olıñ āgāh
7. Sizden kim ırāğ oldu ise Ḥaḳḳa yaḳındur
Zīrā ki ḍalālet yolıdır gitdigiñiz rāh
8. Taḥḳīḳ bu ⁹⁴² hep etdigiñiz zerḳ [u] riyādur
Taḳlīddesiz t̃ā' atıñız cümle hebādur

X

1. Dünyāda denīlerden edersin taleb-i kām⁹⁴³
Ey ḥām-ı t̃āma' niceye dek bu t̃āma' -ı ḥām

⁹³⁹ a.e. "şatarsuz"

⁹⁴⁰ a.e. "k'aşla"

⁹⁴¹ a.e. "eyle demdür gele"

⁹⁴² a.e. "kim" kelimesi vardır.

⁹⁴³ a.e. "t̃āma' -ı ḥām"

2. Bir nā-ḥalefī⁹⁴⁴ cübbe vü destār ile görseñ
Eylersin anıñ cübbe vü destārına ikrām
3. Naḳşın çıkarup eylemeden zātını ma‘ lūm
Başlarsın aña eylemege faḳrını i‘ lām

130b

4. Cerrār deyü vermez olur Tañrı selāmın
Şerminden ederse⁹⁴⁵ saña bir⁹⁴⁶ ḥabbe ger⁹⁴⁷ in‘ ām
5. Vāy⁹⁴⁸ er olasın ḥırḳada nāmıñ ola dervīş
Mülḥid deyü yandıрмаğa eyler seni iḳdām
6. Yazıḳ saña kim eyleyesin ḥırş u ṭama‘ dan
Bir cübbe içün kendüñi ‘ alemlere bed-nām
7. Yoḳ sende ḳanā‘ at göziñ aç olduḡı oldur
Yoḳsa⁹⁴⁹ erişir rızḳuñ⁹⁵⁰ eger şubḥ eger şām
8. Et loḳması lâzım mı toyurmaz mı seni nān
Zehr olsun o loḳma k’ola pes-mānde-i dūnān

XI

1. Ebnā-yı zamānıñ ṭalebi nām u nişāndur
Her biri taşavvurda fulān ibn-i fulāndur
2. Güftāra gelüp söyleseler cehl-i mürekkeb
Zu‘ mınca velī her biri bir ḳuṭb-ı zamāndur

⁹⁴⁴ a.e. “ādami ger”

⁹⁴⁵ a.g.e. “ider itse” s.192

⁹⁴⁶ a.e. “bir”

⁹⁴⁷ a.e. “ḥabbece”

⁹⁴⁸ a.e. “sen”

⁹⁴⁹ a.e. “rızḳuñ”

⁹⁵⁰ a.e. “saña”

3. Erbāb ħired zerre kıadar mu‘ teķid olmaz
Ol mürşide kim mu‘ teķid-i bī-ħardāndur⁹⁵¹
4. Taķlīd ile seccāde-nişin olmış oturmuş
Taħķīķde ammā ħar-ı bigsiste-‘ ināndur
5. Dermiş baña keşf oldı hep esrār-ı ħaķīķat
Vallāh yalandır sözi bi’llāh yalandur
6. Kendinden irāğ ol⁹⁵² düşüp ardına⁹⁵³ yorulma
Ki⁹⁵⁴ ol bī-ħaberiñ gitdigi yol zann u gümāndur
7. Ey tālīb-i taħķīķ eger var ise derkiñ⁹⁵⁵
Güş et bu sözi kim ħaber-i bā-ħaberāndur
8. Zinhār unut⁹⁵⁶ bildigiñi düşme ‘ ināda
Bir pīre yapış kim eresin sırr-ı mi‘ āda

XII

1. Şüretde n’ola zerre isek ma‘ nide yūħuz
Rūħü’l-ķudsüñ Meryem’e nefħ etdigi rūħuz
2. Peymāne-i ħürşīd ile her şubħ⁹⁵⁷ ederiz ‘ ıyş
‘ İsā ile peymāne-keş-i lāy-ı⁹⁵⁸ şabūħuz

131a

3. Etdikse şarāb içmege biz⁹⁵⁹ tevbe güzelsüz
Sābit-ķademiz tevbemiz üstine nuşūħuz

⁹⁵¹ a.e. “bī-ħaberāndur”

⁹⁵² a.e. “ırağa”

⁹⁵³ a.e. “ardınca”

⁹⁵⁴ a.e. “ki” kullanılmamıştır.

⁹⁵⁵ a.e. “‘ aķluñ”

⁹⁵⁶ a.e. “unudup”

⁹⁵⁷ a.e. “dem”

⁹⁵⁸ a.e. “cām-ı”

⁹⁵⁹ a.g.e. “içmemege” s.193

4. Mār ise ‘ adū biz yed-i beyzā-yı Kelīm’üz
Ṭūfān ise dünyā ğamı biz geşt-i Nūh’uz
5. Monla okusun medresede şerḥ-i meṭālī⁹⁶⁰
Metn-i ḳadeḥi şun bize ehl-i şūrūḥuz
6. Sūfī bizi sen rūḥ⁹⁶¹ göziyle göremezsın
Aç cān gözini eyle nazar görki ne rūḥuz
7. Pür-gūlara⁹⁶² leb-beste görünmekdeyiz ammā
Rindān-ı Mesīḥā deme miftāḥ fütūḥuz
8. ‘İsī-dem ü Rūḥi-laḳab u Hızır-ḥayātuz
Deryā-yı şafāt içre nihān-ı gevheri zātuz

XIII

1. Āyā nice bir devr ede bu çār-‘ anāşır
Kim añā ne evvel ola ma‘ lūm ne āḥır
2. Gāḥ eyleyeler ‘ālem-i tefrīdde seyrān
Gāḥı olalar ‘ālem-i terkībde sāyır
3. Tefrīdde çār olsa vü nā-çār ola devri
Terkīne⁹⁶³ gelince se-mevālīd ola zāḥır
4. Bu cümle mazāhirden ola mu‘ teber-i insān
İnsānıñ ola cümle ṭufeylī bu mazāḥır
5. Nefsini bilenler getüre Ḥālīḳ’a ĩmān
Bilmezlere ĩmān getürenler deye kāfir

⁹⁶⁰ a.e. “me‘ ānī”

⁹⁶¹ a.e. “cism”

⁹⁶² a.e. “bed-gūlara”

⁹⁶³ a.e. “terkībe”

6. Kâfir ki yerin duzeḥ eder cehlden eyler
Çün cehl-i ḥaḳīḳatda ola küfr-i ‘aceb-sır
7. Dünyâ vere cāhillere el kâmil olanlar
Ayakda ḳalup⁹⁶⁴ olmayalar ḥabbeye ḳâdir
8. Çün cehldedir zevḳ-i kemâli nidelim biz
Ḳāl ehli şafâ eyleye ḥâli nidelim biz

XIV

1. Şūfî ki riyâ ile ede kendüyi mevşûf
Evḳât-ı şerîfî ola taḳlîd ile maşrûf
- 131b
2. Minberde ḥatîb ola vü maḥfelde mu‘arif
‘Âr eylemeye olduḡına cehlile ma‘rûf
 3. Âyîne-i ḳalbini küdüret ede tire
Rûşen-ger-i⁹⁶⁵ feyz-i Ḥaḳ ile olmaya mekşûf
 4. Cân u diliniñ mihr ü mehi⁹⁶⁶ olmaya pür-nûr
Dâim biri maḥsûf ola anıñ biri meksûf
 5. Cem‘ -i kütüb etmekle ne mümin ola vâḳıf
Esrâr Ḥudâ’ya ki ola ol mürşide mevḳûf
 6. Zâtında ki âşrâr-ı kemâl olmaya ḥardur
Ya şâl-ı siyeh egnine giymiş ya yeşil şûf
 7. ‘Âlemde ki kâmil çeke ḡam zevḳ ede cāhil
Yerden göge dek yûf baña ger demez isem⁹⁶⁷ yûf

⁹⁶⁴ a.e. “ḳala”

⁹⁶⁵ a.g.e. “rûşenleri” s. 194

⁹⁶⁶ a.e. “revzenesi”

⁹⁶⁷ a.e. “demeyem”

8. Çün Hâk diyeni eylediler zûlm ile ber-dâr
Bâtlı söze ağâz edelim biz daħi nâçâr

XV

1. Yûf hârına dehriñ gül-i gül-zârına hem yuf
Ağyârına yuf yâr-ı cefâ-kârına hem yuf
2. Bir ‘ıyş ki mevķûf ola keyfiyyet-i ħamra
‘Ayyâşına yuf ħamrına ħammârına hem yuf
3. Zî-kıymet olınca nidelim câh u celâli
Yuf anı şatan dūna ħaridârına hem yuf
4. Çün ehl-i vücūdıñ yeri şahrâ-yı ‘ademdir
Yuf kâfile vü kâfile-sâlârına hem yuf
5. ‘Âlemde ki bengîler ola vâķıf-ı esrâr
Ĥayrânına yuf anlarıñ esrârına hem yuf
6. ‘Ârif ki ola müdbir ü nādân ola muķbil
İķbâline yûf ‘âlemiñ idbârına hem yuf
7. Çarķ-ı felegiñ sa‘ dine vü naĥsine la‘ net
Kevkebeleriniñ şâbit u seyyârına hem yuf
8. Çün ola ħarâm ehl-i yıķa deyni⁹⁶⁸ vü ‘uķbâ
Cehd eyle ne ‘uķbâ ola ħâtırda ne dünyâ⁹⁶⁹

132a

XVI

1. Dünyâ talebiyle kimisi ħalkıñ emekde
Kimi oturup zevķ ile dünyâyı yemekde

⁹⁶⁸ a.e. “ehl-i Hâķa dünyâ”

⁹⁶⁹ a.e. “‘uķbâ”

2. Yok derdiñe bir çäre eder mîr ü gedâda
Sen çekdigiñ âlâmı gerek söyle gerek⁹⁷⁰ de
3. A‘ yân-ı cihândan kerem umma anı şanma
Âşâr-ı ‘ a tâ ola ya pâşâda ya begde
4. Muţbahlarına aç varan âdem degek yer
Derbânları var göz kapuda el degenekde
5. Bir devrde geldik bu fenâ ‘ âleme biz kim
Âşâr-ı kerem var⁹⁷¹ ne beşerde ne felekde
6. Ağyâr vefâdan dem urur yâr cefâdan
Âdemde vefâ olmaya vü ola köpekde
7. Evc-i felege başdı kıadem câhile câhil
Erbâb-ı kemâliñ yeri yok zîr-i felekde
8. Yâ Rabb bize birer bulunur himmet eder mi
Yohsa günümüz böyle felâketle gider mi

XVII

1. Verdik dil ü cân-ile rızâ biz ki⁹⁷² kazâya
Ėam çekmeziz uğrasak eger derd ü belâya
2. Girdik⁹⁷³ vaţanı Ėurbete bu fikr ile çıkdık
Kim renc-i sefer bâ‘ iş olur ‘ izz ü ‘ alâya
3. Devr eylemedik yer kıomadık bir nice yılda⁹⁷⁴
Uyduķ dil-i dîvâneye dil uydi hevâya

⁹⁷⁰ a.g.e. “eger şakla eger” s.195

⁹⁷¹ a.e. “yok”

⁹⁷² a.e. “hükmi”

⁹⁷³ a.e. “kıoyduķ”

⁹⁷⁴ a.e. “yıldur”

4. Oldıķ nereye⁹⁷⁵ vardık ise ‘ aşķa giriftār
Alındı gönül bir şanem-i mäh-liķāya
5. Bağdād’a yolıñ düşse ger ey bād-ı seher-hız
Ādābla var hızm̄et-i yārān-ı şafāya
6. Rūhī-yi eger bir şorar ister bulunursa
Derlerse bulışdıñ mi o bī-berk ü nevāya
7. Bu maṭla‘-ı ġarrāyı oķu epsem ol andan
Ma‘ lūm olur aḥvāl̄imiz erbāb-ı vefāya
8. Hālā ki biz ūftāde-i ḥūbān-ı Dimişk’uz
Ser-ḥalkā-i rindān-ı melāmet-keş-i ‘ aşķuz

132b

Naẓīre-i Cevrī Çelebi Terķib-i Bend Monlla Rūhi Raḥmetullāh

Mef‘ ūlū/ Mefā‘ ĩlū/ Mefā‘ ĩlū/ Fe‘ ūlūn

I

1. Şanmañ bizi şūfī gibi seccāde-perestüz
Biz mescide bir kūşe-i miḥrāb-ı Elestüz
2. Evķāt-ı ‘ ubūdiyyeti fevt itmezüz aṣlā
Farķ eylemezüz rüz [u] şebi gerçi ki mestüz
3. Maḥsub⁹⁷⁶ edecek⁹⁷⁷ yok n’idelim sübhayı elde
Biz rind-i tehī-kīse-i peymāne be-destüz
4. Biñ şūret ile cilve eder ġam dilümüzde
‘ Aşķ ehline āyīneyüz ammā ki şikestüz

⁹⁷⁵ a.e. “ne yere”

⁹⁷⁶ CD, “‘add” s.160

⁹⁷⁷ a.e. “eyleyecek”

5. Hep üstümüze sāye şalur nūr-ı ilāhī
Tā cūr‘ a gibi hāk-i harābatda pestüz
6. Āsāyişe yer yok bize bārān-ı belādan
Bu hāne-i vīrānede bī-cāy-ı nişestüz
7. Şīven-gede kılsağ n’ola ‘ ışret-geh-i dehri
Mehcūr-ı safā-yı ıtarab-ı bezm-i Elestüz
8. Ol ıasret ile hūn-ı ciger nūş ederüz biz
Muırib yerine nāle-i dil gūş ederüz biz

II

1. Dūr etdi kaçā çün ki bizi bezm-i baķādan
Bir ‘ āleme düşdük ki eşer yok o şafādan
2. Buldık göz açup rūhumızı⁹⁷⁸ maıbes-i tende
Biñ silsile-bend olmış aña renc ü ‘ anādan
3. Ol bülbul-i kudsi̇ kafes-i miıhnete düşmiş
Lerzende vü pür-hıavf yine dām-ı hevādan
4. Olmış hem⁹⁷⁹ anıñ hem-demi bir mār-ı⁹⁸⁰ gezende
Kim her nefesi būy verür zehr-i belādan
5. Bülbul per açup eylemede uçmağa pervāz⁹⁸¹
Mār istemez ayrıлмаğa bir⁹⁸² şāh-ı fenādan
6. Ol ıasret-i gül-zār-ı haķıķatle fiğānda
Geçmez bu mecāzī heves-i berķ ü nevādan
7. Qaldık arasında bu iki zıdd-ı kavīnūñ
İş müşkil olur ger meded irmezse Hūdādan

⁹⁷⁸ a.e. "kendümüzi"

⁹⁷⁹ a.e. "hem olmuş"

⁹⁸⁰ a.e. "bār-ı"

⁹⁸¹ a.g.e. "āğāz" s.161

⁹⁸² a.e. "bu"

8. Ol bülbüli âzâd edecek kudretimiz yok
Ol mârı helâk eylemege kuvvetimiz yok

III

1. Bir şeb ki bu sūzişle edüp nâle vü zârî
Âteşlere yakdım dil-i bimâr u figârî
2. Sürdim yüzümü âb gibi hâk-i niyâza
Etdim hem o dem kâ‘ide-i giryeyi cârî
3. Derd ile edüp der-geh-i mevlâya münâcât
Didim ki ayâ hastalarıñ mûnis ü yârî
4. Mecnûhlara senden irer merhem-i şâfî
Hoş-dillere senden yetişür ‘illet-i şârî
5. Ben nefes-i ğavî bendine düşmüş bir esîrim
Kim bulmadım aşlâ taraf-ı râh-ı firârî
6. Yandırma beni âteş-i kaħrında o dîvûñ
Ey dostına gülşen edici⁹⁸³ tûde-i nârî
7. Ben sūz ü güdâz ile ederken bu niyâzı
Oldı bu nidâ cân u diliñ gûş-ı güzârî
8. Ger râh-ı necât ister iseñ baħr-ı belâdan
Himmet taleb et⁹⁸⁴ zümre-i⁹⁸⁵ merdan-ı Hudâdan

IV

1. Ol dem nice dem tâlîb merdân-ı ilâhî
Gezdim düşürüp mescid ü mey-hâneye râhı
2. Etdim nice dem şavma‘a-i ħalvetiyânda
Perhîz ü rişâzatla ten-i zerdümi gâhî
3. Düşdim hem o sevdâya ki şûfî gibi ben de
Tekmîl edüp esmâyı görem nûr-ı siyâhı

⁹⁸³ a.e. "iden"

⁹⁸⁴ a.e. "eyle"

⁹⁸⁵ a.e. "yürü"

4. Evhām u ḥāyālāt ile çok vāqı‘ a gördüm
Seyr etdi gözim enfüs ü āfākı ke-mā-hī
5. Zannım bu ki keşf oldu baña şūret-i esrār
Oldım bu gümān ile mecālisde mübāhī
6. Lāzım gelicek da‘viye ma‘nī nazar etdim
Gördim ki benem ġāfil ü güm-rāh u tebāhī

133b

7. Bir dāma düşürmiş beni şayyād-ı hevā kim
Her dānesi bir toḥm-ı ma‘āşī vü menāhī
8. Oldım nice tedbīr ile ol dāmdan āzād
Etdi bu hevā ḥarman-ı ümmidim ber-bād
1. Oldım nice dem post-nişīnān ile hem-ḥāl
Şandım ki ola enleri⁹⁸⁶ bendeḥi⁹⁸⁷ abdāl
2. Kūṭb ānladıḡım merkez-i ġafletde bulundu
Kim dāyireden ḥāric idi etdüḡi ef‘āl
3. Pīrim diye himmet ṭaleb etdüklerimiñ ḥod
Ṭa‘n eyledi eṭvārına nā-bāliḡ u eṭfāl
4. Taḳlīd ile evzā‘ ını taḡyīr eden eṣrār
Etmiş nice biñ bencileyin aḥmaḡı idlāl
5. Girmek diledim ḥırḡa giyüp kisve-i faḡra
Gördim ki bu bārı çekenüñ ekṣeri ḥammāl
6. Bildim ki medār olmaz imiş kesb-i fenāya
Destār-ı fenā köhne ḡabā şemle vü hem şāl
7. Etdi giderek sübḡa-i şūfī gibi şübhe
Ser-rişte-i endişemi⁹⁸⁸ pūr-‘ uḡde-i işkāl

⁹⁸⁶ a.g.e. "her biri " s.162

⁹⁸⁷ a.e. "evtādiye"

8. Yüz döndürüp ol t̄ayifeden ‘āķibet-i kār
Oldım müteveccih taraf-ı āhara nā-çār

VI

1. Erbāb-ı h̄arābāta edüp cān ile raġbet
Kıldım nice dem zümre-i rindān ile şohbet
2. Aldım elüme āyīne-i sāġarı etdim
Ol t̄ayifenīñ şūret-i aḥvāline dīķķat
3. Olmış kimisi mest-i mey-i ‘aşķ-ı mecāzī
Almış kimini neşve-i şaḥbā-yı ḥaķīķat
4. Şalmış kimini cezbe-i keyfiyyet ayakda
Etmiş yerini cür‘ a gibi ḥāk-i mezzellet
5. Meydāna koyup varını etmekde gedālar
Şāhāne külāhın keç edüp nāz ile ‘işret

134a

6. Meşrebleri bir birine hemvāre muvāfīķ
Şundukları hep bir birine cām-ı maḥabbet
7. Biñ cām içilür gerçi bakılsa yine ammā
Mestāne eden cümle bir neşve-i ḥikmet
8. Her birini bir şekle ķomış ḥālet-i mesti
Yād eyledim ol ḥāli görüp “Bezm-i Elest”i

VII

1. Bir şubḥ-dem ol şevķ ile alup ele sāġar
Etdüm yine āyīnemi ḥurşīde ber-ā-ber
2. Ol şubḥ-ı mübārek-dem ü ol cām-ı şafānīñ
Etdi eşeri cān u dile feyz-ı mükerrer
3. Ol feyz ile āyīne-i dil oldı mücellā
Dīdārını ‘arz eyledi bir rūḥ-ı muşavver

⁹⁸⁸ a.e. “ümmīdümü”

4. Ruḥ-sāre-i pür-şevk-ı cihân-tâbına baqđım
Yanında anıñ zerre degil mihr-i münevver
5. Çeşminde mey-i naḥvet ü destinde piyâle
Olmış dü-cihân luṭfına vü ḳahrına mazḥar
6. Ervâh-ı mücerred ser-i zülfinde muḳayyed
Ecsâd-ı melek ğamzesiniñ küştesi yek-ser
7. Ta'rif edemem naḳş-ı cemâlin o perîniñ
Bu ḥüsn ile yok nev'-i beşerde aña beñzer
8. Bir şîve ile ḳıldı beni ḥüsnine meftûn
Oldı dil-i şürîdeniñ aḥvâli diger-gün
9. Germ etdi dili neşve-i şahbâ-yı maḥabbet
Düşdi ser-i pür-şûrîma sevdâ-yı maḥabbet

VIII

1. Çaldım başına 'aḳlıñ o dem şîşe-i nengi
Etdim dil-i dîvânemi rüsyâ-yı maḥabbet
2. Geh cilve-gehim kûşe-i bâzâr-ı melâmet
Geh cây-ı ḳarârım ser-i şahrâ-yı maḥabbet
3. Geh hem-nefesim nâle-i pür-sûz-ı dem-â-dem
Geh mûnisim endûh-ı ğam-efzâ-yı maḥabbet

134b

4. Geh seyl-i be-yâbân-ı belâyile revânım
Geh ğavṭa-ḥor-ı lücce-i deryâ-yı maḥabbet
5. Meydâna ḳoyup bâşımı Ferhâd-veş etdim
Çok bî-ser ü sâ mân ile da'vâ-yı maḥabbet
6. Şimden girü cân oynadurın 'aşḳ ile zîrâ
Günden güne germ olmada ğavġâ-yı maḥabbet

7. Dünyâ yıkılup başıma ger kıpsa kıyâmet
Gelmez yine bu ma' rekeden baña ferâgat

IX

1. ' Âlemde ki tâ zinde-i feyz-ı dem-i ' aşkâm
Ser germ-i hevâ-yı çemen-i hurrem-i ' aşkâm
2. Ğam-gin-i dem-i ' ıyş-i tarab-nâk-i neşâtam
Hurrem dil-i endûh u belâ-yı ğam-ı ' aşkâm
3. Hâk-i reh-i cânâne cebîn-sây-ı gedây
Baş egemez in eflâke şeh-i ' âlem-i ' aşkâm
4. Tâ fark-ı sipihre saçarın cur' a-i cāmı
Eyvân-ı harâbât-ı fenâda Cem-i ' aşkâm
5. Tufân ile hem-ser geçinür mevc-i belâyam
Deryâları bir katreye şaymaz yem-i ' aşkâm
6. Hürşid ü mehe tâb veren zerre-i derdem
Bâm-ı felege sâye şalan târem-i ' aşkâm
7. Fehm eyledim esrâr-ı nihân-ı dil-i aşkı
Bîgâne isem ' akl ile ger mahrem-i ' aşkâm
8. Hallâl-i rumûz-ı haber-i müşkil-i ' aklam
Divâneym ammâ yine dâğ-ı dil-i ' aklam

X

1. ' Akl âyet-i hikmet haber-i şun' -ı Hudâdır
' Aşk âfet-i endişe-i ' akl-ı hukemâdır
2. ' Aklıñ şeref-i hikmeti keşf-i nazarıdır
' Aşk-ıñ eşer-i câzibesî perde-küşâdır
3. ' Akl eyleyemez derd-i dil-i ' âşıka çâre
' Aşk ise devâ-yı hafakân-ı ' ukalâdır

4. ‘Aql āb-ı ruḥ-ı cevher-i āyīne-i şūret
‘Aşk ise ol āyīnedeki tāb u cilādır
5. ‘Aqlıñ erişür cevherine gāhī keşāfet
‘Aqlıñ ḥaberi mes’ele-i ma’ nī-i mübhem
6. ‘Aşkıñ hünere ḥall-i rumūzāt-ı kazādır
‘Aql oldı reh-i ‘ālem-i taḥkīkde
7. ‘Aşk ol taraflıñ sālīkine rāh-nümādır
‘Aql aña derler ki ola ‘aşk ile hem-rāh

8. Dīvāne odur kim yürüye ‘aql ile her gāh

XI

1. Ma’ zūr ola ey ‘aql ü dānā dil ü munşıf
Oldıysa bu ma’ nide sözüm ‘aqla muḥālif
2. Ben ‘aşık-ı dīvāne-i bīhūde-kelāmam
Mümkün mi ki dīvāne ola ḥikmete vākıf
3. Ben Vāmık u Ferḥād ile hem-ḥāl-i cünūnām
Sen Āşaf u Loḳmān ile hem-rāz-ı ma’ ārif
4. Ben mevķıf-ı ḥayretde zebān-beste vü mebhūt
Sen ehl-i kelām ile sebāk-ḥvān-ı Mevākıf
5. Ben nefsimi derk eylemede ‘āciz ü kâşır
Sen mes’ele-i vācibi vü mümkinini ‘ārif
6. Ben ‘aşk ile āteş-zen-i ḥār ü ḥas-i evhām
Sen ‘aql ile vādī-i ḥayālātde ḥāyıf
7. Ben bī-ḥaber-i ma’ rifet-i ‘ālem-i hestī
Sen vākıf-ı rāz-ı dil-i eşyā ü mekâşif
8. Da’ vāyı ḳo etme baña bürhānıñı tefhīm
Bī-ḥuccet eder ‘ārif olan vaḥdeti teslīm

XII

1. ‘Aķıl sözi maṭbū‘u pesendide güheredir
Ammā dil-i ‘ārifde olan özge ḥaberdir
2. Biz ‘āķıl ü ‘ārif sözini etmeziz inkār
Ol zevķini idrak edene şīr ü şekerdir

135b

3. Cāhil sözini diñlememiz ‘ilmī de olsa
Bāzār-ı ḥaķāyıkda anıñ sūdı zararadır
4. Cāhil ne bilür nükte-i taḥķīķ u mecāzı
‘Ālim de bu ma‘nāda giriftār-ı ḥaṭardır
5. Biz ehl-i diliz ‘ālim ü cāhilde nemiz var
Dil nev‘-ı diger şaḥş-ı beşer nev-ı digerdir
6. Her nev‘-ı beşer fehmi edemez dil ne demektir
İnsāna bu ‘irfān şeref-i ‘ilm ü hünerdir
7. İnsān ki bu ‘irfānı eger etmeye taḥsīl
Dānişle Felāṭūn-ı zamān olsa da ḥardır
8. Ne ‘ālim ü ne ‘ārif ü ne vāķıf-ı ḥāliz
Cevrī gibi her ḥāl ile bīhūde-meķāliz

XIII

1. Yā Rab bizi de vāķıf edüp ma‘ni-i ḥāle
Dil-beste ķoma ṭab‘umuzu nükte-i ķāle
2. Yā Rab bize şevķ-ı ṭaleb-i ma‘rifiñ ver
Cehd eyleyelim fażlñ ile kisb-i kemāle
3. Yā Rab bize ķıl şūret-i taḥķīķı nümāyān
Baķmaķdan uşandı gözümüz naķş-ı ḥayāle
4. Yā Rab bize tevfiķiñ ile eyle hidāyet
Tā yol yañılup gitmeyelim semt-i ḍalāle

5. Yâ Rab bizi ol ‘âşık il eyle mülâkî
Kim vâsıtasız dâhil ola bezm-i vişâle
6. Yâ Rab dilimiz eyle o mir’âta muķâbil
Kim mazhar ola pertev-i envâr-ı cemâle
7. Yâ Râb bizi ol sâlik-i âgâha refîķ et
Kim reh-ber ola fırķa-i efrâd-ı ricâle
8. Envârîñ ile dîde-i idrâke zıyâ ver
Dîdârîñ ile âyîne-i ķalbe cilâ ver

Kelâm-ı Bâķî⁹⁸⁹

1. Şa‘ir Bâķî-ye ķulak tutmasa zâhid ne ‘aceb
Sûz güherdir ne bilür ķadrini nâdân güheriñ

136a

Ėazel-i Bâķî Efendi Redîf-i Ėanķer

Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün

1. Ederken tîr-i müjĖanıñ gibi Ėükmin revân Ėanķer
Görüp şemşîr-i Ėamzeñ kendüden ĖeĖdi hemân Ėanķer
2. ‘Adûnîñ tîğ-i ķâfir gibi lertzân etdi endâmın
Miyânına taķındı Ėusrev-i şâķib-kırân Ėanķer
3. Ėemende berg-i sûsen gökde mâh-ı nev degil peydâ
Ėeker a‘dâ-yı dîn üzre zemîn ü âsmân Ėanķer
4. Şehâ bir dem ney-i Ėâmeñ cihân bezminde diñlensün
İķersün düşmene câm-ı fenâyı bir zamân Ėanķer

⁹⁸⁹ Bu beyt Bâķî Dîvânı’nda bulunmamaktadır.

5. ‘Adūnīñ kılsun endāmın ser-ā-pā kana müstağırık
Bitürsün bağ-ı nuşretde nihāl-i ergavān ḥaṇçer
6. Nişār etdi ġazā yolına der-ğāh-ı şehenşāha
Muraşşa‘ bir kemer gerdūn meh-i nev zer-nişān ḥaṇçer
7. Tazarru‘ demleri geldi Cenāb-ı Hākka ey Bākī
Edüp Feth āyetin ezber dilin kılsun revān ḥaṇçer

Velehu Bākī

Müstef ilün/ Müstef ilün/ Müstef ilün/ Müstef ilün

1. Dīvān eder vaqt-i seher nev-rūz-ı sulṭānī meger
Devrān ufukdan gösterir taht-ı zümrrüd tāt-ı zer
2. ‘Ālem müzeyyen pertev-i hūrşīd-i ‘ālem-tāb-ı ile
Nat‘ -ı ser-ā-ser şaldılar rūy-ı zemīne ser-be-ser
3. Faşl-ı şitāda beyza-i sīmīn idi rūy-ı⁹⁹⁰ zemīn
Aldı kanadı altına sīmürğ-i zerrīn-bāl ü per
4. H‘āb-ı ‘ademden dīde-i ezhārı peydā⁹⁹¹ eyledi
Taḥrīk-i bād-ı şubḥ-dem āvāze-i mürğ-i seher
5. Bākī nişār-ı maḥdem-i sulṭān-ı ‘ālī-şān içün
Destinde şāḥ-ı gül tutar la‘līn ṭabaḥ lü‘lū-yı ter
6. Sulṭān Murād-ı tāt-ver fermān-revā-yı baḥr u ber
Şāḥib-kırān-ı dād-ger şāhenşeh-i ‘ālī nazar

⁹⁹⁰ BD, “ruy-ı” s.148

⁹⁹¹ a.g.e. “bi-dar” s.149

7. Destân-serâ-yı midḥati şâḥ-ı ıarabda nağme-sâz
Ṭāvūs-ı baḥt u devlet bâm-ı felekde cilve-ger

136b

Ġazel-i Bâķī

Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

1. Gören dil ân-ı ḥüsnin va' de-i cānâne katlanmaz
Belī ' aşıkda şabr olmaz göñül ol âne katlanmaz
2. Hevâdan men' ider pendüñi muḥkem şanma ey zâhid
Kırar zencir-i pülâdı dil-i dīvâne katlanmaz
3. Naşîḥat dinlemez tâlib olunca şevķ-i dil ġâlib
Vücûdın şu' le-i şem' a şalar pervâne katlanmaz
4. Göñül çeng-i maḥabbetde yine şabr etse mümkündür
Reng-i cān lîk zaḥm-ı nâḥın-ı hicrâne katlanmaz
5. Yeter ḥaṭṭ u ruḥ-ı sâķī bu bezme zînet ey Bâķī
Kadeḥ nûş et ki dil vaķt-i gül ü reyḥâne katlanmaz

Velehu Bâķī

Mef' ülü/ Fā' ilâtü/ Mefā' ilü/ Fā' ilün

1. Āyine-i cemâl-i ḥaķîķat-nümâ yüziñ
Āb-ı zülâl-i çeşme-i şıdķ u şafâ söziñ
2. Sen yüz virelden âyine buldı cü şüreti⁹⁹²
Ḥasret degüldi şüretine ḥalk o yüzüsüñ

⁹⁹² a.g.e. "bu ragbeti" s.260

3. Bâ' iş cemâliñ oldı cihānıñ zuhūrına
Hürşiddir bahāne vücūdına gündüziñ
4. Şāhıñ eline düşmişe döndi tezerv-i dil
İndi süzildi üstine iki kıara göziñ
5. Kimi ayağıñ öpmeğe şarkar kimi eliñ
Bākīye besdir ey gül-i handān güler yüziñ

Bākī Efendi Redīf-i Lām

Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

1. Leb-i la' lin hayāl et gūşe-i 'uzletde pinhān ol
Dilā hem kân-ı gevher kııl öziñ hem gevher-i kân ol
2. Eger tahşil-i derd etdiñse düş kūy-ı harābāta
Seni genç etdiler çünkü muķim-i künc-i vīrān ol
3. Tokunsa tır-i miḥnet ger mübāhāt ile gögsiñ ger
Şoyindiñ 'arşa-i rindāne girirdiñ merd-i meydān ol
4. Kıo emvāc-ı belā gelsün naşibin rūzgār alsun
Derūniñ derdini keşf etme sen deryā-yı 'ummān ol

137a

5. Düşer bir 'uķdeye gāhī küdürer kesb eder tālī'
Gerekse māh-ı tābān ol gerek mihr-i dıraḥşān ol
6. Zamāne eylemz ḥürmet amān vermez dem-i fırsat
Gerek dervīş-i dil-rīş ol gerek şāh-ı cihān-nebān ol
7. Yüziñ ey gonca-leb dürme bize cevır eyleyüp tırma
Açıl gül gibi handān ol şalın serv-i hırāmān ol

8. N'ola h̄ürşīd-veş başıñ göge erdiyse h̄üsn içre
Ser-efrāz-ı cihān ol çāre-sāz-ı derd-meydān ol
9. Şeref vermez dūr ü gevher kemāl olmaz zer ü zīver
Hüner kesb et hüner baħr-i fazilet kān-ı ' irfān ol
10. Kabā-yı cāh ile ādem geçinsün her kaba cāhil
Güher göster güher meydāna gir sen tīg-i ' uryān ol
11. Yine rūz-ı vişalinden dem urdı bād-ı şubh ey dil
Kul oldıñ nice yıllardır bu gün ' id irdi kurbān ol
12. Dilā āhıñla yaqdıñ milket-i Rūmı nedir derdiñ
Gedā-yı kūy-ı yār olmağ dilerseñ Mışra sulṭān ol
13. Erişdikçe seher-gāha münācāt eyle der-gāha
Devām-ı devlet-i şāha du' ā-gūy u şenā-ḥ' ān ol
14. Degülsin medhine kādır ne deñlü tutsalar māhir
Gerkse Rūmda Bākī ' Acem mülkinde Selmān ol

Bākī Efendi Nevverallahu Kabrehu

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Cāme-ḥ' āb ol āfeti aldıkça tenhā koynına
Şanuram ebrīñ girür māh-ı şeb-ārā koynına
2. Şubh-dem ey fāhte bihūde efgān eyleme
Çün girürsin her gece bir serv-i bālā koynına
3. Niçün ağlarsın felekden bilsem ey şeb-nem seni
Çün girürsin her zamān bir verd-i ra' nā koynına
4. Dūr dişiñ vaşfinda şi' rim defterin gördi meger
Kim şadef mecmū' asını şaldı deryā koynına

5. Ruḥların şevkıyla pür-dāğ etdi Bākī sīnesin
Bir avuç berg-i gül-i ter koydı gūyā koynına

137b

Kaşıde-i Nef'î Efendi Berā-yı Ta'rif Merḥûm Muḥammed Pāşā

Fe' ilātün/ Fe' ilātün/ Fe' ilātün/ Fe' ilün

1. Benim ol nādire-gū şā'ir-i ma' nā-perdāz
Reşk eder mertebe-i şî' rime siḥr ü i' cāz
2. Feyz-baḥş ola eger ṭab' -ı suḥan-gūyım olur
Kıssa-perdāz-ı ma' ānī şurver-i perde-i rāz
3. Şevḳ-i takrîrim ile hâtır-ı mazmûn ḥurrem
Ḥüsn-i ta' bîrim ile şāhid-i ma' nā ṭannāz
4. Şîve-i nazmıma erbâb-ı feşāḥat meftûn
Nağme-i kılîme ḳânûn-ı belāğat demsāz
5. Ṭab' -ı rûşen-güherim āyîne-i şûret-i Çîn
Bıkr-i fikr-i suḥanim reşk-i ' arūsân-ı tırāz
6. Buldı şöhret o ḳadar ḥüsn ile bıkr-i fikrim
Kim aña ṭālib olan istemez esbâb-ı cihāz
7. Oldı nāzik-suḥanım Muḥteşem ü ' Urfîden
N'ola reşk eyleseler Rûma Irāk u Şîrāz
8. ' Ār eder almağa çengāline nesr-i felegi
Şayd için eylese şebbâz-ı ḥayālim pervāz
9. Nice şayyād-ı suḥan var ise devrimde n'ola
Bir midir ḥiç şikâr almada bâz u şahbâz
10. Raḥş-ı endişem eger başlasa cev lâna çıkar
Evc-i eflāk-i ma' āniye gubâr-ı tek ü tâz

11. Beyt-i nazmımla şeref buldu zemīn-i eş‘ār
Nitekim Ka‘be ile⁹⁹³ hıttā-i iklīm-i hicāz
 12. Ederin da‘vī-i tezvīrini haşmıñ ibtāl
Eylesem hüccet-i mażmūn-ı kelāmım ibrāz
 13. Gelmedi daḥi benim gibi cihān-ı nazma
Devre āgāz edeli nüh-felek-i dā‘ire-sāz
 14. Nükte-senc ü suḥan-ārā vü ma‘ānī-perver
Kıt‘a-pīrāy u ğazel-gūy u kaşīde-perdāz
 15. Yā niçün vaşf edip olmaya zebānım her dem
O şehensāh-ı diyār-ı kerem vaḥy-tırāz
 16. O hūner-mend ü Hümā-sāye ki isti‘dādı
Eylemiş dāniş ü ‘iz‘ān u kemālī iḥrāz
- 138a
17. Māh-ı mihr-efser ü enüm-ḥaşem ü çarḥ-ı serīr
Şadr-ı dīn-perver ü ḥaşm-efken ü aḥbāb-nevāz
 18. Ma‘delet-kīş ü kerempīşe Muḥammed Pāşā
Revnak-efrūz u şeref-baḥş-ı serīr-i i‘zāz
 19. Āsmān-pāye ḥudāvend-i cihān kim yaraşur
Eylese aña felek atlasını pāy-endāz
 20. Sīreti şūret-i elṭāf-ı Ḥudāya ma‘nā
Ḥāṭırı ḥāzin-i esrār-ı każāya hem-rāz
 21. Evvel-i devleti eyyām-ı zevāle encamp
Gāyet-i himmeti devrān-ı kemāle āgāz
 22. Rīze çīn-i ni‘amı sofra-gūşā-yı himmet
İmtilā-yı keremi dīv-i şikem-perver-i āz

⁹⁹³ NEFD, “Ka‘be-i” s.240

23. Nühket-i gülşen-i ahlākı nesīm-i gül-bīz
Berķ-ı ebr-i ğāzabı şā‘ iķa-i kūh-gūdāz
994
24. Bir mühendis yine fark eylemez noķsānın
Ne ķadar fenn-i masāhatda olursa mümtāz
25. Hükmi bir mertebe kim istese devrinde olur
Āşiyān tūtmada şāhīn ü kebūter enbāz
26. Erse nehyinde eger ‘ālem-i bālāya hāber
Zühreye rişte-i tesbīh olur ebr şiyem-sāz
27. ‘Adli ger muhtesib-i kişver-i hūsn olsa daħi
Çeşm-i maħmūr-ı bütān çekmez idisāġar-ı nāz
28. Şanmañuz şa‘ şā‘ asıdır görünen hūrşīdiñ
Kim olur anıñ ile her tarafa tāb-endāz
29. Her seher dehre tūlū‘ etmege āb-ı zer ile
Destine re’y-i münīrinde alur hātṭ-ı cevāz
30. Āşafā baħr-kefā gevher-i gerdūn-şadefā
Ey nīkū-kār-ı melek-hulk u mekārım-perdāz
31. Medhīni böyle mi eylerdim eger hātırda
Olmasa āteş-i sūzān-ı ġam-ı endīşe-gūdāz
32. Ah elinde felek süst-i ķarār u ‘ahdiñ
Etmedi bahtım ile etdüġi va‘ di incāz

138b

33. Beni bir yerde esīr etdi ki feryād etsem
Kimseden hālime şefķatle işitmem āvāz
34. Bir vilāyetde ki böyle biline ķadr-i şuħan
Anda eşrāf u ahālī yā çoġ olmış yāhud az

⁹⁹⁴ a.g.e. 1. Hıta-i cāhıdır ol kişver-i bī-pāyān kim/ Etseler andan eger mülk-i cihānı ifrāz, bu beyt M’da eksiktir, s.241

35. İ' tibār etse de nazm ehline eşrāfı eder
İ' tibār-ı müteşābih ne ḥaḳīḳat ne mecāz
36. Kāmyāb olmaya bir şā' ir-i 'ālī-meşreb
Kāmbaḥş ola nice sifle-nihād u keç-bāz
37. Şem' -i nazmımla felek fer bula eṭrāfında
Çarḫ urup etmeye pervāne-i himmet-pervāz
38. Diñlemez kimse niyāz eylemeyince tūtalım
Eylemiş nağmelerin muṭrīb-ı kilkim⁹⁹⁵ şehnāz
39. Luṭfīñ olmasa taḥammül edemezdım buña ben
İḥtiyār eyler idim bir sefer-i dūr u dırāz
40. Hāl ma' lūm-ı şerīfīñ olıcak sultānım
Etse Neḫ' ī n'ola 'özü ile kelāmın icāz
41. Erdi söz gāyete şimden geri da' vāyı koyup
Edelim şıdk u niyāz ile du' āya āğāz
42. Tā ki dürr-i suḫani nādire-sencān-ı cihān
Ede pirāye-i memdūḫ-ı şenā gūy-nevāz
43. Şadr-ı devletde mürebbī olup ehl-i nazma
Etmeye mekrūmetiñ anları muḥtāc-ı niyāz
44. Gevher-i zātīñ ola efser-i çarḫa zīver
Müddet-i 'ömriñ ola dāmen-i cyyāma tırāz

Ġazel-i Bāḳī Efendi Nevverallahu Ḳabrehu

Fe' ilātün/ Fe' ilātün/ Fe' ilātün/ Fe' ilün

1. Ne belālar çekile zūlf-i perişānıñdan
Ne fitne kopsa gerek nergis-i fettānıñdan

⁹⁹⁵ a.g.e. "ḥamem" s.242

2. Kāmetiñ nice kıyāmet koparup eṭrāfa
Ne ḥaberler şalına serv-i ḥırāmānıñdan
3. Bilmezin sīne midir sīmden āyīne midir
Yine yüz gösteren ol çāk-ı girībānıñdan

139a

4. ‘Āşık-ı teşne-ciger şerbet-i lā’ liñ bulamaz
Hele ağzı şulanır çāh-ı zenaḥdānıñdan
5. Görüp ol sâ’ id-i sīmīni gūmişden biliñ
İştihā keskin olur ḥançer-i bürrānıñdan
6. Şem’-veş cān verecek başıñ ucından ey dil
Şu’ le-i āhıñ ola sīne-i sūzānıñdan
7. Ser-i şemşiriñ ile toğrasalar ḥāme-şifāt
Baş kaldırmaya ‘āşık ḥaṭ-ı fermānıñdan
8. Dür-i fażl ile muraşşa’ kılıcıñdır Bākī
Anı dūr etme benim pādişehim yanıñdan

Velehu Bākī Rengine Eda

Mefā’ ilün/ Mefā’ ilün/ Mefā’ ilün/ Mefā’ ilün

1. Cihānıñ göñlin aldı evc-i istiğnāda bir meh-rū
‘Aceb mi çıksa her yerden sipihre na’ re-i yā Hū
2. Mu’ aṭṭar zūlf ü ḥālīñ seyr edenler ey gözi āhū
Dimişlerdir ḥaḳīḳat misk odur ‘ālemde ‘anber bu

3. Kapuñda çok revān oldı dahı çok seyl olur yaşım
Meşeldir aķduđı yere⁹⁹⁶ demişler yine aķar şı
4. Ğarīb aķşama karşu zār u ser-gerdān olur ğāyet
Periřān olduğı oldır gönül hep zülfüne karşu
5. Hıyālī her dem ey Bākī gezer nice ser ü sine
Hezārān kūh u deřti geřt eder bir demde bir ahū

Müfred-i Kahve

Fe^ˆ ilātün/ Fe^ˆ ilātün/ Fe^ˆ ilātün/ Fe^ˆ ilün

1. Kāhveniñ bāde-i gül-gün gibi yokdur anı⁹⁹⁷
Isıcaķdır o kara yüzlüniñ amma kani

Nazīre

Fe^ˆ ilātün/ Fe^ˆ ilātün/ Fe^ˆ ilātün/ Fe^ˆ ilün

1. Kāhveniñ bāde gibi dönmede yokdan şanı
Bundan aşlı o durur dönmedigi yarānı

Müfred-i Bākī⁹⁹⁸

Fā^ˆ ilātün/ Fā^ˆ ilātün/ Fā^ˆ ilātün/ Fā^ˆ ilün

1. Kaysı cennet mīvesi la^ˆl-i şeker-bārıca bar
Yā gül-istān sebzesi ol haţţı-ı jengārıca bar

⁹⁹⁶ BD, "yirde" s.348

⁹⁹⁷ "yokdur anı" geçmekte fakat anlam nedeniyle "yok devranı" olamsı daha uygundur.

⁹⁹⁸ Bākī'in bu mufredi çağataycadır. "kaysı" ve "bar" kelimeleri çağataycadır.

Ġazel-i Bākī Efendi Merhūm Der-medḥ Sulṭān Selīm İbn-i Süleymān Ḥān

Mefā' ilün/ Fe' ilātün/ Mefā' ilün/ Fe' ilün

1. Çemende servi ḳad-i dil-sitāna beñzetdim
Nihāli dil-ber-i nāzik-miyāna beñzetdim
2. Nilāl-i bān ile her yanı şöyle zeyn olmuş
Çemen vilāyetini şehri bāna beñzetdim
3. Diyār-ı Rūma gülistānın eyledim teşbīh
Benefşe-zārını Hindū-sitāna beñzetdim
4. Gül ü şaḳāyıkıñ ol reng-i rûların gördim
Ḥicābı ḡālib iki dil-sitāna beñzetdim
5. Şabā ile ḥarekātın görüp nihāllerin
Tevāzu' ehli birer nev-cevāna beñzetdim
6. Tedārük eyle bu çağlar geçer gider kalmaz
Zamān-ı furşatı seyl-i revāna beñzetdim
7. Cilā-yı āyine-i āb-ı cūyı seyr etdim
Şafā-yı meşreb-i şāh-ı cihāna beñzetdim
8. Güli çemende serīr-i zümürriḍin üzre
Selīm Ḥān-ı sipihr-āsītāna beñzetdim
9. Ḳolında şāhid-i baḥtı görünce ol şāhı
Şikāra pençe uran arslana beñzetdim
10. Cemāl-i devleti gül gibi ḥurrem ü ḥandān
Bisāt-ı ' işretini gül-sitāna beñzetdim

11. Edā-yı Bāḳīyi vaṣfında selsebīl şanup
Riyāz-ı baḥtını bāḡ-ı cināna beñzetdim

Müfred-i Mergüb

Mef'ülü/ Mefā'ülü/ Mefā'ülü/ Fe'ülün

1. Beñzetse özin aḡzıña ḥātım 'aceb olmaz
Elden ele gezmişde ḥayā vü edeb olmaz

Ḳaşıde-i Nef'î Efendi Berā-yı Ta'rif Merḥūm İlyās Pāşā

Mefā'ülün/ Mefā'ülün/ Mefā'ülün/ Mefā'ülün

1. Kerīm ü kāmran var ise ger İlyās Paşadır
Ki dest-i zer-feşānı kân-ı dil dūr-pāşı deryâdır
2. Cihân-ı cūd u himmetdir 'acep mi baḥr ü kân olsa
Dil desti ki dā'im luṭf u iḥsāna müheyyâdır

140a

3. 'Acep mecmū' a-i sırr-ı İlāhidir ḥaḳīḳatde
Ki her ne gūne isti' dad derseñ anda peydâdır
4. Civân-merd-i cihândır şūḡ-meşrebdır melek-ḥūdır
Şaḥidır ehl-i dildir nüktedândır nükte-pîrâdır
5. Dilîr-i şaf-şikendir Erdşîr-i şî-efkendir
Müşîr-i mü' temendir müsteşâr-ı kâr-fermâdır
6. Penâh-ı salṭanatdır Ḳahramân-ı dîn ü devletdir
Medâr-ı memlektdır kām-kâr-ı kişver-ârâdır
7. Sipîhr-i 'izz ü cāha âftâb-ı zerre-perverdir
Serîr-i 'adl ü dâda dâver-i dîndâr u dānâdır
8. Şaf-ı rezminde Rüstem bir tehî tîr-keş sipāhîdir
Der-i cūdında Ḥâtem bir gedā-yı bî-ser ü pâdır

9. Zihî cengâver-i meydân-ı hûn-ağışte-i nuşret
Ki hengâm-ı veğâda şafder-i bî-bâk ü pervâdır
10. Zihî ârâyış-i eyvân-ı dîvân-ı hâne-i devlet
Ki cārûb-ı der-i ‘âlem-penâhı bâl-i ‘Ankâdır
11. Velîy-yi ni‘met-i ‘âlem desem haqdır sözüm zîrâ
Simât-ı cûdî dünyâyâ çekilmiş hûn-ı⁹⁹⁹ yağmâdır
12. Ğarîb âyîne-i şaf u mücellâdır dil-i pâki
Ki ‘aks-i ‘âlem-i idrâk ser-tâ-ser hüveyâdır
13. Cihân gûyâ ki bir şahş-ı mu‘ayyendir teşvirde¹⁰⁰⁰
Felek ebrû-yı ham-geşte vücûdî çeşm-i bînâdır
14. Hemîşe kudsiyân-ı âsmândır hemdem-i bezmi
Harîm-i hâşî gûyâ Beyt-i ma‘mûr-ı mu‘allâdır
15. Biribirinden a‘lâdır kıbâb-ı nüh-felek ammâ
Revâk-ı câhına nisbet biribirinde ednâdır
16. Cenâb-ı bâr-gâh-ı rif‘ati ol deñlü ‘âlîdir
Ki hâk-i pâyına sükkân-ı ‘ulvî çerhe-fersâdır
17. Müsellem şânına ferr ü şükûh-ı baht-ı İskender
Anıñçün ihtîşâmı nâsih-i dârât-ı Dârâdır
18. Çerâğ-ı baht-ı bîdârıdır ol şem‘-i İlâhî kim
Melâ’ik aña pervâne felek fânûs-ı mînâdır
19. Degil şâm Eşheb-i câhına zîn-pûş-ı serâserdir
Degil şubh Edhem-i bahtına pây-endâz-ı dîbâdır

140b

20. Semen-i râyiz-i ikbâlidir ol rahş-ı ferruh-pey
Ki gerd-i hâk-i meydânı muhîtt-i çarh-ı vâlâdır

⁹⁹⁹ NEFD, “hûvân-ı” s.203

¹⁰⁰⁰ a.e. “cenâbında”

21. Mūsā' id ol kadar aḥkāmına te' yīd-i Yezdānī
Ki ne emr eylese çarḥa hemān mevḫūf-ı ĩmādır
22. Zamānında vücūdı ḫalmadı ṭayyār¹⁰⁰¹ u ' ayyārīñ
Hemān bir ḡamze-i fettān iki zūlf-i muṭarrādır
23. Gōñül şayd etmede ḫalsa ' acep mi bīm-i ḫahrıyla
Gerek zūlf-i dil-āvīz ü gerek ḫaṭṭ-ı dilārādır
24. Şadā-yı zeng-i şāhinden gelür kebek-i derī raḫṣa
Zamān-ı ' adl ü inşāfı ' acep devr-i ṭarab-zādır
25. Ne kişver kim aña ' adli nighbān ola ol yerde
Ġazāle şaydgāh-ı şīr-i ner cāy-ı tmāşādır
26. Ne leşger kim aña serdār-ı ' azmī ola ser-' asker
Pey-ā-pey müjde-i feth-i bilād u ḫahr-ı a' dādır
27. Ḥayāl-i tiġ-ı burrānı ' adūya āfet-i cāndır
Neşāt-ı feyz-i luṭfī dostāne keyf-i şahbādır
28. Şabā devr etse bū-yı sūnbül-i ḫulḳıyla dūnyāyı
Nice sūnbül ki reşk-i ṭurra-i pūr-çīn-i ḫavrādır
29. Eder ol mertebe feyzi sirāyet kim gören kimse
Şanur cirm-i zemīn bir nāfe-i pūr-müşk-i būyādır
30. Eyā şāhib-ḫırān-ı ehl-i dil kim zāt-ı pūr-cūdīñ
Bu devr erbābınā bī-şübhe luṭf-ı maḫz-ı Mevlādır
31. Ḥuşūşā zümre-i erbāb-ı¹⁰⁰² isti' dād ü idrāke
Ki çarḥ ol fırḫaya devr edeli ḫaşm-ı tūvānādır
32. Biḫamdillāh zamānında be-ḫavl-i Şabrī-i şākir
Girībān-ı felek mehcūr-ı dest-i āh-ı şekvādır

¹⁰⁰¹ a.g.e. "ṭarrār" s.204

¹⁰⁰² a.e. "aşḫāb-ı"

33. Ferāmūş eyledi kendin bu zevk u şevk ile tab‘ım
Kalem ammā yine destimde mu‘ tād üzre guyādır
34. Ğazel-perdāz olursa n’ola bī-tābāna bu demde
Ğazel tarh etmede zīrā ğarīb üstād-ı ğarrādır
35. Nigāhı āfet-i dīn ğamzesi āşūb-ı dünyādır
Bu güne şūha dil vermek ‘ acep derd özge sevdādır
36. Göñül āşüfte yār ālüfte çeşm-i baht ise hufte
‘ Acep ‘ āşık ‘ acep dilver ‘ acep olmaz temennādır
- 141a
37. Nice keşf eylesün dil rāzını ol ğamze-i şūha
Ki kāt kāt perdede pinhān iken bir mest-i rüsvādır
38. Demek güç şaklamak güç ğamzeden hāl-i dil-i zārı
Belā-yı ehl-i ‘ aşkı gör ne derd-i hayret-efzādır
39. Belā-ender-belādır dilde derd-i ‘ aşk-ı yār ammā
Yazıklar aña kim bir böyle sevdādan müberrādır
40. Nihānī bir nighle çeşmi biñ fitne eder peydā
Anıñçün şehr-i dārü’l-mülk-i dil pür-şūr u ğavġādır
41. Taḥammül hīç mümkün mi ğam-ı hicrāna ey Nef‘ ī
Muḥabbet ġālib-i muṭlaq dil ise nā-şikībādır
42. Kaşīde bir bahāne hem ğazel efsānedir ancak
Ğaraḫ ihlāşımı şıdk ile hāk-i pāye inhā’dır
43. Hulūşım nice mümkündür murādımca edā ammā
Dil-i pür-iştiyāka az-çok esbāb-ı tesellādır
44. Be-ḥaqq-ı gira ġār-ı mün‘ im ü bahşende kim luṭf
Mürebbi-i müselmān u yehūd u kibr ü tersādır

45. Derūnımda o deñlü cāy-gīr olmuşdır iḡlāşıñ
Ki yanımıda ḡul olmak saña şāh olmaḡdan evlādır
46. Tavāfa Ka‘ be-i ḡūyıñ be-ḡavl-i Bāḡī-i merḡūm
Derūn-ı dilde niyyet āb-ı zemzemden muşaffādır
47. Zebān-ı ḡāmede evşāfiñ evrād-ı şebān-ruzi
Derūn-ı dilde mihrin şu‘ le-i dāḡ-ı süveydādır
48. Dilimde bıkı-i fikrimle ḡayāl-i şāhid-i ḡulḡıñ
Yazılmış bir kitāba naḡş-ı Yūsufı Züleyḡādır
49. Olur mı şāhid-i ḡulḡıñ gibi ‘ālemde bir dilber
Ki zencīr-i cūnūn-ı zūlfūniñ Mecnūnı Leylādır
50. Beni¹⁰⁰³ medḡ etmesūn yā n’eylesūn ehl-i dil ü dāniş
Ki envā‘-ı mekārimle vücutıñ ferd ü yektādır
51. Şecā‘ at sende himmet sende ‘ilm ü ma‘rifet sende
Şıfāt-ı zāt-ı pākiñ hep birbirinden a‘lādır
52. Benim gibi senā-ḡāniñ sen olsañ n’ola memdūḡı
Ki zātıñ gibi ṡab‘ım daḡı bī-mānend ü hemtādır

141b

53. Suḡan ben olmasam ma‘nāda bir gencīne-i nā-būd
Kerem sen olmasañ ‘ālemde ism-i bī-müsemmədır
54. Keremde ḡüḡ seni ta‘rīf ammā ruḡşat olursa
Suḡanda bende-i vaşşāfiñı ḡör ne temāşādır
55. Ḥakīm-i endīşe şā‘irdir kerāmet-pīşe sāḡirdir
Tefekkürde Felāṡındır tekellümde Mesīḡādır
56. Kelīmullāhdır endīşem dilim ṡūr-ı ma‘ānīdir
Kelāmım serteser şerḡ-i mezāyā-yı tecellādır

¹⁰⁰³ a.g.e. "seni" s.206

57. Lisānım tercemān-ı sırr-ı ğaybu'l-ğayb-ı lāhūtī
Kitābım nüṣṣa-i dīvān-ı pūr-maẓmūn u ma' nādır
58. Nice divānçe metn-i ḥikmetü'l-iṣrāk-ı endiṣe
Ki ḥurṣīd-i cihān-tāb aña bir cild-i muṭāllādır
59. Degil levḥ-i zāmīr ü güft ü gūy-ı ḥikmet-āmīzim
Şṭurlāb-ı Ebū Ma' şer şifā-yı İbn-i Sīnādır
60. Cihānı etmede reṣṣ-i midādı dem-be-dem iḥyā
Ney-i ḥāmem meger Āb-ı ḥayāt ile murabbādır
61. Yine geldi ḥurūṣa baḥr-ı gevher-pāş-ı endiṣem
Degildir bu ḳaṣīde bir dizi lū'lū-yı lālādır
62. Bulaydı ger bunuñla zīb ü ziynet gerden-i zühre
Felekde ṣann ederdi seyr eden ' ıkd-ı süreyyādır
63. Baña ' āmī diyen bātıl ne herze yer köpek cāhil
Edebdede ol daḥi zu' munca şāḥib-ṭab' u mollādır
64. Muḳallid maṣḥara muḍḥik ṭutalım Mantıķī olmsı
Nice molla olur ol ḥar ' acep bīhūde da' vādır
65. O gūne muḍḥikiñ eş' ārına söz der mi ehl-i dil
Nihāyet ol ḳadar vardırki mevzūn u muḳaffādır
66. Naẓīre diye Ḳur'na'a niçün ḳatlı olmaz ol kāfir¹⁰⁰⁴
O gūne mülḥidiñ¹⁰⁰⁵ ḳatlı niçün muḥṭac-ı fetvādır
67. Beni medḥ anı zemm etmek degil ma' nāda maḳṣūdım
Ḥaḳīḳatdır sözim sözde murādım ḥaḳḳı icrādır
68. Yeter şimdengeri taṣdi' a ruḥṣat yoḳdır ey Nef' ī
Suḥan ḥatm oldu hengām-ı du' ā-yı ' arş-peymādır

¹⁰⁰⁴ a.g.e. "bī-dīn" s.207

¹⁰⁰⁵ a.e. "kāfirīñ"

69. Ola şābit-ḳadem devletle dārü'l-mülk-i şihhatde
Felek tā böyle ber-pā dūr¹⁰⁰⁶ zemīn tā böyle ber-cādır
70. Hudā hıfz eyleye dā'im ḥaṭālardan belālardan
Vücūd-ı bī-naẓīrei kim medār-ı dīn ü dünyādır

Ġazelü'l-merḥūm Bāḳī Efendi Rahmetullāh

Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

1. Bi-ḥamdi'llāh ki yārī ḳıldı ferr-i baḥt-ı sulṭānī
Müyesser eyledi Bārī Te'ālā fetḥ-i Şīrvānı
2. Erişdi nev-be-nev nuşret o manşūr oldu her nevbet
Muẓaffer eyledi şāh-ı cihānı faẓl-ı Rabbānī
3. Şehenşāh-ı felek-mesned şeh [ü] şeh-zāde ced-ber-ced
Murād ibni Selīm ibni Süleymān Ḥān-ı 'Oşmānī
4. Buyur kem-ter ḳulıñ şāhım erişsün Çīn ü Māçīne
Açup iḳlīm-i Türk-istānı alsun taḥt-ı Ḥākānı
5. Tırāş etdi ser-i a' dāyı bir bir tığ-i bürrānı
Atañ fetḥ etdi kürsiyy-i bilād-ı Berber-istānı
6. Ġubār-ı na' l-i esbin dīde-i a' dāya kühl eyle¹⁰⁰⁷
Ne Tebrīzin ḳodı ceddiñ ne Ḳazvīn ü Şıfāḥānı
7. Esās-ı mülki muḥkem ḳıl ḳıbāb-ı ḳadri müstaḥkem
Biñā-yı baḥtına lāzımdır alsunlar Ḥorāsānı

¹⁰⁰⁶ a.e. "vü"

¹⁰⁰⁷ BD, "itdi" s.438

8. Du‘āsı Bākī-i üftādeniñ ol kim kıyām etsün
Felekler sakfı turduqça biña-yı ‘ömriñ erkānı
9. Çerāğ-ı kevkeb-i bahtıñ güneşden tāb-nāk olmış
Felekden ser-firāz olsun sarāy-ı kādriñ eyvānı

Taḥmīs-i Ġazel-i el-merḥūm Nev‘ī Efendi

Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilātün/ Fe‘ ilün

1. Olma her nākşa hem-dem meh-i tābān ise de
Nāzır olma yüzine mihr-i dıraḥşān ise de
Olma her şūma qarīn aḥter-i raḥşān ise de
Bağma nādān olana ḥüsrev-i devrān ise de
Nazar et ehl-i dile ḥāk ile yeksān ise de
2. Sākiyā ehl-i dile luṭf-i firāvān eyle
Kerem et mey-kede-i vaşlıña mihmān eyle
Neşve-baḥş ol mey-i la‘liñ ile ḥandān eyle
Bezm-i rindāna gel iḥsān-ı firāvān eyle
Ne dilerlerse dirīğ etme eger cān ise de
3. Eyleyüp meyl-i riyā şoḥbet-i sāz eylemeye
Bilmeye ḥürmetini ta‘n ede her bār meye
Nağme fehmi olmaya tutmaya kulağ şavt-ı neye
Şu ki ‘uşşāk hevāsin saña terk eyle diye
Olma dem-sāz aña Dāvūd-i ḥoş-elḥān ise de
4. Tağıdup her tarafa zülf-i siyeh pür-çiniñ
Dökmesün ḥün-ı dili ḥançer-i ḥaşm u kīniñ
Eylesün bezl-i ‘aṭā ṭab‘-ı kerem-āyiniñ

142b

Hâne-i albini yâb luţfıñ-ile Nev‘îniñ
Maĥzen-i sırr-ı Hudâ’dır n’ola vîrân ise de

5. Olsa bir semt-ile üftâde-i pâyiñ mey-i nâb
Âl edüp verse eger şafĥa-i ruĥsârıña tâb
Buse-i la‘l-i lebiñ içün edüp ref‘-i ĥicâb
Ursa dendân-ı ama‘ lebleriñe câm-ı şarâb
O ĥunahı bize baĥıřla eger an ise de

6. Câ-gehiñ fark-ı felek olsa da olma ĥandân
Olma dil-beste-i maĥbûbe-i câh-ı devrân
Böyledir tâ ezeli‘ vaż‘-ı sipihr-i gerdân
Ey Halimî bulur elbette zevâl ü noĥşân
Mihr-i tâbân ise de mâh-ı dıraĥşân ise de

Necâti-i Derd-mend

Fâ‘ ilâtün/ Fâ‘ ilâtün/ Fâ‘ ilâtün/ Fâ‘ ilün

1. Dostım gel kaçma luţf et ‘ âşık ĥam-nâkden
Âftâbı ĥör ki herĥiz yüz çevirmez ĥakdan
2. Şoĥbet-i maĥbûb u meyden ĥalkı men‘ etmez [i]di
Nâřıĥıñ ‘ aĥl-ı revânı almasa idrâkdan

143a

Ėazelü‘l-merĥûm Bâĥî Efendi

Mefâ‘ ilün/ Mefâ‘ ilün/ Mefâ‘ ilün/ Mefâ‘ ilün

1. Dem-i vařlıñ erişse çeşm-i ‘ âşıkda bükâ artar
Şular tuĥyân eder evvel bahâr oldıĥça mâ artar
2. Kıyâs eyler Nîl-i Mışra ol Yûsuf-liĥâ yaşım
Anıñ miĥyâsı yokdır urmaz ol mâ dâ’imâ artar

3. Bu nüh dolābı gerdān eyleyen seyl-āb-ı eşkimdir
Yaşım ser-çeşmesinde baḥş edersem mā-cerā artar
4. Şular çağlar tıyūr āvāzesinden kūh-sār inler
Bahar eyyāmıdır şimden gerü şīt u şadā artar
5. Güzellik burcına bir māh-ı nevdır ol hilāl-ebrū
Çerāğ-ı ḥüsnine günden güne tırmaz ziyā artar
6. Dil-i dervīş-i dil rīşin de‘ ā-yı şubḥ-gāhından
Belālar eksilür cāh u celāl u kibriyā artar
7. Tıyılmaz ḥ^vān-ı iḥsāna kanā‘at gelmez insāna
Kerem gördikçe ey Bākī gerdālardan recā artar

Ġazel-i Güftī

Mefā‘ ilün/ Fe‘ ilātün/ Mefā‘ ilün/ Fe‘ ilün

1. Sipihre ḥasret-i zülfünle¹⁰⁰⁸ nigāh ederin
Çerāğ mihri siyeh baḥt-ı dūd-ı āh ederin
2. Ḥayāl-i ḥaṭṭ-ı ‘ izārınla dūd ahımı ben
Delīl-i ḥāne siyāhī mihr ü māh ederin
3. Ne cāya şarf-ı nigāh eylesem o ebrūdan
Melāike anı tā ḥışr kıble-gāh¹⁰⁰⁹ ederin
4. Ġariḳ lücce-i emvāc-ı āşinā-yı ğamım
Nefes güzārī-i ümīd ile şināh ederin
5. Göñül ki ola cünūn-kār-ı ‘ aşḳ ey Güftī
Esīr silsile-i kākül-i siyāh ederin

¹⁰⁰⁸ “GD” “zülfünle” kelimesinden sonra “kim” gelmektedir, s.351

¹⁰⁰⁹ a.e. “secde-gāh”

Rubā' i ü'l-merhûm Bâkî Efendi

Fe' ilâtün/ Fe' ilâtün/ Fe' ilün

1. Söz degil dürr ü güher nazm etsem
Kadr ü kıymet bilenîñ bendesiyüz
2. Haq-şinâs ehl-i nazar yârânîñ
Ayağı tozu ser-efgendesiyüz¹⁰¹⁰

143b

Gazel-i Merhûm Şerîf Şabrî

Fâ' ilâtün/ Fâ' ilâtün/ Fâ' ilâtün/ Fâ' ilün

1. Tügmeñi bir bir çözüp 'uşşâka lûtf et sîne aç
Şad müdevver kûfl-ile der-beste bir gencîne aç
2. Sîneñi 'arz et kabâ-yı sürhden her goncaya
Goncalar çâk-ı girîbân eylesün sen sîne aç
3. Yek bilür ol kadr-ı kâlâ-yı bahârı ey şabâ
Goncanîñ dîbâ-yı sürhîn bülbül-i miskîne aç
4. Sâkiyâ câm-ı cilâ efzâyı lûtf et yine sür¹⁰¹¹
Jeng-i gamdan pâk edüp tîğ-i dili âyîne aç
5. Kopardı bir tîr-i sehm-gîn çeşm-i dilberden yine
Eyleme Şabrî tereddüd sîne-i bî-kîne aç

¹⁰¹⁰ "efgendesiyüz" kelimesinde M'da yazım hatası vardır, "efengedesiyüz" diye yazılmıştır.

¹⁰¹¹ "SD", "sür yine" s.132

Ġazelü'l-merhûm Bâķī Efendi

Mef' ūlū/ Mefā' īlū/ Mefā' īlū/ Fe' ūlūn

1. Kūh-sārda olsa n'ola ūftāde şanavber
Ūftāde geđer sen boyı şīmşāde şanavber
2. Dīvāne-sıfat böyle niçün tağlara düşdi
Olmadı ise kıaddiñe ūftāde şanavber
3. Tırmaz ayağın almağa kıaşd eyler anıñ āb
Ser-keşlik eder var ise tenhāda şanavber
4. Reftār yolın göster eyā nahl-i hırāmān
Varsun o sehī kıaddiñe istāde şanavber
5. Bâķī o boyı serve hevā-dār geğermiş
Allāh nice beñzer dil-i nā-şāde şanavber

Kelām-ı mergūb

Mef' ūlū/ Fā' ilātū/ Mefā' īlū/ Fā' ilūn

1. Şol deñli içdi nergis-i mestiñ şarāb-ı nāz
Oldı şarāb-ı nāz ile mest-i harāb-ı nāz
2. Gördim yüzüñi perde-i hüsniñden ey şanem
Dedim sehāb-ı fitnededir āftāb-ı nāz
3. Ey muşhaf-ı cemāl cemāliñ kitābınıñ
Her faşlı faşlı-ı şīve vü her bābı bāb-ı nāz

Ġazelü'l-merhûm Bâkî Efendi

Mef' ülü/ Fâ' ilâtü/ Mefâ' ilü/ Fâ' ilün

1. Gül-zâra¹⁰¹² nesîm-i şabâ gibi hoş-dem ol
Açıl derdün-ı ğonca gibi şâd u hurrem ol
2. Şahn-ı riyâz-ı¹⁰¹³ vaşlına düşmek murâd ise
Evvel şafâ-yı tab' ile mânend-i şeb-nem ol
3. Kesb-i leţâfet eyle nesîm-i seher gibi
Andan derün-ı perde-i esrâra mahrem ol
4. Açar şu gibi ermege bir baħr-i kâmile
Seyr et basîṭ-i ħâkde seyyâh-ı ' âlem ol
5. Başın gerekse göklere ersün güneş gibi
Dervîşlik dilerseñ eger zerreden kem ol
6. Bâkî ħışâl-i merdüm-i nâķış-vücûdı ķo
İnsân-ı kâmil olmaĝa sa' y eyle âdem ol
7. Ĥâk-i ħarîm-i ħürmet-i kūyın maķâm edin
Erkân-ı Ka' be gibi mu' azzez mükerrerem ol

Temet mecmû' ati'l-ķaşâyidâti'l-merĝûb bi-ĥamdillahi'l-Meliki'l-ma' bûd.
Târîĥ sene-i işnâ ve sitîn ve elf (1062 H.)

¹⁰¹² BD, "zara" kelimesinden sonra "gel" kelimesi kullanılmıştır, s.279

¹⁰¹³ a.e. "harim-i"

SONUÇ

Divan edebiyatında mecmuaların önemi büyüktür. Mecmualar günümüze ulaştığında bize çok şey anlatırlar. Bir mecmua ele aldığımızda, dönemin şiir ve şair zevkini, dil özelliklerini, bilinmeyen şairlerin tespiti, mevcut şairlerin bilinmeyen şiirleri, yeni nazım şekilleri gibi bir çok bilgiye mecmualar sayesinde ulaşırız. Bu yüzden biz de tez konumuzu mecmua olarak seçtik.

Bu tezde Süleymaniye Kütüphanesi Atıf Efendi bölümü 02254'te "*Mecmuati'l-Kasaidi'l-Mergube*" adlı şiir mecmuasını muhteva ve şekil yönlerinden incelemeye çalıştık. Ele aldığımız mecmua 144 varaktan oluşmaktadır. Mecmuanın başlığı kaside mecmuası olarak geçse de tam bir şiir mecmuası şeklindedir. İçeriğinde kasidenin yanı sıra gazel, nazire, tahmis, kıt'a, ruba'i, na't, muhammes, müseddes, müstezat, müfred, terhib-i bend gibi diğer nazım şekilleri de yer almaktadır.

Çalışmamızın metin kısmını hazırlarken şairlerin 15. – 17. yüzyıl arasında yaşamış şairler olduğunu farkettilik. Biz de giriş kısmında 15. – 17. ve mecmuanın derlendiğini düşündüğümüz 18. yüzyıllar hakkında bilgi vermeye çalıştık. Bu asırlarda edebiyatın nasıl olduğu ve hangi şairler yer almaktadır, kısaca onları anlattık.

Biz bu mecmuayı ele aldığımızda 15. – 17. yüzyıl arasında ki şairlere rastladık, bu da bu yüzyılların dil farklılıkları anlamına gelir. Çalışmamızda farklı dönemlerde şairler olmasının yanı sıra, yüzyıllar geçmesine rağmen şiirlerinin hala sevilerek okunduğu ve dilden dile dolaşarak söylendiğini hatta diğer şairler tarafından şairlerin sevilen şiirlerine nazire yazıldığını görüyoruz. Bundan dolayı çalışmanın içinde "Nazire Geleneği" adlı bir başlık açmayı uygun gördük. Burada mecmuadaki şiirleri ve onlara yazılmış nazire şiirleri vererek sevilen şairleri tespit ettik.

Mecmuada yer alan şiirlerle, basılı divanlarda ve daha önce tez olarak çalışılmış divanlarda yer alan şiirler arasındaki farklar tespit edilmiş, söz konusu farklar dipnotta verilmiştir. Daha anlaşılır ve akılda kalıcı olması bakımından, mecmuada geçen şairlerin isimleri, nazım şekilleri ve vezinleri tablo olarak hazırlanmıştır. Ayrıca mecmuayı şekil yönüyle incelerken daha anlaşılır olması için çalışmada nüsha resimleri de göstermeyi uygun gördük.

Mecmua incelendiğinde yer alan şairlerin divanlarında rastlayamadığımız şiirleri oldu. Ayrıca Hāmişî ve Menba‘î adında tezkirelerde adı geçmeyen şairlerin tespiti söz konusu oldu.

Mecmua Türkçe şiirlerden oluşmaktadır. Ancak 3 adet Farsça şiir de bulunmaktadır. Bunlardan biri Hafız Şirazi’ye, diğer ikisi de Hāmişî’ye aittir.

Çalışma yaptığımız mecmuada 69 şairin 379 şiiri yer almaktadır. Mecmuanın dili ise seçilen şairlere göre değişiklik göstermektedir.



KAYNAKÇA

- Abdülkadiroğlu, Abdülkerim: “Halîmî Çelebi”, DİA, C-15, TDV, Ankara, 1997, s.343
- Ak, Coşkun: **Bağdatlı Rûhî Dîvânı Karşılaştırmalı Metin**, C. I-II, Uludağ Üniversitesi Basımevi, Bursa, 2001
- Akkuş, Metin: **Nef'î Divanı**, Akçağ Yayınları, Ankara, 1993
- Arıkoğlu, İsmail: “Âlî, Edirneli Hüseyin Efendi Hayatı, Sanatı, Eserleri ve Divanının Tenkitli Metni”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ, 1999
- Ayan, Hüseyin: Cevri Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Divanının Tenkitli Metni, Atatürk Üniversitesi Basımevi, Erzurum, 1990
- Ayan, Hüseyin: **Nesimi Divanı**, Akçağ Yayınları, Ankara, 1990
- Hancı, Hülya: “Şarkı türünü tanımlamadaki sorunlar ve bu sorunların çözülmesinde Ndim’in rolü”, **Nazımdan Nesire Edebî Türler, 25 Nisan 2008 Bildirileri**, haz. Hatice Aynur, Müjgan Çakır, Hanife Kocu vd., Turkuaz Yayınları, İstanbul, 2009, s.122
- Aynur, Hatice, vd.: **Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı**, Atabey Kılıç, Turkuaz Yayınları, İstanbul 2012

- Ayverdi, İlhan: **Misalli Büyük Türkçe Sözlük**, C-2 H-N, Kubbealtı Lugatı, İstanbul, 2006
- Babinger, Franz: **Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri**, çev. Coşkun Üçok, Kültür Ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 1982
- Balıkır, İhsan Yaşar: Şeyhülislam Mehmet Bahayi ve Divanı, Edebiyat Fakültesi Türkoloji Zümresi, **Yayımlanmamış Lisans Tezi** 1946
- Banarlı, Nihad Sami: **Resimli Türk Edebiyat Tarihi**, C-1, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1971
- Çabuk, Vahit: **Dīvān-ı Muhibbī, Kanunī Sultan Süleyman'ın Şiirleri**, C-I, Tercüman 1001 Temel Eser Yayınları, İstanbul, 1980
- Çavuşoğlu, Mehmet: **Necati Bey Divanı**, Milli Eğitim Basımevi, 1963
- Çavuşoğlu, Mehmet, Tanyeri, Ali: **Üsküblü İshak Çelebi Divanı, Tenkitli Basım**, Mimar Sinan Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1989
- Çınar, Bekir: “Tıfli Ahmed Çelebi, Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Divanının Tenkitli Metni”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Elazığ, 2000
- Çıpan, Mustafa: “Beliğ, İsmail”, DİA, C-5, **TDV**, Ankara, 1992, s.415
- Demirel, Şener: **Şehri Malatyalı Ali Çelebi Divanı**, Malatya Kitaplığı Yayınları, Temmuz, 2014
- Devellioğlu, Ferit: **Osmalca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat Eski ve Yeni Harflerle**, 21.Baskı, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara, 2004
- Dilçin, Cem: **Örneklerle Türk Şiir Bilgisi**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2013

Divan-ı Riyazi:	Muhammed b. Mustafa el-Birgivi Riyazi, Bölüm-Resid Efendi, Demirbaş 00759, Süleymaniye Kütüphanesi
Divan-ı Nefi:	Nefi Ömer el-Erzurumi, 1050 H., Yazma Bağışlar, Demirbaş 07491-001, Süleymaniye Kütüphanesi
Divan-ı Şirazi:	Divan-ı gazeliyat-ı Mevlana Şemsüddin Muhammed Hacı Hafız-ı Şirazi/ Hafız Şemseddin Muhammed Hacı Şirazi Hafız-ı Şirazi, 792/1390, Halil Hatib Rehber, Tahran
Erdoğan, Mustafa:	“Kabûlî İbrahim Efendi, Hayatı, Edebi Kişiliği, ve Divanı (İnceleme-Tenkitli Metindizin)”, C-1, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi , Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2008,
Ertem, Rrekin:	Şeyhülislam Yahya Divanı , Akçağ Yayınları, Ankara, 1995
Ertan, Mehmet Emin:	Aziz Mahmud Hüdâyî , Semerkand Yayınları, İstanbul, 2012,
Erünsal, E. İsmail:	“Valihî”, DİA, C-42, TDV , Ankara, 2012, s.499
Gölpınarlı, Abdülbaki:	Divan Şiiri XVIII. yüzyıl , Varlık Yayınevi, İstanbul, 1955
İpekten, Haluk:	Nailî Divanı , Akçağ Yayınları, Ankara, 1990
İpekten, Haluk, İsen, Mustafa vd.:	Büyük Türk Klasikleri , C-6, Ötüken Söğüt Yayıncılık, İstanbul 1987
İpekten, Haluk, İsen, Mustafa vd.:	Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü , Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 1988
İsen, Mustafa:	Latifi Tezkiresi , Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1990

- İsen, Mustafa: “Ârifî Hüseyin Çelebi” DİA, C-3, TDV, Ankara, 1991, s.373
- İz, Fahir: **Eski Türk Edebiyatında Nesir**, C-1, Osman Yalçın Matbaası, İstanbul, 1964
- Kanar, Mehmet: **Arapça-Türkçe Sözlük**, Say Yayınları, İstanbul, 2009
- Kasır, Hasan: **Sabri Mehmed Şerif Divanı (inceleme – karşılaştırma metin)**, Atatürk Üniversitesi, Erzurum, 1990
- Kavruk, Hasan, Ertem Rekin: **Şeyhülislam Yahya Divanı**, Akçağ Yayınları, Ankara, 1995
- Kaya, Bayram Ali: “The Divan of ‘Azmi-Zade Haleti”, The Department of Near Eastern Languages and Literatures Harvard University, 2003
- Kemal, İbnül Emin Mahmut: **Son Asır Türk Şairleri**, Orhaniye Matbaası, İstanbul, 1930
- Kılıç, Atabey: “Mecmûa tasnifine dâir”, haz. Hatice Aynur, vd., Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII **Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı**, Turkuaz Yayınları, İstanbul, 2012, s.81-95
- Kut, Günay: “Mecmua” **TDEA**, C-6, Dergah Yayınları, İstanbul, 1986, s.170
- Kut, Günay, Bayraktar, Nimet: **Yazma Eserlerde Vakıf Mühürleri**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2004
- Küçük, Sabahattin: **Bâkî Divanı – Tenkitli Basım**, Türk Dili Kurumu Yayınları, Ankara, 1994
- Külekçi, Numan: **Gani-Zade Nâdiri ve Divanından Seçimler**, Seviç Matbaası, Ankara, 1989
- Levend, Agâh Sırrı: **Türk Edebiyat Tarihi**, C-1, TTK Basımevi, Ankara, 1973

- Macit, Muhsin: **Nedim Divanı**, Akçağ Yayınları, Ankara, 1997
- Mermer, Ahmet: **Mezâkî – Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divanının Tenkidli Metni**, Ankara, 1991
- Nâcî, Muallim: **Lügat-i Nâcî**, haz. Ahmet Kartal, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2009
- Okuyucu, Cihan: **Cinânî – Hayatı, Eserleri – Divanının Tenkidli Metni**, Türk Dili Kurumu Yayınları, Ankara, 1994
- Okuyucu, Cihan, Kartal, Ahmet vd.: **Klasik Dönem Osmanlı Nesir Metinleri**, Kriter Yayınevi, İstanbul 2009
- Öztürk, Yılmaz: “16. Yüzyıl şairlerinden Bosnalı Vahdeti’nin Divanı’nın Tenkitli Metni”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi İstanbul, 2006
- Pala, İskender: **Divan Edebiyatı**, Kapı Yayınları, İstanbul, 2014
- Ruşenî: Ömer Dede el-Aydinî el-Halvetî, Miskinlik, 1484 H., Düğümlü Baba, Demirbaş 00419-001, Süleymaniye Kütüphanesi
- Sami, Şemseddin: **Kâmûs-i Türki**, haz. Raşit Gündoğdu, Niyazi Adıgüzel, İdeal Kültür Yayıncılık, 4. Baskı, İstanbul, 2014
- Saraç, M. A. Yekta: **Emrî Divanı**, Eren Yayıncılık, İstanbul, 2002
- Şimşekler, Nuri: “Zuhûrî-i Türşizi”, DİA, C-44, TDV, Ankara, 2013, s.505
- Şentürk, Ahmet Atilla, Kartal, Ahmet: **Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyat Tarihi**, Dergah Yayınları, 4. Baskı, İstanbul, 2007
- Tarlan, Ali Nihad: **Şiir Mecmualarında XVI. ve XVII. Asır Divan Şiiri- Ulvî – Me’âlî – Nihani – Feyzi**

- **Katib**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1948
- Tarlan, Ali Nihad: **Hayali Divanı**, Burhaneddin Eserler Matbassı, İstanbul 1945
- Tarlan, Ali Nihad: **Fuzûlî Divanı**, Ülçer Basımevi, C-I İstanbul, 1950
- Tıǧlı, Fatih: “Rahmi”, DİA, C-34, **TDV**, Ankara, 2007, s.421
- Tokamk, A. Naci: “Ebūsaid Mehmed Efendi”, DİA, C-10, **TDV**, Ankara, 1994, s.281
- Tolasa, Harun: **Şeyhülislam Bahâyi Efendi Dîvânı’ndan Seçemler**, Tercüman 1001 Temel Eser Yayınları, İstanbul, 1979
- Tulum, Mertol, Tanyeri, M. Ali: **Nev’î Divanı Tenkidli Basım**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1997
- Uzun, Mustafa: “Mecmua”, DİA, C-28, **TDV**, Ankara, 2003, s.265
- Üzgör, Tahir: **Fehim-i Kadim Hayatı, Sanatı, Divanı ve Metnin Bugünkü Türkçesi**, Ankara, 1991
- Yılmaz, Hasan Kamil: “Aziz Mahmud Hüdayî”, DİA, C-4, **TDV**, Ankara, 1991, s.338
- Yılmaz, Kaşif: “Güftî, Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği, Tezkireciliği ile Divanı, Zafer-Nâmesi ve Teşrifatü’ş-Şuarasının Tenkidli Metni”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Atatürk Üniversitesi Erzurum, 1983
- Zavotçu, Gencay: **Divan Edebiyatı Kişiler-Kişilikler Sözlüğü**, Aydın Kitabevi, Ankara, 2006
- Zavotçu, Gencay: **Eski Türk Edebiyatı Yüzyıllara Göre Nazım ve Nesir**, Aydın Kitabevi, Birinci Baskı, Ankara, 2005